

බුදුසමයේ පැනෙන

මාරයා

කන්දරපංගුවේ ධම්මසිරි හිමි

සිරි පියරත්නපිරිවෙණ

වැලියාය

මොණරාගල

බුදුසමයේ පැනෙන

මාරයා

© කන්දරපංගුවේ ධම්මසිරි හිමි

ISBN 978 - 955 - 633 - 113 - 5

පළමුවැනි මුද්‍රණය මු . ව . 2552 . ක්‍රි . ව 2009

කවරයේ සැලැස්ම කතුවරයා විසිනි

Printed for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

නොමිලයේ බෙදාදීම පිණිසයි.

“ යො ඉමස්මිං ධම්මච්ඡිනසෙ
අප්පමත්තො විහෙස්සති
පහාය ජාති සංසාරං
දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සති ”

යමෙක් මෙ සස්තෙනි අප්පමත්තව වෙසෙන්නේ නම් (හෙතෙමේ)
ජාතිය හා සංසාරය දුරුකොට දුක් කෙළවර කරන්නේය.

සංයුත්තනිකාය. I. පි. 282

නැවත මුද්‍රණය සඳහා පෙරවදන

සිංගප්පූරුවේ ධම්මදූත බෞද්ධ ආයතනයේ අධිපතිත්වය දරන්නා වූ කන්දරපංගුවේ ධම්මසිරි හිමියන් විසින් රචිත ‘සංඛ්‍යා ධර්මපද වර්ණනා’ ග්‍රන්ථය පස්වැනි වරටත් මුද්‍රණය කිරීම සඳහා තායිවානයේ බෞද්ධ අධ්‍යාපන ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන ආයතනය වෙත බාරදීම පිළිබඳව අපි ඉමහත් සොමිනසට පත් වන්නෙමු. තායිවානයේ මෙම බෞද්ධ අධ්‍යාපන ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන ආයතනය මේ වන විටත් විවිධ භාෂාවන්ගෙන් රචිත ලක්ෂ ගණනක් බෞද්ධ පොත් පත් මුද්‍රණය කොට ලෝකය පුරා විවිධ රටවල ඇති බෞද්ධ ආයතනවලට හා පුස්තකාලවලට බෙදා දී ඇත.

මම වසර ගණනක් පුරාවට විදේශීය ධර්මදූත සේවාවෙහි යෙදී සිටින කන්දරපංගුවේ ධම්මසිරි හිමියන් විසින් ඉංග්‍රීසි හා සිංහල යන භාෂා දෙකෙන් ම පොත් පත් ලියා මුද්‍රණය කොට බෙදාහැර ඇත. මෙම උත්සාහය ලෝකවාසී, බෞද්ධ ධර්මය හැඳුරීමට උනන්දුවක් දක්වන ගිහි පැවිදි කාගේත් ගෞරවයට පත් වන කරුණා කි. වසර තිහකට ආසන්න කාලයක් තායිවානයේ වාසය කරමින් මෙම බෞද්ධ අධ්‍යාපන ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන ආයතනයේ

අනුශාසකත්වය හොඳවමින් එයින් සිදුවන ලෝක ශාසනික කටයුතුවලට සහයෝගය ලබාදෙන අතර වර්තමානය වන විට බෞද්ධ ධර්මය ඉගෙනීම සඳහා උනන්දුවක් දක්වන ලෝකයේ සියලු ම බෞද්ධ අබෞද්ධ විද්‍යාර්ථීන්ගේ පහසුව උදෙසා ශ්‍රී ලංකාවේ කැලණිය මානෙල්වත්ත විහාර පරිශ්‍රයේ ජාත්‍යන්තර බෞද්ධ විශ්වවිද්‍යාලයක් ඇරඹුවේ.

බෞද්ධ ඉතිහාසය දෙස විමර්ශනාත්මකව බැලීමේදී විවිධ වූ බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතනයන්ගේ ආරම්භය හා ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ ව අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට හැකියාවක් ඇති බව අප කාටත් පිළිගත හැකි කරුණකි. මගේ දැනීමේ හැටියට පළමු ශතවර්ෂය වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ අනුරාධපුර අභයගිරි විහාරය ආශ්‍රිත බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතනයක් පවත්වාගෙන ගොස් තිබේ. ඉන් අනතුරුව 5 වන ශත වර්ෂය වන විට අනුරාධපුර පැවති මහා විහාර, හා 12 වැනි ශත වර්ෂය වන විට පොළොන්නරුවේ පැවති ආලාහන පිරිවෙන් ආයතන ද ඉතිහාස ගත වූ බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතනයෝ වූහ. මීට අමතර ව ඉන්දියාවේදී විවිධ කාල වකවානුවල බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතන බිහි වී තිබේ. අප කවුරුත් දන්නා ඉතිහාසගත තොරතුරුවලට අනුව නාලන්ද,

චලති, සෝමපුර, ඕදන්තපුර, වික්‍රමශීලා, ජගද්දලා, වැනි බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතන එදමෙද, තුර දෙස් විදෙස් කාගේත් අවධානයට යොමු වූ ආයතනයෝ වූහ. මෙම ඓතිහාසික ශ්‍රේෂ්ඨ බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතන අතර ඉන්දියාවේ නාලන්ද, විශ්වවිද්‍යාලය මා සිත් ගත් ආයතනයක් විය.

නාලන්ද, විශ්වවිද්‍යාලය ගැන වැඩිදුර කරුණු කාරණා සෙවූ මට තව දුරටත් දැන ගන්නට ලැබුණේ මේ ආයතන තුළින් එද මෙදතුර බුද්ධ ශාසනය හා ලෝක වාසී බෞද්ධ සමාජය වෙත කර ඇති සේවාව ඇති විශාල බවයි. නාලන්ද, විශ්වවිද්‍යාලය වනාහී, මහායාන හා වජ්‍රයාන නම් වූ බෞද්ධ සම්ප්‍රදයන් පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා දුන් ආයතනයක් විය. ඊට අමතර ව ජ්‍යෙෂ්ඨ ආයුර්වේද වෛද්‍ය විද්‍යාව වැනි විෂයයන් පිළිබඳ ව දැනුම ද එකල සිටි විද්‍යාර්ථීන්ට ලබා දී ඇත. කාලය විසින් ඉතිහාසයේ ගමන්මග නිරන්තරයෙන් වෙනස් කරන නිසාවෙන් වත්මන් බෞද්ධ සමාජයට එවැනි උද්‍යර ආයතනවලින් කළ සේවාව අද වන විට අහිමි වී ඇත. ඉන් අනතුරුව මගේ සිතට අලුත් සිහිනයක් ඇතුල් විය. එනම් “වත්මන් බොදුනු ලොවට අහිමි වූ පැරණි නාලන්ද, විශ්වවිද්‍යාලයේ ශ්‍රී විභූතිය කෙසේ හෝ මා නැවත ආරම්භ කර

ලබාදිය යුතු ය” යන්නයි.

මගේ එම සිහිනය මල්විල ගන්වමින් අද වනවිට කැලණිය බොල්ලෑගල මානෙල්වත්ත විහාර භූමියේ එම විශ්වවිද්‍යාලය ඉදි කරමින් පවතී. ගොඩනැගිලි සංකීර්ණය මේ වන විටත් ඉදිවෙමින් පැවතිය ද විශ්වවිද්‍යාලයට සිසුන් බඳවා ගැනීම හා ඉගැන්වීමේ කටයුතු දැනටමත් අරඹා ඇත. මෙහි අධ්‍යාපන කටයුතු ප්‍රධාන අංශ පහක් ඔස්සේ ව්‍යාප්ත කිරීමට කටයුතු යොදා ඇත. එනම් බෞද්ධ දර්ශන පීඨය, ආදි බෞද්ධ මූලාශ්‍ර අධ්‍යයන පීඨය, ව්‍යවහාරික බෞද්ධ අධ්‍යයන පීඨය, බෞද්ධායුර්වේද අධ්‍යයන පීඨය හා පශ්චාත් උපාධි අධ්‍යයන පීඨය යනුවෙනි. තවද මෙම විශ්වවිද්‍යාලයේ දක්නට ලැබෙන විශේෂත්වය වන්නේ දැනට ලොව පුරා පැතිර පවතින ථේරවාද, මහායාන, හා වජ්‍රයාන යන බෞද්ධ සම්ප්‍රදයන් තුනම පිළිඹිඳු ඉගැන්වීම් කටයුතු හා පර්යේෂණ කටයුතු කිරීමට අවස්ථාව උදා කර දී තිබීමයි. ඒ තුළින් අනාගත ලොවට ධර්මය ප්‍රචාරය කිරීමට සුදුසු දැනුමෙන් හා කාර්යක්ෂමතාවයෙන් පිරිපුන් පිරිසක් බිහි කිරීමද මගේ තවත් එක් බලාපොරොත්තුවක් වේ.

අවසාන වශයෙන් කන්දරපංගුවේ ධම්මසිරි හිමියන් විසින් රචිත ‘සංඛ්‍යා ධර්මපද වර්ණනා’ නම් ග්‍රන්ථය පරිශීලනය කරන සියලු ම පාඨකයන්ට මතක් කර සිටින්නේ, විධිමත් බෞද්ධ අධ්‍යාපනයක් සමඟ එය ප්‍රායෝගිකව අත්විඳීම කෙරෙහි යමෙක් උනන්දුවක් දක්වන්නේ නම් ඒ අය සඳහා අපේ මෙම නාගානන්ද ජාත්‍යන්තර බෞද්ධ විශ්වවිද්‍යාලය පිළිබඳව හඳුන්වා දෙන ලෙසයි. එසේම මේ ග්‍රන්ථය රචනා කර කිහිපවතාවක්ම මුද්‍රණය කර බෙදාහැර බෞද්ධ පාඨකයන්ගේ දහම් දැනුම වැඩි කරලීමට මහත් සේ වෙහෙසක් දරන කන්දරපංගුවේ ධම්මසිරි හිමියන් වහන්සේට නිදක් නිරෝගී බව ප්‍රාර්ථනා කරමි.

තෙරුවන් සරණයි.

තායිවානයේ තායිපේ එක්සත් සමූහ බෞද්ධ අධ්‍යාපන පදනමේ ප්‍රධාන අනුශාසක හා තායිවානයේ ප්‍රධාන සංඝ නායක,
පූජ්‍ය ආචාර්ය බෝද්දගම චන්දිම නාහිමි,
නාගානන්ද ජාත්‍යන්තර බෞද්ධ විශ්වවිද්‍යාලය,
බොල්ලූගල, කැලණිය.

සංඥාපනය

මා විසින් නොබෝදා පළ කරණ ලද 'සංඛ්‍යා ධර්මපද වර්ණනා' යන ග්‍රන්ථය සම්පාදනය කිරීමේදී මාරයා පිළිබඳව ද කරුණු අධ්‍යයනයට අවස්ථාව ලැබුණි. එම කරුණු එක්කොට මේ පොත සම්පාදනය කෙළෙමි.

මාර ශබ්දය සංකීර්ණ අදහස් ඇති පදයකි. බෞද්ධයන් අතර බෙහෙවින් ප්‍රචලිත වචනයකි. පස්මරුන් යන්න ද එසේය. බුදුසමයෙහිදී බොහෝවිට මාරයා ගැන සඳහන්වන්නේ පුද්ගලයාගේ විමුක්තිමාර්ගයට අවහිර කරණ පාපධර්ම හඳුන්වාදීමේ උපායමාර්ගයක් වශයෙනි. මාරයා පිළිබඳව බෞද්ධසාහිත්‍යයේ දැක්වෙන කරුණු උපුටා දක්වමින් මේපොත ලිවීමට මා අදහස් කෙළේ ද මාරයා මගින් ඉදිරිපත්වන පවිටුගති ලක්ෂණ සමාජය ඉදිරියෙහි තබා එම කරුණු මාර්ගයෙන් පාපධර්මයන් නැතිකර යහපත් චරිතයක් ඇතිකරගැනීමට ඉවහල්වේය යන අදහසිනි. එසේ වුවද බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා පිළිබඳ ලිවීම ඉතාම දූෂ්කර කාර්යක්විය. ලිවීම අතරමඟ නතරකර නිතර කල්පනාබරව සිටි අතර බෞද්ධ විශ්වකෝෂයේ නියෝජ්‍ය කර්තෘ (විශ්‍රාමලත්) සනත් නානායක්කාර, මහාචාර්ය කපිල අහයවංස, යන වියතුන් ගෙන් ලැබුණ උපදෙස් මෙය සම්පාදනයට පහසු විය. එම වියතුනට ද මගේ කෘතඥතාව හිමි වෙයි.

මෙම කෘතියෙහි බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා - පස්මරුන් සහ ඒ හා බැඳුණු කරුණු ඇතුළත්වෙයි. එහෙයින් මෙය මාරසංකල්පය පිළිබඳව අධ්‍යයනයට ගවේෂණයට උපකාරී වේ යයි සිතමි. පෙළ සහ අටුවා අනුව විස්තර සඳහන් වෙයි.

මෙය සම්පාදනයේදී ග්‍රන්ථ රාශියක් ආශ්‍රයෙන් කරුණු රැස් කර ගනිමි. විශේෂයෙන් බුද්ධඡයන්ති ග්‍රන්ථමාලා සහ හේවාචිකාරණ අට්ඨකථා මෙහිලා ඉවහල් කරගන්නාලදි. ඒ හැර පහත සඳහන් ග්‍රන්ථ විශේෂය. එම ග්‍රන්ථ සංස්කාරකවරයන් කෘතඥතා පූර්වකව සිහිපත් කරමි. එසේම Pali Text Society (PTS) පළ කළ පොත් ද අනුගමනය කෙළෙමි. එම සංස්කාරකයනට ද ස්තූතිවන්ත වෙමි. සිංහල විශුද්ධිමාර්ගය පණ්ඩිත මාතර ශ්‍රී

ධර්මවංශ ස්ථවිර, ධම්මපදවිජයකරා අග්ගමහා පණ්ඩිත බුද්ධදත්ත මහාපෙරෙන, සංඛ්‍යා ධර්මපද වර්ණනා කන්දරපංගුවේ ධම්මසිරි හිමි.

Pāli English Dictionary by T.W. Rhys Davids and William Stede, *Pāli English Dictionary* by Margaret Cone. *Buddhist Dictionary* by Ven. Nyanatiloka, *The Path of Purification*, by Ven. Bhikkhu Nānamoli, *Dictionary of Pāli Proper Names* by G. P. Malalasekara. *SANSKRIT ENGLISH DICTIONARY* Sir .M.Monier Willams

තවද මෙහිදී මසුරු නැතිව මිතුරු ලෙස සහාය දුන් වැලියාගේ සිරි පියරතන පරිවේණාධිපති ශාස්ත්‍රපති කන්දලඨපංගුවේ සුධම්ම නාහිමි, වෙහෙරභේනපූර්වාරාම රජමහවිහාරයේ අධිපති ගෞරවශාස්ත්‍රවේදී කෑගල්ලේ රතනසාර හිමි, සිංගප්පූරුවේ බුඩ්ධස්ථ මිෂන්හි අධිපති කෝන්ගල ධම්මික හිමි, සිංගප්පූරුවේ බුද්ධයාන ආයතනයේ අධිපති ගනේකුශ්ලරේ සාන්ත හිමි යන හිමිවරු ද ප්‍රශංසනීය වෙති.

පරිගණකයෙන් සැකසීම ද කතුවරයා විසිනි.

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා හා තදීය කරුණු මෙම ග්‍රන්ථයෙහි හැකිතාක් නිරවද්‍යව ඉදිරිපත්කිරීම මගේ උත්සාහය වුව ද මෙහි අඩුපුහුඩුකම් තිබිය හැකිය.

ධම්මසිරි හිමි

කෙටි යෙදුම්

අ.	අංගුත්තරනිකාය
අඅ.	අංගුත්තරනිකායට්ඨකථා (මනොරථපුරාණී)
අභි.	අභිධම්මත්ථ සංගහ
අප.	අපදාන
අපඅ.	අපදානට්ඨකථා (විසුද්ධචන්ද්‍රාවලාසිනී)
ඉති.	ඉතිවුත්තක
ඉතිඅ.	ඉතිවුත්තකට්ඨකථා (පරමත්ථදීපනී)
උ.	උදාන
උඅ.	උදානට්ඨකථා (පරමත්ථදීපනී)
කච.	කථාවත්ථු
බුපා.	බුද්දකපාඨ
බුපාඅ.	බුද්දකපාඨට්ඨකථා (පරමත්ථචෝකිකා)
ච.	චරියාපිටක
චඅ.	චරියාපිටකට්ඨකථා (පරමත්ථදීපනී)
චුති.	චුල්ල නිද්දෙස
චුතිඅ.	චුල්ලනිද්දෙසට්ඨකථා (සද්ධම්මපථචෝකිකා)
ජා.	ජාතක (ජාතකට්ඨකථා)
ජෙර.	ජෙරගාථා
ජෙරඅ.	ජෙරගාථාට්ඨකථා (පරමත්ථදීපනී)
ජෙරී.	ජෙරීගාථා
ජෙරීඅ.	ජෙරීගාථාට්ඨකථා (පරමත්ථදීපනී)
දීනි.	දීඝනිකාය
දීඅ.	දීඝනිකායට්ඨකථා (සුමංගලවිලාසිනී)
ධප.	ධම්මපද
ධපඅ.	ධම්මපදට්ඨකථා අග්ගමහා පණ්ඩිත බුද්ධදත්ත මහාථෙරෙන
ධස.	ධම්මසංගිනී
ධසඅ.	ධම්මසංගිනී අට්ඨකථා (අත්ථසාලිනී)
නෙත්.	නෙත්තිප්පකරණ
නෙත්අ.	නෙත්තිප්පකරණට්ඨකථා
පටි.	පටිසම්භිදාමග්ග
පටිඅ.	පටිසම්භිදාමග්ගට්ඨකථා (සද්ධම්මප්පකාසිනී)
පා.	පාලි

පුප.	පුග්ගලපඤ්ඤත්ති
පෙව.	පෙතවත්ථු
පෙවආ.	පෙතවත්ථුඅට්ඨකථා (පරමත්ථදීපනී)
බුච.	බුද්ධචංස
බුචආ.	බුද්ධචංසට්ඨකථා (මධුරත්ථවිලාසිනී)
මනි.	මජ්ඣිමනිකාය
මනිආ.	මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා (පපඤ්චසුද්ධතී)
මීප.	මිලින්දපඤ්ඤ
මහානි.	මහානිද්දෙස
මහානිආ.	මහානිද්දෙසට්ඨකථා (සද්ධම්මපථපථජොතිකා)
මහාව.	මහාවග්ගපාළි
සනි.	සංයුත්තනිකාය
සනිආ.	සංයුත්තනිකායට්ඨකථා (සාරත්ථප්පකාසිනී)
සධව.	සංඛ්‍යා ධර්මපද වර්ණනා
සිවි.	සිංහලවිඤ්ඤාධර්මය පණ්ඩිත මාතර ශ්‍රී ධර්මවංශ ස්ථවිර
සුනි.	සුත්තනිපාත
සුනිආ.	සුත්තනිපාත අට්ඨකථා (පරමත්ථජොතිකා)
විහ.	විහංග
විහආ.	විහංගට්ඨකථා (සම්මොහවිනෝදනී)
විම.	විමානවත්ථු
විමආ.	විමානවත්ථු අට්ඨකථා (විමලවිලාසිනී)
සං.	සන්ස්කෘත
උදා.	උදාහරණ
බ.	බලන්න
පිසි.	පිට සිට - පිටුව සිට
ව.බ.	වචනය යෙදුන තැන බලන්න
BD.	Buddhist Dictionary by Nyanatiloka
DPPN.	Dictionary of Pāli Proper Names
PED.	PALI-ENGLISH DICTIONARY PTS
PTS.	The Pāli Text Society
SED.	SANSKRIT ENGLISH DICTIONARY Sir .M.Monier Willams

පටුන

මාරයා - මාරො	1
කාළයා- කළුවා- කණහ.....	5
අධිපති.....	7
අන්තක- අන්තකො.....	9
මුදානොහරි-මුදානොහරින්නා- නමුච්.....	10
ප්‍රමාදවූවන්ගේ ඥාතියා- පමත්කබන්දු.....	11
ප්‍රජාපති- පජාපති.....	11
අන්තයට ගිය- අන්තගු.....	12
මෘත්‍යු මාරයා - මච්චු මාරො.....	12
මරණය-මරණ.....	14

මහාවග්ගපාළියෙහි

නො මිදුනේය යි කියයි.....	20
වේරඤ්ජබමුණට කළ දෙය.....	23

දීඝනිකායෙහි.

අකාල ආරාධනය.....	24
සිතට ඇතුළුවෙයි.....	27
දේවසමාගමයටත් පැමිණියේ ය.....	32

මජ්ඣිමනිකායෙහි.

මාරග්‍රහණයට පත් නො වන්නා.....	36
මුවවැද්දෙනු ලෙස.....	37
බඹලොවට යයි.....	39
ආබාධයක් ලෙස.....	41
අරමුණු නො ලබයි.....	44

සංයුත්තනිකායෙහි

ආරුඪ වෙයි.....	49
තපස්කර්මයෙන් ඉවත්වන්නයයි කියයි.....	50
ඇතෙකු ලෙස.....	54
විසිතුරු සටහන් මවයි.....	55
නාගයෙකු ලෙස.....	60
කිම නිදයි ද? විමසයි.....	61
සතුටට හේතුවන කරුණු කියයි.....	62
ආයුෂ දීර්ඝ ලෙස පෙනෙයි	63
ගල් පෙරලයි.....	65
සිංහනාද නො කරන්න.....	65
වැඩ නැද්දැයි? විමසයි.....	68
අනුශාසනා සුදුසු නො වේ යයි පවසයි.....	69
ගවයෙකු ලෙස.....	70
භයානක ශබ්දයක් කෙළේය.....	74
පිණ්ඩපාත දීම වලකයි.....	76
ගොවියෙකු ලෙස.....	77
රජවන ලෙස කියයි.....	80
මහලුබමුණෙකු ලෙස.....	82
දෙවරක් පැමිණෙයි.....	85
දූතයකු ලෙස.....	88
සත්වසක් ලුහුබැන්දේ ය.....	95
මාරදුවරු.....	97
මෙසේ පවසයි -නිවණෙක් නැත.....	99
ස්ත්‍රියකට නො හැකූ යි කියයි.....	101
පුරුෂයකු සොයයි ද ? යනුවෙන් අසයි.....	102
දේවලෝක ගැන කියයි.....	104
අත්බව කවරකු විසින් කරණලදැයි විමසයි ?.....	110
සත්ත්වයා කවරෙක් දැයි විමසයි.....	115
බිළිවැද්දෙකු ලෙස.....	120
අවකාශ ලබයි.....	123
රාධ තෙරුන්ගේ මාර ප්‍රශ්නය.....	124
මරසෙන් මඬින අයුරු.....	130

ඉදිබුවා කෙරෙන් හිවලා මෙන්	132
හිප්පිරිහිණියක මෙන්.....	135

අංගුත්තරනිකායෙහි

අග්‍රය.....	139
ශුරඅම්බට්ඨ හමුවීමට යයි.....	139

බුද්දකනිකායෙහි

සුත්තනිපාතයෙහි

කාරුණික වචන.....	140
මාරස්නාව.....	144

ජාතකට්ඨකථාවෙහි

නික්ම නො යන ලෙස කියයි.....	148
මාරපරාජය.....	149
අගුරුවළක් මවයි.....	156

ධම්මපදයෙහි- ධම්මපදට්ඨකථාවෙහි

රාහුලතෙර වෙතට පැමිණියේය.....	157
මාරකායික දෙව්වරු.....	159

ථෙරගාථා - ථෙරගාථාට්ඨකථාවෙහි

දැරියකගේ අත අල්ලයි.....	161
කෙසේ දිව් රකිම් ද?.....	166
බියසුලුරූප මවයි.....	169

අභිභූත තෙරුන්ගේ ධර්ම දේශනය.....	170
---------------------------------	-----

පස්මරුන් - පඤ්ච මාරා

මාත්ස්‍යමාරයා-මච්චුමාරො.....	172
කෙලෙස්මාරයා- කිලෙසමාරො.....	172
ස්කන්ධමාරයා - ධන්ධමාරො.....	176
අභිසංස්කාරමාරයා - අභිසංඛාරමාරො.....	176
මාරදේවපුත්‍රයා- දෙවපුත්ත මාරො.....	180
මාරසංඛ්‍යාව.....	181
මාරබලය- මාරබලං.....	182
මාරධෙය්‍ය ය- මාරධෙය්‍යං.....	183
මච්චුධෙය්‍ය.....	184
මාරරජා - මච්චුරාජා.....	186
විවරණ කළ පද.....	188

කෙලසුන් නසන සැනසෙන යන මඟ පැදු
 නිතරින් සියලු සත වෙත හිත සෙත සැදු
 මුනිඳුන් කෙලෙස් සිඳි බිඳ සිය සිත සේදු
 කියමින් වදිම් බුදුගුණ බැතියෙන් සාදු

නුවණින් දනන් දැන
 නෙක් දම් දෙසු සැනසෙන
 මුනිඳුන් නැමඳ ගෙන
 කියම් තොරතුරු මාරයා ගැන

මාරයා - මාරො

'මාර, (මාරො) ශබ්දය බෞද්ධයන් අතර බෙහෙවින් ව්‍යවහාර වන වචනයකි. සංකීර්ණ අදහස් දෙන පදයකි. පදගතාර්ථ වශයෙන් නම් මරණය, මරන්නා, නැතිකරන්නා, කරදර කරන්නා, යන තේරුම් දෙයි. පෙළෙහි හා අටුවාවල - පාලි සාහිත්‍යයේ විවිධ අර්ථ දෙමින් යෙදී ඇත. පොදුවේ ගත්විට මරණය යන තේරුම දෙයි.

සිංහලභාෂාවේ කථා ව්‍යවහාරයේදී මාර ශබ්දය විවිධ අර්ථවල යෙදී තිබේ.

"ඊයේ වැහපු වැස්ස නත් මාරයි. මත් ගමනක් යන්ට සුදානන්වෙලා බලාගෙන හිටියා හිටියා වැස්ස නවතියි කියල නැවතුනේම නෑනේ. ඉතින් කුඩෙක් දිගඇරගෙන පාරට බැස්සා මොන යෑමක්ද වැස්සයි හුලගයි. කුඩෙක් ඇඹිරිලා ගියා. මාර වැස්සක්නෙ. ඉතින් යන්ට බැරිවුණානෙ " මෙහිදී මාර ශබ්දය මහත්, පුදුම යන අර්ථයන් දෙයි.

" යාලුවෙකුගෙන් මට පොතක් ලැබුණා. මත් පොත් බලන්න හරි කම්මැළියි ඒ වුනත් ඒක ටිකක් බලන්ට හිතුනා. පිටුදෙක තුනක්

බැලුව. ඉතින් තවත් බැලුවාම නතරකරන්න හිතුවනම නෑ. හරිම හොඳයි. ඒක මාර පොතක් හරි හොඳයි. තරමක් ලොකුයි. ඉවරවෙන්නම බලල තමයි නැවතුවන " මෙතන මාර වචනය ඉතාම උසස් යන අදහස කියයි.

" මට පුතුන් තුන්දෙනෙක් ඉන්නව. වැඩිමහල් දෙන්නානන් හොඳයි. ඉගෙනීමත් නරක නෑ. කරණ වැඩත් කල්පනාවෙන් කරණව. බාලයා බාල පුතා කියන දෙයක් අහනනෙත් නෑ එයා හිතන දේමයි කරන්නෙ. මහ කරදර කාරයෙක් මාරපුතෙක් අනේ මන්දන්නෙ නෑ. වැඩිහිටියෙක් වුනාම වත් හරි යාවි ද කියල" මෙවැනි තැන්වල මාර යන්න අකීකරු යන තේරුමට යෙදී ඇත.

මාරො සං. මෘ, පා. මාර, යන ධාතුප්‍රකෘතියෙන් සකස්වුණ ශබ්දයකි. මරණය, මරන්නා, නැතිකරන්නා, කරදරකරන්නා, පච්ඡාරයා යන තේරුම් දෙයි. මරණය ම පුද්ගලත්වය ආරෝපණය කර, පුද්ගලයෙකු ලෙස දක්වා තිබේ. පඤ්ච මාරා, පස්මරුන් යන තැන මව්වු මාර යනු මරණයයි.

මාරො පාපිමානි එත්ථ සත්තෙ අනත්ථෙ නියොජෙන්නො මාරෙතීති මාරො.¹

පාපී මාරයා යනු මෙහි සත්ත්වයන් අනර්ථයේ යොදමින් මරණ හෙයින් මාරයා නම් වෙයි.

පාපිමානි තස්සෙව චෙට්ඨනං, සො හි පාපධම්ම සමන්නාගතත්තා පාපිමානි වුච්චති කණ්ණො, අන්තකො, නමුච්චි, පමත්තඛන්ධුතිපි තස්සෙව නාමානි. ²

පාපිමා යනු ඔහුටම කියන සමාන වචනයකි, පච්චලිත්

¹ දී. 8. 385

² දී. 8. 385, II. 8. 613

සමන්තාගත හෙයින් පාපියා යයි කියනුලැබේ. ඔහුට ම කාළයා-
කථවා, කෙළවර කරන්නා, මුදා නො හරින්නා, පමා වන්නාගේ
ඤාතියා යන වෙනත් නම් ඇත.

මාරො පාපිමාති අත්තනො ඵසයං අතික්කම්හුං පටිපන්නෙ
සත්තෙ මාරෙතීති මාරො¹

පාපී මාරයා යනු තමාගේ විෂය ඉක්මවීමට පිළිපත්ත
සත්ත්වයන් මරණහෙයින් මාරයා නම් වෙයි.

පාපෙ නියොජෙති සයං වා පාපෙ නිපුත්තොති පාපිමා.
අඤ්ඤානිපිස්ස, කණ්ණො, අධිපති, වසවත්ති, අත්තකො, නමුච්චි,
පමත්තඛන්ධුති ආදීනි බහුනි නාමානි.²

තමා පාපයන්හි යෙදී ඇති හෙයින් හෝ අන්‍යයන් පාපයන්හි
යොදවන හෙයින් පාපියා නම් වෙයි. තව ද මොහුට, කාළයා-
කථවා, ප්‍රධානයා, වසවර්තියා, කෙළවරකරන්නා,
මුදානොහරින්නා, පමා වන්නාගේ ඤාතියා යනාදී බොහෝ නම්
ඇත.

යො සො මාරොති ඵවමාදීසු මහාජනං අනත්ථෙ නියොජෙත්වා
මාරෙතීති මාරො³

යම් ඒ මාරයා යනු මේ ආදී තැන්හි මහජනයා අනර්ථයේ
යොදවා මරණ හෙයින් මාරයා නම් වෙයි.

මහාජනං පාපෙ නියොජෙත්වා මාරෙතීති මාරො⁴

මහජනයා පාශයේ යොදා මරණ හෙයින් මාරයා නම් වෙයි.

¹ සතිඅ. I පි. 133

² සතිඅ. I පි. 133

³ මහානිඅ. පි. 325, 328

⁴ චූළනිඅ. පි. 26

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

පාපිමානි ලාමක පුග්ගලො, පාපසමාවාරො වා¹
පාපිමා- පාපියා යනු ලාමකපුද්ගලයා, පවිකාරයා.

පාපිමා- පාපි + මන්තු = පාපිමන්තු. යන ශබ්දයේ ප්‍රථමා විභක්තියේ ඒකවචනය පාපිමා. තද්ධිත පදයකි. සසඳාබලන්න. සතිමා, ඉද්ධිමා, පාපිමා. පාපී, පවිටු, පාපියා, ලාමකපුද්ගලයා, පවි කරන්නා, පවි ඇත්තා, තමන් ද අනර්ථ කරමින් අනුන් ද අනර්ථයේ යොදවයි යන තේරුම් දෙයි.

පාලි සංඥා නාම ශබ්දකෝෂයේ, මාරයා සාමාන්‍යයෙන් විමසා බලනවිට මරණය පුද්ගලත්වයෙන් දක්වයි. පාපියා, වරදට පොළඹවන්නා යනුවෙන් සඳහන්වෙයි.²

පාලි ඉංග්‍රීසි ශබ්දකෝෂය මෙසේ කියයි. මාරයා මෘ යන්නෙන් සම්භව වූවකි. පසුකාලීන වෛදික, මාර මරන්නා, විනාශකරන්නා, මරණය ගෙනඒම, මහත්උපද්‍රවය. සාමාන්‍යයෙන් මරණය පුද්ගලයකුගේ නමක් ලෙස පුද්ගලත්වයක් ආරෝපණය කර දක්වයි. ඇතැම්විට මාර යන පදය නිර්වාණයට විරුද්ධ ලෙස මුලු ලෝකප්‍රවාන්තියට හෙවත් පුනර්භවය ඇතිකරණ ලෝකයට සම්බන්ධ කර ඇත,³

බෞද්ධශබ්දකෝෂයේ මෙසේ සඳහන් වෙයි. මාර (පදගතාර්ථ වශයෙන් 'මරන්නා'), බුදුසමයට අනුව කරදරකරන්නා. බොහෝවිට පාපියා (පාපිමා මාරො) නොහොත් නමුච්චි (වචනාර්ථයෙන් 'මුදානොහරින්නා' නිදසුනක් නිදහස්කිරීමට,

¹ සුනිඤ. 8. 30

² Māra - Generally regarded as the personification of Death, the Evil One, the Tempter . DPPN 611

³ Māra (fr, mr later Vedic, māra killing, destroying, bringing death, pestilence, cp Lat. mors death, morbus illness. Lth. māras death.pestilence) death; usually personified as Np. Death, the Evil One, , the Tempter. (the Buddhist Devil or Principle of destruction). Sometimes the term māra is applied to the whole of the worldly existence, or the realm of rebirth, as opposed to Nibbana. PED PTS 530

නිදහස්වීමට විරුද්ධවන්නා) ඔහු (පාලි)ග්‍රන්ථවල දෙයාකාරයටම සඳහන්වෙයි. (එනම්) සජීවී පුද්ගලයෙක් ලෙස ද නිදසුනක්, දෙවියෙකු මෙන් ද මරණයම පුද්ගලත්වයෙන් ද දක්වා ඇත.¹

කාළයා- කළවා- කණ්හ

කණ්හාති මාරං ආලපති. සො හි කණ්හකම්මත්තා
කණ්හාතිජාතිකාය ච කණ්හොති චුච්චිති²

කාළයා-කළවා යනු මාරයාට කියන නමකි ඔහු වනාහි කාළකර්ම කරණ හෙයින් ද කළුව ජනිත හෙයින් ද කාළයා-කළවා යයි කියනුලැබේ.

කණ්හකම්මත්තා කණ්හො කාමාවචර ඉස්සරත්තා³
කාෂණකර්ම ඇතිහෙයින්, කමාවචරඉසුරු හෙයින් කළුවාය.

අකුසලධම්මෙ නියුත්තත්තා කණ්හො⁴
අකුසල්හි නියුක්ත හෙයින් කළුවා නම්.

කණ්හො යනු මාරයාට කියන තවත් නමකි. පදගතාර්ථ වශයෙන් කාෂණයා, කාළයා, කළුවා යනුවෙන් තේරුම් දෙයි. කළු (කණ්හ) යන්න අප්‍රිය, තරක, තපුරු, හොඳනැති යන අර්ථයන්හි යෙදෙයි. විරුද්ධ පදය සුදු යනුය එය ප්‍රිය, යහපත්, හොඳ, යන තේරුම් දීම සඳහා ව්‍යවහාරවෙයි.

පච්ඡි කරණහෙයින්, නො මනාදෙය කරණහෙයින්,

¹Māra (lit. : ' the killer'), is the Buddhist "Tempter" -figure. He is often called "Māra the Evil One (Pāpimā Māro) or Namuci (lit. : 'the non- liberator', i.e.the opponent of liberation). He appears in the texts both as a real person (i.e.as a deity) and as personification of evil...

BD 97

² පෙරඅ. පි.61, . මහානිඅ. පි..328

³ මහානිඅ. පි..328

⁴ චුතිඅ. පි 26

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

අකුසල්කරණනිසා මාරයාට කාළයා, කළුවා,යි කියයි.

පාලි සාහිත්‍යයේ කණ්ඞ-කළු යන්න බොහෝ කැනක අකුසල සඳහා යෙදී තිබේ.

කණ්ඞන්ති කාලං(කාළං) දසඅකුසලකම්මපථ කම්මං¹
කණ්ඞ යනු කළුය, දසඅකුසල කර්මපථ කර්මයෝය.

මේ අනුව එම පදයෙන් දස අකුසල් ගැනෙයි. එනම්; කයින් කෙරෙණ සතුන් මැරීම, නොදුන් දෙය ගැනීම, කාමයේ වරදවා හැසිරීම. වචනයෙන් කෙරෙණ බොරු කීම, කේලම් කීම, පරුෂ වචන කීම, හිස්වචන කීම. මනසින් සිදුවෙන දැඩිලෝභය, ව්‍යාපාදය, මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය.

කණ්ඞන්ති අකුසලධම්මං²

කාළ යනු අකුසල ධර්මයෝ ය.

කණ්ඞං ධම්මං විජ්ජහාය ...

කළු ධර්ම හැර...

තත්ථ කණ්ඞ ධම්මන්ති කායදුච්චරිතාදිහෙදං අකුසල ධම්මං ජහිත්වා³

එහි කාළ ධර්මයනු කාය දුෂ්චරිතාදි අකුසල ධර්ම හැරදමා යනුයි

කණ්ඞ යන්න සංඥා නාමයක් ලෙස ද යෙදී තිබේ.

¹ දීඝි. II . 8. 749

² සංකි. III 8 . 118

³ ධම්ම. 8 364.

‘කණ්ණො ව බුද්ධො’

අධිපති.

ඡත්‍ර දෙවලොකෙසු අධිපතිත්තා අධිපති²

සඳෙව් ලොවට ප්‍රධානියා නිසා අධිපති නම් වෙයි
මාරයාට අධිපති නම ද සඳහන්වෙයි. ඔහු දිව්‍යලෝක හයට
ප්‍රධානියා වන හෙයින් ඒ නම යොදා තිබේ.

(දිව්‍ය ලෝක

දිව්‍යමය සැප සම්පත් ඇති ලෝක මෙහිලා අදහස් කරයි. ස්වර්ග
ලෝක සුගති යනුවෙන් ව්‍යවහාරයේ යෙදෙයි. එම ලෝක හයකි.
(ඡ සග්ගලොකා) දෙවියන් වෙසෙන ලෝක දිව්‍ය ලෝක නම්
වෙයි. එම දෙව්වරු සාමාන්‍ය මිනිසුනට නොපෙනෙති.

වාතූම්මහාරාජික ය, තවුතිසා/තාවතිංස ය, යාම ය, තුසිත ය,
නිර්මාණරුකි ය, පරනිර්මිත වසවරුකි ය යි.

එහි පළමුවැන්න වාතූම්මහා රාජික සග්ගලෝකයයි. මේ සංඥා
නාමය මෙයට ලැබුණේ සතරවරන් දෙව්වරුන් එහි වෙසෙන
හෙයින්. ඔවුහු සිවු දිශාවන් ආරක්ෂා කරති.

දෙවැන්න තවුතිසා / තාවතිංස දේවලෝකයයි. මහ
මානවකයා තවත් 32කු සමග සමාජසේවා කිරීම නිසා ලැබූ පින්
බලෙන් ඔවුහු කිස්කුන්දෙනෙක් මෙහි උපන්න. ඒ නිසා තාවතිංස
නම් විය. මෙය අසුරයන්ගේ වාසස්ථානයකි. මහ තෙමේ
සක්දෙව් වී මෙහි උපන්නෝය. හෙතෙම අසුරයන් පලවා
හැරියේය. අසුරයෝ අසුර ලොව උපන්නෝය. මහාමායා දේවිය
මිය ගොස් මාතෘ දිව්‍ය රාජයා නමින් මෙහි
උපන්නාය. තථාගතයන් වහන්සේ තවුතිසාවට වැඩම කොට
මාතෘ දිව්‍ය රාජයාට අභිධර්මය දෙසූහ.

¹ මහි. III 8. 210

² චුතිඅ. 8. 26

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ඊලඟට සඳහන් වන්නේ යාමය නම් දේවලෝකයයි. පරමත්ථජෝතිකාවට අනුව දිව්‍ය සුවය විඳින හෙයින් යාමයයි කියනු ලැබේ. (තත්ථ දිබ්බ සුඛං යාතාපයාතා සම්පත්තාතිති යාමා)

තුටු පහටු සිතින් වෙසෙන දෙවියන් වෙසෙන දෙව්ලොව තුසිත දිව්‍යලෝකයයි. තුසිත මෙය සුන්දර දෙව් ලොවකි. බෝසත්වරු බුදුවීමට පෙර මෙහි උපදිති. ගෝතම බුදුන් තුසිත දෙව්ලොව සිටියේ සේතකේතු නමිනි. මෙතේ බුදුහු ද නාථදෙව නමින් දැනට එහි වෙසෙති. බෝසත්වරුන්ගේ දෙමාපියෝද තුසිතයේ උපත ලබති.

පස්වැනි තැනට එන්නේ නිර්මාණරති දෙව්ලොවය. තමා විසින්ම නිර්මාණය වීමෙහි ඇලුණ දෙව්වරු මෙහි වෙසෙති. වර්ණය, ස්වරූපය, කැමැති පරිදි ඔවුනට වෙනස් කර ගත හැකිය.

හය වැනි දේවලෝකය නම් පරනිර්මිත වසවර්කියයි. අන්‍යයන් නිර්මාණය කිරීමෙහි ඇලුණ අය වෙති. මෙය කාම ලෝකයන්ගේ උසස් ම තැනයි.)

මෙම දිව්‍යලෝක හයට අධිපතිත්වය දරන හෙයින් මාරයාට අධිපති යන නමව්‍යවහාර වෙයි¹

කාමාවචරිස්සරත්තා අධිපති²

කම්සැපට නායක හෙයින් අධිපති නම වෙයි. පඤ්ච ඉන්ද්‍රියන් පිනවීම කරන්නන්ට අධිපතිත්වය දරයි.

¹ DPPN. වබ්. සග්ගලොකා

² මහානිඳ. පි ...328

අත්තක- අන්තකො

මාරයාට කියන තවත් නමකි අත්තක. පදගතාර්ථ වශයෙන් අත්තය, කෙළවර කරන්නා, අවසානය කරන්නා. අත්තක ශබ්දයේ ප්‍රථමා ඒකවචනය අත්තකො යනුයි.

පුළුචානි හෙව පච්චින්නං- ඛ්‍යාසත්ත මනසං නරං
අතින්නං යෙව කාමෙසු - අන්තකො කුරුතෙ වසන් 'ති

මාරයා පඤ්චකාම සම්පත් නමැති මල්ම සොයන එහිම ඇලුණු සිත ඇති පඤ්ච කාම සම්පත්තියේ සැහීමට පත් නො වුණ මිනිසා වසඟයට ගනී.

මෙම ගාථාව විස්තර කරණ ධම්මපදට්ඨ කථාව මෙසේ කියයි.

අන්තකො කුරුතෙ වසන්ති , මරණසංඛාතං අන්තකො
කන්දන්තං පරිදෙවන්තං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො අත්තනො වසං
පාපෙති 'ති අත්ථො.¹

කෙළවරකරන්නා වසඟයට ගනී. යනු මරණය නම් වූ කෙළවරකරන්නා අඬන්නත් වැළපෙන්නත් ගෙන යමින් තමා යටතට ගනියි යනුයි.

මෙහි කෙළවරකරන්නා (අත්තකො) යන්න මාරයා යන අර්ථයට යොදා තිබේ.

¹ ධපඥ. 8 .224.

මුදා නො හරි-මුදා නො හරින්නා- නමුච්චි

නමුච්චි යනු මාරයාට ව්‍යවහාර වන තවත් නමකි. පදගතාර්ථ වශයෙන්, මුදා නොහරි, මුදා නො හරින්නා යනුයි.

න- යනු නො, නොවේ, නැත. මුඤ්චති යනු මුදයි, නිදහස් කරයි. නමුඤ්චති - මුදා නොහරි.

සං. මුච්චි පා. මුච්ච යන ධාතුප්‍රකෘතියෙන් සෑදුන වචනයකි.

නමුච්චිති මාරං ආලපති ¹

මුදානොහරින්නා යයි මාරයාට කියයි.

නමුච්චිති මාරො, සො හි අත්තනො වීසයා නික්ඛමිතුකාමෙ දෙව මනුස්සෙ නමුඤ්චති, අත්තරායං නෙසං කරොති තස්මා නමුච්චිති චුච්චති.²

නො මුදන්නා යනු මාරයාය, ඔහු වනාහි තමන්ගේ විෂයෙන් මිදෙන්නට කැමති දෙව් මිනිසුන් නො මුදයි, ඔවුන්ට බාධා කරයි, එහෙයින් (නමුච්චි) නො මුදන්නා යයි කියයි.

මුඤ්චිතුං අප්පදානට්ඨෙන නමුච්චි ³

මුදාහැරීම නො දෙන හෙයින් නොමුදාහරින්නාය

පාප ජනං න මුඤ්චතිති නමුච්චි ⁴
පටි කරණ ජනයා නො මුදාහරිණ හෙයින් එනම් වෙයි. '

¹ සතිද. I ඉ. 101

² සුතිද. II. ඉ. 328

³ මහානිද. ඉ. 328

⁴ චුතිද. ඉ. 26

ප්‍රමාදවූවන්ගේ ඥාතියා- පමත්තබන්ධු

පමත්තබන්ධුනි මාරං ආලපති, සො හි යෙ කෙවි ලොකෙ
පමත්තා තෙසං බන්ධු.¹

පමත්තබන්ධු යනු මාරයාට නමකි, ඔහු වනාහි ලෝකයේ යම් කෙනෙක් (කුසල් කිරීමට) ප්‍රමාද වේ නම් ඔවුන්ගේ ඥාතියා ය. '

අනත්ථෙත පමත්තෙ සත්තෙ බන්ධනීති පමත්තබන්ධු²

අනර්ථයෙන් පමා වූ වන් බැඳුනුබන නිසා එනම් වෙයි.

පමත්තස්ස බන්ධු = පමත්තබන්ධු, ප්‍රමත්තයාගේ ඥාතියා = ප්‍රමත්තඥාති.

ප්‍රජාපති- පජාපති

ප්‍රජාපති යනු මාරයාට කියන තවත් නමකි. මජ්ඣිමනිකායේ මූලපරියාය සූත්‍රය විස්තර කරණ අටුවාවේ ප්‍රජාපති යනු මාරයා ය. යි, සඳහන් වෙයි.

පජාපතිනිති එත්ථ පන මාරො පජාපතිනි වෙදිතඛිබ්බො³
මෙහි ප්‍රජාපති යනු මාරයා ය.

පජානං පති= පජාපති

ප්‍රජාවට ස්වාමියා වන හෙයින් ප්‍රජාපති නම්.

¹ සතිඅ. 1 . 8 .146

² උඅ. 8. 245

³ මතිඅ. 1 . 8 .31

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

අන්තයට ගිය- අන්තගු

අන්තගු , පදගතාර්ථ වශයෙන් කෙළවරට ගිය යනුයි. මාරයාට ම වහරන තවත් නමකි අන්තගු. පච්ඡිකම්මේ අන්තයට ම ගිය පුද්ගලයා.

අකුසලධම්මානං අන්තං ගතත්තා අන්තගු¹

මෘත්‍යු මාරයා - මච්චු මාරො.

පස් මරුන්-පඤ්ච මාර යන තැන මච්චු මාරො යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ මියයෑම, මරණයයි. ඒ ඒ සත්ත්ව වර්ගවලින් සත්ත්වයන් චුතවීම, මියයෑම, අභාවය, නැතිවීම මරණය නම්.

මච්චු (සැදි කිබෙන්තේ වෛදික මෘත්‍යු , යන්නෙන්ය. ධාතුප්‍රකෘතිය මෘ; යනුයි. අර්ථයෙන් වෙනස්කමක් ඇත. වේද සංස්කෘතයේ මරණය පමණි) මාරදෙවියෝ, බුදුසමයේ මාර හෝ යමට සමානය....²

මෘත්‍යු, සංස්කෘත ඉංග්‍රී ශබ්දකෝෂයේ, පුල්ලිගු ශබ්දයකි. (කලාතුරකින් ස්ත්‍රීලිගු ශබ්දයක් ලෙස ඇත) මරණය, මියයෑම විවිධ ක්‍රමයෙන් සිදුවන මරණ දක්වා ඇත. රෝග වලින් හෝ අනතුරුවලින් සිදුවන මරණ 100ක් සහ මහලුවීමෙන් සිදුවන එක් ස්වාභාවික මරණයක් වශයෙනි) පුද්ගලාරෝපිත මරණය මාරදෙවියෝ³

මෘත්‍යුකේර මියයනකේර, උණ, වේවැල්. (එල-කේර දැරීමෙන් පසු

¹ චුලනික. 8 .26

² Maccu (in form = Vedic mrtyu, fr, mr ; in meaning differentiated , the Ved. - Sk. meaning "death" only) the God of Death , the Buddhist Māra , or sometimes equivalent to Yma...PED. 513 PTS

³ Mrityu, m. (very rarely f.) death, dying, RV. &c. &c.; (death of different kinds are enumerated , 100 from disease or accident and one natural from old age ; ifc. = 'd° caused by or through') ; Death personified , the god of d° SED 827.

මැරෙණ හෙයින්¹

මාත්‍රසුඛි, කක්කුට්ඨි (ප්‍රසූතියෙන් මැරෙණ හෙයින්)² (එම කෘතියේම)

අප්පමාදො අමතපදං
පමාදො මච්චිනො පදං
අප්පමත්තා නමීයන්ති
යෙ පමත්තා යථා මතා³

අප්‍රමාදය නිවනට මාර්ගයයි. ප්‍රමාදය මරණයට මාර්ගයයි. අප්‍රමාදවූවෝ මිය නො යත්. ප්‍රමාදවූ වෝ මැරුණා හා සමානය.

මච්චිනො ති මරණස්ස, පදන්ති උපායො මග්ගො. පමත්තො හි ජාතිං නාතිවත්තති . ජාතො ජියත්ති චෙච මියති චා'ති පමාදො' මච්චිනො පදං නාම හොති, මරණං උපෙති.⁴ ,

මච්චිනො යනු මරණයටය, පදන්ති උපාය, මාර්ගය. ප්‍රමාද වූ කෙනා වනාහි ඉපදීම නො ඉක්මවූයේය. උපන්න කැනත්තා දිරා යෑම මෙන්ම මිය යෑම ද වෙයි එහෙයින් ප්‍රමාදය මරණයට මාර්ගය වෙයි. මරණයට පත්වෙයි.

තං පුත්තපසුසම්මත්තං
බ්‍යාසත්ත මනසං නරං
සුත්තං ගාමං මනොසොච
මච්චි ආදාය ගච්ඡති⁵

මහා ජලස්කන්ධකින් නිදිගත් ගමක් ගසා ගෙනයන්නාක් මෙන්

¹ - *bījā*, m. 'dying after production of seeds', the bamboo – cane, ib.

² - *sūti.*, f. 'dying in parturition' a female crab, ib.

³ ධපඥ. පි 142.

⁴ ධපඥ. පි .143

⁵ ධපඥ. පි. 688

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

දුදරුවන් ආදිය කෙරහි ආශක්ත මිනිසා මරුවා විසින්
ගෙනයනු ලැබේ. මෙහි මව්වු යනු මරණයයි.

“දැතෙහි වාරු නැත දෙපය ද විය එලෙස
පිනකුක් කිසිත් නොකෙළෙමි පරලොව පිණිස
මරුවා බලයි මා වෙත ඇර ඇර දෙ ඇස
දැන් වත් යන්ට ඕනෑ පත්සල පෙදෙස

මෙහි ‘මරුවා, යන්නෙන් අදහස් වන්නේ මරණයයි. එය
පුද්ගලත්වයෙන් සප්‍රාණිකලෙස ප්‍රථමා විභක්ති ඒක වචනයෙන්
දක්වා තිබේ.

මරුවාල, එම වැලේ පැටලුනේ නම් මැරෙයි, මරණය සිදුවන
හෙයින් මරුවාල නම් වෙයි.

මරණය (මරණං)

කතමඤ්චාචුසො මරණං: යං තෙසං තෙසං
සත්තානං තම්භා තම්භා සත්තනිකායා චුති වචනතා හෙදො
අන්තරධානං මව්වු මරණං කාලකිරියා ඛන්ධානං හෙදො
කලෙඛරස්ස නික්ඛෙපො, ජීවිතින්ද්‍රියස්ස උපච්ඡෙදො ඉදං
චුච්චතාචුසො මරණං¹

ඇවැත්නි, මරණ කවරෙ යත් : ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ ඒ ඒ
සත්ත්වනිකායෙන් යම් චුතියෙක් වචනාකාරයෙන් බිඳීමක්
අතුරු දහනෙක් මාත්‍ර සංඛ්‍යාත මරණයෙක් කාලක්‍රියායෙක්
ස්කන්ධයන්ගේ බිඳීමක් ශරීරයාගේ නික්ෂේපයෙක්
ජීවිතින්ද්‍රියයාගේ උපච්ඡේදයෙක් වේ ද. ඇවැත්නි, මේ ‘මරණ’
යයි කියනුලැබේ.

මව්වුමරණන්ති මව්වු මරණං න ඛණික මරණං²

¹ මනි . III 8 .514

² දිනිඅ. II 8. 577.

(මෙහි) මච්චුමරණං යනු මරණයයි ක්ෂණික මරණය නො වේ.

ආයු උස්මා ච විඤ්ඤාණං
යදා කායං ජහන්තිමං
අපවිද්ධො තදා සෙති
පරහත්තං අවේකනං ¹

ආයුෂ්‍යත් (ජීවිතේන්ද්‍රියත්) උණුසුමත් (කර්මජතේධාතුවත්) විඤ්ඤාණයත් යම්කලෙක මේ කය හැරදමාද, එකල්හි බැහැරකරණ ලද්දේ (කෘමීගණාදී) මෙරමාහට ඔත්ව අවේකනව නොවී .

(මරණය, එහි ස්භාවය අනුව ප්‍රභේද කීපයකට බෙදේ. එනම්:-ජීවිතේන්ද්‍රිය උපච්ඡේද මරණය, සමුච්ඡේද මරණය, ක්ෂණික මරණය, සම්මුති මරණය, කාල මරණය, අකාල මරණය, කර්මක්ෂය මරණය, ආයුක්ෂය මරණය, උපච්ඡේද මරණය සහ උභයක්ෂය මරණය යනුයි.

ජීවිතේන්ද්‍රිය උපච්ඡේද මරණය; එක් භවයකට ඇතුළත් ජීවිතේන්ද්‍රිය නැතිවීම, සිඳී යෑම ජීවිතේන්ද්‍රිය උපච්ඡේද මරණය නම්.

සමුච්ඡේද මරණය; එනම් රහතන්වහන්සේගේ සියලු සංස්කාරික දුකින් මිඳීම නම් වූ මරණයයි.

ක්ෂණික මරණය; මෙයින් කියවෙන්නේ සංස්කාරයන්ගේ වහා සිදුවන ක්ෂණ භංගයයි.

සම්මුති මරණය; ගසමැරුණේය ආදී ක්‍රමයෙන් පවත්නා ලෝක සම්මත මරණය සම්මුති මරණයයි.

කාල මරණය; මෙය ආයුෂ්‍ය ද පින ද අවසන් වීමෙන් සිදුවෙයි.

¹ සති. .III . 8. 246

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

අකාල මරණය; උපච්ඡේද කර්මයෙන් - අතුරු බාධකයකින් වන මරණය මෙයින් අදහස්වෙයි.

කර්මක්ෂය මරණය; කළ පින් (යහපත්කර්මය) නිමවීමෙන් සිදුවන්නේ කර්මක්ෂය මරණයයි.

ආයුක්ෂය මරණය; ආයුෂ අවසන්වීමෙන් මෙම මරණයට පත්වෙයි.

උපච්ඡේද මරණය; කර්මයත් ආයුෂයත් ශේෂව තිබියදී මියයෑම මෙයින් අදහස් කරයි.

උභයක්ෂය මරණය; කර්මයත් ආයුෂයත් එකවර අවසන් වීමෙන් මේ මරණය සිදුවෙයි.¹

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිටු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩවසද්දී කොසොල් රජ තෙමේ උන්වහන්සේ වෙතට පැමිණ, තමාගේ ප්‍රිය, මනාප, දයාබර මිත්තණිය මිය ගිය බවත් හස්තිරත්න අශ්වරත්න ආදිය දීමෙන් හෝ ගම්වර දීමෙන් හෝ මරණයෙන් බේරා ගතහැකි වූ යේ නම් එසේ කළහැකිව තිබුණ බවත් එහෙත් මරණයෙන් බේරා ගත නො හැකි වූ බවත් පැවසීය. ඒ අවස්ථාවේ තථාගතයෝ මෙසේ වදාළහ.

සබ්බෙ සත්තා මහාරාජ, මරණධම්මා මරණපරියොසානා මරණං අනතිංති.

මහරජ, සියලු සත්ත්වයෝ මරණය ස්වභාවය කොට ඇත්තාහ. මරණය කෙළවර කොට ඇත්තාහ. මරණය නො ඉක්ම වූ වේ ය.²

තථාගතයන්වහන්සේ මෙම මරණය නැතිකිරීමට, අමතපදය-

¹ ස්. ඩ. 343

² සන්. I ඩ. 178

නොමැරෙණ තැන සොයාගැනීමට ක්‍රියා කළහ. දහම් දෙසූහ. සත්ත්වයන් මරණයෙන් නිදහස් නම් උපතක් නැත්නම් දුක්විඳීමක් ද නැත. බුදුහු මෙම පරමාර්ථය බුදුවීමට පෙරම ඇතිකරගත්හ.

සංයුත්තනිකායේ ගෞතම සූත්‍රයට අනුව ගෞතමයන්වහන්සේ බෝධිසත්ත්ව කාලයේ ම ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ නැතිකරණ මාර්ගය සෙවූහ. බුදුවීමෙන් පසු පටිච්චසමුප්පද න්‍යාය දෙසූහ. එම යථාර්ථය තේරුම් ගැනීමෙන් පසු මරණය නැතිකළ හැකිය.

10 පුබ්බෙව මෙ භික්ඛවෙ, සම්බොධා අනභිසම්බුද්ධස්ස බොධිසත්තස්සෙව සතො එතදහොසි. "කිච්චං වතායං ලොකො ආපන්නො ජායති ච. ජීයති ච, මීයති ච, චචති ච, උප්පජ්ජති ච. අථ ච පනිමස්ස දුක්ඛස්ස නිස්සරණං නප්පජානාති ජරාමරණස්ස කුදස්සු (කුදාස්සු) නාම ඉමස්ස දුක්ඛස්ස නිස්සරණං පඤ්ඤායස්සති ජරාමරණස්සාති.¹

10 මහනෙති, බුදුවීමට පෙර ම බුදුනො වූ බෝසත් වූ මට මේ සිත පහළ විය: ඒකාන්තයෙන් මේ ලෝකයා දුකට පැමිණියේය. උපදියි. දිරයි. මියෙයි. (මියයයි). ව්‍යුතවෙයි. නැවතඋපදි. එහෙත් දිරීම මැරීම පිළිබඳ දුකින් නික්ම යෑමක් නො දනී. කවර කලෙක නම් ජරාමරණ සංඛ්‍යාත මේ දුකින් නික්ම යෑමක් පෙනේද යනුවෙනි.

අරියපරියේසන සූත්‍රයේ ආර්යන්ගේ සහ අනාර්යන්ගේ සෙවීම් සඳහන්වෙයි. එහි ද දේසික පරිදි බුදුරජාණන්වහන්සේ මරණය නැතිකිරීම සඳහා අනුගමනය කළයුතු පිළිවෙත සොයාගත්හ, ඉන්පසු අමත තැනට යන ලෙස දහම් දෙසූහ.

16 ... යන්ත්‍රුනාහං අත්තනා ජාතිධම්මො සමානො ජාතිධම්මො ආදීනවං විදිත්වා අජාතං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං

¹ සති. II. 8. 16

නිබ්බානං පරියෙසෙය්‍යං, අත්තනා ජරාධම්මො සමානො ජරාධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අජරං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසෙය්‍යං, අත්තනා ඛ්‍යාධිධම්මො සමානො ඛ්‍යාධිධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අමකං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසෙය්‍යං, අත්තනා මරණ ධම්මො සමානො මරණධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අඛ්‍යාධිං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසෙය්‍යං, අත්තනා සොකධම්මො සමානො සොකධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අසොකං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසෙය්‍යං, අත්තනා සංකිලෙසධම්මො සමානො සංකිලෙසධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අසංකිලිට්ඨං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසෙය්‍ය නති.

17 සො ඛො අහං හික්ඛවෙ අපරෙන සමයෙන දහරොච සමානො සුසුකාලකෙසො භද්‍රෙන යොබ්බනෙන සමන්තාගතො පටිමෙන වයසා, අකාමකානං මාතෘපිතුන්තං අස්සුමුඛානං රුදන්තානං, කෙසමස්සුං ධනාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අවිජාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිං, සො ඵලං පබ්බජිතො සමානො කිංකුසලගවෙසී අනුත්තරං සන්තිවරපදං පරියෙසමානො...¹

16මම ජාතිධර්ම වූයෙමි ජාතිධර්මයෙහි ආදීනව දැන ජාතියක් නැති නිරුත්තර වූ යෝගක්ෂේම වූ නිවන සොයන්නේ නම් මැනව. ජරාධර්ම වූයෙමි ජරාධර්මයෙහි ආදීනව දැන ජරාවක් නැති නිරුත්තර වූ යෝගක්ෂේම වූ නිවන සොයන්නේ නම් මැනව. කෙමේ ව්‍යාධිධර්ම වූයෙමි ව්‍යාධි ධර්මයෙහි ආදීනව දැන ව්‍යාධියක් නැති නිරුත්තර වූ යෝගක්ෂේම වූ නිවන සොයන්නේ නම් මැනව. කෙමේ මරණධර්ම වූයෙමි මරණධර්මයෙහි ආදීනව දැන මරණයක් නැති නිරුත්තර වූ යෝගක්ෂේම වූ නිවන සොයන්නේ නම් මැනව. කෙමේ ශෝකධර්ම වූයෙමි ශෝකධර්මයෙහි ආදීනව දැන ශෝකයක්

¹ කේ. I 8. 400

නැති නිරුක්තර වූ යෝගක්ෂේම වූ නිවන සොයන්නේ නම් මැනව. තෙමේ සංක්ලේශධර්ම වූයෙම් සංක්ලේශධර්මයෙහි ආදීනව දැන සංක්ලිෂ්ට නො වූ නිරුක්තර වූ යෝගක්ෂේම වූ නිවන සොයන්නේ නම් මැනවයි කියායි.

17 මහණෙනි, ඒ මම පසුකාලයෙහි ළදරු වූයෙම් ම ඉතා කළුකෙස් ඇත්තේම පළමුවන වයස වූ සොඳුරුයොවුනෙන් යුක්තවූයේම, නො කැමති වූ කඳුළු පිරුණු මුහුණ ඇති මවුපියන් හඬද්දී කෙස්පවුළු බා කහවත් හැඳ ගිහි ගෙයින් නික්ම පැවිද්දට පැමිණියෙමි. ඒ මම මෙසේ පැවිදි වූයෙම් 'කුසලය කුමක්දැ'යි සොයන සුලු වූයෙම් නිරුක්තර වූ උතුම් වූ ශාන්තිපදය සොයමින් ...

මේ කරුණු අනුව පැහැදිලිවන්නේ උන්වහන්සේ අමත පදය, නිවන සොයා ගත්බවයි. නො මැරෙණ කැනට පැමිණියහ. මරණය නැතිකළහ. මේ නිසා ඒ මරණය ම පුද්ගලත්ව ආරෝපණයෙන් දකවා ඇත. (මච්චමාරො).

මහාවග්ගපාළියෙහි

නොමිඳුනේ යයි කියයි

පාලිසාහිත්‍යයට අනුව පවිටු මාරයා පිළිබඳව මූලින් ම තොරතුරු සඳහන් වන්නේ විනය පිටකයේ මහාවග්ගපාළියේ ය.

රහතුන් හැට එක් නමක් ඇති වීමෙන් පසු තථාගතයෝ තමන් දේව මානුෂික සියලු බැඳීම් වලින් මිදුණු බවත් හික්ෂුන්සැම ද මිදුණු බවත් බොහෝ දෙනාගේ යහපත පිණිස දහම් දෙසීමට සිවු දිසාවන්ට යනලෙසත් තමන් ද උරුවේලාවේ සේනානි ගමට යනබවත් පැවසූහ. එකල්හි පවිටු මාර තෙමේ බුදුන් වෙතට පැමිණ මෙසේ කීය.

(මාරයා) බද්ධො'සි සබ්බ පාසෙහි
 යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා
 මහා ඛන්ධන බද්ධො'සි
 න මෙ සමණ මොක්ඛසී'ති.

දෙවියන් පිළිබඳව ද මිනිසුන් පිළිබඳව ද යම්කෙලෙස් මළපුඩු ඇද් ද, ඒ සියලු කෙලෙස් මළපුඩුවලින් බඳනාලද්දේ වෙහි ය. ඒ මහත් කෙලෙස් බැඳුමෙන් බැඳුනේ වෙහි ය. ශ්‍රමණය, මාගේ විෂයෙන් නො මිඳෙන්නෙහිය.

මාරයාට පිළිතුරුවශයෙන් තථාගතයන්වහන්සේ මෙසේ දෙසූහ.

(භගවත්හු) මුත්තො'හං සබ්බ පාසෙහි
 යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා
 මහා ඛන්ධන මුත්තොමී'ති
 නිහතො ත්වමසි අන්තකා'ති

මම දෙවියන් පිළිබඳව ද මිනිසුන් පිළිබඳව ද යම්කෙලෙස් මළපුඩු කෙනෙක් වෙද්ද, ඒ සියලු පාශයන්ගෙන් මිදුණේ වෙමි.

ඒ මහත් කෙලෙස් බැඳුමෙන් මිදුණෙමි වෙමි. මාරය, තෝ නැසුනේ වෙහි ය.

නැවතත් මාරයා මෙසේ පැවසී ය.

(මාරයා) අන්තලික්ඛ වරො පාසො
ස්වායං වරති මානසො
තෙන තං බාධයිස්සාමි
න මෙ සමණ මොක්ඛසී"ති

අහස හැසිරෙණ අන්තලික්ඛ වර නම් වූ සිතෙහි හටගත්තා වූ යම් මේ රාගපාශයක් වේ ද එයින් තා බඳින්නෙමි. ශ්‍රමණය, මාගේ විෂයයෙන් නො මිඳෙන්නෙහි ය.

මාරයාට පිළිතුරුවශයෙන් තථාගතයන්වහන්සේ මෙසේ දෙසූහ.

(භගවත්තු) රූපා සද්දා රසා ගන්ධා
ඵොට්ඨබ්බා ච මනෝ රමා
එත්ථ මෙ විගතො ඡන්දො
නිහතො ත්වමපි අන්තකා'ති

සිත්කලු වූ රූපයෝ ද ශබ්දයෝ ද රසයෝ ද ගන්ධයෝ ද ස්පර්ශයෝ ද යන මේ පස්කම් කෙරහි පැවති මාගේ ආලය වෙසසින් පහ ව ගියේය. මාරය තෝ නැසුනේ වෙහිය.¹

ඉන්පසු පවිටු මාර කෙමේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මා දන්නා සේක යයි නො සතුටු ව නො පෙනී ගියේ ය.

මෙයට සමාන සිද්ධියක් එම කෘතියෙහිම සඳහන්වෙයි. එස් විසූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හික්මුන් අමතා තමන් විසින්

¹ භෙව. 8. 42

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

උපායවශයෙන් මෙනෙහි කිරීමෙන් ද උපායෙන් මනා සේ ප්‍රදහන වීරය කිරීමෙන් ද අනුක්කර වූ අර්හත්ඵල විමුක්තිය ලබාගත් බවත් නිරුක්තර වූ අර්හත්ඵල විමුක්තිය ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ බවත් හික්ෂුන්ට ද එසේ කරන ලෙසත් දෙසූහ. ඉක්බිති පවිටු මාර තෙමේ බුදුන් වෙතට පැමිණ මෙසේ පැවසීය.

(මාරයා) බද්ධො'සි මාර පාසෙහි
යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා
මහා ඛන්ධන බද්ධො'සි
න මෙ සමණ මොක්ඛසී'ති.

දෙවියන් පිළිබඳවූ ද මිනිසුන් පිළිබඳවූ ද යම් මාරපාශ කෙනෙක් වෙත් නම්, ඒ සියලු මාරපාශවලින් බැඳුනේ වෙහි ය. මාරඛන්ධනවලින් බඳනා ලද්දෙහිය. ශ්‍රමණය, මාග්‍යේ විෂයයෙන් නො මිදෙන්නෙහි ය.

මාරයාට පිළිතුරුවශයෙන් තථාගතයන්වහන්සේ මෙසේ දෙසූහ.

(භගවත්තු) මුත්තො'හං මාර පාසෙහි
යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා
මාර ඛන්ධන මුත්තොමී'ති
නිහයො ත්වමසි අන්තකා'ති

මම දෙවියන් පිළිබඳවූ ද මිනිසුන් පිළිබඳවූ ද යම් මාරපාශ කෙනෙක් වෙද්ද, ඒ සියලු මාරපාශයන්ගෙන් මිදුනේ වෙමි. මාරබැඳුම්වලින් මිදුණෙමි වෙමි. මාරය, කෝ නැසුනේ වෙහි ය. ඉන්පසු පවිටු මාර තෙමේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මා දන්නා සේක යයි නො සතුටු ව නො පෙනී ගියේ ය.¹

¹ එම කෘතියේම පි. 46

චේරඤ්ජාමුණු කළ දෙය

චේරඤ්ජෙන බ්‍රාහ්මණෙන නිමන්තිතො පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං වස්සං උපගඤ්ජී. චේරඤ්ජො බ්‍රාහ්මණො මාරාවට්ටනෙන ආවට්ටො එකදිවසම්පි සත්ථාරං ආරබ්භ සතිං න උප්පාදෙසි. චේරඤ්ජාපි දුබ්භික්ඛා අහොසි. භික්ඛු සන්තරබාහිරං චේරඤ්ජං පිණ්ඩාය වරිත්වා පිණ්ඩපාතං අලභන්තා කිළමිංසු. කෙසං අස්සවාණිජකා පත්ථපත්ථපුලකං භික්ඛං පඤ්ඤාපෙංසු¹.

බුදුරජාණන් වහන්සේ චේරඤ්ජාවට වැඩම කළ අවස්ථාවේ චේරඤ්ජාබ්‍රාහ්මණයා එහි වස් එළඹෙන්නට අයැදියේ ය. ඇරයුම පිළිගත් තථාගතයෝ තවත් භික්ෂූන් පත්සියයක් සමඟ චේරඤ්ජාවේ වස් එළඹුණහ. ආරාධනය කළ චේරඤ්ජාබ්‍රාහ්මණයාට මාරාවිෂ්ට වූ හෙයින් ශාස්තෘන් වහන්සේ පිළිබඳ ව සිහි වූයේ ම නැත. සිවුපසයෙන් උපස්ථාන නො කෙළේ ය.

අශ්වවෙළඳුන් වෙසෙන අස්භලට පිටුසිඟා ගොස් යන්තමින් ලැබුණ පිණ්ඩාභාරයෙන් යැපුණාහ.

¹ ධර්ම. පි. 360, සම I පි 178

දීඝනිකායෙහි.

අකාල ආරාධනය

මහාපරිනිබ්බාන සුත්තය 3

බුදුහු උරුවෙල් දනව්වේ තේරඤ්ජරා ගංගාකීරයේ අප්පාල නුගරුක්මුල වැඩවසද්දී පව්ටු මාරයා තථාගතයන් වහන්සේට පිරිනිවන්පාන ලෙස අකල් ආරාධනය කෙළේ ය. බුදුහු තම ශාසනය තවම ස්ථාවර බවට පත් නො වුණ බව වදාරා මාරයාගේ ආරාධනය නො පිළිගත්හ.

73 එකමිදානං ආනන්ද සමයං උරුවෙලායං විහරාමි නජ්ජා තෙරඤ්ජරාය තීරෙ අප්පාලනිශ්‍රොධමුලෙ පටිමාහි සම්බුද්ධො. අථ ඛො ආනන්ද මාරො පාපිමා යෙනානං තෙනුපසංකමි උපසංකමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො ආනන්ද මාරො පාපිමා මං එතදවොච: පරිනිබ්බානුදානි භන්තෙ භගවා, පරිනිබ්බානු සුගතො. පරිනිබ්බානකාලොදානි භන්තෙ භගවතොති.

73 අනඳයෙනි, එක් කලෙක මම බුදු වැ පළමුකොට ම උරුවෙල් දනව්වෙහි නිල්දලා නී තෙර (ගංගාකීරයේ) අප්පල් නුගරුක්මුල වෙසෙමි. අනඳයෙනි, එ කලැ පව්ටු මරු මාවෙත එළැඹියේ ය. එළැඹ එකත්පස් වැ සිටියේ ය. අනඳයෙනි, එකත්පස් වැ සිටියා වූ ම මර තෙම 'වහන්ස, භගවත්තු දැන් පිරිනිවෙත්වා, සුගත්තු පිරිනිවෙත්වා දැන් භගවත්තට පිරිනිවෙත්තට කල් ය' යි මෙ බස් කී ය.

එවං වුත්තො'හං ආනන්ද, මාරං පාපිමන්තං එතදවොච: 'න තාවාහං පාපිම පරිනිබ්බායිස්සාමි යාව මෙ හික්ඛු න සාවකා භවිස්සන්ති වියත්තා විනිතා විසාරදා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මානුධම්මපටිපන්නා සාමීථිපටිපන්නා

අනුධම්මචාරිනෝ, සකං ආචරියකං උග්ගහෙත්වා
 ආචික්ඛිස්සන්ති දෙසෙස්සන්ති පඤ්ඤාපෙස්සන්ති
 පටිධිපෙස්සන්ති විචරිස්සන්ති විහජිස්සන්ති උක්කානිකරිස්සන්ති,
 උප්පත්තං පරප්පවාදං සහධම්මෙන සුනිග්ගතිතං නිග්ගහෙත්වා
 සප්පාච්ඡාරියං ධම්මං දෙසෙස්සන්ති.

අනදයෙනි, මෙසේ කියන ලද මම පවිටු මරහට මෙය කිමි.
 'පට්ට, මා සවු (ශ්‍රාවක) මහණහු යම්කාක් කල් ව්‍යක්ත ද විනිත ද
 විසාරද ද බහුශ්‍රැතද ධර්මධර ද ධරමානුධර්මප්‍රතිපත්ත ද
 සමාස්ප්‍රතිපත්ත ද අනුධර්මචාරී ද නො වන්නහු නම්, ස්වකීය
 ආචාර්යවාදය ඉගෙන නො කියන්නහු නම්, නො දෙසන්නහු
 නම්, නො පනවන්නහු නම්, නො පිහිටුවන්නාහු නම්, විවෘත
 නො කරන්නහු නම්, බෙදා නො දක්වන්නහු නම්, ප්‍රකට නො
 කරන්නහු නම්, පහළවූ පරප්‍රවාදය කරුණු සහිත ව මොනවට
 නිගහා තේරුයාණික කොට දහම් නො දෙසන්නහු නම්,
 ඒ තාක් නො පිරිනිවෙන්නෙමි.

න තාවාහං පාපිම පරිනිබ්බාසිස්සාමි- යාව මෙ ඉදං බ්‍රහ්මචරියං
 න ඉද්ධඤ්චෙව හවිස්සති ඒතඤ්ච විත්ථාරිකං බාහුජඤ්ඤං
 පුට්ඨතුතං යාව දෙව මනුස්සෙහි සුප්පකාසිතන් 'ති' ¹.

යම්කාක් මගේ මේ සසුන් බඹසර සමාද්ධ නො වන්නේද, ස්ථිත
 නො වන්නේ ද, විස්තාරිත නො වන්නේ ද, බොහෝ දෙනා
 අතර පැතුරුණේත් පෘථුතුතයක් නො වන්නේ ද, යම්කාක් දෙවි
 මිනිසුන් විසින් සුප්‍රකාශිතක් නො වන්නේ ද, ඒ තාක් නො
 පිරිනිවෙන්නෙමි යි.

නැවත පවිටු මාරයා වාපාල චේතියෙහිදී ද ශාසනය ස්ථාවර වූ
 හෙයින් පිරිනිවීමට දැන් සුදුසු යි තථාගතයන්ට
 පිරිනිවන්පාන්නට ආරාධනා කෙළේ ය.

¹ දු.ක. II. 8. 177

74 ඉදානෙව ඛො ආනන්ද, අජ්ජ වාපාලෙ චෙතියෙ මාරො පාපිමා යෙනාහං තෙනුපසංකම් උපසංකම්ත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ධීතො ඛො ආනන්ද මාරො පාපිමා මං එතදචොච: පරිනිබ්බාතු'දානි හන්තෙ හගවා, පරිනිබ්බාතු සුගතො. පරිනිබ්බානකාලො' දානි හන්තෙ හගවතො¹. ...

අනදයෙනි, දැනුණු අද වාපාල චෛත්‍යයෙහි එ කලා පවිටු මරතෙම මා කරා එළැඹියේ ය. එළැඹ එකත්පස් වැ සිටියේ ය. , එකත්පස් වැ සිටියේම 'වහන්ස, හගවත්හු දැන් පිරිනිවෙත් වා, සුගත්හු පිරිනිවෙත් වා දැන් හගවත්තට පිරිනිවෙත්තට කල් ය'.

...
එතරහි ඛො පන හන්තෙ හගවතො මුත්ථවරියං ඉද්ධඤ්චෙව ජීතඤ්ච විත්ථාරිකං බාහුජඤ්ඤං පුට්ඨතං යාව දෙව මනුස්සෙහි සුජපකාසිතං පරිනිබ්බාතු'දානි හන්තෙ හගවා, පරිනිබ්බාතු සුගතො. පරිනිබ්බානකාලො' දානි හන්තෙ හගවතො'ති²

වහන්ස, දැන් වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සසුන් බහිසර සමාද්ධ ද, ස්ථිත ද විස්තාරිත ද, බහුජන්‍යා ද පාටුභුත ද දෙවි මිනිසුන් විසින් සුප්‍රකාශිත ද වේ. වහන්ස, දැන් හගවත්හුට පිරිනිවෙත්තට කල්වේ යැ යි කීය.

එවං චුත්තෙ අහං ආනන්ද, මාරං පාපිමන්තං එතදචොචං: 'අජ්ජොස්සුක්කො ත්වං පාපිම හොති. න චිරං තථාගතස්ස පරිනිබ්බානං හවිස්සති. ඉතො තිණ්ණං මාසානං අඵචයෙන තථාගතො පරිනිබ්බායිස්සති ' ති ඉදානෙව ඛො ආනන්ද අජ්ජ වාපාලෙ චෙතියෙ තථාගතෙන සතෙන සම්පජානෙන ආයුසංඛාරො ඔස්සට්ඨො' ති³.

අනදයෙනි, මෙසේ කී කල්හි මම 'පවිට, තෝ මන්දෝත්සාහ වව. නො බෝ කල්හි තථාගතයන්ගේ පිරිනිවන වත්තේ ය.

¹ එම කෘතියෙහිම. පි .178

² එහිම. පි. .178

³ එහිම. පි.180

මෙයින් තුන්මසක් ඇවෑමෙන් තථාගතයෝ පිරිනිවේන්තාහ යි කීම්. අනඳයෙනි, අද මේ දැන් වාපාල චෛත්‍යයෙහි දී තථාගතයන් සිහි ඇතියවුන් නුවණින් දන්තවුන් විසින් ආයුසංස්කාරය හරන ලද්දේ යැ යි වදාළහ.

සිතට ඇතුල්වෙයි

බුදුරජාණන් වහන්සේ වාපාලචේතියේදී එදින සිට තෙමසකට පසු පිරිනිවන් පාන බව මාරයාට වදාළහ. එය දැන ගත් අනඳ තෙරඟු තථාගතයන්ට ආයුකල්පයක් වැඩසිටිනලෙස ආයාචනා කළ නමුත් එම ඇරයුම ප්‍රමාදව (මාරආරාධනයට පසුව) කළ හෙයින් බුදුහු නො පිළිගත්හ.

එවිට චූක්කෙ ආයස්මා ආනන්දො හගචන්තං එතදවොච: 'තිට්ඨතු හන්තෙ හගවා කප්පං, තිට්ඨතු සුගතො කප්පං, ඛ්‍යුජනහිතාය ඛ්‍යුජන සුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙව මනුස්සානන්' ති.

අලං ආනන්ද, මා තථාගතං යාචි. අකාලොදා'නි ආනන්ද, තථාගතං යාචනායා'ති¹.

මෙසේ වදාළ කලා අනඳ තෙරණුවෝ 'වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බොහෝ දෙනාට හිත පිණිස, බොහෝ දෙනාට හිත සුව පිණිස, ලොවට අනුකම්පා පිණිස, දෙවිමිනිසුන්ට අර්ථය පිණිස, හිත පිණිස, සුව පිණිස, කපක් වැඩ සිටුනා සේක්වා, සුගතයන් වහන්සේ කපක් වැඩ සිටුනා සේක්වා' යි කීහ.

අනඳයෙනි, කම් නැත තථාගතයන් නො යදින්න, අනඳයෙනි, තථාගතයන් යදිනට දැන් කල් නො වේ' යි වදාළහ. අනඳතෙරණුවෝ තෙවරක් ම කපක් වැඩසිටින

¹දි. II . 8. 180

ලෙස තථාගතයන්ට ආයාචනා කළහ. ඒ සියල්ල ව්‍යර්ථ විය. මෙහිදී සතර සෘද්ධිපාද ඇත්නුට කල්පයක් හෝ ඊට වැඩිව හෝ සිටිය හැකි බවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සතර ඉද්ධිපාද මැනවින් භාවිත බහුලිකෘත හෙයින් කල්පයක් හෝ ඊට වැඩිව හෝ සිටිය හැකි බවත් බුදුහු නිමිති වශයෙන් කීපවරක්ම වදාළහ. එම අවස්ථාවේ කපක් වැඩවෙසෙන ලෙස අයදියේ නම් එය තථාගතයෝ පිළිගනිති. එසේ නො කළ හෙයින් අනඳ තෙර දුෂ්කෘතයකට, වරදකට පත් වනබවත් දෙසූහ.

76 ... තථාගතස්ස ඛො ආනන්ද චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවිතා බහුලිකතා යානිකතා චත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා. සො ආකංඛමානො ආනන්ද තථාගතො කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පසෙසං වා¹ ති ඵ්ඵමිපි ඛො ත්ථං ආනන්ද තථාගතෙන ඔළාරිකෙ නිමිත්තෙ කයිරමානෙ ඔළාරිකෙ ඔභාසෙ කයිරමානෙ නාසක්කි පටිච්ඡිද්ධිං න තථාගතං යාචි: තිට්ඨතු හන්තෙ හගවා කප්පං, තිට්ඨතු සුගතො කප්පං, බහුජනහිතාය බහුජන සුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය ද්වෙ ව මනුස්සානන් 'ති. සචෙ ත්ථං ආනන්ද තථාගතං යාචෙය්‍යාසී , ද්වෙ තෙ වාචා තථාගතො පටික්ඛිපෙය්‍ය අථ තතියකං අධිවාසෙය්‍ය. තස්මාතිහානන්ද කුය්හෙවෙනං දුක්කටං, කුය්හෙවෙනං අපරද්ධං¹ .

76...තථාගතයන් විසින් වනාහි සතරසෘද්ධිපාදයෝ භාවිතහ, බහුලිකෘත හ, යානිකෘත හ, චාස්තු කෘත හ, අනුෂ්ථිත හ, පරිචිත හ, සුසමාරඞ්ධ හ. අනඳයෙනි, ඒ තථාගතයෝ කැමැත්තෝ කපක් හෝ කපටඅඩුවෙන් හෝ සිටිය හැකි වන්නාහ. අනඳයෙනි, තථාගතයන් විසින් ඖදාරික නිමිත්ත කරනු ලබන කල්හි, ඖදාරික ආභාසය කරනු ලබන කල්හි, එය දැන ගන්නට නොහැකි වූහ. තථාගතයන්ට 'වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බොහෝ දෙනාට හිත පිණිස, බොහෝ දෙනාට සුව පිණිස, ලොවට අනුකම්පා පිණිස, දෙවිමිනිසුන්ට අර්ථය පිණිස, හිත

¹දි. II 8. 182

පිණිස, සුව පිණිස, කපක් වැඩ සිටුනා සේක්වා, සුගතයන් වහන්සේ කපක් වැඩ සිටුනා සේක්වායි. යාවනය නො කළහු ය. අනදයෙනි, ඉදින් තෙපි තථාගතයන් යැදුනු නම්, තථාගතයෝ තොප වචන දෙකක් ම පිළිකෙවිනාහ, වැලි තෙවැන්න ඉවසන්නාහ. අනදයෙනි, එබැවින් මෙහි තොපගේ ම දුෂ්කෘතය, තොපගේ ම වරදය.

තථාගතයන් විසින් වාපාල චේතියේදී ගත් තීරණය වෙනස් නො කළ හ.

78 ... 'න ඵිරං තථාගතස්ස පරිනිබ්බානං හවිස්සති, ඉතො තිණ්ණං මාසානං අවචයෙන තථාගතො පරිනිබ්බාසිස්සති'ති තඤ්චෙනං තථාගතො ජීවිතහෙතු ඥාන පච්චාවමිස්සති'ති නෙතං යානං විජ්ජති¹.

78 ... නො බෝ කල්හි තථාගතයන්ගේ පිරිනිවීම වන්නේ යැ යි, මෙයින් තෙමසක් ඇවැමෙන් තථාගතයෝ පිරිනිවෙන්නාහ' යි යම් ඒකාන්ත වචනයක් තථාගතයන් විසින් කියන ලද ද ඒ වචනය තථාගතයෝ දිවි හෙයින් නුමුදු වළහන්නාහ යන මෙය නැත්තේය. මේ කාරණය අවිද්‍යමානය.

(අම්බපාලී තමනිවසෙහි හෙටදවස දැනට වඩිතලෙස බුදුන්ට ආරාධනා කළාය. ඒ ඇරයුම පිළිගත් තථාගතයන්ට, ඉන් පසු පැමිණි ලිච්ඡවිරජවරු ද අම්බපාලීගේ ආරාධනය දැන දැන ම හෙටදවස ඔවුන්ගේ දැනට වඩිතලෙස බුදුන්ට ආරාධනා කළහ. බුදුහු අම්බපාලීගේ ආරාධනය පිළිගෙන ඇති බව වදාරා ලිච්ඡවිරජවරුන්ගේ ඇරයුම නො පිළිගත්ත².)
වාපාල චේතියෙහිදී තථාගතයන් විසින් ඖදාරික නිමිත්ත කරනු ලබන කල්හි, ඖදාරික ආභාසය කරනු ලබන කල්හි, එය දැන ගන්නට නොහැකිවූයේ, කල්පයක් වැඩසිටින

¹දුති II පි. 186

²ඒ පොතේම පි. 153

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ලෙස කථාගතයන්ට ආරාධනා කිරීමට ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට අමතකවූයේ මාරයා උන්වහන්සේගේ සිතට ඇතුළු වූ හෙයින්. අනතුරුව තිබුණේ පරිසුට්ඨාන සිතකි. එහෙයින් පවිටු මරු එසේ කිරීමට අවකාශ ලැබුයේ ය.

57 ... යථා තං මාරෙන පරිසුට්ඨිතවිත්තෝ¹.

57... මරණු විසින් මඬනාලද සිතැතියක්හු

(සතරසෘද්ධිපාදයෝ - චත්තාරො ඉද්ධිපාදා

කැමැත්ත -(ඡන්ද), සිත -(චිත්ත), විරියය- (වීරිය), විමසීම-(වීමංසා), යනු සතරසෘද්ධිපාදයෝ ය.

සතර ඉද්ධිපාද යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ විමුක්තිය නම් වූ සමෘද්ධිය හෙවත් බලය කෙරේ යොමුවන ප්‍රතිපදාව යන්නයි. එම ප්‍රතිපදාව අංග හතරකින් සමන්විත බව කියවෙයි. එනම්, පටාන සංඛ්‍යාත හෙවත් විරිය වැඩිම සහිත ඡන්ද සමාධි හෙවත් යහපත කෙරේ ඇති කැමැත්ත කේන්ද්‍රගත කිරීම, ඒ ඇසුරින්ම සිත සමාධි ගත කිරීම (චිත්තසමාධි) ඒ ඇසුරින් ම විරියය කේන්ද්‍රගත කිරීම (වීරිය) ඒ ඇසුරින් ම විමංසනය (වීමංසා) කේන්ද්‍ර ගත කිරීම යන හතරය. මේවා විමුක්ති ඵලය හා බැඳෙන හෙයින් ලෝකෝත්තර ධර්ම නම් වෙයි. එහෙත් මාර්ගය සමග සම්බන්ධ වනවිට (ආසන්න කාරණය) වන හෙයින් ලෝකික ද වෙයි².

කල්පයක් - කල්පං

මෙහි දී කල්පයක් යනුවෙන් අදහස් වන්නේ මනුෂ්‍ය ආයුෂ ප්‍රමාණය යි. සතරසෘද්ධිපාද වැඩූ කථාගතයන්ට කල්පයක් සිටිය හැකි යනුවෙන් සඳහන්වන්නේ මනුෂ්‍ය ආයුෂ ප්‍රමාණයකි.

‘කල්පනති’: ආයුකල්පං, තස්මිං තස්මිං කාලෙ යං මනුස්සානං

¹දි. II ආ. 160

²දි. II ආ. 453

ආයුජ්ජමාණං හොති තං පරිපුණ්ණං කරොත්තො තිට්ඨෙය්¹.

'කල්ප' යනු ආයුෂ කල්පයෙකි. ඒ ඒ කාලයන්හි මනුෂ්‍ය යන්ගේ ආයුෂ ප්‍රමාණයක් වේ යි එය පරිපූර්ණ වන තුරු විසීම ය

කල්පය පිළිබඳව දීර්ඝවිස්තර පෙළ, අටුවා දෙකෙහි ම සඳහන් වේ යි. අනි. අසංඛ්‍ය සූත්‍රය කියන පරිදි අවුරුදු සියදහස් ගනනක් ඇති කල්ප හතරකි².

මඛනාලද- පරිසුට්ඨිකච්ඡතෙ

ථෙරස්ස චත්තාරො විපල්ලාසා අජ්ජනා තෙනස්ස මාරො චිත්තං පරිසුට්ඨාසි³.

අනඳ තෙරුන්ගේ සතර විපල්ලාස-විපර්යාස අප්‍රතිණය. එහෙයින් මාරයා විසින් සිත මඛනා ලදි.

(විපර්යාස - විපල්ලාසා

සඤ්ඤා, චිත්ත, දිට්ඨි හා අත්ත වශයෙන් විපර්යාස ග්‍රහණ හතරක් වෙයි. අනිත්‍ය දේ නිත්‍යයයි ගැනීම, දුක්ඛදායක දේ සුඛ යයි ගැනීම, අනාත්ම දේ ආත්ම වශයෙන් ගැනීම, අසුභ දේ සුභ යැයි ගැනීම සඤ්ඤා, චිත්ත, දිට්ඨි හා අත්ත උපාදාන වලට අදාළ ලක්ෂණ වෙයි⁴.)

¹දිනිඅ I ඡ. 384

²අනි V ඡ. 277

³දිනිඅ I ඡ. 385

⁴අනි V ඡ. 102

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

දේවසමාගමයටත් පැමිණියේ ය

මහාසමය සුත්‍රය 8

එක්සමයෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශාක්‍ය ජනපදයෙහි කිඹුල්වත් පුර අසල මහාවනයෙහි රහතුන් පන්සියයක් සමඟ වැඩවිසුහ. එකල මහා දේවසමාගමයක් පැවතුණි. මේ දේවසමාගමයට බියකරු අසුරයන් සමඟ මාරයා ද (බාධා කරණ අටියෙන්) පැමිණියේ ය. එහිදී මාරයා පරාජිත ව තුපිත ව ගියේ ය.

කාලකඤ්ජා මහා හිස්මා
අසුරා දාන වෙසසා
වෙපච්ඡති සුච්ඡති ච
පහාරාදො නමුච්චි සහ¹

කාලකඤ්ජ දානවෙසස යන නම් ඇති මහ බියකරු අසුරයෝ ද, වෙපච්ඡති සුච්ඡති යන අසුරයෝ ද, පහාරාද නම් අසුර ද නමුච්චි කැටුව ආහ.

තෙ ච සබ්බෙ අභික්කන්තෙ
සග්ගන්දෙ දෙවෙ සමුත්තකෙ
මාරසෙනා අභික්කාමුං
පස්ස කණ්ණස්ස මන්දියං²

එළඹූ සිටි ඉන්ද්‍රියා සහිත බ්‍රහ්මයා සහිත ඒසියලු දෙවියන්කරා මරසෙන්හු පැමිණියාහ. බලව මරහුගේ මුළාවෙක සැටී.

¹දුති. II ඊ. 390

²දුතිද II ඊ. 494 පසස කණ්ණස්ස මන්දියන් 'ති කාළධම්මස්ස මාරස්ස බාල භාවං පස්සට්- පසස කණ්ණස්ස මන්දියන් 'ති යනු කාළ ස්වභාව ඇති මාරයාගේ මෝඩ බව බලව

එළු ගණහළු බන්ධළු
රාගෙන බන්ධමත්ථුවෝ
සමන්තා පරිවාරෙළු
මා වෝ මුඤ්චිත්ථ කොච්ඡාං

එළු, ගනිළු, බදිළු, මොහු හැම රාගයෙන් බඳුනා ලදුවෝ ම වෙත්වා. භාත්පසින් පිරිවරළු, (වටා මුරකොට සිටිළු) තෙපි ඒ කිසිවකු දු නො මුදුළු

ඉති තත්ථ මහා සෙනො
කණ්හසෙනං අපෙසයි
පාණිනා ඵලමහච්චි
සරං කත්වාන හෙරචං

'මෙසේ බිහිසුණු හඬ කොට, අත්ලෙන් පොළව පැහැර මහසෙන් (මරදෙව්පුත්) තෙම මරසෙන් එහි යැවී ය.

යථා පාචුස්සකො මෙසො
ථනසන්තො සච්ඡ්ඤ්ඤා
තදා සො පච්චුදාවත්ති
සංකුද්ධො අසයං වසී

යම් සේ වැසි සමයෙහි වසින මේඝගර්ජනා කරනුයේ විදුලිය සහිතවනුයේ ද, එසේම එදා ඒ මරදෙව් පුත් ඒ දෙවිපිරිස තමා වශයෙහි පැවැත්විය නුහුණුයේ, ඉතා කිපියේ, පෙරළා නැඟී ගියේ ය.

තඤ්ච සබ්බං අභිඤ්ඤාය
වචත්ථිත්වානවක්ඛුමා
තතො ආමන්තයි සත්ථා
සාවකෙ සානෙ රතෙ
මාරසෙනා අභික්කන්තා
තෙ විජානාමු හික්ඛවෝ

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

පසැස් ඇති ශාස්තෘන්වහන්සේ ඒ සියල්ල දැන, වෙසෙසා දැක,
ඉක්බිති සස්න ඇලුණ ඒ සවුවත් බණවා, මහනෙති, මරසෙන්හු
ආහ. ඔවුන් දැන ගනිවු යි වදාළසේක.

තෙ ව ආතප්ප මකරුං
සුත්වා බුද්ධස්ස සාසානං
ඵතරාගේහි පක්කාමුං
නෙසං ලොමම්චි ඉඤ්ජයුං

ඔවුහු ද බුදුරජුන්ගේ අනුශාසනය අසා වැර වැඩුහ. පහවූ
රාගඇති ඒ හික්ෂුන් කෙරෙන් මරසෙන්හු ඉවත්ව ගියහ. ඒ
රහතුන්ගේ ලෝමයකු ද සොලොවනු නො හැකි වුහ.

ඉක්බිති මාරයා හික්ෂුන් අරහයා මේ ගාථාව පැවසීය. අථ මාරො
හික්ඛුසංසං ආරබ්භ ඉමං ගාථං අභාසී ¹

සබ්බෙ විජ්ඣ සංගාමා
භයාතීනා යසස්සිනො
මොදන්ති සහ භුතෙහි
සාවකා තෙ ජනෙ සුතාති

ජනයා කෙරහි ප්‍රකට වූ ඒ සියලු බුදුසවුවෝ ජයගත් මරසුද
ඇතියහු, බිය ඉක්මියාහු, එහෙයින් ම කීර්තිමත් වූවාහු අරිය
සව්වත් හා සතුටු වෙත්.

සංකුද්ධො අසයං වසී 'ති සුට්ඨු කුද්ධො කුපිතො කඤ්චි වසෙ
වත්තෙකුං අසක්කොන්තො අසයං වසී න අත්තනො වසෙන
අකාමකො සුත්වා නිවත්තො ². ...

ඒ අය තම වසඟයට ගත නො හැකි වූයෙන් මාරයා අතිශයින්
කුපිතව ආපසු ගියේ ය.

¹දී.නි. II 8. 495

²එහිම

(චක්ඛුමා එනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ ය. පසැස් ඇති හෙයින්.

'චක්ඛුමාති ' පඤ්චති චක්ඛුති චක්ඛුමා' -පසැස් ඇති හෙයින් (බුදුහු) චක්ඛුමා නම්.

චක්ඛුමාති හගවා පඤ්චති චක්ඛුති චක්ඛුමා-මංසචක්ඛුනාපි...

පසැස් - පඤ්ච චක්ඛු

චූළනිද්දේසයේ ඇස් පහ විස්තර වශයෙන් සඳහන් වෙයි.

මසැස- මංස චක්ඛු,

දිවැස- දිබ්බ චක්ඛු,

පැණැස- පඤ්ඤා චක්ඛු,

බුදු ඇස- බුද්ධ චක්ඛු,

සියල්ල පෙනෙන ඇස- සමන්ත චක්ඛු,

බුදුරජාණන්වහන්සේට ප්‍රකෘති දෙඇස් ඇතුළුව ඇස් පහක් ඇති බව ග්‍රන්ථාගතය. මසැස් (මංස චක්ඛු) මෙයින් අදහස් වන්නේ ස්වාභාවිකව ලැබෙන තේත්‍ර දෙකයි. දිවැස් එනම්, මනුෂ්‍ය බලය ඉක්මවා අත්‍ය සතුන් පිළිබඳව දැනීම. සෝපාක, මට්ටකුණ්ඩලී ආදීන්ගේ අසරණ භාවය පෙනුනේ දිව්‍ය ඇස් වලටය. (දිබ්බචක්ඛු) ප්‍රඥාවම ඇස් ලෙස ගෙන පඤ්ඤා චක්ඛු යනුවෙන් කියවෙයි. බුදුන්ගේ ඇස් බුද්ධචක්ඛු නම්. සියල්ල දකින්නේය යන අරුතින් සමන්ත චක්ඛු ගෙන ඇත.)

මජ්ඣිමනිකායෙහි.

මාරග්‍රහණයට පත් නො වන්නා

ආර්යපර්යේෂණ සූත්‍රය

ආර්යපර්යේෂණ සූත්‍රයෙහි මාරයාගේ ග්‍රහණයට අසු නොවන පිළිවෙළ දේශනා කර තිබේ. වනමුවෙකු පාශයෙන් බේරී යෑමේ උපමාව පෙන්නුම් කරයි.

49 සෙය්‍යථාපි හික්ඛවෙ ආරඤ්ඤකො මිගො අරඤ්ඤෙ පවනෙ විස්සත්ථො ගච්ඡති විස්සත්ථො තිට්ඨති විස්සත්ථො නිසීදති විස්සත්ථො සෙය්‍යං කප්පෙති නං කිස්ස හෙකු? අනාපාඨගතො හික්ඛවෙ ලුද්දස්ස. එවමෙව ඛො හික්ඛවෙ හික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි සචිතකං සච්චාරංචිවෙකජං පිතිසුඛං පටිමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති අයං චූච්චති හික්ඛවෙ, හික්ඛු 'අත්ඨමකාසි මාරං, අපදං වධිත්වා මාරචක්ඛුං අදස්සනං ගතො පාපිමතො'

49 මහණෙනි, යම්සේ වනමුවෙක් මහ වනයෙහි හැසිරෙන්නේ බිය රහිත වූ යේ නම්, බියරහිත වූ යේ සිටී නම්, බියරහති වූ යේ හිඳී නම්, බියරහිත වූ යේ හොචී නම්, මහණෙනි, ඒ කවර හෙයින් යත්: වැද්දාට හමු නො වූ හෙයිනි. මහණෙනි, එපරිද්දෙන් ම මහණ තෙමේ කාමයන්ගෙන් වෙන් ව ම අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වෙන් ව ම විතර්ක සහිත විචාර සහිත විචේකයෙන් හටගත් ප්‍රීතිය හා සැපය ද ඇති ප්‍රථමධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කරයි ද, මහණෙනි, මේ හික්ඛු තෙමේ මාරයා අත්ඨකෙළේයයි ද, මාරයාගේ ඇස පිහිටක් නැති සේ නසා පාපි මාරයාගේ නො දැක්මට පැමිණියේ යයි ද කියනු ලැබේ.

¹ මෙ. I ඩ. 401

මුවවැද්දෙකු ලෙස

නිවාප සූත්‍රය 1.3.5

මෙහි මාරයා මුවවැද්දකුට උපමා කර තිබේ.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි ජේතවන නම් වූ අනේපිඬු සිටුවරයාගේ ආරාමයෙහි වැඩවසද්දී හික්ෂුන් අමතා මේ සූත්‍රය දේශනා කළහ.

මුවවැද්දා මුවන් මරා ගැනීම පිණිස තෘණ වව යි. තෘණකොළ කැමට ගිජු වූ මුවෝ එහි පැමිණ මුවවැද්දාට අනුවෙත්. මෙසේ පස්කම්පැපතෙහි ආශක්ත වූ ශ්‍රමණවෘත්තණයෝ පවිටු මාරවසඟයට පත්වෙති. මාරයාගෙන් බේරෙණ ආකාරය ද මේ සූත්‍රයෙහි විස්තර වෙ යි.

2 න භික්ඛවෙ නෙවාපිකො නිවාපං නිවපති මිගජානානං 'ඉමං මෙ නිවාපං නිවුත්තං මිගජානා පරිභුඤ්ජන්තා දීඝායුකා චණ්ණචන්තො චිරං දීඝමද්ධානං යාපෙන්නු'ති. එවඤ්ච ඛො භික්ඛවෙ නෙවාපිකො නිවාපං නිවපති මිගජානානං 'ඉමං මෙ නිවාපං නිවුත්තං මිගජානා අනුපබ්ජ්ජ මුච්ඡිකා භොජනානි භුඤ්ජ්ජස්සන්ති අනුපබ්ජ්ජ මුච්ඡිකා භොජනානි භුඤ්ජමානා මදං ආපජ්ජස්සන්ති. මත්තා සමානා පමාදං ආපජ්ජස්සන්ති. පමත්තා සමානා යථාකාමකරණියා භවිස්සන්ති ඉමස්මිං නිවාපෙ'ති.

2 මහණෙනි, නිම්වැද්දෙක් (තෘණාදි ගොදුරු කරණ වැද්දෙක්) 'මාවිසින් වපුළ මේ ගොදුරු අනුභව කරන්නා වූ මුවසමූහයෝ දිගා (දීර්ඝායුෂ) ඇත්තෝ පැහැපත් වූවෝ බොහෝ කලක් යැපෙත්වා' යි (සිතා) මුවසමූහයකට තණ (ඇට)නො වපුරයි. මහණෙනි, නේවාපික තෙමේ මුවන් සඳහා 'මාවිසින් වපුළ මේ කෙතට මුවසමූහයෝ වැදගෙන මුසපත්ව බොජුන් අනුභව කෙරෙත්. වැදගෙන මුසපත්ව බොජුන් අනුභව කරන්නෝ මදයට පැමිණෙන්නාහු ය. මත් වූවෝ ප්‍රමාදයට පැමිණෙන්නාහු ය. ප්‍රමත්ත වූවෝ මේ නිවාපයෙහි කැමැති සේ කට යුත්තෝ වන්නාහු ය'යි (මරා ගනි යි) මෙ සේ සිතා ම තණ

(බිජ) වපුරයි.

මුවවැද්දා සහ ඔහුගේ අනුගාමිකයන් මාරයා සහ මාරපිරිසට ද තණකොළ (මාරපාස) පස්කම් සැප ලෙසට ද කැමට එන මුවන් ශ්‍රමණධ්‍රැව්මණයන් ලෙසට ද පෙන්නුම් කර ඇත.

9 උපමා බෝ මේ අයං හික්ඛවෙ, කතා අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය අයඤ්චෙත්ථ අත්ථො: නිවාපොති බෝ හික්ඛවෙ, පඤ්චන්තෙතංකාමගුණානං අධිවචනං. නිවාපිකොති බෝ හික්ඛවෙ, මාරස්සෙතං පාපිමනො අධිවචනං. නෙවාපිකපරිසාති බෝ හික්ඛවෙ, මාරපරිසායෙනං අධිවචනං. මිගජාතාති බෝ හික්ඛවෙ, සමණධ්‍රැව්මණෙනං අධිවචනං.

9 මහණෙනි, එහි අර්ථය හැඟවීම (පැහදිලි කිරීම) පිණිස මා විසින් මේ උපමාව කරණ ලදී. මේ මෙහි අර්ථයි: මහණෙනි, 'නිවාප' යනු පස්කම්ගුනයන්ට මේ නමෙකි. මහණෙනි, 'නෙවාපික' යනු පවිටු මාරයාට මේ නමෙකි. මහණෙනි, 'නෙවාපිකපිරිස' යනු මාරපිරිසට මේ නමෙකි. මහණෙනි, 'මුවසමුහය' යනු ශ්‍රමණධ්‍රැව්මණයන්ට මේ නමෙකි.

13 කථඤ්ච හික්ඛවෙ, අගති මාරස්ස ච මාරපරිසාය ච ? ඉධ හික්ඛවෙ, හික්ඛු චිච්චිවෙච කාමෙහි චිච්චිච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සචිතක්කං සචිචාරං විචෙකජං පිතිසුඛං පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති අයං චුච්චති හික්ඛවෙ, හික්ඛු 'අන්ධමකාසි මාරං, අපදං වධිත්වා මාරචක්ඛුං අදස්සනං ගතො පාපිමනො'

13 මහණෙනි, මාරයාගේත් මාරපිරිසේත් අගතිය(විෂය නැති කැන) කෙසේ ද? මහණෙනි, මේ ශාසනයේ මහණ තෙමේ කාමයන්ගෙන් වෙන් ව අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වෙන් ව විතර්ක සහිත විචාර සහිත විචේකයෙන් හටගත් ප්‍රීතිය හා සැප ඇති ප්‍රථමධ්‍යායට පැමිණ වාසය කෙරෙයි. මහණෙනි, මේ මහණ තෙමේ 'මාරයා අන්ධ කෙළේ ය යයි ද, මරු ඇස අපද කොට (පිහිට නැති සේ නසා) පවිටු මාරයාගේ නො දැක්මට ගියේ ය

යි ද' කියනු ලැබේ¹.

බඹලොවට යයි

බ්‍රහ්මනිමත්තනික සූත්‍රය 1.5.9

බකබ්‍රහ්මයා ශාශ්වත දෘෂ්ටිය පිළිගත්තෙකි. තරාගතයෝ ඔහුට දහම් දෙසීමට බඹලොවට වැඩම කළහ. එහිදී බකබ්‍රහ්මයාට උත්තරාත්තරයේ මෙසේ වදාළහ.

4 එවං චූත්තො අහං භික්ඛවෙ බකං බ්‍රාහ්මණං
එතදවොචං: අවිජ්ජා ගතො වත හො බකො බ්‍රහ්මා,
අවිජ්ජා ගතො වත හො බකො බ්‍රහ්මා: යත්‍ර හි නාම අනිච්චං
යෙව සමානං නිච්චන්ති වක්ඛති, අද්ධුවංයෙව සමානං ධුවන්ති
වක්ඛති, අසස්සතං යෙව සමානං සස්සතන්ති වක්ඛති,
අකෙවලංයෙව සමානං කෙවලන්ති වක්ඛති, චචනධම්මං යෙව
සමානං අචචනධම්මන්ති වක්ඛති. යත්ථ ච පන ජායති ච ජයති
ච මීයති ච චචති ච උප්පජ්ජති ච, තං තරා වක්ඛති: ඉදං හි න
ජායති න ජයති න මීයති න චචති න උප්පජ්ජතිති සත්තඤ්ඤා
පනඤ්ඤං උත්තරිං නිස්සරණං නත්ථඤ්ඤං උත්තරිං
නිස්සරණන්ති වක්ඛතිති.

4 මහණෙනි, මෙසේ කී කල මම බක බ්‍රහ්ම හට තෙල (මේ) බස
කීමි: මේ බඹ අනිත්‍ය වූවක් ම නිත්‍ය ය යි කියා ද?, අධ්‍රැව වූවක්
ම ධ්‍රැව යයි කියා ද?, අශාශ්වත වූවක් ම ශාශ්වත යයි කියා ද?,
අකෙවල (සියල්ල-හුදෙක්) වූවක් ම කෙවල යයි කියා ද?, චචන
(නැතිවන) ස්වභාව ඇති යක් ම අචචන ස්වභාව යයි කියා ද?,
යම් බඹලොවෙක උපදිනුයේත් දිරනුයේත් (දිරා යන)
මීයනුයේත් (මැරෙණ) ව්‍යුත්පන්නයේත් පහළ වනුයේත් වේ ද?,
මෙහි දෙනුයේත් දිරනුයේත් මීයනුයේත් නො පහළ වනුයේත්
වේ ය යි ඒ බඹලොව ගෙන එසේ කියා ද, මින් මතු (මෙයහැර)

¹ ම හි I ආ. 374

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

අන් නිස්සරණ ඇති ද, මින් මතු අන් නිස්සරණ නැතියි කියා ද හවත්නි, එහෙයින් මේ බක බඹ අවිද්‍යාගතයෙක් අඥානයෙක් ම ය.

5 අථ ඛො භික්ඛවෙ මාරො පාපිමා අඤ්ඤතරං බ්‍රහ්මපාරිසථ්ථං අන්චාවිසිත්වා මං එතදවොච: භික්ඛු, භික්ඛු, මෙනමාසදො, මෙනමාසදො, එසො හි භික්ඛු බ්‍රහ්මා මහාබ්‍රහ්ම අභිභූ අනභිභූතො අඤ්ඤදත්ථුදසො වසවත්ති ඉස්සරො කත්තා නිම්මානා සෙට්ඨො සථ්ථ්ථා වසී පිතා භූතභව්‍යානං.

...

5 මහණෙනි, එකල පව්වු මර (මාරයා) එක්තරා බ්‍රහ්මපාරිසද්‍ය බඹකු සිරුරෙහි ආවිෂ්ටව මට තෙල (මේ) බස කී : මහණ, මහණ, තෙල බඹහට නින්දා නො කර. තෙල බඹහට නින්දා නො කර. තෙල බඹ මහබඹය, හැම බලුන් අභිබවයි (මැඩලයි). තෙමෙ අනභිභූතය. ඒකාන්තයෙන් සියල්ල දක්නේ ය. (හැමදෙනා) තම වසඟයෙහි පවත්වයි. ඊශ්වරය, (ලෝකයෙහි) කර්තෘ ය. නිරමාතෘ ය. (ලෝයට උත්තම ය. (තෝ ක්ෂත්‍රිය වෙව, තෝ බ්‍රාහ්මණ වෙව, යනාදීන්) ප්‍රජාව සකස් තරන්තේ ය. වශීය (යටත්ය). උපන් සත්ත්වයන්ගේ ද උපදනා සත්ත්වයන්ගේ ද පිතෘ ය.

...

6 එවං චූත්තෙ අහං භික්ඛවෙ මාරං පාපිමන්තං එතදවොචං: ජානාමි ඛො තාහං පාපිම. මා ත්වං මඤ්ඤිත්ථො න මං ජානාතීති. මාරො ත්වමසි පාපිම. යො වෙව පාපිම බ්‍රහ්මා යා ව බ්‍රහ්මපරිසා යෙ ව බ්‍රහ්මපාරිසථ්ථා සබ්බෙව තව හත්ථ ගතා, සබ්බෙව තව වසං ගතා, තුය්හං හි පාපිම එවං හොති: එසොපි මෙ අස්ස හත්ථගතො, එසොපි මෙ අස්ස වසං ගතොති. අහං ඛො පාපිම, නෙව තව හත්ථගතො, නෙව තව වසං ගතොති.

6 මහණෙනි, මෙසේ කී කල මම අයස උදාකරණ පාපි වූ මරුහට තෙල බස කීමි: 'මාරය, මම තා දන්මි (දනිමි). මා තා නො හඳුනති යි නහමක් සිත. පව්ට, තෝ මාරයෙහි, පව්ට, මෙහි

යම් බලෙක් ඇද්ද?, යම් බලපිරිසෙක් ඇද්ද?, යම් ම බලපිරිසැවුවෝ (බ්‍රහ්මපාරිසර්පයේ අය) ඇද්ද?, ඔහු (ඔවුහු) හැම තා හස්තගතයහ. ඔහු (ඔවුහු) හැම තා වසංගතයහ (වසගයට පත්වූහ). ' මෙ තෙමෙ ද මා හස්තගතය, මෙ තෙමෙ ද මා වසගය' යනුද තට මෙසේ සිතෙයි. පව්ට, මම තා හස්ත ගතයෙමි නො ම වෙමි. තා වසගයෙමි' නො ම වෙමි¹.

(ශාශ්වතදෘෂ්ටිය - සස්සතද්වයී

රූප වේදනා සඤ්ඤා සංඛාර විඤ්ඤාණ මේවා ආත්මය වශයෙන් ගෙන ඒවා සදා කාලිකය, ස්ථිරය යි ගැනීම ශාශ්වතදෘෂ්ටි ය යි.)

ආබාධයක් ලෙස

මාරතර්ජනීය සූත්‍රය 1. 5. 10

මහමුගලන් මහරහතන් වහන්සේ මාරයාට තර්ජනය කළ හෙයින් මේ සූත්‍රය මාරතර්ජනීය සූත්‍රය නම් විය. එක්කලෙක මහමුගලන් රහතන් වහන්සේ හගුරට සුංසුමාරගිරි තුවර මිගදායේ විසූහ. එකල උන්වහන්සේ එලිමහනේ සක්මන් කළහ. එවිට පව්වු මාරයා මහමුගලන් කෙරහුගේ කුක්ෂි (උදරයට) යට පිවිසියේ ය. එසඳ මහමුගලන් මහතෙරණුවනට තම කුසය බරය. මෑ ඇට පිරූ මල්ලක් වැනි ය. යි සිතා වෙහෙරට පැමිණ අසුනෙහි ඉඳ තමා කෙරහි මෙනෙහි කළහ.

3 අද්දසා ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො මාරං පාපිමන්තං කුච්ඡගතං කොට්ඨමනුපට්ටිං. දිස්වාන මාරං පාපිමන්තං එතදවොච: නික්ඛම පාපිම, මා තථාගතං විහෙසෙසි

¹ ම නි I 8. 766

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

මා තථාගතසාවකං. මා තෙ අහොසි දීඝරත්තං අභිනාය දුක්ඛායාති.

3 මහමුගලන් මහතෙරහු පවිටුමරහු කුසට වැද පක්වාශයට පිවිසියහු දුටහ. දැක පවිටුමරහට තෙල(මේ)බස් කීහ: 'පවිට, නික්ම යා, ('පවිට, නික්ම යා.) තථාගතයන් නො පෙළා, තථාගතශ්‍රාවකයන් නො පෙළා, තට දීර්ඝරාත්‍රයෙහි (බොහෝකාලයක්) අභිතයට දුක්ඛයට කරුණෙක් නො වේවා' කියායි.

එවිට පවිටු මරු මුගලන් තෙර මාව දන්තේය යි කියා මුගලන් තෙරණුවන්ගේ සිරුරෙන් නික්ම දොරබාවට ගියේ ය. එහි සිටින මරු දුටු උන්වහන්සේ තථාගතයන්ට හෝ තථාගතශ්‍රාවකයන්ට හෝ ගැහව් බමුණන්ට හෝ හිරිහැර බාධා නින්දා නො කරණ ලෙසත් පැහදිළි කර එසේ කෙළේනම් ඒ අකුශලයෙන් ඉබොහෝ කලක් නිරාදුක් පවිටුමරුට විදීමට හේතුභූතවන බවක් වදාළහ.

නිදසුන්වශයෙන් අතීත සිද්ධිය දේශනා කළහ. යටගිය දවස කකුසදබුදුන් සමයේ තමන් (මුගලන්තෙර) දුඝිමාරයා නමින් ඉපිද කකුසද තථාගතයන්ටද එම ශ්‍රාවකයනට ද ගැහැව් බමුණන්ට ද හිරිහැර බාධා නින්දා කළ හෙයින් නිරාගතවූ අනන්ත දුක් වින්ද බව පැවසූහ.

18 න වෙ අග්ගි වෙය්යති
අහං බාලං ඩතාමිති
බාලොච ජලිතං අග්ගිං
ආසජ්ජන සධ්ය්හති

18 ගින්න වනාහි 'මම බාලයා දව්‍යාලමි' යි ඒකාන්තයෙන් නො වෙලා ගත්තේය. ඒ බාලයා ම දිලිසෙන ගිනි වැදගෙන දැවෙන්නේ ය.

19 එව මෙව තුවං මාර
ආසජ්ජ නං තථාගතං
සයං ධනිස්සති අත්තානං
බාලො අග්ගිංව සම්ථුසං

19 මාරය, එපරිදි ම තෝ තථාගතයන් වහන්සේ සටා (බාධා කර) තමා දවාගන්නෙහි ය. ගින්න ස්පර්ශ කරණ බාලයකු තමා දවා ගන්නා සෙයිනි.

20 අපුඤ්ඤං පසවි මාරො
ආසජ්ජ නං තථාගතං
කින්ත්‍ර මඤ්ඤසි පාපිම
න මෙ පාපං විපච්චති

20 කකුසදු තථාගතයන් වහන්සේ සටා (බාධා කර) දුඨිමාරයා පව් ලැබී ය. පව්ට, කිම තෝ 'මා පිළිබඳ පව් නො පැසේ ය' යි සිතති ද?

මුගලන් තෙරණුවෝ තැනි ගැන්වූහ. මරුට තර්ජනය කළහ. එයින් පසු මාරදෙව් අතුරුදහන් විය.

මජ්ඣිමනිකායේ ආනෙඤ්ජසප්පාය සූත්‍රයේ උභය කාමයෝ මාර විෂය යි දක්වා තිබේ.

අනිච්චා නික්ඛලේ, කාමා තුව්ඡා මොසධම්මා. මායා කතමෙතං නික්ඛලේ, බාලලාපනං. යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා කාමා, යෙ ච සම්පරායිකා කාමා යා ච දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා උභයමෙතං මාරධෙය්‍යං, මාරස්සෙසව්සයො, මාරස්සෙස නිවාපො, මාරස්සෙස ගොචරො, එත්ථෙතෙ පාපකා අකුසලා මානසා අභිජ්ඣාපි ව්‍යාපාදාපි සාරම්භාපි සංචක්කන්ති. තෙව අරියසාවකස්ස ඉධමනුසික්ඛතො

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

අත්තරාය සම්භවන්ති.¹

මහණෙනි, වත්කම් කෙලෙස්කම්හු ඇතිවූ නැතිවන අටින් (අර්ථයෙන්) අනිත්‍යයහ (අනිත්‍යසාර ධ්‍රැවසාර ආත්මසාර විරහිතයෙන්) සිස්ස, නැසෙනුච්ඡ, නැසෙනසැහවි ඇතියවිහ. මහණෙනි, මායාවෙන් කරන ලද බාලලාපන යෙක (බාලයන්ලවා මාගේ යයි කියවනු යෙක). දෘෂ්ටධාර්මික වූ යම් මානුෂක පඤ්චකාමගුණ කෙනෙක් ඇද්ද, සාම්පරායික වූ යම් තදවශේෂ කාම කෙනෙක් ඇද්ද, දෘෂ්ටධාර්මික වූ යම් කාමසඤ්චකුත් ඇද්ද, සාම්පරායික වූ යම් කාමසඤ්චකුත් ඇද්ද, තෙල (මේ) කාම කාමසඤ්ච යන දෙකම මාරයක්ක යෙක (මාරයාගේ වශයෙහි වැටෙයි) තෙල මාරයාගේ විෂයයෙක, තෙල මාරයාගේ නිවාපයෙක, තෙල මාරයාගේ ගෝචරයෙක. මේ පස්කම් විෂයෙහි මෙනෙහි උපදනා අභිධ්‍යාව ද ව්‍යාපාදය ද(කරණත්තරීය කරණ ලක්ෂණ) සාරම්භය ද යන තෙල ලාමක අකුශල ධර්මයෝ පවත්නාහ. ඒ තුන් කෙලෙස්හු මෙ සස්තෙහි හික්මෙන ආර්යශ්‍රාවකහට අත්තරාය පිණිස වෙත් .

අරමුණු නො ලබයි

කායගතාසති සූත්‍රය 3. 2. 9

කායගතාසතිය-කයපිළිබඳව භාවනා කරන්නේ නම් මාරයා අරමුණු නො ලබයි යන්න මේ සූත්‍රයෙහි සඳහන් වෙයි.

යස්ස කස්සථි භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො කායගතා සති අභාවිතා අබ්බුලිකතා, ලහති තස්ස මාරො ධ්‍යාරො, ලහති තස්ස මාරො ආරම්මණං.

සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, සුක්ඛං කට්ඨං කොළාපං, අථ පුරිසො

¹ම නි III 8. 83

ආගච්ඡෙය්‍ය උත්තරාරණං ආදාය අග්ගිං අභිනිබ්බත්තෙස්සාමි.
තෙජො පාතුකරිස්සාමිති. තං කිම්මඤ්ඤප්ඵ භික්ඛවෙ, අපි නු
සො පුරිසො අමුං සුක්ඛං කට්ඨං කොළාපං, උත්තරාරණං
ආදාය අභිමත්ථෙත්තො අග්ගිං අභිනිබ්බත්තෙය්‍ය තෙජො
පාතුකරෙය්‍යාති.

එවං භත්තෙ.

එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති අභාවිතා
අබ්බුලිකතා, ලභති තස්ස මාරො ඔතාරං, ලභති තස්ස මාරො
ආරම්මණං.

මහණෙනි, යම්කිසි මහණක්හු විසින් කායියාසී (කය පිළිබඳ
සිහිය) අභාවිත වේ ද අබ්බුලිකත ද, ඔහුට (ඔවුන්හට) මාරයා
අවතරණ ලබයි. ඔහුට (ඔවුන්හට) මාරයා ආලම්බන ලබයි.

මහණෙනි, යම්පරිදි වියළි කොළපු වූ කාෂ්ටයෙක් (දර) ඇත් ද,
එසඳ කිසි පුරුෂයෙක් 'ගිනි නිපදවමි තෙජෝ ධාතු පහළ කරමි'
උතුරුරිණි (ගිනිගානාදඬු) ගෙන එන්නේ වේ ද, මහණෙනි, ඒ
කෙසේ හඟනහු (සිතන්නහු): ඒ පුරුෂයා වියළි කොළපු වූ මේ
කාෂ්ටය (දර) උතුරුරිණි (ගිනිගානාදඬු) ගෙන මඬනේ ගිනි
නිපද වන්නේවේද? තෙජෝ ධාතු පහළ කරන්නේ වේ ද?

වහන්ස, එසේ යැ.

මහණෙනි, එපරිදි ම යම්කිසි මහණක්හු විසින් කාය ගත
ස්මානිය අභාවිත වේ ද අබ්බුලිකත වේ ද, ඒ මහණහු පිළිබඳ
මාරයා අවතරණ ලබයි. ඔහු (ඔවුහු) පිළිබඳ මාරයා
අරමුණු ලබයි.

යස්ස කස්සචි භික්ඛවෙ, කායගතා සති භාවිතා බ්බුලිකතා,
න තස්ස ලභති මාරො ඔතාරං, න තස්ස ලභති මාරො
ආරම්මණං.

සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, අල්ලං කට්ඨං සස්නෙහං, අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය උත්තරාරණිං ආදාය අග්ගිං අභිනිබ්බත්තෙස්සාමි. තෙජො පාතුකරෙස්සාමිති. තං කිම්මඤ්ඤං භික්ඛවෙ, අපි නු සො පුරිසො අමුං අල්ලං කට්ඨං සස්නෙහං, උත්තරාරණිං ආදාය අභිමත්ථෙත්තො අග්ගිං අභිනිබ්බත්තෙය්‍ය තෙජො පාතුකරෙය්‍යාති.

නො හෙතං හත්තෙ.

එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති භාවිතා ඛුද්ධිකතා, න කස්ස ලහති මාරො ඔකාරං, න කස්ස ලහති මාරො ආරම්මණං.

මහණෙනි, එපරිදි මැ යම්කිසි මහණක්හු විසින් කාගියාසී (කය පිළිබඳ සිහිය) භාවිත ඛුද්ධිකාක වේ ද, ඔහු (ඔවුන්) පිළිබඳ ව මාරයා අවකාශ නො ලබයි. ඔහු (ඔවුන්) පිළිබඳ ව මාරයා අරමුණු නො ලබයි.

මහණෙනි, යම්සේ කිරිසහිත අමු දිගුල් කැටෙක් වේ ද, එසඳු පුරුෂයෙක් උතුරුරිණි (ගිනිගානාදඬු) ගෙන ගිනි නිපදවමි තෙද ධාතු පහළ කෙරමි¹ එන්නේ වේ ද, මහණෙනි, ඒ කෙසේ හඟනාව (සිතන්නාහු): කිම ඒ පුරුෂ දියසහිත වූ තෙත් මේ උදුම්බර කාෂ්ටය උතුරු (ගිනිගානාදඬු) ගෙන කොළපු වූ මේ කාෂ්ටය (දර) උතුරුරිණි ගිනිගානාදඬු ගෙන මඬනේ ගිනි නිපද වා ද? තෙද පහළ කෙරේ ද?

වහන්ස, කෙල (එය) නොවේ මැ.

මහණෙනි, එසෙයින් ම යම්කිසි මහණක්හු විසින් කාගියාසී භාවිත ඛුද්ධිකාක වේ ද, මාරයා ඔහුට අවකරණ නො ලබයි. මාරයා ඔහුට අරමුණු නො ලබයි¹.

¹ ම නි III 8. 248

(කය පිළිබඳ සිහි කිරීම = කායගතාසනි

ශරීරය-කය අනුව සිතමින් භාවනා කිරීමයි. සතර සතිපට්ඨාන යන්හි කායානුපස්සනා යනු ද මේ කායගතාසනිය මය.

සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේදී මෙන්ම තවත් සූත්‍ර රැසකදී බුදුරජුන් විසින් කායගතාසනිය දක්වා තිබේ. ආනාපාන සති, චතු ඉරියා පථ, ද්වත්තිංසාකාර යනාදිය ඇතුළත් වන පරිදි ශරීරය මුල් කරගෙන කරනු ලබන සිහිය පිහිටුවීම කායගතා සති නම්.

ආනාපාන සති වශයෙන් කය අනුව භාවනාව වැඩීම, එනම්; ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කිරීම මෙනෙහි කිරීම ය. චතු ඉරියා පථ, එනම්; යෑම, ඉදීම, සිටීම, සයනය සිහි නුවණින් කිරීම යි. ද්වත්තිංසාකාරය, මෙම ශරීරයෙහි තිස්දෙකක් කුණප කොටස් ඇත, එනම්;

අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ, කෙසා ලොමා නබා දන්තා තවො මංසං නහාරු, අට්ඨි, අට්ඨි මිඤ්ජා, වත්තං, හදයං, යකනං, කිලොමකං, පිහකං, පජ්ජාසං, අන්තං, අන්තගුණං, උදරියං, කර්සං, පිත්තං, සෙම්භං, පුබ්බො, ලොහිතං, සෙදො, මෙදො, අස්සු, වසා, බෙලො, සිංඝානිකා, ලසිකා, මුත්තං, මත්ථකෙ මත්ථ ලුංගං.

කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම, මස්, නහර, ඇට, ඇට මිදුළු, චකුගඩුව, හදවත, අක්මාව, බඩදිව, කිලෝමකය, පෙනහැල්ල, බඩවැල, අතුණු බහන, නො පැසුණු අහර, අසුවි, පිත, සෙම, සැරව, ලේ, දහදිය, මේදය, කඳුළු, තෙල්, කෙළ, සොටු, හන්දිපත්වල ඇති දියරය, මුත්‍ර, හිසෙහි මොළය.

ශරීරයෙහි ඇති කුණප කොටස් තිස්දෙක කායගතාසනි සූත්‍රයෙහි දී භාවනාවෙහි කමටහත් (අරමුණු) වශයෙන් දක්වා ඇත.

මෙම කුණප කොටස් භාවනාවෙහි දී මෙනෙහි කිරීමේ අරමුණ වන්නේ මෙම කොටස් තනි තනි වශයෙන් මෙන්ම සමූහය

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

වශයෙන් ද පිළිකුල් සහගත අනිත්‍ය අස්ථාවර දේ ලෙස අවබෝධ කොට ගැනීමයි.

දශඅස්‍රහ කායගතා සතියට අයත් වෙයි

ඉදිමුණු මළ සිරුර- උද්ධුමාතක
නිල් වූ -වීරීලක
තැනින් තැන කැඩුණු -විප්‍රබිඛක,
සන්ධිවලින් වෙන් වූ -විච්ඡේදක,
සෑරිගිය -වික්ඛායිතක,
විසුරුණු -වික්ඛිත්තක,
වෙන් වෙන්ව විසුරුණු- හත වික්ඛිත්තක,
ලේ වැගිරෙන - ලොභිතක,
පණුවන් ගැසූ- පුලවක,
ඇටසැකිල්ල- අට්ඨික.

අස්‍රහ යනු අපිවිතුරු, කැත, කුණු යනුයි. යෝගාවචරයාට භාවනාවට අරමුණු වශයෙන් තබා ගත හැකි අස්‍රහ කරුණුය. මේ අනුව සිතීමෙන් අනිත්‍ය තාවය ඇතිවෙයි. එසේ ඇතිවන අවබෝධය නිසා තමා තුළ ආත්මයක් ඇතැයි යන විශ්වාසය නැති වී මම ය, මගේ ය යන හැඟීම් ද නැති වෙයි. එබැවින් ශරීරය හෝ ශරීරයේ කොටස් පිළිබඳ ඇල්ම මෙන්ම ඒවා දැඩි ලෙස ග්‍රහණය කරගන්නා උපාදානය ද නැති වෙයි.)

සංයුත්තනිකායෙහි

ආරුභි වෙයි

නානාතිත්ථියසාවක සූත්‍රය. 2. 3. 10¹

සංයුත්තනිකායේ නානාතිත්ථියසාවක සූත්‍රයේ සඳහන් පරිදි පවිටුමාර තෙමේ වේටම්බරී දේවපුත්‍රයාට ආවිෂ්ට ව කථාගතයන් සම්පයේ මෙසේ පැවසීය.

(මාරයා) තපො ජගුවිජාය ආයුත්තා
පාලයං පච්චෙකියං
රූපෙව යෙ නිව්ඨියාසෙ
දෙවලොකාභිනන්දිනො
තෙ වෙ සම්මානුසාසන්ති
පරලොකාය මාතියාති

තපසෙහි ද පවට පිළිකුල් කිරීමෙහි ද විවේකබව රකින රූපයෙහි පිහිටි යම් කෙනෙක් දෙවිලොව පතක් ද. ඒ මනුෂ්‍යයෝ ඒකාන්තයෙන් පරලොව පිණිස මැනවින් අනුශාසනා කෙරෙත්.

ඒ පැවසීම පවිටුමාරයාගේ බව දැන ගත් කථාගතයන්වහන්සේ මෙසේ දෙසූහ.

(හගවත්තු) යෙ කෙව් රූපා ඉධ වා හුරං වා
යෙ අන්තලික්ඛස්මිං පහාසවණ්ණා
සබ්බෙව තෙ තෙ නමුච්ඡපසත්ථා
ආමිසංච මච්ඡානං වධාය ධිත්තාති.

මෙ ලොව හෝ පරලොව හෝ අහසෙහි හෝ පැහපත්වර්ණ

¹ මෙහි අංක වලින් අදහස් වන්නේ, 2 වැනි සංයුත්ත යයි, 3 වැනි වර්ගයයි, 10 වැනි සූත්‍රයයි. මෙම ක්‍රමය සංයුත්ත නිකායේ සූත්‍ර සඳහන් ක්‍රමයයි.

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ඇති යම්කිසි රූපයෝ වෙද්ද, මාරය, ඒ සියල්ලෝ තා විසින් පසස්තා ලදහ. මසුන් නැසීම පිණිස දූ ඇමක් මෙනි.¹

තපස්කර්මයෙන් ඉවත්වන්නයයි කියයි

තපොකම්ම සූත්‍රය. 4. 1. 1.

තථාගතයන්වහන්සේ බුදුවීමෙන් පසු පස්වැනි සතියේ උරුවෙල් දනව්වෙහි තේරඤ්ජරා ගන්තෙර අප්පාල නුගරුකමුල වැඩවිසුහ. එකල්හි හුදකලාව විත්තව්වේකයෙන් වෙසෙන උන්වහන්සේට, ඒ දුෂ්කරක්‍රියායෙන් ඒකාන්තයෙන් මිදුණෙමි, ඒ නො වැඩ ඇසුරු කළ දුෂ්කරක්‍රියායෙන් ඒකාන්තයෙන් මැනවින් මිදුණෙමි වෙමි. ඒ ස්ථිර ව එළඹෙයි සිහිඇත්තේම මැනවින් සත්‍යාවබෝධය කෙළෙමි යන විත්තවිකර්තයක් පහළවිය. ඉක්බිති පවිටු මාර තෙමේ තථාගතයන් වහන්සේගේ මේ විකර්තය දැන බුදුන් වෙතට පැමිණ මෙසේ පැවසීය.

(මාරයා) තපොකම්මා අපක්කම්ම
යෙන සුඡ්ඤානානි මාණවා
අසුද්ධො මඤ්ඤාසි සුද්ධො
සුද්ධි මග්ගමපරද්ධොති.

යම් තපස්කීන් මනුෂ්‍යයෝ පිරිසිදුවෙද්ද, ඒ තපස්කර්මයෙන් ඉවත්ව අශුද්ධවූයේ ම ශුද්ධිමාර්ගය වැරදවූයේ ශුද්ධි යයි හඟිහිද.

මේ පවිටුමාරයා බව දැන ගත් තථාගතයන්වහන්සේ මෙසේ දෙසූහ.

¹ සති. I 8.128

(හගවත්හු) අනත්ථ සංභිතං ඤාත්වා
යං කිඤ්චි අමරං තපං
සබ්බං නත්ථාවහං නොති
පියාරිත්තං ධම්මනි

සීලං සමාධි පඤ්ඤාඤ්ච
මග්ගං බොධය භාවයං
පත්තොස්මි පරමං සුද්ධිං
නිහතො ත්වමසි අත්තකාති.

අමර නම් වූ යම්කිසි තපසෙක් වෙද්ද, (ඒ සියල්ල) අනර්ථසංභිත යයි දැන (අත්හළෙමි). ඒ සියල්ල වැඩ සිදුකරන්නේ නොවේ. මරුකකරෙහි රිටිපලුපත් මෙනි. (මරුකකරෙහි වූ නැවක් රිටිපලුපත් ගෙන පදවන්නට නො හැක්කා මෙනි)
ශීලය ද සමාධිය ද ප්‍රඥාව ද යන ආර්ය මාර්ගය සත්‍යාවබෝධය පිණිස වඩමින් පරමශුද්ධියට පැමිණියෙමි වෙමි. මාරය, කෝ නැසුනේ වෙහි.¹

ඉන්පසු පවිටු මාර කෙමේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මා දන්නා සේක යයි නොසතුටු ව නොපෙනී ගියේය.

(සීලං සමාධි පඤ්ඤාඤ්ච මේ පද තපොකම්ම සුත්‍ර වර්ණනාවට (අටුවාවට) අනුව මෙසේය.

තත්ථ සීලනිති වචනෙන සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව ගතිකා- මෙහි සීල යන වචනයෙන් යහපත් වචන, යහපත් කර්මාන්ත, යහපත් ආජීවය ගන්නා ලදී.

සමාධිනා සම්මා වායාම සම්මා සති ආදයො- සමාධි යන්නෙන්

¹ ඵමකාති යෙම. පි. 188-189

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

යහපත් ව්‍යායාමය, යහපත් සිතිය ආදිය යි.

පඤ්ඤාය සම්මා දිට්ඨි සම්මා සංකප්ප- ප්‍රඥා යන්නෙන් යහපත් දෘෂ්ටිය, යහපත් කල්පනාව ගැනෙයි¹. මෙයින් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය සිල, සමාධි හා පඤ්ඤා යන තුනට බෙදා ඇත.

(ශීලය - සීලං

ශීලය නම් : සතුන් මැරීමආදියෙන් වලකින්නාගේ හෝ වත්පළිවෙත් පුරන්නාගේ හෝ චේතනා ශීලය නම්වෙයි. (පාණාතිපාකාදීනි වා විරමන්නස්ස වත්තපට්ඨත්තිං වා පුරෙන්නස්ස චේතනාදයො ධම්මා) ශීලය වනාහි සෑම කුසලයකටම පදනමවෙයි. ශීලයෙහි පිහිටා භාවනා කිරීමෙන් නිවන් පසක්කෙරෙයි.

ශීලය සංසාර සාගරයෙන් එතරවීමට පිහිටවන රත් නැවකට සමානකර ඇත. ශීලානිසංස පහක් ගැන සඳහන්වෙයි. ශීලයෙහි අනුසස්නම්. උඩු සුලඟටත් යටි සුලඟටත් හමායන සිල්සුවදට සමාන සුවදක් නැත. පත්සිල්, අටසිල්, දසසිල්, අධිශීලය ආදී ශීලයෙහි ප්‍රභේද රාශියක් පෙන්නා ඇත.

සමාධිය - සමාධි.

සමාධි නම් 'කුසල් සිත් පිළිබඳ එකඟබවයි (කුසලචිත්තකන්තො සමාධි) එහි ප්‍රභේද රාශියක් ඇත. සමාධිය ලබාගැනීමට බුදුසමයෙහි පිළිගැනෙන භාවනා ක්‍රම දෙකකි. එනම් සමථ හා විදර්ශනා වයි. සමථයෙන් මානසික සංසුන්බව, ඒකාග්‍රතාව හා ක්‍රියාකාරී (වැඩුණු) බව ඇති වෙයි, සියලු සංස්කාර ධර්මයන්ගේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම, ලක්ෂණ පසක් කරන්නේ විදර්ශනාවෙනි.³

¹ සතිඅ. I . 133

² සභි. 8. 8 . BD .170,

³ එභිම. 8 .133

ප්‍රඥාව - පඤ්ඤා.

නුවණ, දැනීම, අවබෝධය යන තේරුම් දෙයි. කුසල් සිතක යෙදුණු විදර්ශනා ඥානය මෙහිදී ප්‍රඥා යනුවෙන් අදහස්වෙයි. ප්‍රඥාව හෙවත් පූර්ණ ප්‍රතිභා ඥානය එය ලබා ගන්නා ක්‍රම අනුව ත්‍රිවිධව දක්වනු ලැබේ. එනම්: චිත්තාමය, සුතමය, භාවනාමය වශයෙනි. අන්‍යයන්ගෙන් ඉගෙනුමක් නො ලබා තමන්ගේම චිත්තනය හා විමංසනය මෙහෙයවා ලබා ගන්නා ප්‍රඥාව චිත්තාමය ප්‍රඥාව ය. අනුන් වෙතින් ඉගෙනීමෙන්, බණ පොත කියවීමෙන් ලබා ගන්නා ප්‍රඥාව සුතමය ප්‍රඥාවයි. භාවනාව මගින් ලබා ගන්නා ප්‍රඥාව භාවනාමය ප්‍රඥාවයි.¹

සිල්හි පිහිටා සමාධිය වඩා ප්‍රඥාව ලැබීමෙන් නිවන් අවබෝධය වෙයි, සියලු දුක් නැතිවෙයි.

බුදුරජුන්ගේ ත්‍රිවිධ ශාසනය සියලු පාපයන්ගෙන් වැළකීම, කුසල් දහම් වැඩීම හා සිය සිත පිරිසිදු කිරීම යන තුන් කරුණින් සමන්විත වෙයි. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂා මෙයින් අදහස් වෙයි. නිර්වාණාවබෝධය සඳහා ශීලයෙහි පිහිටා සමාධිය වැඩිය යුතුය. බුදු දහමේ හරය නම් සියලු පව් නොකිරීම, කුසල් කිරීම හා තම සිත පිරිසිදු කිරීම වෙයි. සියලු බුදුවරයන්ගේ ඉගැන්වීම හෙවත් අනුශාසනය මේ කරුණු ම ය.²

සබ්බපාපස්ස අකරණං
කුසලස්ස උපසම්පදා
සචිත්ත පරියොදපනං
එතං බුද්ධාන සාසනං”³

ජවා සූත්‍රයට (1. 3. 3) අනුව එක්තරා දෙව් කෙනෙක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතට පැමිණ මෙසේ ඇසුවේය.

¹ එහිම. ස්කන්ධනිර්දේශය. පි .157

² සිඞ්. පි. 6

³ ධ්. 183

(දෙවතා) අන්තො ජටා ඛහි ජටා
 ජටාය ජටිතා පජා
 තං තං ගොතම පුච්ඡාමි
 කො ඉමං චීජටයෙ ජටන්ති

ඇතුළත අවුල්ය, පිටත අවුල්ය, සත්ත්ව ප්‍රජාව අවුලෙන් වෙළුනේය, එහෙයින් ගොතමයන් වහන්ස, කවර කෙනෙක් මේ අවුල නිරවුල් කරන්නේ දැ යි? එකරුණ පුළුවන්මි (විමසමි). එයට පිළිතුරු දෙන බුදුහු මෙසේ දෙසූහ.

(භගවත්හු) සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤො
 චිත්තංපඤ්ඤඤච භාවයං
 ආතාපී නිපකො භික්ඛු
 සො ඉමං චීජටයෙ ජටන්ති

පිළිසඳනුවණ ඇති කෙලෙස් තවන වෙර ඇති තීරණප්‍රඥායෙන් යුත් සසර බිය දක්නා සුලු ඒ සත්ත්ව තෙමේ ශීලයෙහි පිහිටා, සමාධිය හා ප්‍රඥාව වඩමින් මේ අවුල නිරවුල් කරන්නේ යි.¹)

ඇතෙකු ලෙස

නාග සූත්‍රය. 4. 1. 2.

තථාගතයන්වහන්සේ බුදුවීමෙන් පසු පස්වැනි සතියේ උරුවෙල් දනව්වෙහි තේරඤ්ජරා ගත්තෙර අප්පාල නුගරුකමූල වැඩවිසූහ. එකල්හි බුදුන් වහන්සේ රාත්‍රී දැඩිගතඳුරෙහි එළිමහනෙක වැඩඋන්නේක. ඒ අවස්ථාවේ පටිටුමාර තෙමේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට භය වෙවුළුම උපදවීමට මහත් ඇත් රජ වෙසක් මවාගෙන බුදුන් වෙතට පැමිණියේ ය. මේ පටිටු මාරයා බව තේරුම් ගත් තථාගතයන්වහන්සේ මෙසේ දෙසූහ.

¹ සති. I . 8.26

(භගවත්හු) සංසාරං දීඝමද්ධානං
වණ්ණං කත්වා සුභාසුභං
අලං තෙ තෙන පාපිමි
නිභතො ත්වමසි අන්තකාති.

දීර්ඝ කාලයක් මුළුල්ලේ සැරිසරන්නේ ශුභාශුභ වේශ විලාස කොට මාවෙන පැමිණියෙහිය. මාරය, එයින් තට කම් නැක. මාරය, තෝ නැසුනේ වෙහි.¹
ඉන්පසු පවිටු මාර තෙමේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මා දන්නා සේක යයි නො සතුටු ව නො පෙනී ගියේය.

විසිතුරු සටහන් මවයි

සුභ සුත්‍රය 4.1.3

කරාගතයන්වහන්සේ බුදුවීමෙන් පසු උරුවෙල් දනව්වෙහි වැඩවිසුහ. එකල්හි බුදුන් වහන්සේ රාත්‍රි දැඩිගතඳුරෙහි එළිමහනෙක වැඩඋන්සේක. ඒ අවස්ථාවේ පවිටුමාර තෙමේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට භය වෙවුළුම උපදවීමට උත්වහන්සේ වෙතට පැමිණ ප්‍රිය වූත් අප්‍රිය වූත් විසිතුරු සටහන් පෙන්වීය. මේ පවිටු මාරයා බව තේරුම් ගත් කරාගතයන්වහන්සේ මෙසේ දෙසුහ.

(භගවත්හු) සංසාරං දීඝමද්ධානං
වණ්ණං කත්වා සුභාසුභං
අලං තෙ තෙන පාපිමි
නිභතො ත්වමසි අන්තකාති.

දීර්ඝ කාලයක් මුළුල්ලේ සැරිසරන්නේ ශුභාශුභ වේශ විලාස

¹ ස නි I . 8.190

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

කොට මාවෙන පැමිණියෙහිය. මාරය, එයින් තට කම් නැත. මාරය, තෝ නැසුනේ වෙහි.

යෙ ව කායෙන වාවාය
මනසා ව සුසංචුතා
න තෙ මාර වසානුගා
න තෙ මාරස්ස බද්ධගුති

යම් කෙනෙක් කයින් ද වචනයෙන් ද සිතින් ද මනාව සංවෘත වෙද්ද, මරුව, ඔහු තට වසඟ නො වෙත්. ඔවුහු මාරයාගේ බැම්මට අසු නො වෙත්.¹

ඉන්පසු පවිටු මාර තෙමේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මා දන්නා සේක යයි නොසතුටු ව නොපෙනී ගියේය.

(මනාව සංවෘත - සුසංචුතා

කය, වචනය, සිත සංවර කර ගත්තේ නම් ඔවුහු මාරයාගේ බැම්මට අසු නො වෙත්. තුන් දොරින් කෙරෙන අකුසල් වලින් වැලකීම මනා සංවර යයි.

කායික කර්ම:- සතුන් මැරීම, සොරකම, කාමයෙහි වරදවා හැසිරීම.

වාචසික කර්ම:- බොරුකීම, කේලාම් කීම, රළු වචන කීම, හිස්බස් දෙවීම.

මනෝ කර්ම:- දැඩි ලෝභය, ද්වේෂය, මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය.

කවර නම් කාය කර්මයක් කිරීමෙන් අයහපත් ප්‍රතිඵල වැඩිවීමත් යහපත් ප්‍රතිඵල හීන වීමත් සිදුවෙද?

¹ එහිම

මෙලොව කෙනෙක් සතුන් මරයි, ලේ කැවරුණු අතින් සතුන්ට පහර දෙයි හිංසා කරයි, සතුනට කිසිදු කරුණාවක් නොදක්වයි. කෙනෙක් නුදුන් දෙය ගනියි. නගරයෙහි දී හෝ කැලයෙහිදී හෝ අනුන්ගේ ධනධාන්‍ය වස්තුව පැහැර ගිනියි. ඔහු කාමයෙහි වරදවා හැසිරෙයි, මව විසින් රක්තා ලද, පියා විසින් රක්තා ලද, දෙමාපියන් විසින් රක්තා ලද, සොහොයුරා විසින්, සොහොයුරිය විසින්, ඥාතීන් විසින්, සැමියා විසින්, ඒකාන්තයෙන් රක්තා ලද ස්ත්‍රීන් සමඟ යටත් පිරිසෙයින් විවාහයට නියමිතව මල්දමක් හෝ පළඳන ලද කාන්තාවන් සමඟ අයථා කාම සේවනයෙහි යෙදෙයි. එබඳු කායික කර්ම අකුශල තත්ත්වයන් වර්ධනය වී කුශල තත්ත්වයන් හීන වීම ඇති කරවයි.

කවර නම් කායික කර්ම කිරීමෙන් අකුශල තත්ත්වයන් යටපත් වී කුශල තත්ත්වයන් වර්ධනයට පත්වේද?

මෙලොව යමෙක් සතුන් මැරීමෙන් වෙන් වී සත්ව ඝාතනය අතහැර, දඬු මුගුරු අවි ආයුධ ඉවත දමා සියලු සත්වයන් කෙරෙහි දයානුකම්පාව පතුරුවයි ද, නුදුන් දෙය නොගෙන සොරකමෙන් ඉවත්ව ගමෙහි හෝ නගරයෙහි හෝ කැලයෙහි හෝ අනුන් සතු දේපල ධනධාන්‍ය පැහැර නොගනියි ද යමෙක් කාමමිථ්‍යාවාරයෙන් වෙන්ව මාපියන් සොයුරු සොයුරියන් ආදීන් විසින් රක්තා ලද අනුන් භාරයේ සිටින කාන්තාවන් හා අයථා කාමසේවනයෙහි නොයෙදේද එබඳු කායික කර්ම කිරීමෙන් කුසල් වර්ධනය වී අකුසල් පිරිහී යයි.

කවර නම් වාචසික කර්ම කිරීමෙන් අකුසල් වර්ධනය වී කුශල තත්ත්වයන් මැඩ පැවැත්වේ ද?

මේ ලෝකයෙහි යමෙක් බොරුකීමෙන් වළකී ද, අධිකරණයකට හෝ සභාවකට හෝ ඥාතීන් ඉදිරියට හෝ රජ මැදුරට හෝ පමුණුවා සාක්ෂ්‍යකරුවකු වශයෙන් ගෙන ප්‍රශ්න කළ විට තමා නොදත් දෙයක් දනිමි කියා ද දත් දෙයක් නොදනිමි කියා ද නොදුටු දෙයක් දුටුවෙමි කියා ද දුටු දෙයක් නො දුටුවෙමි.

කියා ද තමා නිසා හෝ අනුන් නිසා හෝ ලාභ ප්‍රයෝජනයක් නිසා හෝ දැන දැන අසත්‍ය කීම ප්‍රකාශ කෙරේ ද, එසේම යමෙක් මිතුරන් සතුරන් කරණ අදහසින් එක්කෙනෙකුගෙන් ඇසූ දෙය තවත් කෙනකුට කේලමක් වශයෙන් කියයිද? මිතුරන් අතර සමගීයට සමාදානයට අකමැතිව අසමගීය අසමාදානය කැමති වෙයි ද යමෙක් පරුෂ වචන රචවචන, ද්වේෂ සහගත වචන කියයි ද, යමෙක් හිස් නිෂ්ඵල වචන කියයි ද අරුත් සුන් වචන තැන නොතැන නොබලා කියයි ද ධර්මයට විනයට විරුද්ධ වචන ප්‍රකාශ කරයි ද එබඳු වාචසික කර්ම කිරීමෙන් එසේ කරන්නාගේ කුශලතත්ත්වයන් පිරිහී අකුශල තත්ත්වයන් වර්ධනය වෙයි.

කවර නම් වාචසික කර්ම කිරීමෙන් කරන්නාගේ අකුශල තත්ත්වයන් පිරිහී කුශල තත්ත්වයන් වර්ධනය වේද?

යමෙක් මෙලොව බොරුව අතහැර සත්‍යයම කියන්නේ ද? අධිකරණයට හෝ සභාවකට හෝ ඥාති මධ්‍යයට හෝ රාජ මන්දිරයට හෝ සාක්ෂිකරුවකු ලෙස කැඳවා 'යහපත් මිනිස, ඔබ දන්නා දෙය කියන්නැයි ප්‍රශ්න කළ විට, නොදත් දෙය නොදනිමි කියා ද දත් දෙය දනිමිය කියා ද ඇසූ දෙය ඇසීමි කියා ද නොඇසූ දෙය නොඇසීමි කියා ද? තමා නිසා හෝ අනුන් නිසා හෝ කිසියම් ලාභ ප්‍රයෝජනයක් නිසා හෝ දැන දැන අසත්‍යයක් ප්‍රකාශ නොකෙරේ ද? එසේම දුෂ්ට අදහස හැරදමා කේලාම් කීමෙන් වෙන්ව මිතුරන් බිඳවීම සඳහා කෙනෙකුගෙන් ඇසූ දෙය තවකෙනකුට කේලාම් වශයෙන් නොකියයි ද බිඳුනු මිතුරන් සමගි කරයි ද සමගීයම සතුවුවෙයි ද, පරුෂ වචනයෙන් වැළකී, මෘදු සිළිටි කණට මිහිරි කන්කළු වදන් පවසයි ද බෙහෙවින් ආදරණීය වචන සිෂ්ට වචන ප්‍රකාශ කරයි ද, හිස්වචන කීමෙන් වැළකී අර්ථ සහිත වැඩදායක අරුත්බර වචන ප්‍රකාශ කරයි ද එබඳු වාචසික කර්ම කිරීමෙන් කරන්නාගේ කුශල තත්ත්වයන් වර්ධනය වී අකුශල තත්ත්වයන් මැඩ පැවැත්වෙයි.

කවර නම් මානසික කර්ම කිරීමෙන් කරන්නාගේ අකුශල් වර්ධනය වී කුශල් මැඩ පැවැත්වෙයි ද?

මෙලොව යමෙක් දැඩි ලෝභයෙන් යුතුව අත්සතු වස්තුවෙහි දැඩි ලෝභයෙන් එම වස්තුව මට වේවායි සිතයි ද, දැඩි ද්වේෂයෙන් යුතුව වෙරි මතසින් අනුන් වැනසේවා මියේවායි පතන්නේ ද? එසේම කර්මයක් කර්ම විපාකයක් නැත මෙලොවක් නැත පරලොවක් නැත ආදී වශයෙන් මිසදිටු දරන්නේ ද? එබඳු මානසික කර්ම කිරීමෙන් අකුශල තත්වයන් වර්ධනය වී කුශලතත්වයන් මැඩ පැවැත්වෙයි.

කවර නම් මානසික කර්ම කිරීමෙන් කරන්නා තුළ කුශලයන් වර්ධනය වී අකුශල මැඩ පැවැත්වේ ද?

මෙලොව යමෙක් දැඩි ලෝභයෙන් වෙන්ව අනුන්ට අයක් වස්තුවෙන් ලෝභ නොඋපදවයි ද, අනුන් කෙරෙහි ද්වේෂයෙන් තොරව මෙකී සහගත සිතින් යුක්ත වේද කර්ම ඇත කර්ම විපාක ඇත මෙලොව ඇත පරලොව ඇත ආදී වශයෙන් සමෘක් දෘෂ්ටියෙන් යුතුව මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය හැර දමයි ද එබඳු මානසික ක්‍රියා කිරීමෙන් කුශලය වර්ධනය වී අකුශලය මැඩ පැවැත්වෙයි.¹

‘පාණසාත පරද්දබ්බං පරදාරඤ්ච කායනො
මුසා පෙසුඤ්ඤ ඵරුසා සම්ඵප්පලාපා ව වාචසො
අභිජ්ඣාචොච වතාපාදො මිච්ඡාදිට්ඨි ව මානසො’

කායෙන සංවුතා ධීරා අපො වාචාය සංවුතා
මනසා සංවුතා ධීරා තෙ වෙ සුපරිසංවුතා

ඥානවත්තයෝ කයින් සංවර වෙති වචනයෙන් සංවර වෙති සිතින් සංවර වෙති එසේ වූ වෝ ඒකාන්තයෙන් ම මනා ලෙස සංවර වූ අය වෙති² .)

¹ මනි. I 8.655

² ධප. 234

පටිමපාස සූත්‍රය 4.1.4, දුතියපාස සූත්‍රය 4.1.5. බ. පි. 22¹

නාගයෙකු ලෙස

සජ්ජ සූත්‍රය. 4. 1. 6.

එක් කලෙක තථාගතයෝ රජගහනුවර කලන්දකනිවාපයේ වේළුවනාරාමයේ වැඩවිසූහ. එකල්හි පවිටු මාර තෙමේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට භය වෙවුළුම උපදවීමට උත්වහන්සේ වෙතට විශාල නාගරජවෙසක් මවාගෙන පැමිණියේය. ඔහුගේ සිරුර එක්රුක්තෙන් මැවූ (එක් ගසකිස් කැනූ) මහ ඔරුවක් බඳු වෙයි. ඔහුගේ පෙණය රාකරුවන්ගේ රා පෙරණ මහත් මටුලුකස්සක් බඳු වෙයි. ඔහුගේ ඇස් කොසොල්ලුපුගේ කස්තලියක් (භුඤ්ජනපාතියක් - ආහාර අනුභව කරණ රන් බඳුන) බඳු වෙයි. මේසය ගිහිරි කරණ කල යම්සේ විදුලිය නික්මෙයි ද, එපරිද්දෙන් ඔහුගේ මුවින් දිව නික්මෙයි. කශ්‍යපසම වායු පුරණ කල්හි ශබ්දය යම්සේ ද, ඔහුගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස ශබ්දය එබඳු වෙයි.

මේ පවිටු මාරයා බව තේරුම් ගත් තථාගතයන්වහන්සේ ඔහුට මෙසේ දෙසූහ.

(භගවත්තු) වරකා බහු හෙරවා බහු
අපො ඩංසසිරිංසපා බහු
ලොමම්පි න තත්ථ ඉඤ්ජයෙ
සුඤ්ඤාගාරගතො මහා මුනී

(සිංහ ව්‍යාසුරාදී) බිහිසුනු ජංගම සත්තු ද බොහෝ හ. බිසුනු ස්ථාවර අරමුණු ද බොහෝය. වැලි (තව ද) ඩැහ ලේ බොන

¹ සංයුක්තනිකායේ මේ සූත්‍ර දෙකට සමාන අදහස් මහාවග්ග පාළියේ සඳහන්වෙයි.

මැස්සෝ ද සර්පයෝ ද බොහෝහ. ඉන්‍යාගාරයට වත් සර්වඥවුනි තෙමේ ඒ අරමුණු නිමිති කොට ලෝම මාත්‍රයකුදු කම්පන නො කරන්නේ ය.

කෙලෙසුන් නැසූ කථාගතයන්ට කම්පාවිම් බියවිම් ආදිය නැත යයි දෙසූහ. ඉන්පසු පවිටු මාර තෙමේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මා දන්නා සේක ය යි නොසතුටු ව නොපෙනී ගියේය.¹

කිම නිදයි ද? විමසයි

සොප්පසි සුත්‍රය. 4. 1. 7. ★

එක්කලෙක කථාගතයන් වහන්සේ රජගහනුවර කලන්දකනිවාපයේ වේඵවනාරාමයේ වැඩවිසූහ. එකල්හි එක් දිනක රැ බෝවන තුරු සක්මනෙහි යෙදී යහනට සැපත්ව සිති නුවණ ඇතිව සිංහසෙය්‍යාවෙන් සිටියහ. එකල්හි පවිටුමාර තෙමේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතට පැමිණ මෙසේ කීය.

(මාරයා) කිං සොප්පසි කින්නු සොප්පසි
කිමිදං සොප්පසි දුබ්බගො විය
සුඤ්ඤමගාරන්ති සොප්පසි
කිමිදං සොප්පසි සුරියෙ උග්ගතෙ.

කිම නිදයි ද? කුමක්හෙයින් නිදයි ද? මළ එකකු මෙන් කුමකට නිදයි ද? ඉන්‍යාගාරයක් මා විසින් ලදැයි නිදයි ද? කුමක් හෙයින් හිරු නැගිකල්හි නිදයි ද?

¹ සති. I. 8.195

★ සුටති සුත්තං ඡට්ඨ සංගීති, සුප්පති සුත්තං PTS

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

(භගවත්හු) යස්ස ජාලිනී විසත්තිකා
තණ්හා තත්ථී කුභිඤ්චී නෙතචෙ
සඛිබ්බපට්ඨං උපධිත්තයා බුද්ධො
සොප්පති කිං තචෙත්ථ මාරා'ති

යමෙකුගේ ජාලිනී (දැලක් වැනි) නම් වූ විසත්තිකා (ඇලෙනසුළු) නම් වූ කෘෂ්ණාව භවයෙක්හි පමුණුවන්නට නැද්ද ද ඒ සර්වඥ තෙමේ සියලු උපධිත්තයා කිරීමෙන් හොඳී, මරුව, මෙහිලා තට කිම?.¹

ඉන්පසු පවිටු මාර තෙමේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මා දන්නා සේක යයි නොසතුටු ව නොපෙනී ගියේය.

සතුටට හේතුවන කරුණු කියයි.

නන්දති සුත්‍රය 4. 1. 8.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිටු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩවසද්දී පවිටු මාරයා උන්වහන්සේ වෙතට එළඹ මෙසේ පැවසී ය.

(මාරයා) නන්දති පුත්තෙහි පුත්තිමා
ගොමිකො ගොහි තපෙව නන්දති
උපධි හි නරස්ස නන්දතා
න හි සො නන්දති යො නිරුපධිති

දරුවන් ඇත්තේ දරුවන් හේතු කොට ගෙන සතුටුවෙයි. එසේ ම ගවයන් ඇත්තේ ගවයන් හේතු කොට ගෙන සතුටුවෙයි. උපධිහු (කෙලෙස්) මිනිසාගේ නන්දනයෝ ය (සතුටට

¹ සති I 8. 196

හේතුවෙයි). යමෙක් උපධි රහිත වේ නම් හෙ තෙමේ සතුටු නො වෙයි.

(හගවත්තු) සොවති පුත්තෙහි පුත්තිමා
ගොමිකො ගොහි තපෙව සොවති
උපධි හි නරස්ස සොවනා
න හි සො සොවති යො නිරුපධිති

දරුවන් ඇත්තේ දරුවන් හේතු කොට ගෙන ශෝක කෙරෙයි. එසේ ම ගවයන් ඇත්තේ ගවයන් හේතු කොට ගෙන ශෝක කෙරෙයි. උපධිහු (කෙලෙස්) මිනිසාගේ ශෝචන යෝ ය (ශෝකයට හේතුවෙයි). යමෙක් උපධි රහිත නම් හෙ තෙමේ ශෝක නො කරේ මැයි.

මාර තෙමේ නො සතුටු ව නොපෙනී ගියේය.¹

(පුත්තාමත්ථි ධනම්මත්ථි
ඉතිබාලො විහඤ්ඤති
අත්තා හි අත්තනො නත්ථි
කුතො පුත්තා කුතො ධනං

දුදරුවෝ මට ඇත, ධනය මට ඇත කියමින් අඥානයා වෙහෙ සෙයි. තමාට තමා වත් නැති කල දුදරුවන් කොහින් ද? ධනයක් කොහින් ද² ?)

ආයුෂ දීර්ඝ ලෙස පෙනෙයි .

පඨම ආයු සූත්‍රය. 4. 1. 9.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රජගහනුවර කලන්දකනිවාපයේ වේළවනාරාමයේ වැඩවිසූහ. එහි දී

¹ එහිම.

² ධප 62

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

උත්වහන්සේ හික්ෂුන් අමතා මෙසේ වදාළසේක.

අල්ප මිදං හික්ඛවෙ මනුස්සානං ආයු, ගමනියො සම්පරායො,
කත්තඛිං කුසලං, චරිතඛිං බ්‍රහ්මචරියං, නත්ථි ජාතස්ස
අමරණං. යො හික්ඛවෙ චිරං ජීවති. සො වස්ස සතං අල්පංවා
හියෙයති.

මහණෙනි, මිනිසුන්ගේ ආයුෂ්‍ය අල්පය, පරලොව යායුතු ය,
කුසල් කළයුතු ය, බ්‍රහ්මචරිත භාසිරිය යුතු ය, උපන්අයට
නොමැරීමක් නැත. මහණෙනි, යමෙක් බොහෝ කලක් ජීවත්
වේ නම් හෙතෙමේ මඳක් අඩුවැඩි වශයෙන් සියක් වසක් ජීවත්
වෙයි.

ඉක්බිති බුදුන් වෙතට පැමිණි මාරයා මෙසේ පැවසීය

(මාරයා) දීඝමායු මනුස්සානං
න නං හිළෙ සුපොරිසො
චරෙය්‍ය ධීරමත්තොව
නත්ථි මච්චස්ස ආගමොති.

මිනිසුන්ගේ ආයුෂ්‍ය දිගය. සත්පුරුෂ තෙමේ එය හෙලා
නොදක්නේ ය. කිරිබොන දරුවකු මෙන් හැසිරෙන්නේ ය.
මරණයාගේ ඊමෙක් නැත

ඒ මාරයාගේ කීමක් බව තේරුම්ගත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ
මෙසේ වදාළහ.

(භගවත්තු) අල්පමායු මනුස්සානං
හිළෙය්‍ය නං සුපොරිසො
චරෙය්‍යාදිත්ත සීසොව
නත්ථි මච්චස්ස නාගමොති.

මිනිසුන්ගේ ආයුෂ්‍ය අල්පය. සත්පුරුෂ තෙමේ එය හෙලා දක්නේ

ය. හිස ගිනි ගත්තෙකු මෙන් හැසිරෙන්නේ ය. මරණයාගේ නො
රීමක් නැත.

ඉන්පසු මාර තෙමෙ අතුරුදහන් වී ය.¹

දුකියආයු සූත්‍රය. 4. 1. 10

මෙය පඨම ආයු සූත්‍රයට සමානය. වෙනත් අවස්ථාවක මාරයා
බුදුන් වෙතට පැමිණ ඔහුගේ මරණය පිළිබඳ මතය පැවසීය.
බුදුහු එය ප්‍රතික්ෂේප කළහ.²

ගල් පෙරලයි

පාසාණ සූත්‍රය. 4. 2. 1.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රජගහනුවර
සමීපයේ ගිජුකුළු පවුලෙහි වැඩවිසූහ. එකල්හි එක් දිනක බුදුන්
වහන්සේ රාත්‍රී දැඩිගනාඳුරෙහි එළිමහනෙක වැඩලත්සේක. ඒ
අවස්ථාවේ පව්වුමාර තෙමේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට හය
වෙවුළුම උපදවීමට උත්වහන්සේ නුදුරේ මහත් ගල් විසුරුවේය.
භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එයට කම්පා නො වූහ.³

සිංහනාද නො කරන්න

සිංහ සූත්‍රය. 4. 2. 2.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිටු
සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩවසද්දී එක් දිනක්
උන් වහන්සේ මහත් පිරිසක් විසින් පිරිවරණ ලද්දාහු දහම්

¹ සති. I 8. 198

² එහිම.

³ එහිම.

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

දෙසුන.

එකල්හි පවිටුමාර, මේ ශ්‍රමණ ගෝතම තෙමේ මහත් පිරිසක් පිරිවරා ගෙන දහම් දෙසයි. බණ අසන්නවුන්ගේ නුවණැස වසන්නේ නම් මැනවයි සිතා බුදුන් වෙතට එළඹ මෙසේ පැවසීය.

(මාරයා) කීන්හු සීහොව නදසි පරිසායං විසාරදො
පටිමල්ලො හි තෙ අත්ථි විජ්ඣාවී හු මඤ්ඤසිති

කීම? පිරිස් මැද සිංහයකු මෙන් විශාරදව නොබියව නාද කරන්නේ ද? දිනු විජය ඇතියෙමි යි සිතන්නේ ද? ඔබට ප්‍රතිමල්ලවයෙක්, හතුරෙක් ඇත්තේමය.

මෙයට පිළිරු දෙන බුදුහු මෙසේ වදාළහ.

(හගවත්හු) නදන්ති වෙ මහා වීරා
පරිසාසු විසාරදා
තථාගතාබලප්පත්තා
තිණ්ණා ලොකෙ විසත්තිකන්ති.¹

ලොව තෘෂ්ණාව තරණය කළ බලයට පැමිණි මහා වීර වූ තථාගතයෝ ඒකාන්තයෙන් පිරිස් මැද විසාරදව නාද කෙරෙත්. ඉන්පසු මාර තෙමේ අතුරුදහන්විය.

(බලයට පැමිණි - බලප්පත්තා යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ දසවිධ ඥාන බලයට පැමිණි බවයි. මහා සීහනාද සුත්‍රයට අනුව උන්වහන්සේට දසවිධ ඤාණ බල තිබුණි.

එම දසවිධ ඤාණ බල මෙ සේ ය.²

තථාගතයන් වහන්සේ විය හැකි දේ විය හැකි දේ ලෙසත් නොවිය හැකි දේ නොවිය හැකි දේ ලෙසත් වටහා ගනිති.

¹ සති. I ඡ. 202

² මති. ඡ. 164

එය තථාගතයන් වහන්සේගේ බලයක් වන අතර එයින් උන්වහන්සේ පිරිස් මැද සිංහනාද නගමින් ධර්මවක්‍රය පවත්වති. තථාගතයන් වහන්සේ අතීත අනාගත වර්තමාන යන කාලත්‍රයවර්තී කර්මයන්ගේ විපාකයන් හේතු ප්‍රත්‍ය සහිතව තත් වූ පරිද්දෙන් දනිති. එය ද තථාගත බලයෙකි.

තථාගතයන් වහන්සේ සෑම දෙසකටම විහිදී යන පිළිවෙත් මාර්ගය මනාව තත්වූ පරිද්දෙන් දනිති. එයද තථාගත බලයෙකි.

තථාගතයන් වහන්සේ විවිධ වූ මූලද්‍රව්‍යයන්ගෙන් සෑදුණු ලෝකය තත්වූ පරිද්දෙන් දනිති. එයද තථාගත බලයෙකි.

තථාගතයන් වහන්සේ අනෙක් සත්වයන්ගේ, පුද්ගලයන්ගේ ඉන්ද්‍රියන්ගේ ක්‍රියාකාරිත්වය තත් වූ පරිද්දෙන් දනිති. එය ද තථාගත බලයෙකි.

තථාගතයන් වහන්සේ ධ්‍යාන විමුක්ති සමාධි සමාපත්තින්ගේ කිළිටි වීම, පිරිසිදු වීම සහ එම කෙළෙසුන්ගෙන් නැගී සිටීම ද තත්වූ පරිද්දෙන් දනිති. එයද තථාගත බලයෙකි.

තථාගතයන් වහන්සේ තමන්ගේ අතීත උප්පත්ති භවයන්ගේ එක් ජාතියක් ජාති දෙකක් ආදී වශයෙන් කල්ප ගණන්හි වූ ජාතීන් සියලු විස්තර සහිතව ස්මරණය කරති. එයද තථාගත බලයෙකි.

තථාගතයන් වහන්සේ තමන්ගේ මනුෂ්‍යත්වය ඉක්මවා සිටී දිව ඇසින් අනෙක් සත්වයන් ඔවුන්ගේ කර්මානුරූපව විවිධ භවයන්හි උපදින සැටිත් මියයන සැටිත් තත් වූ පරිද්දෙන් දනිති. එය ද තථාගත බලයෙකි.

තථාගතයන් වහන්සේ ආශ්‍රවයන් ක්ෂය වීමෙන් අනාශ්‍රව වූ චොතොවිමුක්තිය හා ප්‍රඥා විමුක්තිය ස්වකීය නුවණින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට මෙම අත්බැවිහිම ඊට සමවැද වාසය කරන සේක. එය ද තථාගත බලයෙකි.

මෙම තථාගත බලයන් නිසා උන්වහන්සේ පිරිස් මැදට එළඹ විශාරද ව තම ධර්මය දෙසමින් සිංහනාද නගති.¹)

¹ මනි. I B. 164, B. ස ධ ව B. 446

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

වැඩ නැද්දැ යි? විමසයි

සකලික සූත්‍රය 4. 2. 3.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රජගහනුවර මද්දකුච්ඡි නම් මුච්චනයේ වැඩවිසූහ. එකල්හි මාර තෙමේ පැමිණ මෙසේ පැවසීය,

(මාරයා) මන්දියා නු බො සෙසි
 උදාහු කාවෙය්‍යමත්තො
 අත්ථානු කෙ සම්පච්චරා න සන්ති
 ඵකො විචිත්තෙ සයනාසනම්හි
 නිද්දා මුබො කිම්දං සොප්පසෙවා'ති

මුළාබැවින් හෝ කවිභාවයෙන් මත්වූයේ හෝනෙහි ද? තොපට බොහෝ වූ වැඩ නැද් ද? ජනයාගෙන් වෙන් වූ සෙනසුන්හි නිදිබර මුහුණු ඇතිව හුදකලාව ම කුමක් හෙයින් හෝනෙහි ද?.

මෙයට පිළිරු දෙන බුදුහු මෙසේ වදාළහ.

(භගවත්හු) න මන්දියා සයාමි නාපි කාව්‍යමත්තො
 අත්ථං සමෙච්චාහමපෙනසොකො
 ඵකො විචිත්තො සයනාසනම්හි
 සයාමහං සබ්බභූතානුකම්පි.

මුළාබවෙන් නො නිදමි. කවිභාවයෙන් මත් වූ යේමි නො නිදමි. මම පරමාර්ථයට මැවින් පැමිණ පහව ගිය ශෝක ඇත්තේම වෙමි. මම සියලු සත්ත්වානුකම්පිව ජනයාගෙන් වෙන් වූ සෙනසුන්හි හුදකලාවම හෝනෙමි. මාරයා අතුරුදහන්විය.¹

¹ ස කි 8 .202

අනුශාසනා සුදුසු නො වේ යයි පවසයි

පතිරූප සූත්‍රය. 4.2.4.

එක් කලෙක කොසොල් දනව්වේ ඒකසාලා නම් බමුණු ගමේ වැඩවසද්දී එක් දිනක් උන් වහන්සේ මහත් පිරිසක් විසින් පිරිවරණ ලද්දාහු දහම් දෙසූහ.

එකල්හි පව්ටුමාරයා මේ ශ්‍රමණ ගෝතම තෙමේ මහත්පිරිසක් පිරිවරා ගෙන දහම් දෙසයි. බණ අසන්නවුන්ගේ නුවණැස වසන්තේ නම් මැනවයි සිතා බුදුන් වෙතට එළඹ මෙසේ පැවසීය.

(මාරයා) නෙතං තව පතිරූපං
යදඤ්ඤමනුසාසි
අනුරොධවීරොධෙසු
මා සජ්ජිත්ථො තදාවරන්'ති.

යම් හෙයකින් මෙරමාහට අනුශාසනා කෙරෙහි ද, එය ඔබට සුදුසු නො වේ. එය කෙරමින් රාග- ප්‍රතිස දෙක්හි නො ලැගව. මෙයට පිළිතුරු දෙන බුදුහු මෙසේ වදාළහ.

(හගවත්තු) හිතානුකම්පි සම්බුද්ධො
යදඤ්ඤමනුසාසති
අනුරොධවීරොධෙහි
විජ්ජමුත්තො තථාගතො'ති

යම් හෙයකින් සර්වඥ තෙමේ හිතානුකම්පා ඇතිව මෙරමා හට අනුශාසනා කෙරේ ද, ඒ තථාගත තෙමේ රාග ප්‍රතිස දෙකින් විශේෂයෙන් මිදුනේ වෙයි.¹
මාරයා අතුරුදහන්විය.

¹ එහිම

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

මානස සූත්‍රය. 4. 2. 5

මේ සූත්‍රයේ අදහස් මහාවග්ගපාළියේ එන කරුණු වලට සමානය බ. පි. 20

ගවයෙකු ලෙස

පත්ත සූත්‍රය. 4. 2. 6

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිඬු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩවසද්දී එක් දිනක් උන් වහන්සේ උපාදානස්කන්ධ පහ පිළිබඳව හික්ෂුන්ට දෙසූහ. හික්ෂුහු එයට සැදැහයෙන් ම සවන් දුන්හ.

එකල්හි පාත්‍ර ගනනාවක් එළිමහතේ තිබුණි. මාරයා බණ අසන්නවුන්ගේ නුවණැස වසන්නේ නම් මැනවයි සිතා මහත් ගොන් වෙසක් මවාගෙන ඒ පාත්‍රයන් වෙතට එළඹියේ ය.

ඒ දුටු එක්තරා මහණ කෙනෙක් තවත් මහණෙකුට ' මහණ, මහණ, මේ ගොණා පාත්‍ර බිඳින්නේ ය' යි කී ය. මෙසේ කී කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ මහණහට ' මහණ, හේ ගොණෙක් නො වේ මේ පව්වු මරු ය. තොපගේ පැණැස වනසන්නට පැමිණියේ ය '. ඉක්බිති තරාගතයෝ මාරයාට මෙසේ දෙසූහ.

(හගවත්තු) රූපං චේදයිතං සඤ්ඤං

විඤ්ඤාණං යඤ්ච සංඛතං

නෙසො හමස්මි නෙතං මෙ

එවං තත්ථ විරජ්ජති

රූපය, චේදනාව, සංඥාව , විඥානය හා යම් සංස්කාර ධර්මයෙක් වේ නම් එය හා මේ පස්කඳු මම නො වෙමි තෙල මා ගැත්තේ නොවේ යයි මෙසේ එහි නො ඇල්ලේ.

එවං චිරත්තං ඛෙමත්තං
සබ්බසංයෝජනාතිගං
අන්වෙසං සබ්බධානෙසු
මාරසෙනාපි නාජ්ඣගාති.

මෙසේ නො ඇලුණු ක්ෂේමප්‍රාප්ත අත්බැව් ඇති සියලු බවබැඳුම් ඉක්මවා සිටි රහත්හු කොහි දැයි සියලු තත්හි සොයන මාරපිරිස ද නො දැක්කේය.¹
ඉන් පසු මාරයා අතුරුදහන්විය.

(උපාදානස්කන්ධ පහ - පඤ්ච උපාදානක්ඛන්ධා.

එනම්: රූප උපාදාන ස්කන්ධය (රූප්පාදානක්ඛන්ධ), වේදනා උපාදාන ස්කන්ධය (වේදනුපාදාන ක්ඛන්ධ), සංඥා උපාදාන ස්කන්ධය (සංඤ්ඤාපාදානක්ඛන්ධ), සංස්කාර උපාදාන ස්කන්ධය (සංඛාරූපාදානක්ඛන්ධ), විඥාන උපාදාන ස්කන්ධය (විඤ්ඤාණුපාදාන ක්ඛන්ධ)²

උපාදානය යනු දූඨව ගැනීමයි. පඤ්චස්කන්ධ හේතු කොට තෘෂ්ණාව ඇති වෙයි. ඒ හේතු කොට දූඨව ගැනීම සිදු වෙයි.

(සියලු බවබැඳුම් ඉක්මවා- සබ්බසංයෝජනාතිගං

මෙයින් දස සංයෝජන අදහස් කරයි. එනම් :
ස්වකීය ආත්ම දෘෂ්ටිය (සක්කාය දිට්ඨි), සැකය (චිචික්චිඡා), වැරදි චුක්චල බැඳීම (සීලබ්බතපරාමාස), කම්සැප, කාමරාගය (කාමරාගො), ව්‍යාපාදය (ඛ්‍යාපාදො) රූපරාගය (රූප රාගො), අරූප රාගය (අරූප රාගො) මානය (මානො), උඛ්‍යකම (උද්ධච්චො), අවිද්‍යාව (අවිජ්ජා) යනුයි.

¹ ස නි පි .206

² ම නි. I පි. 702, දී නි III පි. 396, ස ධ ව පි. 237, 241

සංයෝජන: පදගතාර්ථ වශයෙන් තදින් බැඳ තබයි. (සසරෙහි) යොදයි යනුයි. සත්ත්වයා සසර බැඳ තබන කරුණු සංයෝජන නම් වෙයි. (සංයෝජයන්නී, ඛන්ධන්ති, සංයෝජනාති) ඔරං භාගිය සංයෝජන: ඔරං + භාග + ඉය = ඔරංභාගිය. ඔරං යනු කාම ලෝකයයි. එයට පරියාපන්න වූ, ප්‍රත්‍ය වූ එහි බැඳ තබන්නා වූ කරුණු ඔරංභාගිය සංයෝජන නම්. පහත ලෝකය හා බැඳෙන සංයෝජන යන්න එයින් අදහස් කරයි. එම ඔරම්භාගිය සංයෝජන මෙසේය.

1. ආත්මයක් ඇත යන විශ්වාසය (සක්කාය දිට්ඨි). ආර්ය මාර්ගය නොදන්නා පෘථග්ජනයා (පුහුදුන්) රූප, වේදනා, සංකෘතිය, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පඤ්චස්කන්ධය ආත්ම වශයෙන් සලකා එය සදාකාලිකය, අවිනස්වරය, වෙනස් නොවේ යනුවෙන් ගන්නාවූ ආත්ම දෘෂ්ටිය සක්කාය දිට්ඨි යන්නෙහි අදහසයි. රූප ආදී මේ එකක් එකක් බැලීම ද මෙයට ඇතුළත්ය.

2. ඔරම්භාගිය දෙවන සංයෝජනය වන්නේ සැකයයි. (විචිකිච්ඡා). සංඛාව, තීරණයක් ගත නොහැකිව සැලෙන ගතිය, සැක කිරීම මෙහිදී අදහස් කරයි. බුදුරජාණන්වහන්සේ සැක කිරීම (බුද්ධෙ කංඛති) එවැනි කෙනෙක් සිටියේ ද? තථාගත දසවිධකාය බල, දස විධ ඤාණ බල තිබුණේද? නව අරහාදී බුදුගුණ සත්‍යයද? යනුවෙන් සැක කිරීම විචිකිච්ඡාවයි. මෙසේ ධර්මය, සංඝයා, ශික්ෂාපද, අතීතය, අනාගතය, අතීත අනාගත දෙකම, පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්ම යන කරුණු කෙරෙහි සැක කිරීම මේ විචිකිච්ඡා යන්නෙන් අදහස් වෙයි.

3. සීලබ්බත පරාමාස තුන් වැනි ඔරම්භාගිය සංයෝජනයයි. බුදු දහමින් බැහැර සාවද්‍ය නෛර්යානික නොවූණ ව්‍යාධි, ශීල රැකීම සීලබ්බත පරාමාස නම් වෙයි.

4. සිව්වැනි ඔරම්භාගිය සංයෝජනය නම් කාම සැපයෙහි

ඇල්මය (කාමරාග). මෙයින් අදහස් වන්නේ ඇස ආදී පසිඳුරන් පිනවීමට ඇති ආශාවයි.

5. ඔරම්භාගිය සංයෝජනයන්හි පස්වැනි වන්නේ ව්‍යාපාදයයි, පටිසයයි. අන්‍යයන් කෙරෙහි ජනිත කර ගන්නා වෛරය, ක්‍රෝධය මෙයින් අදහස් කරයි. මෙහි ප්‍රථම සංයෝජන තුන සෝවාන් වීමේදී නැති වෙයි.

හතර සහ පහ දුබලවී / සෙලවීම සකඳා ගාමීවෙයි. සියල්ල (පහව) නැතිවීම අනාගාමී වීමෙන් සිදුවෙයි.

උද්ධංභාගිය යනු, ඉහල, උඩ යන අර්ථයයි. ඉහල ලෝකය හා බැඳුන සංයෝජන 'උද්ධංභාගිය' සංයෝජන නම්. මෙම සංයෝජනයන් සංඛ්‍යා වශයෙන් පහකි.

1. රූප ලෝකයේ ඉපදීමට ඇති ආශාව රූප රාගයයි. උද්ධංභාගිය සංයෝජනයකි.
2. උද්ධංභාගිය සංයෝජනවලට අයත් අරූපරාග යනු. අරූප ලෝකයෙහි ඇලුණ, ආශක්ත ආශාවයි.
3. උඩඟුකම, උද්ධච්චය එහි තුන්වැන්නයි. උද්ධච්ච යනු සිතෙහි ඇති නො සන්සුන් බවයි. විසිරුණ ස්වභාවය මෙයින් අදහස් කරයි. අළු ගොඩක් මතට ගලක් වැටුනේ නම් එය විසිරී පැතිරී යයි. මෙසේ සිතේ උපසමතය නොවීම, ඇවිස්සී කිබීම උද්ධච්ච වශයෙන් ගැනෙයි.

'තත්ථකතමං උද්ධච්චං? යං චිත්තස්ස උද්ධච්චං අවුපසමො චෙතසො චිත්තඛෙපො හත්තත්තං චිත්තස්ස ඉදං චුච්චති උද්ධච්චං'

4. මාන, තමා උසස් යැයි සිතීම මානයයි. කුලය, ධනය ආදී හේතු කොට ඇති කර ගන්නා වූ උඩඟු සිතුවිල්ලයි.

‘සෙය්‍යො හමස්මිති මානො සද්ධො හමස්මිති මානො,
හිනො හමස්මිති මානො යො එව රූපො මානො,
මඤ්ඤානා මඤ්ඤිතත්තං උන්නති. උන්නාමො ධරො
සම්පග්ගානො කෙතුකමයතා විත්තස්ස ඉදං වුච්චති මාන
සංයොජනං’

5. අවිජ්ජා සංයොජනය නම්, නොදැනීම, මෝහය යන්නයි.
චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳ නොදැනීමයි. අවිද්‍යාව අකුසල
ඇති වීමට හේතු වෙයි.
මේ සියලු සංයෝජන නැති කිරීමෙන් රහත් ඵලයට
පත් වන්නේය.¹)

භයානක ශබ්දයක් කෙළේය

ආයතන සූත්‍රය. 4. 2. 7.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසල්පුර කුටාගාර ශාලාවෙහි
වැඩවසද්දී එක් දිනක් උන් වහන්සේ ස්පර්ශායතන භය (ජන්තං
එස්සායතනානං). පිළිබඳව හික්ෂුන්ට දෙසූහ. හික්ෂුහු එයට
සැදැහයෙන් ම සවන් දුන්හ. මාරයා බණ අසන්නවුන්ගේ
නුවණැස වසන්නේ නම් මැනවයි සිතා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ
වෙතට පැමිණියේ ය. බිය දනවන ශබ්දයක් ඇතිකෙළේ ය. ඒ
ඇසූ එක්තරා මහණ කෙනෙක් තවත් මහණෙකුට ‘මහණ,
මහණ, මේ පොළොව පෙරලන්නාක් වැනිය යි කී ය.
භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ මහණහට ‘මහණ, ඒ පොළොව
පෙරලන්නක් නො වේ. මේ පව්වු මරු ය. තොපගේ පැණැස
වනසන්නට පැමිණියේ ය. ඉක්බිති තථාගතයෝ මාරයාට මෙසේ
දෙසූහ.

¹ දී. III 8 396, දී. I 8. 375
BD. 161, ස ධ ව 8. 237, 241

(හගවත්තු) රූපා සද්දා රසා ගන්ධා
එස්සා ධම්මා ච කෙවලා
එතං ලොකාමිසං සොරං
එත්ථ ලොකො'ධිමුච්ඡිනො

එතඤ්ච සමතික්කම්ම
සතො බුද්ධස්ස සාවකො
මාරධෙය්‍යමතික්කම්ම
ආදිච්චොච විරොචති

සියලු රූප ද ශබ්ද ද රස ද ගන්ධ ද ස්පර්ශ ද ධර්ම ද යන මෙය දරුණු ලෝකාමිෂය වේ. ලෝ වැස්සා මෙහි දැඩි ලෙස ඇලුණේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සිහියෙන් යුත් ශ්‍රාවක තෙමේ සළායතනය ද ඉක්මවා මරුට ස්ථාන වූ භවත්‍රය ද පසුකොට හිරු මෙන් බබලයි.¹ ඉන්පසු මාරයා අතුරුදහන්විය.

(ස්පර්ශායතන - එස්සායතනා

ස්පර්ශායතන භය, ඡන්තං එස්සායතනානං එනම්: වක්ඛුං එස්සායතනං. සොතං එස්සායතනං. සානං එස්සායතනං. ජීව්හා එස්සායතනං. කායො එස්සායතනං. මනො එස්සායතනං.

ඇස ස්පර්ශායතනය, කණ ස්පර්ශායතනය, නාසය ස්පර්ශායතනය, දිව ස්පර්ශායතනය, සිරුර ස්පර්ශායතනය, මනස ස්පර්ශායතනය.

වක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙච්ඡප්පජ්ජති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සංගති එස්සො

¹ සති .I පි .208

බුදුකමයේ පැනෙන මාරයා

ඇසත් රූපයත් හේතුවෙන් චක්ඛුවිඤ්ඤාණය ඇති වෙයි මේ තුනේ එකතුවෙන් ස්පර්ශය කැනෙයි.¹ මේ න්‍යාය කණ, නාසය, දිව, සිරුර, මනස යන මේ වාට ද යොදා ගත යුතු ය.)

පිණ්ඩපාත දීම වලකයි

පිණ්ඩ සූත්‍රය. 4. 2.8 .

එක් කලෙක බුදුරජාණන් වහන්සේ මගධදනව්වේ පඤ්චශාලා නම් බමුණු ගමේ වැඩවසද්දී එක් දිනක් උන් වහන්සේ පිටු පිණිස එම ගමට වැඩම කළහ. මාරයා ඒ පඤ්චශාලා ග්‍රාමවාසීන්ට ආවිෂ්ටව පිණ්ඩපාත නො ලැබෙන ලෙසට ක්‍රියා කෙළේය.

මාරයා තරාගතයන් වෙතට පැමිණ,

‘අපි හත්තෙ පිණ්ඩපාතං අලභමානො (පිසවිණ) ජගවිණ්ද්‍රක්ඛෙන පිළිතත්ථා’ති

වහන්ස පිණ්ඩපාත නො ලැබ සාගින්නෙන් පෙළෙන්නේ ද? යි ඇසුවේය.

සත්ථා ‘අජ්ජ මයා පාපිම කිඤ්චි අලභිත්ථාපි ආභස්සරලොකෙ බ්‍රහ්මාණො විය පිතිසුඛෙනෙව විතිනාමෙස්සාමි’ති

ශාස්තෘන් වහන්සේ ‘ පව්ට අද කිසිදු ආහාරයක් නො ලැබුව ද ආභස්සරලෝකයෙහි බ්‍රාහ්මණයන් මෙන් සතුටුසුවයෙන් වෙසෙමි යි වදාළහ.

¹ දි. නි. අ. I ඡ. 89

සුසුබං වත ජීවාම
යෙසං නො නත්ථි කිඤ්චනා
ජිතිහක්ඛා හවිස්සාම
දෙවා ආහස්සරා යථා

යම් කෙනකුහට රාගාදී පළිබෝධයක් නැද් ද එබඳු වූ අපි ආහස්සර බබ්ලොවේ බ්‍රාහ්මයන් (දෙවියන්) මෙන් සමවත් සුවයෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය වළඳන්නෝ වන්නොමු. යි බුදුහු වදාළහ.

එයින් මාරයා අකුසල් රැස්කරගත් බවත් තමන් වහන්සේ රාගාදිය නො මැතිහෙයින් සැපයේ වෙසෙන බවත් දෙසූහ. ධම්මපදවිධිකථාහි මාරස්ස කථා මීට සමාන වේ යි. ඉක්බිති මාර කෙමේ නො පෙනී ගියේය.¹

ගොවියෙකු ලෙස

කස්සක සූත්‍රය. 4. 2. 9

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිටු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩවසද්දී එක් දිනක් උන් වහන්සේ නිවණ පිළිබඳව (නිබ්බාණපටිසංයුත්තාය) හික්ෂුන්ට දහම් දෙසූහ. හික්ෂුහු එයට සැදැහයෙන් ම, ඕනෑකමින් ම සවන් දුන්හ.

මාරයා බණ අසන්නවුන්ගේ කුවණැස වසන්තේ නම් මැනවයි සිතා නඟුලක් කරකබාගෙන කෙට්ටක් ගෙන විසුරුණ කෙස් ඇතිව හත ඇඳුමෙන් සැරසී මඩ වැකුණු පයින් ගොවියෙකු මෙන් බුදුන් වෙතට එළඹුණේය. එළඹ මෙසේ පැවසීය.

¹ සති. I 8 ..208

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

(මාරයා) යං වදන්ති මම ඉදන්ති
යෙ වදන්ති මමන්ති ච
එත්ථ වෙ තෙ මනො අත්ථී
නමෙ සමණ මොක්ඛ සීති

මේ මාගේ ය යි යමක් කියද් ද, යම් කෙනෙක් මා ගැත්තේ ය යි
කියද් ද, ඉදින් එහි ලා ඔබගේ සිතෙක් ඇත්තේ නම් ශ්‍රමණය, මා
කෙරෙත් නො මිඳෙන්නෙහිය.

එහි දී කරුණු පැහදිළි කළ බුදුහු මෙසේ දෙසූහ.

(හගවත්තු) යං වදන්ති න තං මය්හං
යෙ වදන්ති න තෙ අහං
එවං පාපිම ජානාහි
න මෙ මග්ගම්පි දක්ඛස්සිති.

මාගේයයි යමක් කියද් ද, එය මාගේ නොවෙයි. යම් කෙනෙක්
මා ගැත්තේ ය යි කියද් ද, මම 'ඔහු' ද නො වෙමි. පට්ට, මෙසේ
දනුව මා ගිය මඟත් නොදන්නෙහිය. ඉන් පසු මාරයා
අතුරුදහන්විය.¹

(නිවණ පිළිබඳව- නිබ්බාණපටිසංයුත්තාය, මෙයින් කියවෙන්නේ
එම ධර්ම දේශනාව නිර්වාණය පිළිබඳව වූ වකි.

නිබ්බාණපටිසංයුත්තායාහි නිබ්බාණං අපද්දිසිත්වා පචත්තාය² -
නිවණ යොමු කර දේසිතය යනුයි.

නිබ්බාණපටිසංයුත්තායාහි අමතධාතු සන්තිස්සිතාය
අසංඛතාය ධාතුයා පච්චදන වසෙන පචත්තාය,
නිබ්බාණපටිසංයුත්තාය යනු අමාතධාතුව ආශ්‍රිතව,
අසංස්කෘතධාතුව ප්‍රකාශනය වශයෙන් පැවැත්වූ හෙයින්.³

¹ එහිම. 8 .212

² සතිඅ. 18 . 141

³ උඅ. 8. 258

නිර්වාණය - නිබ්බාණං

බුදු සමයෙහි පරම නිෂ්ටාව වූ නිර්වාණය උසස්ම සැපත වශයෙන් හඳුන්වන්නේ සියලු දුක් එමගින් ම කෙළවර වන හෙයිනි. සියලු සාංසාරික දුකෙහි හේතු වශයෙන් දැක්වෙන රාග, ද්වේෂ හා මෝහ නිර්වාණ ලාභය සමග සමුලොක්පාඨනය වන හෙයිනි ද නිවන පරම සුවය සේ හැඳින්වෙයි. මෙම ලොවුතුරා සුවය ලබාගත හැක්කේ ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව සංඛ්‍යාත වූ සීල, සමාධි හා ප්‍රඥා පරිපූරණය කිරීමෙනි. බෞද්ධ පාර්ථනාවන්හි අග්‍රස්ථානය නිර්වාණය යි.

‘ රාගක්ෂය, ද්වේෂක්ෂය, මෝහක්ෂය, යන මෙය නිර්වාණය වෙයි. ’

සංයුක්තනිකායේ නිබ්බාණ සූත්‍රයට අනුව සැරියුත් මහරහතන්වහන්සේ මගධරට නාලක ගමේ වැඩවසද්දී උත්වහන්සේ වෙතට පැමිණි ජම්බුබාදක පිරිවැපියා (පරිබ්‍රාජකයා) නිර්වාණය කුමක්ද? එහි ප්‍රතිපදාව කුමක්ද? නිර්වාණයට මාර්ගය කෙසේද? යනුවෙන් විමසුවේය. සැරියුත් තෙරණුවෝ එයට පිළිතුරු වශයෙන් රාගය නැතිකිරීම, ද්වේෂය නැතිකිරීම, මෝහය නැතිකිරීම නිර්වාණය යයි වදාළහ.

... යො බො ආවුසො රාගත්ඛයො දොසත්ඛයො මොහත්ඛයො ඉදං වුච්චති නිබ්බාණං ... :

එය ලබාගැනීමේ මාර්ගය නම් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි අය මෙව අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගො එතස්ස නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය ... යනුවෙන් ද වදාළහ.

අජාත, (නූපත්) අභූත, (හටගැනීම යැයි යමක් නැති) අකෘත , (කිසිවකු විසින් නිර්මාණය නො කළ) අසංස්කෘත (ප්‍රත්‍ය සාමාග්‍රියෙන් සකස් වීමක් නොවූ) දෙයක් ඇත .

මුද්‍රාසම්මේ පැනෙන මාරයා

එවැන්නක් නැත්නම් ජාත , භූත , කෘත හා සංස්කෘත සියල්ලෙන් මිදීමක් අපේක්ෂා කළ නො හැක.¹)

රජවන ලෙස කියයි

රජජ සුත්‍රය. 4. 2. 10 .

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හිමාලය ආසන්නයේ කොසොල්හි ආරණ්‍ය කුටියක විසූහ. එහි හුදකලාව වසන උන්වහන්සේට, නො තස්මින් නොතස්වමින් අනුන්ගේ ධනහානි නො කරමින් අනුන්ගේ ධනහානි නො කරවමින් ශෝක නො කරමින් ශෝක නො කරවමින් දැහමින් රජය කරන්නට හැකිවේ ද යන විකර්කය පහළවිය.

ඉක්බිති මාර තෙමේ බුදුන් වෙතට පැමිණ, වහන්ස නොතස්මින් නොතස්වමින් අනුන්ගේ ධනහානි නො කරමින් අනුන්ගේ ධනහානි නො කරවමින් ශෝක නො කරමින් ශෝක නො කරවමින් දැහමින් රජය කෙරේවා යි පැවසීය. තථාගතයෝ එය ප්‍රතික්ෂේප කළහ. ඉන්පසු මාරයා අතුරුදහන්විය.²

ධම්මපදවග්ග කථාවේ 'මාරස්සවත්ථු' වෙහි ද මේ පුවත සමාන ලෙස ඇත. සංයුක්ත නිකායට වෙනස්වන්නේ ගාථා තුනක් දෙසීම ය. 'මාරස්සවත්ථු' වෙහි තථාගතයෝ මරුට මෙ සේ දෙසූහ.

(තථාගතො) 'අඤ්ඤො එව පාපිම තව ඔවාදො, අඤ්ඤො මම. තයා සද්ධිං සම්මන්තනා නාම නත්ථී . අනං හි එවං වදාමිති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි.

¹ BD' 107

මනි . I 8. 10,12.

² සනි. I 8 ..212

(කථාගතයෝ) පව්ව තාගේ අවවාදය අතිකකි, මගේ අවාද ඊට වෙනස් ය. තා සමඟ සංමන්ත්‍රණයක් (කතාබහක්) නම් නැත. මෙසේ වදාරා මේ ගාථා දෙසූහ.

අත්ථමිහි ජාතමිහි සුඛා සනායා
තුට්ඨි සුඛා යා ඉතරිතරෙන
පුඤ්ඤං සුඛං ජීවිතසංඛයමිහි
සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස සුඛං පහාණං

වැඩක් ඇතිකල්හි මිතුරෝ සැප ය. තමා සතුව ඇති දෙයින් සතුටුවීම සැප ය. මියයන අවස්ථාවේ පින සැප ය. සියලු දුක් නැතිවීම උතුම් සැප ය.

සුඛා මත්තෙය්‍යතා ලොකෙ
අපො පෙත්තෙය්‍යතා සුඛා
සුඛා සාමඤ්ඤතා ලොකෙ
අපො බ්‍රහ්මඤ්ඤතා සුඛා

ලෝකයෙහි මව්ව උපස්ථාන කිරීම සැප ය. පියාට උපස්ථාන කිරීම සැප ය. මහණුන්ට උපස්ථාන කිරීම සැප ය. රහතුන්ට උපස්ථාන කිරීම සැප ය.

සුඛං යාව ජරා සීලං
සුඛං සද්ධා පතිට්ඨිතා
සුඛො පඤ්ඤාය පටිලාභො
පාපානං අකරණං සුඛං

(ජරාව) වයස්ගතවීම තෙක් සිල් රැකීම සැප ය. ස්ථිරව පිහිටි ශ්‍රද්ධාව සැප ය. නුවණ ලැබීම සැප ය¹.

¹ බපආ. පි. 736

මහලුබමුණෙකු ලෙස

සම්බභූල සූත්‍රය. 4. 3. 1

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශාක්‍ය දනව්වේ සීලවතී නම් ගමෙහි වැඩවසන සේක. එකල්හි බොහෝ හික්ෂුහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තුදුරෙහි නො පමාව කෙලෙස් තවන වීර්ය කරමින් නිවන් පිණිසම යෙද වූ සිත් ඇතිව විසූහ.

අර්ධො මාරො පාපිමා බ්‍රාහ්මණවණ්ණං අභිනිමිතීන්වා මහත්තෙන ජටණ්ඩුවෙන අජනක්ඛිපනිවත්ථො ජණ්ණො ගොපානසිවංකො සුරු සුරු- පස්සාසී උදුඹිබරදණ්ඩං ගහෙත්වා යෙන තෙ හික්ඛු තෙනුපසංකමී උපසංකමීත්වා තෙ හික්ඛු එතදවොච: දහරා හවන්තො පබ්බජ්‍යා සුසුකාලකෙසා හද්‍රෙන යොබ්බතෙන සමන්තාගතා පඨමෙන වයසා අනිකීළිතාවිනො කාමෙසු, භුඤ්ජන්තු භොන්තො මානුසකෙ කාමෙ, මා සන්දිට්ඨිකං හිත්වා කාලිකං අනුධාවිත්ථා'ති.

එකල්හි පව්වු මාර තෙමේ බමුණු වෙසක් මවාගෙන මහත් දළසුඹුළයෙන් යුක්ත ව හැඳි පෙරවි අඳුම්දිව්සම් ඇතියේ ජරායෙන් දිරුයේ ගොවනැස්සක් මෙන් වක් වූයේ සුරුසුරුහඬින් ප්‍රශ්වාසකරණසුලු වූයේ දිඹුල්දණ්ඩක් අතින්ගෙන ඒ හික්ෂුන් වෙතට එළඹියේ ය. එළඹ ඒ හික්ෂුන්ට

“ හවත් පැවිද්දෝ දහරයහ (තරුණයහ). මනා අභිනීල කෙහෙ ඇතියහ. සොඳුරු යොවුනෙන් පළමු වයසින් යුක්තයහ. කම්කෙළියෙහි කෙළුම් නො කළසුල්ලහ (සුලුය). හවත්තු මිනිස් කම්සුව විඳිත්වා. මේ අත්බැවිහි වින්ද යුතු සුව හැර කල් ගෙවා වින්ද යුතු වූ සුව කරා තුදුවත්වා”යි කී.

න බො මයං බ්‍රාහ්මණ සංදිට්ඨිකං හිත්වා කාලිකං අනුධාවාම, කාලිකඤ්ච බො මයං බ්‍රාහ්මණ හිත්වා සංදිට්ඨිකං අනුධාවාම. කාලිකා හි බ්‍රාහ්මණ කාමා වුත්තා හගවතා බහු දුක්ඛා

බහුපායාසා ආදීනවො එත්ථ භියෙතා. සංදිට්ඨිකො අයං ධම්මො අකාලිකො එතිපස්සිකො ඔපනයිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤාතිති.

භික්ෂුහු මෙසේ පැවසූහ.

බමුණ, අපි මේ අත්බැවිහි වින්ද යුතු සුවහැර කල් ගෙවා වින්ද යුතු සුව කරා නො දුවමු. බමුණ, අපි කල්ගෙවා වින්ද යුතු සුව හැර මේ අත්බැවිහි වින්ද යුතු සුවකරා දුවමු, බමුණ, කාමයෝ කාලිකයහ. බොහෝ දුක් ඇතියහ දැඩි ආයාස ඇතියහ. මෙහි දොස් බොහෝය. මේ ලොවුතුරා දහම මේ අත්බැවිහි තමන් විසින් ම වින්ද යුතුය. කල් නොයවා විපාක දෙන සුදුසුය. එව බලව යි කීමට සුදුසු ය. තම සිත්හි පමුණුවා ලීමට සුදුසු ය. නුවණැත්තන් විසින් තමතමන් කෙරෙහි ලා දකයුතුය යි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දේ ය.

එවං චුත්තො මාරො පාපිමා සීසං ඔකම්පෙත්වා ජ්විහං නිල්ලාලෙත්වා තිව්සාබං නලාටෙ නලාටිකං උට්ඨාපෙත්වා දණ්ඩමොලුබ්භ පක්කාමී.

මෙ සේ කී කල්හි පව්වු මාර තෙමේ හිස යටිකුරු කොට සලා දිව තෙරා ලෙළවා නලලෙහි තුන් රැළි ඇති බැමබිදුන් නංවා දණ්ඩෙහිඑල්බ ගෙන ගියේය.

ඒ භික්ෂුහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතට එළඹ උන්වහන්සේට මේ සිද්ධිය සැලකළහ.

ඒ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන්වහන්සේ ඒ පැමිණියේ බමුණෙක් නොව පව්වු මාරයා බවත් ඔවුන්ගේ (භික්ෂුන්ගේ) නුවණැස වනසාලීමට පැමිණි බවත් වදාරා මෙසේ දෙසූහ.

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

(භගවත්තු) යො දුක්ඛ මද්දක්ඛි යතො නිදානං
කාමෙසු සො ජන්තු කථං නමෙය්‍ය
උපධිං විදිත්වා සංගොති ලොකෙ
තස්සෙව ජන්තු විනයාය සික්ඛෙති

යමෙක් දුක යම් පඤ්චකාම ගුණයක් නිදානකොට ඇතැයි දුටුයේ ද, ඒ සත්ත්ව තෙමේ කාමයන්හි කෙසේ නැමෙන්නේද, (නො නැමැත්තේ මැ යි). ඒ සත්ත්ව තෙමේ ලෙව්හි කාමගුණොපධිය (රාගාදී) සංගය යි දැන ඒ කාමගුණොපධිය ම දුරලනු පිණිස හික්මෙන්නේ ය.¹

(පඤ්චකාම - කාමෙසු.

මෙයින් වස්තුකාම ක්ලේශ කාම අදහස් වෙයි.

කාමා' ති වත්ථුකාමා ච කිලෙසකාමා ච . ද්වෙපි
සපරිප්පාහනවිධෙන අංගාර කාසු විය සුද්ධියා භොන්ති.

කාමා යනු වස්තුකාම ක්ලේශ කාමයෝය. දෙකම දැවීම කරණ හෙයින් ගිනිඅගුරු වළක් යයි මනාව දක්වා ඇත.²

මේ පිළිබඳව විස්තර මාරස්භේනා යටතේ, කාමා නෙ පඨමා සෙනා බ.

¹ සති. I ට . 216

² දීඝි. II ට . 777

දෙවරක් පැමිණෙයි

සමිද්ධි සුත්‍රය 4.3.2.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශාක්‍ය දිනව්වේ සීලවතී නම් ගමෙහි වැඩවසන සේක. එකල්හි සමිද්ධි තෙරණුවෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නුදුරෙහි නො පමාව කෙලෙස් තවන වීර්ය කරමින් නිවන් පිණිසම යෙද වූ සිත් ඇතිව වෙසෙති. එකල්හි එක් දිනක් සමිද්ධි තෙරණුවෝ මම අර්හත් සම්මා සම්බුදුන්ගේ ශාසනයෙහි පැවිදි වූ යෙමි. එය මට මහත් සතුටකි ලාභයකි. සිල්වත් කලණ දහම් ඇති සමුම්සරුන් ලැබුවෙමි. යන යනුවෙන් සිතූහ. එකල්හි පවිටු මාර තෙමේ සමිද්ධි තෙරුන් නුදුරේ පොළොව පෙරළන්නාක් මෙන් මහත් ශබ්ද ඇතිකෙළේය.

ඉන්පසු ඒ තෙරණුවෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතට එළඹ ඒ සිද්ධිය උන්වහන්සෙට සැලකළහ.

ඒ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන්වහන්සේ ඒ ශබ්දය පොළොව පෙරළීමක් නොව පවිටු මාරයා බවත් තොපගේ නුවණැස ව්‍යාපෘතියට පැමිණි බවත් වදාරා ඒ ගැන නොසිතා පෙර සේම නිවන් සඳහා උත්සාහ කරණ ලෙස දෙසූහ. සමිද්ධි තෙරණුවෝ බුදුන්ගේ අනුශාසනය අනුව ක්‍රියා කළහ.

දෙවැනි වරට ද පවිටු මාර තෙමේ සමිද්ධි තෙරුන් නුදුරේ පොළොව පෙරළන්නාක් මෙන් මහත් ශබ්ද ඇතිකෙළේය. ඒ මහත් ශබ්ද ඇති කරන්නේ පවිටු මාරයා බව තේරුම් ගෙන සමිද්ධි තෙරණුවෝ මෙසේ පැවසූහ.

බුද්ධභාවයේ පැහැදිලි මාර්ගය

සද්ධායානං පබ්බතේතො
අගාරස්මා අනගාරියං
සති පඤ්ඤා ච මෙ බුද්ධා
චිත්තඤ්ච සුසමාහිතං
කාමං කරස්සු රූපානි
නෙව මං බ්‍යාධයිස්සසී'ති

මම සැදැහැයෙන් ගිහිගෙන් නික්ම සස්තෙහි පැවිදි වීම. මා විසින් සිහිය හා නුවන අවබෝධ කරණලදි. සිත ද මොනවට පිහිටුවන ලද්දේ ය. (එහෙයින් බිහිසුණු) රූපයන් කැමති පරිද්දෙන් කරව. මා නොම පෙළන්නෙහි ය.

(මම සැදැහැයෙන් - සද්ධායානං.

මෙයින් විස්තර වන්නේ තෙරුවන් කෙරෙහි භක්තියයි. ශ්‍රද්ධාවේ ප්‍රභේද ප්‍රධාන වශයෙන් දෙකකි. එනම් ආකාරවන ශ්‍රද්ධාව, අමුලිකා ශ්‍රද්ධාව යනුයි

7 යස්ස කස්ස චි භික්ඛවෙ ඉමෙහි ආකාරෙහි ඉමෙහි පදෙහි ඉමෙහි බ්‍යඤ්ජනෙහි තථාගතෙ සද්ධා නිව්ච්චා හොති මූලජාතා පතිච්චා, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ ආකාරවති සද්ධා දස්සන මුලිකා දළ්හා. අසංහාරියා සමණෙන චා බ්‍රහ්මණෙන චා දෙවෙන චා මාරෙන චා බ්‍රහ්මිනා චා කෙනචි චා ලොකස්මිං.¹

7 මහණෙනි යම් කිවෙක් හට මේ අයුරින් මේ පෙදෙන් මේ ව්‍යඤ්ජනයෙන් තථාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි සැදැහැ පිහිටියේ වේ ද, (සොකාපන්න මාර්ගයෙන් හටගත් මුල් ඇති වේ ද) මහණෙනි, මේ සකාරණ (ප්‍රතිවේධ සහිත) ශ්‍රද්ධාව දර්ශන (ශ්‍රෝතෘපත්ති මාර්ග) මුලිකය, දායක, මහණකු විසින් වේවයි, බමුණකු විසින් වේවයි, දෙවියකු විසින් වේවයි, මරහු විසින් වේවයි, බඹහු විසින් වේවයි, ලොව අන් කිසිවකු විසින් වේවයි,

¹ කේ . I 8 . 750

හැරලිය නො හෙයි.

තෙරුවන් කෙරෙහි නිසි ආකාර තේරුම් ගෙන ඇතිවන ශ්‍රද්ධාව ආකාරවන ශ්‍රද්ධාව නම්. ඇසු පමණින් අත්ධා භක්තියෙන් පිළිගැනීම අමුලිකා ශ්‍රද්ධා නම් වෙයි. මේ අමුලිකා ශ්‍රද්ධාව කන වැල අල්ලාගත් අත්ධයන්ගේ ක්‍රියාවක් ලෙස දක්වා ඇත. මේ අත්ධා භක්තිය බුදු සමය ප්‍රතික්ෂේප කරයි.

මේ ශ්‍රද්ධාවම සද්ධිත්ථිය, සද්ධා බල යනුවෙන් ද සඳහන් වෙයි. විභංගයේ (යා සද්ධා සද්දහනා ඔකල්පනා අභිජ්ජසාදො සද්ධිත්ථියං සද්ධා බලං)¹ යනුවෙන් ඇත. ශ්‍රද්ධාව ඇති වන්නේ දුක හේතුවෙනි. (දුක්ඛුපනිස්සයාහි සද්ධා)² කුසල ධර්ම කිරීමට අවශ්‍යතම වෙයි. කුසල් වලට නිතර ශ්‍රද්ධාව බිජයක් වෙයි. (සද්ධා හි කුසලමුලානං බිජං) නිතර දුක් පැතිර ඇති සසර කතරින් එතර වීමට, කෙලෙස් සැඩ පහර තරණය කිරීමට ශ්‍රද්ධාව ප්‍රබලවෙයි. (සද්ධාය තරති ඔසං) කෙනෙකුට ඇති උසස් ම ධනය ශ්‍රද්ධාවයි. (සද්ධිධ විත්තං පුරිසස්ස සෙව්ඨං)³

..... සා පනෙසා ආගමනසද්ධා, අධිගමනසද්ධා, ඔකල්පනසද්ධා, පසාදසද්ධා..⁴ (අඞ. ආගමසද්ධා, අධිගමසද්ධා, ඔකල්පනසද්ධා, පසාදසද්ධා)

ආගමන ශ්‍රද්ධාව:-එනම් බෝධිසත්ත්වයන් ගේ අභිනිභාරයේ පටන් එන ශ්‍රද්ධාව ආගම හෙවත් ආගමනසද්ධා නම්.

අධිගමන ශ්‍රද්ධාව :- ආර්ය ශ්‍රාවකයන් ගේ දැනීම හා බැඳුන ශ්‍රද්ධාව අධිගම සද්ධා නම් වෙයි.

ඔකල්පන ශ්‍රද්ධාව :- තෙරුවන් කෙරෙහි ඇති අවල ශ්‍රද්ධාව.

¹ චූති පි .67

² විමා අ 30 . අ අ ..තිසාය

³ සති I පි . 78

⁴ දීති අ II පි . 753, 547

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ඕකප්පන ශ්‍රද්ධාව නම් වෙයි.

පසාද ශ්‍රද්ධාව :- එනම් පැහැදීමක් ඇති කරණ ශ්‍රද්ධාව ප්‍රසාද සද්ධා නම්.

සිහිය - සති

('යා සති අනුස්සති, පටිස්සති, සරණතා, ධාරණතා, අපිලාපනතා, අසම්මුස්සනතා සති, සතින්ද්‍රියං . සති බලං සම්මා සති, සම්බොජ්ඣංගො ඵකායනමග්ගො අයං චුච්චති සති.)

නැවත මෙනෙහි කිරීම, නැවත නැවත සිතීම, සිහි කිරීම, ධාරණය/ දූරීම, නැවත හෝ අනුකූලව ඉහළට සිතීම, මුළු නොවූ සිහිය, සති ඉන්ද්‍රිය, සිහි බලය, යහපත් සිහිය සති සංබොජ්ඣංගය මේ සති නම් වෙයි.)

සංයුත්තනිකායේ ඛන්ධක වර්ගයේ සමිද්ධි සූත්‍රයේ සමිද්ධි තෙරණුවෝ මාරයා කවරෙක් දැයි තථාගතයන්ගෙන් විමසූහ. ඇසත්, රූපයත්, වක්ඛවිඤ්ඤාණයත්. වක්ඛවිඤ්ඤාතබ්බ ධර්මත් ඇති කල්හි මාරයා ඇති බවත් ඒවා නැති කල්හි මාරයා නැති බවත් බුදුහු වදාළහ.

දූතයකු ලෙස

ගොඨික සූත්‍රය 4.3.3.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රජගහනුවර කලන්දකනිවාපයේ වේළුවනාරාමයේ විසූහ. එකල ගෝඨික තෙරණුවෝ ඉසිගිලි පවුඇළයෙහි කළුගල් තලාවේ විසූහ. උන්වහන්සේ නිවන් පිණිස යෙද වූ සිත්ඇත්තේ ලොකික සමවතක් ලැබූහ. එහෙත්, ඒ ලොකික සමවතින් පිරිහුණහ. ගෝඨික තෙරණුවෝ හයවැනි වරටත් ලොකික සමවතක් ලැබූහ. එහෙත් ඒ ලොකික සමවතින් පිරිහුණහ. හත්වැනි වරට ද උන්වහන්සේ නිවන් පිණිස යෙද වූ සිත්ඇත්තේ ලොකික

සමවතක් ලැබූහ. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් ගෝධික තෙරණුවෝ, 'මම හය වැනි වර තෙක් ලෞකික සමවතින් පිරිහුණෙමි. මම දිවි නසා ගන්නේ නම් මැනවයි' සිතූහ.

පව්වු මාර තෙමේ ගෝධික තෙරණුවන්ගේ මේ පුවත තථාගතයන්ට සැලකොට එය වලක්වන ලෙස පැවසී ය.

(මාරයා) සාවකො තෙ මහාවීර
මරණං මරණාභිභූ
ආකංඛති චෙතයති
තං නිසෙධ ජුතින්ධර

ඹබවහන්සේගේ ශ්‍රාවක සියදිවි නසාගන්නට සිතයි එය වලක්වනු යයි පැව සීය.

ඒ පව්වු මරු බව තේරුම් තථාගතයෝ මෙසේ වදාළහ.

(භගවත්හු) එවං හි ධීරා කුබ්බන්ති
නාවකංඛන්ති ජීවිතං
සමුලං තණ්හං අබ්බුද්ධං
ගොධිකො පරිනිබ්බුතො'ති

නුවණැත්තෝ මෙසේ ද කෙරෙත්. දිවි නො පතත්. ගෝධික තෙමේ මුල්සහිත තෘෂ්ණාව උපුටා හැර පිරිනිව්වේ ය.¹ මියයෑමක් ස්කන්ධපරිනිර්වාණයක් එකවරම සිදුවිය. (සමසීසී)

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බොහෝ හික්ෂුන් සමඟ ගෝධික තෙරණුවන් විසූ ඉසිගිලි පවුඟැළයෙහි කථගල් තලාවේ එම තෙරුන් ආවුධයක් සමඟ හොත් තැනට වැඩම කළහ. ඒ වෙලාවේ පව්වු මාරයා සුදුදුමයක් මෙන් කථවළාවක් මෙන් ගෝධික තෙරගේ විඥානය සොයමින් ඉහළ පහළ හා සිවු දිසාවේ පාවුයේ ය. බුදුහු ඒ දුමකිමීරය හික්ෂුන්ට පෙන්වා මෙසේ වදාළහ.

¹ සති. I 8 .220

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

... එසො බො හික්බවෙ මාරො පාපිමා ගොඩිකස්ස
කුලපුත්තස්ස විඤ්ඤාණං සමන්තෙසති, කත්ථ ගොඩිකස්ස
කුලපුත්තස්ස විඤ්ඤාණං පතිට්ඨිතන්ති, අප්පතිට්ඨිතෙන ච
හික්බවෙ, විඤ්ඤාණෙන ගොඩිකො කුලපුත්තො
පරිනිබ්බුතොති ආහ....

මහණෙනි, මේ පවිටු මාරයා ගොඩිකගේ විඥානය කොතැනක
පිහිටියේ දැයි සොයයි. මහණෙනි, ගොඩිකතෙරගේ විඥානය
නොපිහිටියේ පිරිනිවන්පෑයේ යි වදාළහ.

මාරයා ගොඩිකතෙරගේ විඥානය සොයාගත නො හැකිව කුමාර
වෙසකින් බේලුවපණ්ඩු විණාව රැගෙන බුදුන් වෙතට පැමිණ
මෙසේ කී ය.

(මාරයා) උද්ධං අධො ච තිරියං
දිසා අනුදිසාස්වහං
අන්වෙසං නාධි ගච්ඡාමි
ගොඩිකො සො කුහිං ගතො' ති.

ගොඩික කොහෙ ගියේ දැයි උඩ යට හරහ අනු දිශා වන්නි
සොයා බැලුවෙමි. එහෙත් සොයා ගත නො හැකිවිය.

ඉක්බිති භාගයවතුන් වහන්සේ ඔහුට මෙසේ වදාළහ.

(හගවත්තු) ජෙත්වාන මච්චුනො සෙනං
අනාගන්ත්වා පුනඛිහවං
සමුලං තණ්හමබ්බුය්හ
ගොඩිකො පරිනිබ්බුතො

ගොඩික නමුවිගේ සේනාව පරදා තෘෂ්ණාව සහමුලින් නසා
පුනර්භවයට නො පැමිණෙන නිවනට පත්වූ යේ ය.
ගොඩික කථාව ධම්මපදට්ඨකථාවේ ද සඳහන් වෙයි.

තෙසං සම්පන්න සීලානං
අප්පමාද විහාරිනං
සම්මදඤ්ඤා විමුක්තානං
මාරො මග්ගං න වින්දති¹

සීලගුණයෙන් සම්පූර්ණ වූ නො පමා විහරණ ඇති මනාව සිවුසස් දැන මිදුණා වූ ඒ උත්තමයන් ගිය මග මාරයා නො දනී.

චක්කලි තෙරුන්ගේ පිරිනිවීම ද මීට සමාන ය. චක්කලි සූත්‍රයට අනුව පවිටු මාරයා චක්කලි තෙරුන්ගේ විඤ්ඤාණය සෙවූ බව සඳහන්වෙයි²

ගෝධික තෙරහු ගෙල සිඳගන්නා අවස්ථාවේ වේදනානුපස්සනාව මෙනෙහි කිරීමෙන් රහත් වූහ යයි අටුවාව කියයි. මාරො ව.බ. DPPN

(ලෝකික සමචතක් - සාමයිකං චෙතොවිමුක්තිං.

ලෝකික සමාපත්ති ලැබීම ය. රූපාවචර අරූපාවචර ධ්‍යානයන් ය.

සාමයිකං චෙතොවිමුක්තින් 'ති ලෝකිය සමාපත්තිං සා හි අප්පිතප්පිත සමයෙ එව පච්චනිකෙහි විමුච්චිතතො සාමයිකං චෙතොවිමුක්තින් 'ති වුච්චති.³

මුල්සහිත තෘෂ්ණාව- සමුලං තණ්හං .

ආශාව. ඇලීම, ලෝභය, කැමැත්ත යන අර්ථ තෘෂ්ණාව යන්නෙහි ඇත. සියලු දුක් ඇති වීමට හේතුව තණ්හාව යි.

¹ ධපග. පි .264

² සති . III පි . 214

³ සුනිග. පි .108

මුද්‍රසමයේ පැනෙන මාරයා

දුක්ඛසමුදය සත්‍යයෙන් විස්තරවන්නේ මේ තෘෂ්ණාවයි. මෙය ත්‍රි විධවෙයි.

කාම ආශාව (කාම තණ්හා), භවය හා බැඳුණ ආශාව (භවතණ්හා), විභවය හා බැඳුණ ආශාව (විභව තණ්හා)

දුකට හේතුව වූ තෘෂ්ණාව සත්ත්වයා ගේ පුනර්භවය ඇති කරයි. පඤ්චකාම වස්තූන් විෂයෙහි ඇතිවන තෘෂ්ණාව කාමාශාව සේ ද සසර දිගට පවතිනු පිණිස ඇතිවන තෘෂ්ණාව භවය හා බැඳුණ ආශාව සේ ද විනාශ වී යනු පිණිස ඇතිවන තෘෂ්ණාව විභවය හා බැඳුණු තෘෂ්ණාව සේ ද තුන් වැදෑරුම්ව විග්‍රහ වෙයි.

පඤ්චකාම ගුණිකො රාගො කාම තණ්හා

භවදිට්ඨිසහගතො රාගො, සාරාගො චිත්තස්ස සාරාගො අයං චුච්චති භව තණ්හා

උච්ඡේද දිට්ඨි සහගතො රාගො චිත්තස්ස සාරාගො අයං චුච්චති විභව තණ්හා

සත්ත්වයන්ගේ ත්‍රිවිධ භවයනට අනුරූපව ද තෘෂ්ණාව ත්‍රිවිධව වර්ග කෙරේ. කාම ලෝකයන්හි ඉපදීම පිණිස ඇති තෘෂ්ණාව කාම තණ්හා වශයෙන්ද, රූප ලෝකයන්හි ඉපදීම සඳහා ඇති ආශාව රූප තණ්හා වශයෙන් ද, අරූප ලෝකවල ඉපදීම සඳහා ඇති ආශාව අරූප තණ්හා වශයෙන්ද දක්වනු ලැබේ.¹

තෘෂ්ණාව 108 වැදෑරුම් වෙයි. ආධ්‍යාත්මිකව හා බාහිරව ඇතිවන තෘෂ්ණා තිස්හය අතීත, වර්තමාන, අනාගත යන කාලත්‍රයට සම්බන්ධ කොට ගැනීමෙන් එකසිය අටක් බවට පත්වෙයි.²

¹ දීඝි. II 8. 722

² අනි . II තණ්හා සුත්තං 9 . II. 211.PTS

'මහණෙනි, මම තොපට සත්ත්වයාගේ සංසාරය ඇති කරවන සංසාරය දික් කරවන සත්ත්වයා අවුල් වූ නූල් බෝලයක් මෙන් මංමුළා කරවන මෙම තෘෂ්ණාව ගැන කියමි. මෙම තෘෂ්ණාව සත්ත්වයා සසරට ඇද දමයි. දුකට ඇද දමයි. විනාශයට ඇද දමයි.

ඒ කවර නම් තෘෂ්ණාවක් ද? ආධ්‍යාත්මිකව ඇතිවන්නා වූ තෘෂ්ණා අටළොසකි. බාහිරව ඇති වන්නාවූ තෘෂ්ණා අටළොසකි.

එම ආධ්‍යාත්මික තෘෂ්ණා කවරේද? මම වෙමියි සිතක් ඇති වෙයි. මම මෙම ලෝකයෙහි වෙමි. මම මෙසේ වෙමි. මම වෙනත් ආකාර වෙමි. මම ශාස්වත නොවෙමි. මම ශාස්වත වෙමි. මා අනාගතයෙහි විය හැකිද? අනාගතයෙහි මා මෙම ලෝකයෙහි සිටිය හැකිද? මෙසේ මා විය හැකිද? මා වෙනස් විය හැකිද? මම මෙසේ වෙමිද? මම වෙනස් ලෙසකින් වෙමිද? මහණෙනි, මේ අයුරින් දහ අට වැදෑරුම්ව ආධ්‍යාත්මික තෘෂ්ණාව ඇති වෙයි.

මහණෙනි, බාහිර වූ අටළොස් තෘෂ්ණාව කවරේද? මම වෙමියි යන සිතීම නිසා මෙසේ අදහස් කරයි. මම මේ ලොව වෙමි. මම මෙසේ වෙමි. මම වෙනස් අයුරකින් වෙමි. මම ශාස්වත නොවෙමි. මම ශාස්වත වෙමි. මම මෙසේ විය හැකිද? මම මෙසේ මෙලොව විය හැකිද? මම මෙසේ මෙලොව වෙමි. මම මෙසේ වෙමි. මම වෙනස් ලෙසකින් වන්නෙමි. මම මෙසේ අනාගතයෙහි වන්නෙමි. මේ අයුරින් මහණෙනි, බාහිරව අටළොස් වැදෑරුම් තෘෂ්ණාවක් ඇති වෙයි.'

මෙසේ වර්තමාන ආධ්‍යාත්මික බාහිර තෘෂ්ණා තිස් හයද අතීත තෘෂ්ණා තිස් හය ද අනාගත තෘෂ්ණා තිස් හයද එකතුව සියලු තෘෂ්ණා සංඛ්‍යාව එකසිය අටක් බවට පත්වෙයි. තණ්හා ව. බ. DPPN, BD,

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

තණ්හා ජනෙති පුරිසං
චිත්තමස්ස විධාවති
සත්තො සංසාරමාපාදි
කම්මං තස්ස පරායනන්ති

තෘෂ්ණාව සත්ත්වයා උපදවයි. ඔහුගේ සිත ඔබ මොබ දිවේ.
සත්ත්වයා සසරට පැමිණියේය. කර්මය ඔහුට පිහිට වෙයි.¹

යථාපි මූලෙ අනුපද්දවේ දළ්හෙ
ජින්නොපි රුක්ඛො පුනරෙව රුහති
ඵඵමිපි තණ්හානුසයෙ අනුහතෙ
නිබ්බත්තති දුක්ඛ මිදං පුනස්සුතං

මුල්වලට හානි නොකර ගස කපා හැරියේ නමුත් නැවත දලලා
හටගනී. තෘෂ්ණා අනුශය සහමුලින් නො නැසුවේ නම් මේ දුක
නැවත හට ගනියි²)

මාරකොක්ක - මාරබළිසං³

දුරුග්ගිලනටියෙන බළිසං වියාති බළිසං මාරස්සබළිසං
මාරබළිසං
අපහසුවෙන් ගිලගත යුතු හෙයින් කොක්ක නම්. මාරයාගේ
කොක්ක මාරකොක්ක ය.

මාරපාශය- මාරපාසො

බන්ධනටියෙන පාසො විය මාරස්ස පාසො මාරපාසො
බැඳීම යන අර්ථයෙන් මද්ද- කොණ්ඩුව-මළුපුඩුව නම්.

¹ සං. නි. I පි .68

² ධ.ප. 338

³ මහානිද. පි. 29 තෘෂ්ණාව විස්තරකිරීමේ දී තණ්හාවට මාරබළිස, මාරපාස, මාරබන්ධන මේ නම් කියා තිබේ.

තණ්හාභාහිභුතා මාරස්ස විසයං නාතික්කමන්ති තෙසං උපරි
මාරො වසං වත්තෙතිති ඉමිනා පරියායෙන මාරස්ස විසයොති
මාරවිසයො

තෘෂ්ණාහිභුත අය මාරයාගේ විෂය නො ඉක්මවයි. ඔවුන් මත
මාරයාගේ විෂය පවත්වන්නේය. මේ නයිත් මාරයාගේ විෂය
මාරවිෂය නම් වෙයි.

සත්වසක් ලුහුබැන්දේ ය

සත්තවස්ස සූත්‍රය 4.3.4.

එක්කලෙක තථාගතයන් වහන්සේ උරුවෙල්දනව්වෙහි
තෙරඤ්ජරා ගංතෙර අප්පාල නුගරුකමුල වැඩවිසුහ. එකල්හි
පවිටු මාර තෙමේ සත්වසක් කුළ සිදුරු (වරදක්) සොයමින්
බුදුන් ලුහු බැන්දේය. එවැන්නක් නොලැබ තථාගතයන් වෙතට
පැමිණ මෙසේ පැවසී ය.¹

(මාරයා) වනයෙහි සිතිවිලි සිතයි ද? ශෝකයට බටුයෙහි ද?
ධනයක් පැරදුනෙහි ද? වැලි , (නැතහොත්) පතමින් (හිඳිහි
ද?) ගමෙහි කිසියම් අපරාධයක් කෙළෙහි ද? කුමක්හෙයින්
මහජනයා සමග මිත්‍රභාවය නො කෙරෙහි ද? කිසිවකු හා මුඛගේ
මිත්‍රභාවයෙක් නො සැපයේ ද?,

මාරයාගේ මේ විමසීමට තථාගතයෝ මෙසේ වදාළහ.

¹ සංඝත්ත නිකාය අටුවාට අනුව මාරයා බුදුන්ගේ සිදුරක් (වරදක්) සෙවීමට බුදුවීමට
පෙර වසර හයන් ද බුදුවීමෙන් පසු වසරක් ද උන්වහන්සේ ලුහුබැන්දේය. 8.145

මුද්‍රාසමයේ පැනෙන මාරයා

(හගවත්හු) සොකස්ස මූලං පලිධාය සබ්බං
අනාඝු ක්කායාමි අසොචමානො
ජේත්වාන සබ්බං භවලොභජජ්ජං
අනාසවො ක්කායාමි පමත්තබන්ධු

මාරය, ශෝකමූල හැම සාරා දමා ශෝක නො කරමින් නිරපරාධ ව සිට ධ්‍යාන කරමි, සියලු භවලෝභසංඛ්‍යාත තෘෂ්ණාව සිදු ආසුව රහිත වූයෙමි ධ්‍යාන කරමි.

මිත්පසු , අළු නැසුන (අඩු කැඩුන) කකුළුවාට දියට යා නො හැකිසේ මාරයා තථාගතයන් වෙතට පැමිණිය නොහැකි බව තේරුම් ගත්තේය.¹

(ආසුව රහිත - අනාසවො,

තථාගතයන් වහන්සේ ආසුව (ආසුව) නැති කළසේක.

ආසුව. ආසව නම් කෙලෙස් ය. එනම්:

කාමසම්පත්තියෙහි ඇලීම - කාම ආසව
භවයට ඇති ආශාව - භව ආසව
දෘෂ්ටිය - දිට්ඨි ආසව
අවිද්‍යාව - අවිජ්ජා ආසව

ආසව/ ආසුව පදගතාර්ථ වශයෙන් ගලායන අර්ථයයි. මේ කෙළෙස් නිසා භවය වැඩෙයි. භවය නොනැවතීම දිගින් දිගටම පැවතීමට හේතු වන්නේය. චක්ඛුද්වාරාදී මගින් පවත්වන හෙයින් ද භවාග්‍රය දක්වා පවත්වන හෙයින් ද ආසුව නම් වෙයි.

‘ආසවන්තිති ආසවා, චක්ඛු ද්වාරාදීහි සවන්තිති අත්ථො අථවා ... ආභවග්ගං වා සවන්තිති ආසවා’²

¹ සති පි .224

² දීඝි අ II පි. 723

ත්‍රිවිධ භවයන්

කාමභවය , රූපභව, අරූප භවය,

සකල සචේතනික ලෝකය කාම, රූප හා අරූප වශයෙන් කෙ වැදෑරුම්ය. කාම භව නමින් හදුන්වන්නේ සත්වයන් කුසලාකුසල කර්ම විපාක පරිදි ඉදුරන් පිණිම පිණිස උපදිනා ස්ථාන ය. අකුසල් කළ පුද්ගලයෝ සතර අපායේ උපදිති. කුසල් කළ අය කාම ස්වර්ගයන්හි උපත ලබති. කුසලාකුසල කර්ම මිශ්‍ර වශයෙන් ඇත්තෝ මනුලොව උපදිති.

දහසය වැදෑරුම් රූප ලෝකයන්හි උපදින්නේ රූප ධ්‍යාන වැඩීමෙනි. ඒ රූප භව නම්. අරූප සමාපත්ති ලද්දවුන් උපදින ස්ථානය හදුන්වන්නේ සතර වැදෑරුම් අරූප භව වශයෙනි¹.)

මාරදූවරු

මාරධිකු සූත්‍රය 4.3.5

එක්කලෙක තථාගතයන් වහන්සේ උරුවෙල්දනව්වෙහි තෙරඤ්ජරා ගංතෙර අප්පාල නුගරුකමුල වැඩවිසූහ. එකල තණ්හා අරති රගා යන මාර දූවරු පව්වු මාරයා වෙතට එළඹ, පියාණෙනි, නො සතුටුව වෙසෙනු කිම? යමෙකු ගැන සිතන්නේ නම් ඔහුව රාගපාශයෙන් බැඳ ගෙන එන්නෙමු. එවිට තොරට වසඟ වන්නේ යයි කීහ. ඒ අවස්ථාවේ මාරයා මෙසේ පැවසීය.

¹ සතිඅ. I 8 .47

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

(මාරයා) අරහං සුගතො ලොකෙ
න රාගෙන සුවානායො
මාරධෙය්‍යමතික්කන්තො
තස්මා සොවාමහං භුසන්ති

සුගත තෙමේ ලෝකයේ අර්හත්ය. රාගයෙන් බැඳ සුවසේ ගෙන
ආ නො හැක්කේය. මාරවිෂය ඉක්ම වූයේය. එහෙයින් මම
අතිශයින් තෑවෙමි.

ඉක්බිති මාරදුභිතාහු තථාගතයන් වෙතට එළඹ විවිධ
වේෂයන් ගනිමින් තථාගතයන් වසඟකර ගැනීමට උත්සාහ
කළහ. ඔවුන්ගේ සියලු උත්සාහයන් ව්‍යර්ථ විය. භාග්‍යවතුන්
වහන්සේ ඒ කිසිවකට වසඟ නො වූහ.¹

(6 සුගතය. අර්හත්ය - අරහං සුගතො
සුගතය. සුගතො යනු නව බුදුගුණවලින් එකකි.
භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ශෝභන ගමන් ඇති බැවින් ද
සුන්දර තැනට ගිය බැවින් ද මනාකොට ගිය බැවින් ද
මනාතෙපුල් බැවින් ද සුගත නම් වෙති.

අර්හත්ය - අරහං

නව බුදුගුණවලින් එකකි. කෙලෙස් වලින් දුරුව සිටිනා බැවින්
ක්ලේශ අරි (කෙලෙස් සතුරන්) නොහොත් පුඤ්ඤාභි සංඛාරාදී
අර නැසූ බැවින්, ප්‍රත්‍ය (පුද පූජා) ලැබීමට සුදුසු බැවින්,
රහසෙන් වත් පව් නො කරණ බැවින් අර්හත් නම් වන්නාහ.

¹ සති. 18 ..226

ආරක්කතා හතත්තාව
කිලෙසාරීන සො මුනි
හත සංසාර චක්කාරො
පච්චයාදීන වාරණො
න රහො කරොති පාපානි
අරහං තෙන වුච්චති¹

මාගන්දියබ්‍රාහ්මණයා බුද්ධශරීරයේ ලක්ෂණ දැක තමදියණියට සුදුසු ස්වාමියෙකැයි සිතා ඒ බව තථාගතයන්ට සැල කෙළේය. භාග්‍යවතුන්වහන්සේ මාගන්දියබ්‍රාහ්මණයාට මෙසේ වදාළහ².

දිස්වාන තණ්හං අරතිං රගඤ්ච
නාහොසි ඡන්දො අපි මෙටුනස්මිං.
කිමෙවිදං මුත්තකරීස පුණ්ණං
පාදා'පි නං සංග්‍රසිතුං න ඉච්ඡෙ'ති³)

තණ්හා අරති රගා යන අය දැක ද මෙමටුනයෙහි කැමැත්තක් ඇති නො වුණි. දෙතිස් කුණපයෙන් පිරුණ ශරීරය පයෙහුදු ස්පර්ශ කිරීමට කැමැති නො වෙමි. මාර ව.බ. DPPN

මෙසේ පවසයි -නිවණෙක් නැත

ආලවිකා සූත්‍රය 5.1.1

ආලවිකා භික්ෂුණී හා බැඳෙන හෙයින් මේ සූත්‍රය මෙතම් විය. අලව්රට රජුගේ දියණිය වූහෙයින් ආලවිකා නම් වූවාය. ථෙරීගාථාවේ ඇය සේලා නමින් සඳහන්වෙයි⁴.

¹ සච්චි. පි. 288

² බස. අ. පි. 127, 547

³ සුචි. 839

⁴ ථෙරී. 57

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

තරාගතයන් වහන්සේ ආලවක සමග ආලවියට වැඩමකළහ. ඒ අවස්ථාවේ සේලා සිය පියා සමග බුදුන් වෙතට ගොස් ධර්මය අසා ශ්‍රාවිකාවක් ව පසුව පැවදිව රහත්ඵලය ලැබුවාය. එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිඩු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩ විසූහ. එකල්හි සේලා මෙහෙණ සැවැත්හි අත්ධවනයෙහි විවේක සුවයෙන් විසූවාය. ඉක්බිති පවිටු මාර තෙමේ සේලා මෙහෙණට බිය උපද වනු කැමතිව ඇයවෙතට පැමිණ මෙසේ පැවසීය.

(මාරයා) නත්ථී නිස්සරණං ලොකෙ
 කිං විවේකෙන කාහසි
 භුඤ්ජස්සු කාමරතියො
 මාහු පච්ඡානුකාපිනි'ති

ලොව නිවණෙක් නැත. විවේකයෙන් කුමක් කරන්නේ ද, කාමරතීන් විඳව.

මේ පවිටු මාරයා බව තේරුම් ගත් මෙහෙණ මෙසේ පැවසුවාය.

(ආලවිචකා) අත්ථී නිස්සරණං ලොකෙ
 පඤ්ඤාය මෙ සුච්ඡිස්සිතං
 පමත්තබන්ධු පාපිම
 න තචං ජානාසි තං පදං

ලොව නිවණෙක් ඇත. මා විසින් නුවණින් දන්නා ලදි. පවිටු මරුව, තෝ ඒ නිවන්පදය නො දනිනි ය.

සත්තිසුදුපමා කාමං
බන්ධාසං අධිකුට්ටනා
යං තචං කාමරතිං මුූසි
අරතා මය්හං සා අහු'ති

කාමයෝ අධියට් (ආවුද) හුල්වැන්නාහ. ස්කන්ධයෝ මොවුන්ට මස්ලොහු වැන්නහ. තෝ යම් කාමරතියෙක් කියති ද, එය මට අරතියක් විය.

ඉන්පසු මාරයා අතුරුදහන් විය.¹

ස්ත්‍රියකට නොහැකැ යි කියයි

සෝමා සූත්‍රය 5.1.2

සෝමා මෙහෙණ බිම්බිසාර රජුගේ පුරෝහිතයාගේ දුව වූවාය. බුදුරජාණන් වහන්සේ රජගහනුවරට ප්‍රථමවර වැඩම කළ අවස්ථාවේ ගිහි ශ්‍රාවිකාවක් වූ සෝමා පසුව පැවිදිව රහත් ඵල ලබාගත්තාය.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිඬු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩ විසූහ.

එකල්හි සෝමා මෙහෙණ සැවැත්හි අන්ධවනයෙහි විවේක සුවයෙන් විසුවාය. ඉක්බිති පවිටු මාර තෙමේ සෝමා මෙහෙණට බිය හා ත්‍රාශය උපද වනු කැමතිව සමාධියෙන් තොරකිරීමට ඇයවෙතට පැමිණ මෙසේ පැවසීය.²

(මාරයා) යං තං ඉසීහි පත්තබ්බං
 යානං දුරහි සමිහවං
 න තං ද්වංගුලපඤ්ඤාය
 සක්කා පජ්ජොතුමිත්ථියා'ති

ඉසිවරුන් විසින් ලැබියයුතු දුලබ වූ යම් ඒ පදවියක් වේ ද, එය දැගුල් නුවණ ඇති ස්ත්‍රිය විසින් ලැබිය නො හැක.

මේ පවිටු මාරයා බව තේරුම් ගත් සෝමා මෙහෙණ පාපී මරුට මෙසේ පැවසුවාය.

¹ සති I 8 2.35

² සති I 8 2.35

(සෝමා) ඉත්ථිභාවො කිං කයිරා
 චිත්තමිති සුසමාහිතෙ
 ඤාණමිති චත්තමානමිති
 සම්මා ධම්මො විපස්සනො

යස්ස නුන සියා එවං
ඉත්ථාහං පුරිසොති වා
කිඤ්චි වා පන අඤ්ඤස්මිං
තං මාරො චත්තුමරහති¹ති

සිතමැනවින් සමාධිගත වූ කල්හි නුවණ පවත්නා කල්හි මනාකොට දහම දක්නනුට ඉතිරිබව (ස්ත්‍රීභාවය) කුමක් කරන්නේ ද? මම ස්ත්‍රියක් වූ යි හෝ පුරුෂයෙක් මි යි හෝ අත් කිසිවෙක් වෙමි යි හෝ යමෙකුට මෙසේ අදහස් වන්නේ නම් මාරකෙමේ ඔහුට කියන්නට සුදුසු වෙයි.
ඉක්බිති මාරයා අතුරුදහන් විය.

පුරුෂයකු සොයයි ද ? යනුවෙන් අසයි

ගෝතමී සුත්‍රය 5.1.3

සැවැත්හි උපන් ගෝතමී කෘශ ශරීරයක් ඇති හෙයින් 'කිසාගෝතමී' නමින් ප්‍රසිද්ධ වූවා ය. සිටුවරයෙකු හා විවාහ වූ ඇයට ලැබුණ දරුවා ළදරු වියේදී ම මියගියේ ය. එවැනි දුකක් නො දක් කිසාගෝතමී මියගිය සිය දරුවාට නැවත පණ ලබාගැනීමට උත්සාහ කළාය. පුතුගෙ මළකඳ උරෙන් ගෙන නගරයේ හැසුරුණේ නැවත තම දරුවාට පෙරසේ සජීවී ව සිටින්නට ඖෂධ දන්නා වෛද්‍ය වරයෙකු සොයා ගැනීමට ය. බොහෝ දෙනාගේ සිනහවට ලක් වූ ඇයට එක් ඤාණවත්ත

¹ ෧෧෪. 66.

පුරුෂයෙක්, බුදුන්වහන්සේ මෙයට හොඳ ම වෛද්‍ය වරයා බවත් උන්වහන්සේ වෙතට යන ලෙසත් පැවසී ය. ඒ අනුව කිසාගෝතමී දෙවරම් වෙහෙර වැඩසිටි බුදුන් වෙතට පැමිණ තම අභිප්‍රාය තථාගතයන්ට සැලකළාය.

කිසාගෝතමීගේ තත්ත්වය තේරුම් ගත් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ කිසිවෙකු නො මළ නිවසකින් අබමීමක් ගෙනෙන ලෙස ඇයට වදාළහ. කිසාගෝතමී නිවසක් පාසා ගිය ද කිසිවෙක් නො මළ ගෙදරක් සොයාගත නොහැකි වූවාය. එයින් මරණයේ ස්වාභාවය තේරුම් ගත් ඇය දරුවාගේ මෘතදේහය සුසාන භූමියක වලලා තථාගතයන් වෙතට ගොස් දහම් අසා පැවිදිව රහත් ඵල ලබා ශ්‍රාවිකාවන්ගෙන් රුක්ෂවීවර ධාරීන් අතර අගතනතුර ලැබුවාය.

ගෝතමී සූත්‍රයට අනුව එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අතේපිඩු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩ විසූහ.

එකල්හි ගෝතමී මෙහෙණ සැවැත්හි අන්ධවනයෙහි විවේක සුවයෙන් විසූවාය. ඉක්බිති පවිටු මාර තෙමේ ගෝතමී මෙහෙණට බිය හා ක්‍රාශය උපද වනු කැමතිව සමාධියෙන් තොරකිරීමට ඇයවෙතට පැමිණ මෙසේ පැවසීය.²

(මාරයා) කින්නු ත්වං හතපුත්තාව
එකමාසි රුදම්මුඛි
වනමජ්ඣ ගතා එකා
පුරිසං නු ගවෙසසී'ති

කිම, තෝ මළ පුතුන් ඇති කඳුළු මුසු මුහුණැතියක සෙයින් එකලා ව හිඳහි ද? කිම, එකලා ව වනමැදට පැමිණි තෝ පුරුෂයකු සොයයි ද?

¹ බපඥ. 8 . 423

² සති . 18 2.36

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

මේ පව්වු මාරයා බව තේරුම් ගත් කිසාගෝතම් මෙහෙණ පාපී
මරුට මෙසේ පැවසුවාය.

(කිසාගෝතම්) අව්වන්තං මහපුත්තා'ම්හි
පුරිසා එතදන්තිකා
න සොවාම් න රොදාම්
න තං භායාම් ආවුසො

අත්‍යන්ත කොට මළපුතුන් ඇත්තියක් වෙමි. ස්වාමි පුරුෂයෝ ද
එසේය. (පුත්‍රාන්තය සේම පුරුෂයන්ගේ අන්තය ද ඇත) ශෝක
නො කරමි. නො හඬමි. ඇවත්ති, තට බිය නො වෙමි.

සබ්බත්ථ විහතා නන්දී
තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො
ජෙත්වාන මච්ඡිනො සෙනං
විහරාම් අනාසවා

හැමතන්හි තෘෂ්ණාව නසනලදී, අඳුරුකඳ බිඳිණ, ලදි මරසෙන්
දිනා නිකලෙස් ව වෙසෙමි.

ඉන්පසු මාරයා අතුරුදහන් විය.

දේවලෝක ගැන කියයි

උපවාලා සූත්‍රය 5.1.7

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිඩු
සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩ විසූහ.
එකල්හි උපවාලා මෙහෙණ සැවැත්හි පිඩු සිඟා පැමිණ

අත්ධවනසෙහි එක් ගසක්මුල විවේක සුවයෙන් විසුවාය. ඉක්බිති පවිටු මාර තෙමේ උපවාලා මෙහෙණ වෙතට එළඹ මෙසේ පැවසීය.¹

(මාරයා) කන්ථ නු තචං හික්ඛුනී උප්පජ්ජතුකාමාති ?

මෙහෙණ, තො කොහි උපදිනු කැමැත්තෙහි ද? යනු වෙති

(උපවාලා) න ඛිවාහං ආවුසො කන්ථවි උප්පජ්ජතුකාමාති
ඇවැත්නි, මම කොහිදු උපදිනු නො කැමැත්තෙමි යි.

(මාරයා) තාවකිංසා ච යාමා ච
තුසිතා වාපි දෙවතා
නිම්මාණරතීනො දෙවා
යෙ දෙවා චසවත්තීනො
කන්ථ චිත්තං පණ්ණිධෙහි
රතීං පච්චන්තොස්සසීති

තව්තිසා දෙවියෝ ය, යාම දෙවියෝ ය, තුසිත දෙවියෝ ය, නිර්මාණරති දෙවියෝ ය, යම් වශවර්ති දෙවිකෙනෙක් වෙත් නම් ඔවුහු ය යන මොවුන් කෙරහි සිත පිහිටුව, පඤ්ච කාමරතිය විඳුනෙහි ය.

(උපවාලා) තාවකිංසා ච යාමා ච
තුසිතා වාපි දෙවතා
නිම්මාණරතීනො දෙවා
යෙ දෙවා චසවත්තීනො
කාමබන්ධනබද්ධා තෙ
ඵන්ති මාරවසං පුන

තව්තිසා දෙවියෝ ය, යාම දෙවියෝ ය, තුසිත දෙවියෝ ය, නිර්මාණරති දෙවියෝ ය, යම් වශවර්ති දෙවිකෙනෙක් වෙත්

¹ සති. පි 240

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

නම් ඔවුහු ය. යන ඒ සියල්ලෝ පඤ්චකාමබන්ධනයෙන් බැඳුණාහු නැවත මාර වශයට පැමිනෙත්.

අකම්පිතං අජලිතං
අපුට්ඨජන සෙවිතං
අගති යත්ථ මාරස්ස
තත්ථ මෙ නිරතො මනො.

යමෙක් අකම්පිත ද, අවල ද, පුහුදුන් විසින් නො සෙවුනා ලද ද, යම් තැනක මරුට පිහිටෙක් නැද් ද, එහි මාගේ සිත ඇලුනේ ය.

ඉක්බිති පවිටු මාර තෙමේ එහි ම අතුරු දහන් විය.

(දිව්‍ය ලෝක

පාලිසාහිත්‍යයේ දිව්‍යලෝක තයක් සඳහන්වෙතත් මෙහි පහක් පමණක් කිය වෙයි. ඒ මෙසේ ය.

තාවකිංස ය, යාම ය, තුසිත ය, නිර්මාණරති ය, (පරනිර්මිත) වශවර්ති ය. බ. පි. 7)

(පෘථග්ජන නොවන අය සෙවුනා ලද - අපුට්ඨජන සෙවිතං

මෙයින් අදහස් වන්නේ නිවණයි. සෝවාන් ආදී මාරග- එල වලට පත් වූ අය සෙවුනා ලද නිර්වාණය යි. අපුට්ඨජන- පෘථග්ජන නොවන අය එනම්, ආර්ය පුද්ගලයෝ අට දෙනා වෙති. අට්ඨ අරිය පුග්ගලා .

ආර්යපුද්ගලයෝ - අරිය පුග්ගලා

කතමො ච පුග්ගලො අරියො ? අට්ඨ අරිය පුග්ගලා අරියා, අවසෙසා පුග්ගලා අනරියා¹.

¹ පු පි .268

කවරනම් පුද්ගලයෙක් ආර්ය වෙන් ද? අන්ධාර්ය පුද්ගලයෝ ආර්ය වෙත්, සෙසු පුද්ගලයෝ අනාර්යයෝ වෙති.

- 1 සෝවාන් මාර්ගයට පිළිපත් පුද්ගලයා
සෝවාන් ඵලයට පිළිපත් පුද්ගලයා
- 2 සකෘදාගාමී මාර්ගයට පිළිපත් පුද්ගලයා
සකෘදාගාමී ඵලයට පිළිපත් පුද්ගලයා
- 3 අනාගාමී මාර්ගයට පිළිපත් පුද්ගලයා
අනාගාමී ඵලයට පිළිපත් පුද්ගලයා
- 4 අර්හත් මාර්ගයට පිළිපත් පුද්ගලයා
අර්හත් ඵලයට පිළිපත් පුද්ගලයා

පළමු සංයෝජන තුන මූලිකපුටා කෙනෙක් සොකාපත්ති මාර්ග ඵලයන්ට පත්වන අතර දුගති හවයන්හි යළි උපතක් නොලබා නිව්න අත්පත් කර ගැනීම පිළිබඳ නිශ්චිත භාවයට, වෙනත් ලෙසකින් කිවහොත් යළි පහත් තත්වයට නොපැමිණෙන බවට (*අවිනිසාකධම්මො*) ද පත් වේ. මෙයින් අදහස්වන්නේ පළමු සංයෝජන තුන වන ස්වකීය ආත්ම දෘෂ්ටිය (*සක්කාය දිට්ඨි*), සැකය (*විචික්චිතා*), චැර්දි චුකවල බැඳීම (*සීලබ්බතපරාමාස*), මූලිකපුටා සෝවාන් බවට පත් වූ පුද්ගලයාය.

ඉදිරි සංයෝජන දෙක කම්සැප- කාමරාගය (*කාමරාගො*), ව්‍යාපාදය (*බ්‍යාපාදො*) දුර්වල කොට සකෘදාගාමී මාර්ග ඵලයන් ලබා නිව්න අත් කරගැනීමට පෙර මේ හවයෙහි එක්වරක් පමණක් උපත ලබන තැනැත්තකු බවට පත්වේ.

අනෙක් සංයෝජන රූප හවයෙහි ඉපදීමේ ආශාව, (*රූපරාග*) අරූපහවයෙහි ඉපදීමේ කැමැත්ත, (*අරූපරාග*) මානස, (*මානො*) උද්ධච්චය (*උද්ධච්ච*) හා අවිද්‍යා (*අවිජ්ජා*) යන පහ ම සම්පූර්ණයෙන් බිඳහෙළා පුද්ගලයා අනාගාමී මාර්ගඵලයන් ලබා යළි මේ හවයෙහි කිසිදිනක උපතක් නො ලබන පුද්ගලයකු බවට පත් වෙයි. ඉහාත්මයේදීම රහත් බවට පත් නො වුවහොත්

බඹලොව ඉපිද එහිදී අරහත් මාර්ග ඵලයන් ලබා නිවන අත්පත් කර ගනියි.

අරහත් මාර්ග ඵලයන් ලැබීමේ දී මෙම සංයෝජන පහම සම්පූර්ණයෙන් විනාශයට පත් වෙයි¹.

(පෘථග්ජනයා - පුට්ඨජනා-අනාරියා

කෙලෙස් වලින් යුක්ත පුද්ගලයෝ පුහුදුන් - පෘථග්ජනයෝ වෙති. දස සංයෝජන වලින් සමන්විත වූ චෝ ය. ගිහි- පැවිදි කවර කෙනෙක් නමුත් දස සංයෝජන හේතු කොට සසරට බැදී ඇතිහෙයින් පෘථග්ජනයා නම් වන්නාහ. ඔවුහු ඉඳුරන් පිනවීමට ම වෙහෙසෙති.

සො හි පුට්ඨනං නානප්පකාරකානං කිලෙසාදීනං ජනනාදීහි කාරණෙහි පුට්ඨජනො. යථාහ:- පුට්ඨ කිලෙසෙ ජනෙන්නිති= පුට්ඨජනා; පුට්ඨ අවිහන සක්කායදිට්ඨිකාති= පුට්ඨජනා; පුට්ඨ සත්ථාරානං මුඛුල්ලොකකාති, පුට්ඨජනා; පුට්ඨ සබ්බගතිහි අවුට්ඨිකාති, පුට්ඨජනා; පුට්ඨ නානාහිසංඛාරෙ අහිසංඛරොන්නිති පුට්ඨජනා; පුට්ඨ නානා ඔසෙහි වුය්හන්නිති, පුට්ඨජනා; පුට්ඨ නානා සත්තාපෙහි සත්තප්පන්නිති, පුට්ඨජනා; පුට්ඨ නානා පරිලාභෙහි පරිධය්හන්නිති, පුට්ඨජනා; පුට්ඨ පඤ්චස්ස කාමගුණෙස්ස රත්තා ගිද්ධා ගථිකා මුච්ඡිකා අජ්ඣෙධාපන්නා ලග්ගා ලග්ගා පළිබුද්ධාති, පුට්ඨජනා; පුට්ඨ පඤ්චහි නිවරණෙහි ආවුතා නිවුතා ඔවුතා පටිච්ඡන්තා පටිකුප්ථිකාති පුට්ඨජනා; පුට්ඨනං බහුනං ගණනපථමතිකානං අරිය ධම්මපරම්මුධානං නිවධම්මසමාචාරානං ජනානං අන්තොගධත්තාති, පුට්ඨජනා; පුට්ඨ චා අයං විසුං යෙව සංඛං ගතො විසංසට්ඨො සීලසුතාදි ගුණයුත්තෙහි අරියෙහි ජනෙහිතිපි, පුට්ඨජනා² ති².

ඔහු (පෘථග්ජනයා)වනාහි නොයෙක් ආකාර මහත් කෙලෙස් උපදවා ගනි යන කරුණින් පෘථග්ජනයා නම් වෙයි.

¹ BD .20

² දි.හ. I. 45

යම්සේ කීහ:- (මෙසේ විග්‍රහ කර තිබේ) මහත් කෙලෙස් උපදවන නිසා පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. සක්කාය දෘෂ්ටිය නො නැසූ හෙයින් පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. මහත්(බොහෝ)ශාස්තෘන්ගේ මුහුන බලන්නෝ පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. මහත් සංස්කාර රැස්කරණ හෙයින් පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. විශාල කෙලෙස් ඔසය උසුලන නිසා පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. නා නා සන්තාපයන්ගෙන් කැවෙන නිසා පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. පරිලාභයන්ගෙන් දැවෙන නිසා පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. මහත්තවු පඤ්චකාමගුණයන්හි ගිජු වූ ලැගගත් මූර්ඡා වූ යේ පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. පඤ්ච නිවරණ වලින් වැසුනාහු පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති. පහත් හැසිරීම් ඇති, ආර්ය ධර්ම නො මැත්තෝ පෘථග්ජනයෝ නම් වෙති.

පුපුච්ඡන; පදගතාර්ථ වශයෙන්, බොහෝ දෙනාගෙන් එකෙකි. ලොකික සාමාන්‍ය මිනිසා. ගිහි හෝ පැවිදි හෝ යමෙක් දස සංයෝජන යුක්ත නම් පෘථග්ජන වෙ යි¹ .

උම්මත්තකො විය හි පුපුච්ඡනො යථා යථා
උපට්ඨාති තථා තථා ගණ්හාති²

පෘථග්ජනයා උම්මත්තකයෙකු වැනිය, යම් යම් ආකාරය කින් එයි ද ඒ ඒ ආකාරයෙන් ගනියි.
පුහුදුන් කෙමේ උමතුවකු මෙනි³ .)

සනි. හික්බුති සංයුක්තයට අනුව චිත්තය, උප්පලවණ්ණා, වාලා, සිසුපවාලා යන හික්ෂුණිහු අත්ධවනසේ විවේකව භාවනාවේ යෙදී සිටිද්දී මාරයා ඔවුන් වෙතට පැමිණ ප්‍රශ්න අසා ඇත. ඒ

¹ PUTHUJJANA lit. : 'one of the many folk', 'worlding', ordinary man , is any layman or monk who is still possessed of all the 10 fetters (samyojana q v) bindinding to the round of rebirthBD.146

² පටි අ II 450

³ සිව් පඤ්ඤාභූමි නිද්දේශය පි 440

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

තෙරණියන්ගේ පිළිතුරුවළින් පරාජිත මරු අතුරුදහන්විය¹.

අත්බව කවරකු විසින් කරණලදද? යි විමසයි

සේලා සූත්‍රය 5.1.9

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිටු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩ විසූහ.
එකල්හි සේලා තෙරණිය සැවැත්හි පිටුපිණිස හැසිර නිමවා අන්ධවනයෙහි එක්තරා රුක්මුලක විවේක සුවයෙන් විසුවාය. ඉක්බිති පව්වු මාර තෙමේ සේලා මෙහෙණට බිය හා ක්‍රාශය උපද වනු කැමතිව සමාධියෙන් කොරකිරීමට ඇය වෙතට පැමිණ මෙසේ පැවසීය.

(මාරයා) කෙනිදං පකතං බිම්බං
ක්වන්තු බිම්බස්ස කාරකො
ක්වන්තු බිම්බං සමුප්පන්නං
ක්වන්තු බිම්බං නිරුප්පකති'ති

මේ අත්බව කවරකු විසින් කරණලද ද? මේ අත්බැව්හි කාරකයා කවරේ ද? මේ අත්බව කුමක්නිසා උපන්නේ ද? මේ අත්බව කෙසේ නිරුද්ධ වේ ද?

ඒ අවස්ථාවේ මේ පව්වු මාරයා බව තේරුම් ගත් සේලා මෙහෙණ පාපී මරුට මෙසේ පැවසුවාය.

(සේලා) නයිදං අත්තකතං බිම්බං
නයිදං පරකතං අසං
හෙතුං පටිච්ච සම්භුතං
හෙතු හංගා නිරුප්පකති

¹ සති. I ටී. 236-244

මේ අත්බව තමාවිසින් කරණලද්දක් නො වේ. මේ දුකට පිහිටවූ (දුක් දෙන) අත්බව මෙරමා විසින් (අනුන්විසින්) කරණලද්දක් ද නො වේ. හේතුව නිසා හට ගත්තේය. හේතුව බිඳීමෙන් නිරුද්ධ වෙයි.

යථා අඤ්ඤාතරං බීජං
බෙන්තෙ වුත්තං චිරුහති
පට්ඨිරසඤ්ච ආගම්ම
සිනෙහඤ්ච තදුහයං

කෙතෙක චුළු යම්කිසි බිජුවටෙක් පොළෝරසය ද ජලය ද යන ඒ දෙක ලැබ ගෙන යම්සේ අකුරු (පැල හටගනී) නගා ද.

එවං ඛන්ධා ච ධාතුයො
ජ ච ආයතනා ඉමෙ
හෙතුං පට්ඨව සම්භූතං
හෙතු භංගා නිරුප්ඤ්ඤරෙති

එසෙයින් ම ස්කන්ධයෝ ද ධාතුහු ද ඡායකතනයෝ ද යන මොවුහු හේතුව නිසා හටගත්තෝ ය. හේතුභංගයෙන් නිරුද්ධ වෙති.
ඉන්පසු මාරයා අකුරුදහන් විය.

(ස්කන්ධයෝ - ඛන්ධා

ස්කන්ධ පහ මෙයින් අදහස් වෙයි (පඤ්චස්කන්ධා). රූප, චේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාන යනු පඤ්චස්කන්ධයයි. මේ කරුණු පහ නිතරම රාශි වශයෙන්, සමූහයක් ලෙස සඳහන් වෙයි.

¹සති. I 8 . 244

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

රූපස්කන්ධය නම් ඕක, උෂ්ණාදිය නිසා වෙනස් වන සියල්ලයි (රූපක්ඛන්ධො, රූප්පතිති ඛො භික්ඛවෙ තස්මා රූපනති චුච්චති).

වේදනා දෙන හෙයින්, වෙනස්වන හෙයින් රූප නම් වෙයි¹.

වේදනා ස්කන්ධ නම් විදීම ස්වභාව කොට ඇති සුඛ, දුක්ඛ, උපෙක්ඛා ආදී වේදනා සියල්ලයි. (වේදනක්ඛන්ධා, වේදෙති වේදෙතිති ඛො ආචුසො තස්මා වේදනාති චුච්චති²)

අරමුණ සලකුණු වශයෙන් ගෙන නැවත නැවත ඇතිවන හැඳිනීම සංඥා ස්කන්ධ නම් වෙයි. (සඤ්ඤාඛන්ධො සඤ්ජානාතීති ඛො ආචුසො තස්මා සඤ්ඤාති චුච්චති³)

හැඳිනීම, දැනීම විඥාන ස්කන්ධයයි. (විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො විජානාති විජානාතීති ඛො ආචුසො තස්මා විඤ්ඤාණනති චුච්චති⁴)

සංස්කාර යනු රැස්කිරීමයි. කුසලාකුසල අව්‍යාකෘත වශයෙන් ගන්නා සියල්ල සංස්කාර ස්කන්ධයයි. (සංඛාරක්ඛන්ධා සංඛතමභිසංඛාරොත්තීති ඛො භික්ඛවෙ තස්මා සංඛාරාති චුච්චති)

මේ ස්කන්ධ දුක් වශයෙන් ද අනිත්‍ය වශයෙන් ද දක්වා ඇත.⁵

ධාතුහු - ධාතුයො

චක්ඛු ධාතුව, රූප ධාතුව, චක්ඛු විඤ්ඤාණ ධාතුව.
සෝත ධාතුව, සද්ද ධාතුව, සොත විඤ්ඤාණ ධාතුව.

¹ සති . III පි . 104

² මති . I පි . 688

³ එහිම

⁴ එහිම පි . 686

⁵ සිව්. ස්කන්ධනිර්දේශය පි. 157

ඝාත ධාතුව, ගන්ධ ධාතුව, ඝාත විඤ්ඤාණ ධාතුව.
 ජීවිතා ධාතුව, රස ධාතුව, ජීවිතා විඤ්ඤාණ ධාතුව.
 කාය ධාතුව, ස්පර්ශ ධාතුව, කාය විඤ්ඤාණ ධාතුව.
 මනෝ ධාතුව, ධර්ම ධාතුව, මනෝ විඤ්ඤාණ ධාතුව.

බර උසුලන්නවුන් විසින් උසුලනු ලබන බරමෙන්, සත්ත්වයන් විසින් වක්ෂුරාදී ධාතුහු උසුලනු ලබත් යැ යන අර්ථයි.

පුද්ගලපැවැත්මේ ස්වභාවය පැදිලි කිරීම සඳහා බෞද්ධ දර්ශනය මගින් ක්‍රම දෙකක් අනුගමනය කර තිබේ. විශ්ලේෂණ න්‍යාය හා සංශ්ලේෂණ න්‍යාය යනු ඒ ක්‍රම දෙකයි. විශ්ලේෂණ හෙවත් විග්‍රහ කර දක්වීමේ ක්‍රමය යොදාගැනීමෙහි අරමුණ වන්නේ ආනුභවික ලෝකයේ අනිත්‍ය ස්වභාවය තහවුරු කරමින් ශාස්වත වාදිත්වය පිළිබඳ සංකල්පය දුරු කරනු සඳහාය. සංශ්ලේෂණ ක්‍රමය භාවිතයට ගෙන ඇත්තේ උච්ඡේද වාදිත්වය පිළිබඳ සංකල්පය දුරුකරනු සඳහාය.

විශ්ලේෂණ ක්‍රමයට බුදුන් වහන්සේ විසින් ආනුභවික පැවැත්ම, මූල ධාතු (මහා භූත) සතරකට, ස්කන්ධ පහකට, ආයතන දෙළොසකට, ධාතු දහ අටකට ආදී වශයෙන් බෙදා දක්වා ඇත.

විවිධ විශ්ලේෂණයන් කෙරෙහි අවධානය දක්වා ඇත්තේ එක් එක් විශේෂ අංශයන් මතු කරලනු සඳහාය. මෙම විශ්ලේෂණයේදී (ආධ්‍යාත්මික) අභ්‍යන්තර ඉන්ද්‍රිය, බාහිර විෂය වස්තුව හා ඒ දෙකේ සම්බන්ධතාව නිසා ඇති වන විඤ්ඤාණය යන කරුණු තුන විෂය වස්තු හයට හා ඉන්ද්‍රිය හයට සම්බන්ධව ධාතු දහ අටක් වශයෙන් දක්වා ඇත. මෙහිදී ධාතු පදය යොදා ඇත්තේ ආත්ම සංකල්පය බැහැර කරනු සඳහායි¹.

(ප්‍රධානතනයෝ - ඡ ආයතනා

¹ සිව් ආයතන ධාතු නිර්දේශය පි. 248

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ඉන්ද්‍රිය හා අරමුණු අනුව ආයතන දොළසකි.

චක්ඛායතනය (චක්ඛු), රූපායතනය (රූප), කණ-සෝතායතනය (සොත), ශබ්දායතනය(සද්ද) දිව-ජීව්හායතනය (ජීව්හා), රසායතනය (රස), නාසය -සාණායතනය (සාන), ගන්ධායතනය (ගන්ධ), සිරුර-කායායතනය(කාය), ස්පර්ශායතනය (ඵොට්ඨබ්බ), මනස-මනායතනය(මනො), ධර්ම ආයතනය (ධම්ම)

ආයතන යන්න පදනම, විෂය ක්ෂේත්‍රය, ප්‍රමාණය යන අරුත්හි යෙදෙයි. සාමාන්‍ය අදහසින් ගතහොත් බුදුදහමෙහි ආයතන යන පදය යෙදී ඇත්තේ පහත සඳහන් අර්ථ උද්දීපනය වන අයුරිනි.

එහි පෙළඹවීමක් ක්‍රියාවෙහි යෙදවීමක් ඇති බැවින් ආයතන නම් වේ.

සමුදයෙහි හෙවත් හටගැනීම් ක්ෂේත්‍රයෙහි පවත්නා බැවින්(ආය) ආයතන නම් වේ.

පොළඹවන ලද දෙයෙහි මෙහෙයවන බැවින් (නයන) ආයතන නම් වේ.

විසුද්ධි මග්ගය මේ එක් එක් ආයතනයක් සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත් කර ඇති අර්ථ නිරූපණ මෙසේ දැක්විය හැකිය.

ආස්වාදය කරයි, රස විඳියි (චක්ඛති) යන අරුතින් ඇස චක්ඛු නම් වේ.

එය දෘශ්‍යමාන දෙය වින්දනය කරයි. දෘශ්‍යමානත්වයෙහි වෙනස් කම්වලට භාජනය වෙමින් මනසෙහි පවත්නා තත්ත්වය වර්ණවත් කර දක්වයි යන අරුත්ය.

ශ්‍රවණය කෙරෙන බැවින් සොත නම්. විහිදුවයි (සප්පත්ති) යන අරුතින් සද්ද නම්.

ගන්ධවත් කරයි. (සායති) යන අරුතින් නැහැය සාන

නම්. ගන්ධවත් බැවින් ගන්ධ නම්.

තමන්ගේ ම භෞතික පදනමෙන් ඉවත් වේය යන අරුත්ය.

ජීවිතය ප්‍රබෝධ කරවයි (අවිභායක) යන අරුතින් ජීවිතා නම්. සත්ත්වයන් රසවත් කරයි යන්නෙන් රස නම්. ආස්වාදනය කරයි යන අරුත්ය.

ආසුවයන්ට විෂය වන අපවිත්‍ර දෑ (කුච්ඡික) උපදවයි. (ආය) යන අරුතින් කාය නම්. ස්පර්ශ කරවයි යන අරුතින් (පොට්ඨබ්බ) නම්.

මනස යන අරුතින් සිත (මනෝ) නම්. තමන්ගේ ම ලක්ෂණයන් ඉපදීමට හේතු වන බැවින් (ධාරයකි) ධම්ම නම් වෙයි¹.

*බන්ධානඤ්ච පටිපාටි ධාතු ආයතනානි ච
අබ්භොච්ඡන්තං වත්තමානං සංසාරොති පට්ඨව්චති*

ස්කන්ධ ධාතු ආයතනයන්ගේ නො සිඳෙන සේ පවත්නා පටිපාටිය සංසාරය යයි කියනුලැබේ².)

සත්ත්වයා කවරෙක්දැයි? විමසයි

චරීරා සුත්‍රය 5.1.10

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිටු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩ විසූහ.

එකල්හි චරීරා තෙරණිය සැවැත්හි පිටුපිණිස හැසිර නිමවා අන්ධවනයෙහි එක්තරා රුක්මුලක විවේක සුවයෙන් විසුවාය.

¹ සිව්. ආයතන ධාතුනිර්දේශය පි. 242

² සිව්. පඤ්ඤාභූමි නිර්දේශය පි. 388 . සුනිඳ. පි. 355

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ඉක්බිති පවිටු මාර තෙමේ වජිරා මෙහෙණට බිය හා ත්‍රාශය
උපද වනු කැමතිව සමාධියෙන් තොරකිරීමට ඇය වෙතට
පැමිණ මෙසේ පැවසීය.

(මාරයා) කෙනායං පකතො සත්තො
කුචං සත්තස්ස කාරතො
කුචං සත්තො සමුප්පත්තො
කුචං සත්තො නිරුප්පති

මේ සත්ත්වයා කවරකු විසින් කරණ ලද්දේ ද? මේ සත්ත්වයා
කළ තැනත්තා කොහි ද? මේ සත්ත්වයා කොහි හටගත්තේ ද?
මේ සත්ත්වයා කොහි නිරුද්ධ වේ ද?.

ඒ අවස්ථාවේ මේ පවිටු මාරයා බව තේරුම් ගත් වජිරා
මෙහෙණ පාපී මරුට මෙසේ පිළිතුරු පැවසුවාය.

(වජිරා) කීන්නු සත්තොති පච්චෙසි
මාරදිට්ඨිගතන් නු තෙ
සුද්ධසංඛාරපුඤ්ජොයං
නයිධ සත්තුපලබ්භති

මරුව, කීම සත්ත්වයෙකැයි අදහන්නෙහි ද? තාගේ
මාරදෘෂ්ටියක් නො වේ ද? මේ හුදු සංස්කාර පිණ්ඩයෙකි.
මෙහි සතෙක් නො ලැබේ.

යථා හි අංගසම්භාරා
හොති සද්දො රථො ඉති
ඵචං ධන්ධෙසු සත්තෙසු
හොති සත්තොති සම්මුති

අවයව සමූහය හේතු කොට ගෙන යම්සේ රථය යන ශබ්දයෙක්
වේ ද?

එසේ ම පඤ්චස්කන්ධයන් ඇතිකල්හි සත්ත්වයාය යන

ලෝකවාසවහාරය වේ.

දුක්ඛමෙව හි සම්භොති
දුක්ඛං තිට්ඨති වෙති ච
නාඤ්ඤානු දුක්ඛා සම්භොති
නාඤ්ඤානු දුක්ඛා නිරුප්ඤති

දුක ම ලැබේ. දුක ම පවති. දුක ම විඳී. දුක හැර අනිකක් නො ලැබේ. දුක හැර අනිකක් නිරුද්ධ නොවේ.

ඉක්බිති මාරයා අතුරුදහන් විය.¹

(දුක - දුක්ඛං

පාලි 'දුක්ඛ' යන්න දු + ඛ = දුක්ඛ. 'දු' යන්නෙහි තරක, අප්‍රිය, නින්දිත, යන අර්ථය ඇත. දුච්චරිත- දුසිරිත්.

'ඛ' යන්නෙහි හිස් යන අර්ථයයි . ආකාශයට ඛ යයි වහරයි. මේ අනුව අප්‍රිය, තරක. පිළිකුල්, හිස් හෙයින් (දුක්ඛ) දුක යයි කියනු ලැබේ.²

සත්ත්වයා විඳින දුක්චායිය, (හවය) ඇතිවන ආකාරය පටිච්චසමුප්පාදයෙන් පැහදිළි වෙයි. ඒ මෙසේය.
පටිච්චසමුප්පාදය.

... කතමො ච භික්ඛවෙ, පටිච්චසමුප්පාදො අවිජ්ජා පච්චයා භික්ඛවෙ සංඛාරා. සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං. විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං. නාම රූප පච්චයා සළායතනං. සළායතන පච්චයා එස්සො. එස්ස පච්චයා වේදනා. වේදනා පච්චයා තණ්හා. තණ්හා පච්චයා උපාදානං. උපාදාන පච්චයා භවො. භව පච්චයා ජාති. ජාති පච්චයා ජරාමරණං. දුක්ඛ දොමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස

¹ සති. 1 ටි . 246

² සිව්. සත්තනිර්දේශය ටි .266

දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො නොති අයං චුච්චති භික්ඛවෙ
පට්ඨිවසමුප්පාදොති¹

අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා - අවිද්‍යාව නිසා සංස්කාර ඇති වෙයි. සංස්කාර යනු පුනර්භවය ඇති කරවන චේතනාත්මක කර්ම සංස්කාරයි.

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං - අතීත භවයෙහි කර්ම සංස්කාර නිසා වර්තමාන භවයෙහි විඤානය ඇති වෙයි.

විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං - විඤානය නිසා නාම රූප ඇති වෙයි. (මානසික හා භෞතික ප්‍රපඤ්චයන්)

නාම රූප පච්චයා සළායතනං - නාමරූප හෙවත් මානසික හා භෞතික ප්‍රපඤ්චයන්, ආයතන හෙවත් ඉන්ද්‍රිය සය (භෞතික ඉන්ද්‍රිය පහ සහ මානසික ඉන්ද්‍රිය) ඇති වෙයි.

සළායතන පච්චයා එස්සො - ආයතන සය නිසා ස්පර්ශය (ඉන්ද්‍රිය උපස්ථිති, දත්ත) ඇති වෙයි.

එස්ස පච්චයා වේදනා - ස්පර්ශය හෙවත් ඉන්ද්‍රිය උපස්ථිති නිසා වේදනා ඇති වෙයි.

වේදනා පච්චයා තණ්හා - වේදනාව නිසා තෘෂ්ණාව ඇති වෙයි.

තණ්හා පච්චයා උපාදානං - තෘෂ්ණාව නිසා දුඛිව අල්ලා ගැනීම ඇති වෙයි.

උපාදාන පච්චයා භවො - දුඛිව අල්ලා ගැනීම නිසා භවය හෙවත් පුනර්භවය ලබා දෙන කර්ම ව්‍යාපෘතිය (කම්ම භව) මෙන්ම එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් උත්පත්ති භවය ඇති වෙයි.

¹ සති. II 8 . 1.

සිව්. පඤ්ඤා භූමි නිර්දේශය පි . 319

භව පච්චයා ජාති - පුනර්භවය ඇති කරවන කර්ම භවය නිසා උපත ලබා දෙයි.

ජාති පච්චයා ජරාමරණං දුක්ඛ දොමනස්සපායාසා සම් භවන්ති - උපත නිසා ජරා මරණ දුක් දොමනස් උපායාස භට ගනියි. එවමෙනස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො නොති. මෙසේ මේ දුක් කඳ භටගැනීම සිදුවෙයි.

ධම්මවක්කප්පවත්තන සූත්‍රයෙහි ද විස්තර වශයෙන් සච්චචිභංග සූත්‍රයේ හා විශුද්ධි මාර්ගයේ ද සඳහන් පරිදි දුක් මෙසේ ය.

ජාතිපි දුක්ඛා ජරාපි දුක්ඛා ව්‍යාධිපි දුක්ඛො මරණංපි දුක්ඛං සොක පරිදෙව දුක්ඛ දොමනස්ස උපායාස අප්පියෙති සම්පයොගො දුක්ඛො පියෙති විප්පයොගො දුක්ඛො යම්පිච්ඡං නලහති තම්පි, සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා.

ඉපදීම, ජරාව, ව්‍යාධි, මරණය, ශෝකය, වැලපීම, දුක්චීම, දොමනස, උපායාසය, අප්‍රියයන් හා එක්චීම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, කැමති දෙය නොලැබීම, සැකෙවින් පංච උපාදානස්කන්ධය දුක්ය.

විවිධ සත්ත්ව නිකායයන්හි හා භවයන්හි සත්වයෙකු වශයෙන් පිළිසිඳ ගැනීම, පහළවීම, උත්පත්තිය හෙවත් පංච උපාදානස්කන්ධයේ පහළ වීම, දක්නට ලැබීම ජාති නම් වේ.

විවිධ සත්ව නිකායයන්හි හා භවයන්හි සත්වයා ජරාවට පත් වීම, දිරායාම, දත් නිය වැටීම, කුදු ගැසීම සම රැළි වැටීම අත්පා දුබල වීම, ඇස් කන් නාසාදී ඉන්ද්‍රියයන් දුර්වල වීම ආදිය ජරාවයි.

මිය යෑම, ජීවිතින්ද්‍රිය ක්‍රියා විරහිත වීම, පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයන් බිඳී යාම, චුත වීම යන්නෙන් අදහස් වන්නේ මරණයයි.

හිතවතකුගේ හෝ ඥාතියකුගේ මරණයෙන් හිතේ ඇතිවන දැවීම ශෝකයයි. එහි විශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ ඇතුළත දැවීමයි. ඥාතියකුගේ නැතිවීම් ආදිය බලපෑමෙන් ඇතුළත ඇතිවන ශෝකය පිටට වචන මගින් පිට කරන්නේ පරිදේවය හෙවත් වැළපීම මගිනි. එසේ වැළපීම පරිදේවයයි. හධා වැටීම, යන්නෙන් අදහස් වන්නේ ද එයයි. මානසිකව ඇති වන දුක් වේදනාව දුක්ඛ නම්. දොමනස්ස යනු මානසික සන්තාපයයි. එහි ක්‍රියා කාරිත්වය වන්නේ මනස දුකට පත් කිරීමයි. වියවුලට පත් කිරීමයි. එය නිසර්ග දුකක් වන බැවින් දොමනස් දුක් ගොඩටම අයත් වේ. උපායාස යනු වැළපීම් හධා වැටීම් පපුවට ගසා ගැනීම් පෙරලි පෙරලි හැඩීම් ආදියට මිනිසා පොළඹවන මානසික ස්වභාවයයි. තමාට නො ගැලපෙන තමාට අප්‍රිය කරන පුද්ගලයන් හා එක්වීම, ඇසුරට ලැබීම ද දුකෙකි. ඒ නිසා මානසික තැවුලක් ඇති වේ. එමෙන් ම තමා ප්‍රිය කරණ ඇසුරට කැමති පුද්ගලයන්ගේ වියෝව, නැතිවීම හා අභාවය ද මානසික තැවුලට හේතුවකි. එබැවින් අප්‍රියයන් හා එක්වීම ද දුකෙකි. තමා ලබා ගැනීමට කැමති ප්‍රිය කරණ දෙයක් ලබා ගත නොහැකි වීම ද මානසික තැවුලට දුකට හේතුවකි. ඒ නිසාම පුද්ගලයා දුකට පත් වෙයි. කෙටියෙන් සලකන විට පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයම දුකෙකි. ඉහත සඳහන් සියලු දුක් ඇති වන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීම නිසාය.¹)

බිළිවැද්දෙකු ලෙස

බළිස සූත්‍රය 5.1. 2

මෙම සූත්‍රයෙහි පවිටු මාරයා බිළිවැද්දෙකුටත්, ලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා බිළිකටුව (ඇම)ටත් උපමාකර ඇත² .

¹ සිව්. සත්‍යනිර්දේශය 8 .276

² සති. II 8 . 344

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිටු සිටුවරයාගේ ඡේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩ විසූහ. එකල්හි උන්වහන්සේ හික්ෂුන්ට මෙසේ වදාළහ.

දාරුණො හික්ඛවෙ, ලාභසක්කාර සිලොකො කටුකො ඵරුසො අන්තරායිකො අනුත්තරස්ස යොගක්ඛෙමස්ස අධිගමාය. සෙය්‍යථාපි හික්ඛවෙ බාළිසිකො ආමිසගතං ඛළිසං ගම්හිරෙ උදකරහදෙ පක්ඛිපෙය්‍ය තමෙනං අඤ්ඤතරො ආමිසචක්ඛු මච්ඡො ගිලෙය්‍ය. එවංහි සො හික්ඛවෙ, මච්ඡො ගිලඛළිසො බාළිසිකස්ස අනායං ආපන්නො, ව්‍යසනං ආපන්නො යථාකාමකරණියො බාළිසිකස්ස. බාළිසිකොති ඛො හික්ඛවෙ මාරස්සෙනං පාපිමනො අධිවචනං. ඛළිසන්ති ඛො හික්ඛවෙ ලාභසක්කාර සිලොකස්සෙනං අධිවචනං.

මහණෙනි, ලාභසක්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා දරුණුය, කියුණුය, රළුය අනුත්තරවූ අර්හත්ත්වය අවබෝධය පිණිස අන්තරාය කරය. මහණෙනි, යම්සේ බිළි වැද්දෙක් ඇමිත් යුත් බිළිය ගැඹුරු දිය විලෙක බහත්තේ ද, ඇමෙහි වූ ඇස් ඇති එක්තරා මසෙක් එය ගිලින්නේය. මහණෙනි, මෙසේ ඒ මසු තෙමේ බිළිය ගිලගත්තේ දුකට පැමිණියේ වැනසුමට පැමිණියේ බිළිවැදි විසින් කැමති සේ කටයුත්තෙක් වන්නේය. මහණෙනි, 'බිළිවැද්දා' යනු පවිටු මරාට මේ නමෙකි. මහණෙනි, 'බිළිය' යනු ලාභසක්කාර කීර්ති ප්‍රශංසාවනට මේ නමෙකි.

යො හි කොච් හික්ඛවෙ, හික්ඛු උප්පන්නං ලාභසක්කාරසිලොකං අස්සාදෙති නිකාමෙති, අයං වුවුවති හික්ඛවෙ, හික්ඛු ගිලඛළිසො මාරස්ස අනායං ආපන්නො, ව්‍යසනං ආපන්නො, යථාකාමකරණියො, පාපිමනො, එවං දාරුණො ඛො හික්ඛවෙ, ලාභසක්කාරසිලොකො කටුකො ඵරුසො අන්තරායිකො අනුත්තරස්ස යොගක්ඛෙමස්ස අධිගමාය. තස්මාතිහ හික්ඛවෙ, එවං සික්ඛි තඛිඛං. 'උප්පන්නං ලාභසක්කාරසිලොකං පජ්ඣිස්සාම න ච නො උප්පන්නො ලාභසක්කාරසිලොකො චිත්තං පරියාදාය යස්සති'ති

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

එවං හි වො හික්ඛවෙ, සික්ඛි තඛ්ඛන්ති.

මහණෙනි, යම්කිසි මහණෙක් උපන් ලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා ආස්වාද කෙරේ ද,

කැමති වේ ද, මහණෙනි, මේ මහණ තෙමේ ගිල ගත් බිළිඇත්තේ දුකට පැමිණියේ වැනසුමට පැමිණියේ පවිටු මරු විසින් කැමති සේ කටයුත්තෙන් ය යි කියනුලැබේ.

මහණෙනි, ලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා මෙසේ දරුණුය, කියුණුය, රළුය, අනුත්තරවූ අර්හත්ත්වය අවබෝධය පිණිස අත්තරාය කරය. මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි මෙසේ හික්මවිය යුතු යි. 'උපන් ලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා දුරුකරන්නෙමු. උපන් ලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා අපගේ සිතේ ක්ෂය කොටනොම සිටින්නේ ය' යි මහණෙනි, මෙසේ තොප විසින් හික්මිය යුතු මැ යි.

මෙයට සමාන අදහස් සත්. දෙවැනි භාගයේ කුම්ම සූත්‍රයේ සඳහන් වෙයි. එහි මාරයා වැද්දකුට උපමාකර ඇත.

(ලාභසත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා - ලාභසත්කාර සිලොකො

එත්ථ චත්තාරො පච්චයා ලබ්භන්තිති ලාභා තෙ යෙව සුච්ඡි කත්වා පටිසංඛරිත්වා ලද්ධා සත්කාරො. චණ්ණහණනං සිලොකො.

මෙහි ලාභා යනු සිවුපසය ලැබීම ය. එය මනාව සකස්කොට ලැබීම සත්කාර නම්. වර්ණනා කිරීම සිලොක නම්වෙ යි¹.

සත්තා සත්කාරෙන අභිභූතා පරියාදින්න චිත්තා කායස්ස හෙදා පරම්මරණා අපායං චිතිපාතං නිරයං උප්පජ්ජන්ති².

සත්ත්වයෝ සත්කාරයෙන් අභිභූතව එහි ඇලුණ ක්ෂය වූ කුසල්

¹ දිනි. II ටී . 606

² ඉති . ටී . 416

සිත් ඇත්තේ මරණින් පසු අපායෙහි උපදිති.)

අවකාශ ලබයි

කාලිංගරූපධාන සූත්‍රය 8.1. 8

මෙම සූත්‍රයෙන් මාරයා පුද්ගලයාට බාධාකරණ අවකාශ, සිදුරු, ඉඩකඩ විස්තරවෙයි.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසල්හි මහාවනයෙහි කුටාගාර ශාලාවෙහි වැඩවසද්දී භික්ෂූන්ට මෙසේ දෙසූහ.

කලිංගරූපධානා භික්ඛවෙ, එතරහි ලිච්ඡවී විහරන්ති අප්පමත්තා ආකාපිනො උපාසනස්මිං. තෙසං රාජා මාගධො අජාතසත්තු වෙදෙහිපුත්තො න ලහති ඔතාරං, නලහති ආරම්මණං. හවිස්සන්ති භික්ඛවෙ, අනාගතමද්ධානං ලිච්ඡවී සුබ්බමාලා මුදුතඵණහත්ථපාදා. තෙ මුදුකාසු සෙය්‍යාසු තුලබ්බිමොහනාදිසු යාව සුරියුග්ගමනා සෙය්‍යං කප්පෙස්සන්ති තෙසං රාජා මාගධො අජාතසත්තු වෙදෙහිපුත්තො ලච්ඡති ඔතාරං, ලච්ඡති ආරම්මණං.

මහණෙනි, දැන් ලිච්ඡවීහු ලිකොටයක් කන්වයින් කොට (කොට්ටයක් කොට) ඇත්තාහු අප්‍රමත්ත ව, විරිය ඇතිව ගුරුපසනයෙහි (ශිල්ප හැදෑ රීමෙහි) යෙදුනාහු වාසය කෙරෙති. මගධාධිපති වේදෙහිපුත් අජාසත් රජ තෙමේ ඔවුන්ගේ සිදුරක් නො ලබයි. අරමුණක්(ප්‍රත්‍යයයක්) නො ලබයි. මහණෙනි, අනාගත කාලයෙහි ලිච්ඡවීහු සියුමැලි වූවෝ මුදුතුරුණු අත් පා ඇත්තෝ වන්නාහ. ඔහු පුලුන් කන්වයින් (=කොට්ට) ඇති මුදු යහන්හි හිරු උදා වන තෙක් ශයනය කරන්නාහ. මගධාධිපති වේදෙහිපුත් අජාසත් රජ තෙමේ (ඔවුන් දිනුමට) ඔවුන්ගේ සිදුරක් ලබන්නේය. අරමුණක් ලබන්නේය.

කලිංගරූපධානා භික්ඛවෙ, එතරහි භික්ඛු විහරන්ති අප්පමත්තා ආකාපිනො පධානස්මිං. තෙසං මාරො පාපිමා න ලහති ඔතාරං,

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

න ලහති ආරම්භණං. භවිස්සන්ති භික්ඛවෙ, අනාගතමද්ධානං
භික්ඛු සුඛමාලා මුදුතඵණහත්ථපාදා. තෙ මුදුකාසු
සෙය්‍යාසු තුලබ්ථිබොහනාදිසු යාච සුරියුග්ගමනා සෙය්‍යං
කප්පෙස්සන්ති තෙසං මාරො පාපිමා ලච්ඡති ඔතාරං, ලච්ඡති
ආරම්භණං.

මහණෙනි, දැන් භික්ෂූහු ලිකොටයක් කන්වයින් කොට
(කොට්ටයක් කොට) ඇත්තාහු අප්‍රමත්ත ව, කෙලෙස් තවන
වීර්ය ඇතිව ප්‍රධන්වීර්ය යෙහි යෙදුනාහු වාසය කෙරෙති. පවිටු
මාර තෙමේ ඔවුන්ගේ සිදුරක් නො ලබයි. අරමුණක්(ප්‍රත්‍යයයක්)
නො ලබයි. මහණෙනි, අනාගත කාලයෙහි භික්ෂූහු සියුමැලි
වූවෝ මුදුතුරුණු අත් පා ඇත්තෝ වන්නාහ. ඔහු පුලුන්
කන්වයින් (කොට්ට) ඇති මුදු යහන්හි හිරු උදා වන තෙක්
ශයනය කරන්නාහ. පවිටු මාර තෙමේ ඔවුන්ගේ සිදුරක්
(අවකාශයක්) ලබන්නේය. අරමුණක් ලබන්නේය.

සූත්‍රය අවසන් වන්නේ මරුට අවකාශයක් නො තබන ලෙස
භික්ෂූන්ට කරනුලබන අනුශාසනාවකිනි

තස්මාතිහ භික්ඛවෙ, ඵලං සික්ඛිතබ්බං: 'කලිංගරූපධානා
විහරිස්සාම අප්පමත්තා ආතාපිනො පධානස්මීන්ති. ඵලං හි
වො, භික්ඛවෙ සික්ඛිතබ්බන්ති'.¹

මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි මෙසේ භික්ෂිය යුතු : ' දැව කඩක්
කන්වයින් කොට ඇත්තමෝ අප්‍රමත්ත ව, කෙලෙස් තවන වැර
ඇතිව ප්‍රධන්වීර්ය යෙහි යෙදුනමෝ වාසය කරන්නෙමු' යි
මහණෙනි, තොප විසින් මෙසේ භික්ෂිය යුතු ම ය.

¹ සති. II 8 . 414

රාධ තෙරුන්ගේ මාර ප්‍රශ්නය

මාර සූත්‍රය. 2.1.1

මාරයා පිළිබඳ ව ප්‍රශ්න සහ පිළිතුරු ඇතුළත් හෙයින් 'මාර සූත්‍රය' නම් විය. එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්හි අනේපිඬු සිටුවරයාගේ ජේතවන නම් වූ ආරාමයෙහි වැඩ විසූහ.

ආයස්මා රාධො භගවන්තං එතදවොච: මාරො, මාරොති, 'භන්තෙ වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො භන්තෙ, මාරොති

ආයුෂ්මත් රාධ තෙරණුවෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතට එළඹ මෙය සැලකළහ: වහන්ස, 'මාර මාර' යි කියනු ලැබෙයි, වහන්ස, කොපමණෙකින් මාර වේ ද ?. (භාග්‍යවතුන්වහන්ස, මාරයා මාරයා යයි කියනව ඒ කවු ද ?)

රූපෙ ඛො රාධ සති මාරො චා අස්ස මාරෙතා චා සො චා පන මීයති තස්මා තිහත්ථං රාධ රූපං මාරොති පස්ස, මාරෙතාති පස්ස, මීයතීති පස්ස, රොගොති පස්ස, ගණ්ඨොති පස්ස, සල්ලන්ති පස්ස, අසන්ති පස්ස, අසභුතන්ති පස්ස, යෙ නං එචං පස්සන්ති තෙ සම්මා පස්සන්ති. වෙදනා...පෙ... සඤ්ඤා...පෙ...සංඛාර...පෙ...විඤ්ඤාණං...පෙ...¹.

රාධය, රූපය ඇති කල්හි මරු (මරණය) හෝ මැරෙන්නා හෝ වන්නේ යැ. රාධය, එ හෙයින් මෙහි ලා තෙපි රූපය මරු යයි දකිවු, මැරිය යුත්තා යයි දකිවු, මැරෙන්නා යයි දකිවු, රාග ය යයි දකිවු, ගම් යයි දකිවු, හුල යයි දකිවු, ව්‍යසන යයි දකිවු, ව්‍යසනයට පැමිණියකැ යි දකිවු. යම් කෙනෙක් එය (රූපය) මෙ සේ දකිද් ද ඔහු මැනවින් දකිති. වෙදනාව, ... සඤ්ඤාව,... සංස්කාර,... විඤ්ඤාණය... යන කරුණු ද මේ නයින් ම ගත යුතු යි.

¹ සන්. III 8 . 340

මාර ධම්ම සූත්‍රය. 2.3.2

මේ සූත්‍රය ද රාධ තෙරුන්ටම දෙසසුන.

යො ඛො, රාධ, මාරධම්මො තත්‍ර තෙ ඡන්දො පහාතඛිබ්බො රාගො පහාතඛිබ්බො ඡන්දරාගො පහාතඛිබ්බො. කො ච රාධ මාරධම්මො : රූපං ඛො රාධ මාරධම්මො තත්‍ර තෙ ඡන්දො පහාතඛිබ්බො, රාගො පහාතඛිබ්බො, ඡන්දරාගො පහාතඛිබ්බො. ...වේදනා...සංඝ්ඤා...සංඛාරා... විඤ්ඤාණං මාරධම්මො තත්‍ර තෙ ඡන්දො පහාතඛිබ්බො රාගො පහාතඛිබ්බො ඡන්දරාගො පහාතඛිබ්බො.

රාධය, යමෙක් මරණධර්ම (මැරෙණසුළු) නම් එහි ලා තොපගේ ඡන්දය පහකට යුතුයැ. රාගය පහකට යුතුයැ. ඡන්දරාග පහකට යුතුයැ. රාධය, කචරෙක් මරණධර්ම වේ ද යත් : රාධය, රූපය මරණධර්මයැ. එහි ලා තොපගේ ඡන්දය පහකට යුතුයැ. රාගය පහකට යුතුයැ. ඡන්දරාග පහකට යුතුයැ.වේදනාව.... සංඤාව.... සංස්කාර....විඤානය මරණධර්ම ය. එහි ලා තොපගේ ඡන්දය පහකට යුතුයැ. රාගය පහකට යුතුයැ. ඡන්දරාග පහකට යුතුයැ¹.

(රාගය - රාගො

ඇලීම, ගැලීම, වක්ඛු-ඇස ආදී ඉදුරන් වලින් රූපාදිය ගෙන එම අරමුණු වල ඇලීම 'රාග' නම් වෙයි. රූප ශබ්ද ගන්ධ-සුවඳ රස ස්පර්ශ ආරම්භ සුභ වශයෙන් ගැනීමෙන් රාගය වර්ධනය වෙයි².

අයෝනිසෝ මනසිකාරය ද නිමිති- අරමුණු සුභවශයෙන් ගැනීම ද රාගය වැඩි වීමට හේතුහු වෙයි.

¹ සති. III 8 . 360

² මහාති. පි. 722

රාගය යනු ඇල්ම, ආශාවයි. මෙය ඇති වීමට හේතු දෙකකි එනම් සුභ නිමිත්ත හා අනුවණ මනසිකාරයයි.

ද්වේමෙ හික්ඛවෙ, පච්චයා රාගස්ස උප්පාදාය කතමෙ ද්වේ?
සුභනිමිත්තඤ්ච අයෝනිසො මනසිකාරො!...

මහණෙනි, රාගය ඇති වීමට හේතු දෙකකි. කිනම් දෙකක් ද? සුභ නිමිත්ත සහ අනුවණ මනසිකාරය යි.

ප්‍රියංකර හා ආකර්ෂණීය වස්තුවක් (සුභ අරමුණක්) ඇසට-සිතට ගෝචර වූ විට රාගය ඇතිවෙයි. ඇසින් රූපයක් දැක එය සුභ වශයෙන් නිමිති වශයෙන් ගත්තේ නම් රාගය වැඩෙයි. මෙයට නිදසුන් පුවතක් විශුද්ධිමාර්ගයේ ² හා සංයුත්තනිකායේ ³ සඳහන්ය. ඒ මෙසේය, පැවිදි වූ අලුත වංගීස තෙර ආනන්ද තෙරුන් සමග පිටු පිණිස වඩින්නේ එක් කාන්තාවක දැක ඇතිවූ රාගයෙන් පෙළී 'කාම රාගයෙන් පෙළෙමි. මගේ සිත අතිශයින් රාගයෙන් දැවෙයි ගෝතම පුතණුවනි, එය නිවාගතහැකි ක්‍රමයක් අනුකම්පාකර කියනු මැනවි' එයට පිළිතුරු දෙන ආනන්ද තෙරණුවෝ 'විපරිතසංඥාව/රාගය ඇතිවීමට හේතු වූ නිමිත්ත සිතින් දුරුකරනු' ය යි දෙසූහ. ඒ අනුගමනය කළ වංගීස තෙර රාගය සිතින් දුරු කරගත්තේය. අයෝනිසෝ මනසිකාරය හේතුවෙන් ද රාගය ඇතිවෙයි

සුභානුපස්සිං විහරන්තං
ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං
භොජනමිති ච අමත්තඤ්ඤං
කුසීතං හීන වීරියං
තං චෙ පසහති මාරො

¹ අනි. I පි. 98

² සිඞ්. පි. 60

³ සනි. I පි. 336

වාතො රුක්ඛංව පබ්බතං¹

යම් කෙනෙක් රූප ආදි නිමිති-අරමුණු ශුභ වශයෙන් ගනිමින්
ඉන්ද්‍රිය සංවර නො කර භෝජනයෙහි පමණ ද නො දැන කුසිත
වූ යේ ද හීන වීර්ය ඇත්තේ ද ඔහු දිරු ගහක් සුළඟින් පෙරළා
දමන්නා සේ මාරයාට-මරණයට යටත් වෙ යි.

අසුභානුපස්සිං විහරන්තං
ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතං
භොජනමිති ච මත්තඤ්ඤං
සද්ධං ආරද්ධ වීරියං
තං වෙ නප්පසහති මාරො
වාතො සෙලංව පබ්බතං

යම් කෙනෙක් රූප ආදි නිමිති-අරමුණු අශුභ වශයෙන් ගනිමින්
ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇතිව භෝජනයෙහි පමණ ද දැන ශ්‍රද්ධාව
ඇතිව ඇරඹුවීර්ය ඇත්තේ ද ඔහු පර්වතයක් සුළඟින් පෙරළා
දැමිය නො හැකි සේ මාරයාට-මරණයට යටත් නො වෙ යි.

නිමිති-අරමුණු ශුභ වශයෙන් බැලීම රාගය ඉපදීමට හේතු වෙ යි.
සුභානුපස්සිං- ශුභ යයි බලන්නා, මෙය විස්තරකරණ අටුවාව
මෙ සේ කියයි.

සුභානුපස්සිං විහරන්තන්ති සුභං අනුපස්සන්තං ඉට්ඨාරම්මණේ
මානසං විස්සජ්ජේත්වා විහරන්තිති අත්ථො. යො හි පුග්ගලො
නිමිත්තග්ගාහං අනුබ්බඤ්ජනග්ගාහං ගණ්හන්තො නබා
සොහනාති ගණ්හාති, අංගුලියො සොහනාති ගණ්හාති,
භත්ථපාදා ජංසා උග්ගා කට්ඨ උදරං ථනං ගීවා ඔට්ඨා දන්තා මුඛං
නාසා අක්ඛිති කණ්ණො හමුකා නලාටං කෙසා
සොහනාති ගණ්හාති, වණ්ණො සුභො, සණ්ඨානං
සොහනාති ගණ්හාති, අයං සුභානුපස්සි නාමි.

¹ඛ. 7 - 8

²ඛප. 8 14

නිමිති-අරමුණු ශුභ වශයෙන් බැලීම, ශුභ යයි ඉටු අරමුණේ නැවත නැවත සිත යොදා විසීම යන අර්ථය යි. යම් පුද්ගලයෙක් නිමිති වශයෙන් ලක්ෂණ (ලස්සන) වශයෙන් ගන්නේ නිය සෝභන ය යි(ග්‍රහනය කරයි- ගනියි) සිතයි, ඇඟිලි සෝභන ය යි සිතයි, අත්පා කෙණ්ඩා කලවා නිතඹ බඩපෙදෙස පියයුරු බෙල්ල දෙකොල දසන් (දත්) මුව (කට)නාසය ඇස් සවන් (කන්) බැම නලල කෙස් සෝභන ය යි සිතයි. මේ ශුභ ලෙස බැලීම යනු ය.

රාධ තෙරණුවෝ

සැවැත්හි දුප්පත් බමුණු පවුලක රාධ උපන්නේ ය. වයසට පත් හෙතෙම ආරාමයකට ගියේ පැවිදි වීමේ අදහසිනි. එහෙත් රාධගේ වයස හේතුකොට හික්ෂුහු පැවිදි බවට පත් නො කළහ. හෙතෙම ආරාමයේ වත්පිළිවෙත් කරමින් විසුවේ ය. රාධ පෙර කළ පින් නිසා මාර්ග ඵල ලැබීමේ වාසනාව ඇති බව දුටු බුදුහු ඔහුට පිහිටවනු පිණිස එම ආරාමයට වැඩමකළහ. එදින භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කරුණු විමසා හික්ෂුන් රැස්කර රාධගේ උපකාර ලද කෙනෙක් ඇද්දැ යි විමසූහ. සාරිපුත්ත තෙරහු ඔහුගෙන් පිණ්ඩපාතදානයක් ලැබූ බව පවසා රාධ පැවිදි කිරීමට භාරගත්හ. සාරිපුත්ත තෙරගේ අනුශාසනා මැණවින් අනුගමනය කළ හෙයින් නො බෝ කලකින් රාධ තෙරණුවෝ රහත්ඵලය ලැබූහ¹.

මේ තෙරහු පටිභාණක ශ්‍රාවකයන් අතර අග්‍රස්ථානය ලබාගත්තේ. ය (පටිභාණෙයාසකානං)² අසු මහා ශ්‍රාවකයෙකු වූ රාධ තෙරහු භාවිත සිත පිළිබඳව ගාථා දෙකක් කීහ³.

¹ ධපආ. පි . 332

² අනි. එතදග්ගොළී

³ ථෙර. 253

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

යථා අගාරං දුච්ඡන්තං
චුට්ඨි සමතිච්ඡිකති
එවං අභාවිතං චිත්තං
රාගො සමතිච්ඡිකති

මනාව හෙවිලි නො කළ ගෙය වැස්සෙන් තෙමෙන්නාක් මෙන්
අභාවිත සිත රාගයෙන් තෙමෙයි- තෙත් වෙයි.

යථා අගාරං සුච්ඡන්තං
චුට්ඨි න සමතිච්ඡිකති
එවං සුභාවිතං චිත්තං
රාගො න සමතිච්ඡිකති

මනාව හෙවිලි කළ ගෙය වැස්සෙන් නො තෙමෙන්නාක් මෙන්
භාවිත සිත රාගයෙන් නො තෙමෙයි- තෙත් නො වෙයි.

මාර සූත්‍රය. 2.3.1-

මේ සූත්‍ර ඉහත කියන ලද සූත්‍රයට සමානය. රාධ තෙරුන්ට ම
දේශනා කර තිබේ. පඤ්චස්කන්ධය පිළිබඳ ඇති කැමැත්ත,
ඇල්ම දුරු කළ යුතු බව විස්තර වෙ යි¹.)

මරසෙන් මඬින අයුරු

මාර සූත්‍රය 2. 5. 3

මෙම සූත්‍රයෙන් මාරසේනාව මර්ධනය කරන මාර්ගය විස්තර
වන්නේ ය.

589. මාරසෙනප්පමද්දනං වො තිත්ඛවෙ, මග්ගං දෙසිස්සාමි. තං

¹ සති. III. 8 . 360

සුඤ්ඤාථ. කතමො ච භික්ඛවෙ, මාරසෙනප්පමද්දනො මග්ගො යද්දං සත්ත බොජ්ඣංගා. කතමෙ සත්ත: සතිසම්බොජ්ඣංගො -පෙ- උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣංගො අයං බො භික්ඛවෙ, මාරසෙනප්පමද්දනො මග්ගොති¹.

589. මහණෙනි, මරසෙන් මඬින මඟ තොපට දේශනා කරන්නෙමි. එය අසවු. මහණෙනි, මරසෙන් මඬින මඟ කවරේ ද යත්: මේ සත් බොජ්ඣ (බෝධ්‍යංග) යි. කවර සතෙක් (හතක්) ද යත්: සිහිසම්බොජ්ඣ ... උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣ (උපෙක්ෂා). මහණෙනි, මේ මරසෙන් මඬින මඟ යි.

මෙයින් උගන්වන්නේ බෝධ්‍යංග සත වැඩීමෙන් මාරසේනාව නැතිකළ හැකි බව ය.

(බෝධ්‍යංග සත - සත්ත බොජ්ඣංගා

සති , ධම්මච්චය, චිරිය, පීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා යනු සම්බෝධ්‍යංග සතයි.

බොධි + අංග = බොජ්ඣංග, සම්බෝධිය ඇති කරගැනීමට හේතුවෙයි යන අර්ථය දෙයි. මෙම බෝධ්‍යංග හත වර්ධනය කර ගැනීමෙන් සම්මා සම්බෝධිය අවබෝධ කිරීමට හැකි වෙයි. සම්බෝධියට හෙවත් සත්‍යාවබෝධයට හේතු භූත වන ධර්ම යන අරුතෙන් මේවා බොජ්ඣංග යනුවෙන් හැඳින්වී ඇත.

සම්බෝධිය සඳහා වන ක්‍රියාමාර්ගයේ පදනම මෙන්ම ප්‍රධානතම ගුණාංගය වන්නේ සති යයි. සතිය යනු සිහියෙන් යුක්ත වීමයි. තමාගේ ශරීරය, වේදනාවන්, මනස හා චෛතසික ධර්මයන් පිළිබඳව සිහියෙන් යුක්ත වන විට පුද්ගලයෙක් තමාගේ කායික මානසික අනුභූතීන් පිළිබඳව තව දුරටත් විමර්ශනය කරයි. මෙම විමර්ශනය ධම්ම චිචය

¹ සති .V B. 196, දීඝි අ 8 . 535

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

බොජ්ඣංගයෙන් නියෝජනය වෙයි.

මෙම තත්ත්වය වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රයත්න දැරීම බෙහෙවින් ප්‍රයෝජනවත් වෙයි. මෙසේ ප්‍රයත්න දැරීම හෙවත් විරියය වැඩීම බොජ්ඣංගයක් වන අතර එය විරිය නමින් හැඳින් වී ඇත.

අනෙක් ගුණාංගයන් සමඟ මෙම විරියය ද වැඩිය යුතුය. විරියය මගින් තම කාර්යෙහි සාර්ථකත්වය ලබන පුද්ගලයාට ප්‍රීතිය හෙවත් සතුට ඇති වෙයි. එය පිති සම්බොජ්ඣංගයයි.

ප්‍රීතිය මානසික උපශාන්ත භාවයට හේතු වෙයි. මානසික වශයෙන් අත්පත් වන එම සන්සුන් බව පස්සඳ්ධි සම්බොජ්ඣංගයයි.

මානසික සංසුන් බව හෙවත් සන්තිඳියාව ඇති විට මානසික ඒකග්‍රතාව හෙවත් සමාධිය ඇති වෙයි. සමාධිය මගින් පුද්ගලයෙකුගේ මනස බෙහෙවින් කර්මණ්‍ය බවට පත් වේ. එවිට පුද්ගලයාට තමාගේ සියලු අනුභූතීන් අන්තගාමීත්වයෙන් තොරව මැදහත් බවින් යුක්තව විමසා බැලීමට හැකි වෙයි. මෙම මැදහත් බව උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගයෙන් නියෝජනය වෙයි. වස්තුන් ගේ යථා භූත තත්ත්වය හෙවත් ඒවා ඇති සැටියෙන් දැකීමට පුද්ගලයාට ඉවහල් වන්නේ මෙම උපෙක්ඛාවයි. එමගින් වස්තුන් විදර්ශනයට නඟා ගනිමින් ප්‍රඥාව වර්ධනය කර ගත හැකිය.)

ඉදිබුඩා කෙරෙන් හිවලා මෙන්

කුම්මෝපම සූත්‍රය 1. 19. 3

භුතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, කුම්මො කච්ඡපො සායණ්භසමයං අනුනද්ධිරෙ ගොචරපසුකො අහොසි. සිගාලොපි බො භික්ඛවෙ, සායණ්භසමයං අනුනද්ධිරෙ ගොචරපසුකො අහොසි. අද්දසා බො භික්ඛවෙ, කුම්මො කච්ඡපො සිගාලං දුරකොව

ගොවරපසුතං, දිස්වාන සොණ්ඨිපඤ්චමානි අංගානි සකෙ කපාලෙ සමොදහිත්වා අප්පොස්සුක්කො භුණ්හිභුතො සංකසායති. සිගාලොපි ඛො හික්ඛවෙ, අද්දස කුම්මං කච්ඡපං දුරවතොව, දිස්වාන යෙන කුම්මො කච්ඡපො තෙනුපසංකම් උපසංකම්ත්වා කුම්මං කච්ඡපං පච්චුපට්ඨිතො අහොසි යදායං කුම්මො කච්ඡපො සොණ්ඨිපඤ්චමානං අංගානං අඤ්ඤතරංවා අඤ්ඤතරං වා අංගං අහිනින්නාමෙස්සති, තත්ථෙව නං ගහෙත්වා උද්දාලිත්වා ඛාදිස්සාමි¹ති යදා ඛො හික්ඛවෙ, කුම්මො කච්ඡපො සොණ්ඨිපඤ්චමානං අංගානං අඤ්ඤතරංවා අඤ්ඤතරං වා අංගං න අහිනින්නාමෙසි, අථ සිගාලො කුම්මමිහා නිබ්බිජ්ජ පක්කම්, ඔතාරං අලභමානො.

එවමෙව ඛො හික්ඛවෙ, කුම්මෙපි මාරො පාපිමා සතතං සමිතං පච්චුපට්ඨිතො හොති- 'අප්පෙව නාමාහං ඉමෙසං චක්ඛුතො වා ඔතාරං ලභෙය්‍යං, සොකතො වා ඔතාරං ලභෙය්‍යං, සානතොවා ඔතාරං ලභෙය්‍යං, ජීවිහාතොවා ඔතාරං ලභෙය්‍යං කායතොවා ඔතාරං ලභෙය්‍යං, මනතො වා ඔතාරං ලභෙය්‍යන්ති. තස්මාතිහ, හික්ඛවෙ, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරා විහරථ. චක්ඛුනා රූපං දිස්වා මා නිමිත්තග්ගාහිනො අනුචත්ථ, මා අනුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහිනො. යත්වාධිකරණ මෙතං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුත- විහරන්තං අභිජ්ඣා දොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අත්වාස්වෙය්‍යං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජථ, රක්ඛථ චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජථ

අථ කුම්මෙපි මාරො පාපිමා නිබ්බිජ්ජ පක්කම්ස්සති ඔතාරං අලභමානො- කුම්මමිහාව සිගාලොති¹ .

මහණෙනි, පෙර, ඉදිබුටෙක් සවස්ථේලෙහි ගංඉවුර අසබඩ ගොදුරු සෙවීමේ යෙදුනේ වී ය.

මහණෙනි, සිව්ලෙක් ද සවස්ථේලෙහි ගංඉවුර අසබඩ ගොදුරු සෙවීමේ යෙදුනේ වෙයි.

¹ සති. IV . 8. 348

මහණෙනි, ඉදිබුවා ගොදුරු සෙවීමේ යෙදුණු හිවලා දුරදී ම දුටුයේ ය. දැක හිස පස්වැනිකොට ඇති අවයව සිය කබලෙහි බහාගෙන නිස්සුක ව නිහඬ ව හිදී (ඉදී) මහණෙනි, හිවලා ද ඉදිබුවා දුරදී ම දුටුයේ ය. දැක ඉදිබුවා වෙත එළඹියේ ය. එළඹ 'යම් කලෙක මේ ඉදිබුවා හිස පස්වැනිකොට ඇති අවයව යන්නගෙන් එක් අවයවයක් හෝ පිටතට නිකුත්කරන්නේ නම් එහි ම එය ධූතගෙන කඩා කන්නෙමි යි' ඉදිබුවාට ලත්ව සිටියේ ය. මහණෙනි, යම් කලෙක ඉදිබුවා හිස පස්වැනිකොට ඇති අවයවයන්ගෙන් එක් අවයවයක් හෝ පිටතට නිකුත් නො කෙළේ ද එකල්හි හිවලා ඉඩක් නො ලබනුයේ ඉදිබුවාගෙන් ඉවත්ව ගියේ ය.

මහණෙනි, තොප ද පව්ටු මරු තෙමේ 'මම මොවුන්ගේ ඇසින් හෝ ඉඩක් ලබන්නෙමි නම්, කනින් හෝ ඉඩක් ලබන්නෙමි නම්, නැහැයෙන් හෝ ඉඩක් ලබන්නෙමි නම්, දිවෙන් හෝ ඉඩක් ලබන්නෙමි නම්, කයෙන් හෝ ඉඩක් ලබන්නෙමි නම්, සිතින් හෝ ඉඩක් ලබන්නෙමි නම් නිකර එළඹ සිටියේ වෙ යි. මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි ලා ඉදුරන්හි වැසූ දොර ඇතිව වසවි.

ඇසින් රූපයක් දැක නිමිති වශයෙන් ගන්නෝ නො වවි. අනුබ්‍යාඤ්ඡන වශයෙන් ගන්නෝ නො වවි. යමක් හේතු කොට ගෙන වක්ඛු ඉන්ද්‍රියසංවෘත නො කොට වෙසෙන හෙයින් අභිජ්ඣා දෝමනස්ස යන ලාමක අකුසල් දහම්හු අනුබදනාහු නම් එහි සංවරය පිණිස පිළිපදිවි.

මහණෙනි, යම් කලෙක තෙපි ඉදුරන්හි වැසූ දොර ඇතිව වසන්නාහු නම් එකල්හි පව්ටු මරු තෙමේ ඉඩක් නො ලැබ හුන්නේ කලකිරි ඉදිබුවා කෙරෙන් හිවලා මෙන් තොප කෙරෙනුද ඉවත් ව යන්නේ ය.

ගිජුලිහිණියක මෙන්

සකුණග්ගි සූත්‍රය 3. 1. 6

මේ සූත්‍රයෙහි මාරයා ගිජුලිහිණියකට උපමා කරතිබේ.

භුතපුබ්බං හික්ඛවෙ, සකුණග්ගි ලාපං සකුණං සහසා අප්ඤ්ඤාපත්තා අග්ගහෙසි. අප්ඤ්ඤා හික්ඛවෙ, ලාපො සකුණො සකුණග්ගියා හරියමානො ඵලං හි පරිදෙව්සි 'මයමෙවම්හ අලක්ඛිකා මයං අප්පසුඤ්ඤා, යෙ මයං අගොචරෙ චරිම්හ පරච්ඡයෙ. සච්ඡේ මයං ගොචරෙ චරෙය්‍යාම සකෙ පෙත්තිකෙ විසයෙ, නවායං සකුණග්ගි අලං අභවිස්ස යද්දං යුද්ධායා'ති.

මහණෙනි, පෙර ගිජුලිහිණියක් සැහැසිකමින් පැමිණ කැට කුරුල්ලකු අල්ලා ගත්තා ය. මහණෙනි, කැට කුරුල්ල තෙමේ ගිජුලිහිණියාවිසින් හැරගෙන යනු ලබන්නේ මෙසේ හැඬී ය: යම් බඳු අපි අගෝචර වූ අනුන් අයත් විෂයෙහි හැසුරුණුමෝ නම් (ඒ) අපි ම කාලකන්නි වම්හ (වෙමු) අපි ම පින් නැත්තම්හ. ඉදින් අපි ගොදුරු වූ සිය පිය සතු විෂයෙහි හැසුරුණුමෝ නම් මේ ගිජුලිහිණියා මේ යුද්ධයට නො ද සමත් වන්නී ය යි.

කො පන කෙ ලාප, ගොචරො සකො පෙත්තිකො විසයොති. යද්දං නංගලකට්ඨකරණං ලෙඛිට්ඨවිධානන්ති. අප්ඤ්ඤා හික්ඛවෙ, සකුණග්ගි සකෙ බලෙ අපත්ථද්ධා සකෙ බලෙ අචචමානා අමුඤ්චි, ගච්ඡ කො ත්වං ලාප, තත්ථාපි මෙ ගත්තවා න මොක්ඛසිති.

'එම්බල කැට කුරුල්ල තාගේ ගොදුරු වූ සිය පියසතු විෂය කීමෙන් දැ' යි. නඟුලෙන් සාන ලද කෙතෙහි කැට නැගී තැනයි. මහණෙනි, එකල්හි ගිජුලිහිණි සිය බලයෙහි තදව සිට සිය බලය වනමින් එම්බල කැට කුරුල්ල, කෝ යා (කෝ පල), එහි ද ගොස් මාගෙන් නො මිඳෙන්නේ යැ යි මිඳුවා ය.

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

අථ ඛො භික්ඛවෙ, ලාපො සකුණො නංගලකට්ඨකරණං
ලෙඩ්ඛුට්ඨානං ගන්ත්වා මහන්තං ලෙඩ්ඛුං අභිරුහිත්වා
සකුණග්ගිං අවචමානො අට්ඨාසී, එහි ඛොදානි සකුණග්ගි,
සකුණග්ගිති.

මහණෙනි, ඉක්බිති කැට කුරුලු තෙමේ නඟුලෙන් සාන ලද
කැට නැගී තැනකට ගොස් මහත් කැටයකට නැග 'ගිජුලිහිණිය'
දැන් එව' 'ගිජුලිහිණිය' දැන් එව' යි ගිජුලිහිණියට කියමින්
සිටියේ ය.

අථ ඛො සා භික්ඛවෙ, සකුණග්ගි සකෙ ඛලෙ අපත්ථද්ධා සකෙ
ඛලෙ අවචමානං උභො පක්ඛේ සන්ධාය ලාපං සකුණං සහසා
අජ්ඣාප්පත්තා. යදා ඛො භික්ඛවෙ, අඤ්ඤාසී ලාපො සකුණො
ඛහු ආගතා ඛො මයායං සකුණග්ගිති. අථ තස්සායෙව
ලෙඩ්ඛුස්ස අන්තරං පච්චුපාදි අථ ඛො භික්ඛවෙ,
සකුණග්ගි තත්ථෙව උරං පච්චකාලෙසී. එවං හෙතං භික්ඛවෙ,
හොති යො අගොචරෙ පර චිසයෙ.

මහණෙනි, එකල්හි ඒ ගිජුලිහිණි සිය බලයෙහි තදකොට
සිටගෙන සිය බලය වනමින් දෙ පියාපත් නඟා කැටකුරුල්ලා
වෙත සැහැසිකමින් පැමිණියා ය. මහණෙනි, යම් කලෙක කැට
කුරුලු තෙමේ ගිජුලිහිණි මා පිණිස බොහෝ දුර ආවා යි
දැන ගත්තේ නම් එකල්හි ඒ කැටෙහිම ඇතුළට පිවිසියේ ය.
මහණෙනි, එකල ගිජුලිහිණිය එහි ම ළය තළාගත්තා ය.
මහණෙනි, යමෙක් අගෝචර වූ මෙරමා අයත් විෂයෙහි හැසිරේ
නම් එය මෙසේ ම වේ.

තස්මා තිහ භික්ඛවෙ, මා අගොචරෙ චරිත්ථ පරචිසයෙ.
අගොචරෙ භික්ඛවෙ, චරතං පරචිසයෙ ලච්ඡති මාරො
ඔතාරං. ලච්ඡති මාරො ආරාමිමණං.

කො ව භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අගොචරො පරචිසයො: යදිදං
පඤ්ච කාමගුණා. කතමෙ පඤ්ච: චක්ඛුච්ඤ්ඤයා රූපා

ඉටියා කන්නා මනාපා පියරූපා කාමුප සංභිතා රජනියා.සොක විඤ්ඤෙය්‍යාසද්දා...පෙ...සානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා...පෙ...ජීවිතා විඤ්ඤෙය්‍යා රසා...පෙ... කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ථොට්ඨබ්බා...පෙ... ඉටියා කන්නා මනාපා පියරූපා කාමුප සංභිතා රජනියා. අයං භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අගොචරො පරච්ඡයො.

මහණෙනි, එහෙයින් මෙහි ලා අගෝචර වූ මෙරමා අයත් විෂයෙහි නහමක් හැසිරෙව් (කිසිසේත් නො හැසිරෙව්). මහණෙනි, අගෝචර වූ මෙරමා අයත් විෂයෙහි හැසිරෙන්නවුන් පිළිබඳව මරු අවකාශ ලබන්නේ ය. මරු අරමුණක් ලබන්නේ ය.

මහණෙනි, මහණහට අගෝචර වූ මෙරමා අයත් විෂය කීමෙක් ද යත්: මේ පඤ්ච කාමගුණයෝ යි. කවර පසෙක් ද යත්: ඉටු කැමති මන වඩන පිය දෑ වූ කාමයෙන් යුත් ඇලුම් කටයුතු ඇසින් දකයුතු රූපයෝ යැ. කනින් දකයුතු ශබ්ද යෝ යැ... නැහයෙන් දකයුතු ගන්ධයෝ යැ... දිවෙන් දකයුතු රසයෝ යැ... කයින් දකයුතු ස්පර්ශයෝ යි. මහණෙනි, මේ මහණහට අගෝචර වූ මෙරමා අයත් විෂය යි.

ගොචරෙ භික්ඛවෙ, චරථ සකෙ පෙත්තිකෙ විසයෙ. ගොචරෙ භික්ඛවෙ, චරතං සකෙ පෙත්තිකෙ විසයෙ න ලච්ඡති මාරො ඔතාරං. න ලච්ඡති මාරො ආරාමීමණං.

කො ච භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ගොචරො සකො පෙත්තිකො විසයො , යදිදං චත්තාරො සතිපට්ඨානා. කතමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා: ඉධ භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායානුපස්සී විහරති...පෙ... චෙදනාසු....පෙ...චිත්තෙ... පෙ...ධම්මෙසු...පෙ... අයං භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ගොචරො සකො පෙත්තිකො විසයොති.

මහණෙනි, ගෝචර වූ සිය පියසතු විෂයෙහි හැසිරෙව්. මහණෙනි, ගෝචර වූ සිය පියසතු විෂයෙහි හැසිරෙන්නවුන් පිළිබඳව මරු අවකාශයක් නො ලබන්නේ ය. මරු අරමුණක් නො ලබන්නේ ය.

මහණෙනි, මහණහට ගෝචර වූ සිය පියසතු විෂය කීමෙක් ද

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

යත්: මේ සිවු සිව්වන්හු (සතරසතිපට්ඨාන යෝ)යි. කවර සතරෙක් ද යත්: මෙහි මහණ කයඤ්ච බලනසුලු වෙසෙයි...විදුම්හි ... සිත්හි... දහම්හි... මහණෙනි, මේ මහණහට ගෝවර වූ සියපිය සතු විෂය¹ යි.

මෙයට සමාන අදහසක් එහි ම මක්කට සූත්‍රයේ කියවෙයි. හිමාලය අඩවියේ වදුරුවැද්දෝ වදුරන් අල්ලා ගැනීම පිණිස ඔවුන් ගැවසෙන තැනක (වදුරුමංහි) ලහටු² (තදින් ඇලෙන ලාටු) තැබූහ. වදුරා එය අතින් අල්ලයි. ඒ අත ඇලුණි. එය ගැලවීමට අතින් අත ද තබයි. එය ද ඇලුණි. මෙසේ දෙපය ද තුඩ (මුඛය) ද ඇලුණේ වදුරුවැද්දෝ පස්පොලින් ම බැඳුණු වදුරා මරාගනිති. මෙසේ පසිඳුරන්ගෙන් පස්කම්හි ඇලුණේ අගෝවරයේ යෙදුනේ මෙරමා සතු විෂයෙහි යෙදුණේ මාර වසඟයට පත්වෙයි. මෙසේ නො වන්නට නම් සතර සතිපට්ඨාන වැඩිය යුතු ය³.

(සතර සතිපට්ඨාන - චන්දාරො සතිපට්ඨානා

කය පිළිබඳව මෙනෙහි කිරීම (කායානුපස්සනා), වේදනාව පිළිබඳව මෙනෙහි කිරීම (වේදනානුපස්සනා), සිත පිළිබඳව මෙනෙහි කිරීම (චිත්තානුපස්සනා), ධර්මය පිළිබඳව මෙනෙහි කිරීම (ධම්මානුපස්සනා).

සිහිය පිහිටු වීම, සිහිය එළඹවීම ය යි පදගතාර්ථ වශයෙන් අර්ථය ලැබේ. සිහිය පිහිටු වන තැන.

පධානට්ඨානන්ති චා පට්ඨානං, සතියා පට්ඨානං සතිපට්ඨානං, හත්ථිට්ඨාන- අස්සට්ඨානාදීනි විය⁴ .

¹ සති .V පි . 271

² කුගකිරි ආදිය ගෙන තැනූ තදින් ඇලෙන ලාටු වර්ගයක් -වටරුක්ක බීරාදීනි යොජෙත්වා ලෙභං කරොත්ති සතිඅ. පි .164

³ එහිම

⁴ මහානි අ. I පි .40

සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේදී මෙන්ම තවත් සූත්‍ර රැසකදී බුදුරදුන් විසින් සති පට්ඨාන හතරක් දක්වා තිබේ. ආනාපාන සති, චතු ඉරියා පථ, ද්වන්තිංසාකාර යනාදිය ඇතුළත් වන පරිදි ශරීරය මුල් කරගෙන කරනු ලබන සිහිය පිහිටුවීම කායානුපස්සනා නම්. (කායගතාසති ව.බ.) වින්දනයන්හි ඇති වීම හා නැති වීම පදනම් කර ගත් භාවනාව චේදනානුපස්සනාව නම් වෙයි. සිතපිළිබඳව බැලීම විත්තානුපස්සනා වන අතර විත්ත විෂය වූ ධර්ම පිළිබඳව වඩනු ලබන භාවනාව ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානය වෙයි. සිත පිරිසිදු කර ගැනීමට හා නිර්වාණය සාක්ෂාත් කර ගැනීමට ඇති සෘජු මාර්ගය සතර සතිපට්ඨානය යි.

අංගුත්තරනිකායෙහි

අග්‍රය

අග්ගපඤ්ඤාත්ති සූත්‍රය 4. 1. 2. 5

මේ සූත්‍රයෙන් අග්‍ර වන අය සතර දෙනෙක් පිළිබඳ විස්තරවෙයි. ඒ සිවු දෙනාගෙන් මාරයා ද කෙනෙකි.

එතදග්ගං හික්ඛවෙ ආධිපතෙය්‍යානං යදිදං මාරො පාපිමා¹

මහණෙනි, ආධිපත්‍යය කරණුවන් අතුරෙන් යම් මේ පාපී මාරයෙක් වේ ද, මෙ තෙම අග්‍ර ය.

සුරඅම්බට්ඨ හමුවීමට යයි

නො සැලෙන ශ්‍රද්ධාවක් තිබූ සුරඅම්බට්ඨ ගිහිශ්‍රාවකයන් අතර අග්‍රස්ථාන ලැබුවෙකි. සැවත්ති සිටු පවුලක උපන් සුරඅම්බට්ඨ තථාගතයන් තමනිවසට වැඩම කළ අවස්ථාවේ දහම් අසා සෝවාන් ඵලයට පත්විය.

¹ අති V 8 34

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ඉන්පසු මාරයා බුදුන්ගේ වේශය මවාගෙන සුරභිබව්ව වෙතට එළඹ, තමන් කලින් පඤ්චස්කන්ධය ම අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම යයි ප්‍රකාශ කළත් එහි එකක් වෙනස් ය, ස්ථිරය යනුවෙන් පැවසී ය. සුරභිබව්ව, දසබලයන් වහන්සේ එවැනි දේශනයක් නො කරණබවත් මේ මාරයා බවත් තේරුම් ගෙන 'මාරය ඔබ වැනි අය දහසක් ආව ද බුදුන් කෙරහි ඇති මගේ ශ්‍රද්ධාව වෙනස් නො වන බව කියා එතැනින් යන ලෙස කී ය. ඉන්පසු මාරයා අතුරුදහන් විය¹.

බුද්දකනිකායෙහි

සුත්තනිපාතයෙහි

කාරුණික වචන

පටිපාටිකාව 3-2

තේරඤ්ජරා ගංගා තීරයේ පටන් විරිය වචන
අවස්ථාවේ කථාගතයන් වෙතට පැමිණි නමුත්²

428 (මාරයා) නමුත් කරුණ වාචං
තාසමානො උපාගමී
කියො ත්වමසි දුබ්බණ්ණො
සන්නිකො මරණං තව

නමුත් කුළුණුබර තෙපුල් කියමින් එළඹියේ ය: තෙපි වැහරි වවු,
දුර්වර්ණ වවු, දැන් මරණය තොප හමුයෙහි වේ.

¹අනිඥ. I 8 396

²බ. 8. 10

429 සහස්ස භාගො මරණස්ස
එකංසො තථ ජීවිතං
ජීවි හො ජීවිතං සෙය්‍යං
ජීවං පුඤ්ඤානි කාහසි

තොපගේ මරණය දහස් කොටසකින් ආසන්නව තිබේ.
තොපගේ ජීවිතය එක් කොටසක් පමණක් ඉතිරිව ඇතියෙකි.
ජීවත් වවු, ජීවිතය උතුම්. ජීවත්වනුවෝ පින් කරන්නහු.

430 චරතො ච තෙ බ්‍රහ්මචරියං
අග්ගිහුත්තඤ්ච සුභතො
පහුතං වියතෙ පුඤ්ඤං
කිං පටානෙන කාහසි

බ්‍රහ්මචරියය රක්තා අග්නි හෝම (ගිනිදෙවියාපිදීම) කරණ
තොපට බොහෝ පින් රැස් වේ. ප්‍රධන්වීර්යයෙන් කුමක්
කරන්නේද?

431 දුග්ගො මග්ගො පටානාය
දුක්කරො දුරහිසම්භවො
ඉමා ගාථා භණං මාරො
අවධා බුද්ධස්ස සන්තිකෙ

ප්‍රධානය (නිර්වාණය) සඳහා වූ මාර්ගය දුර්ගමයැ. දුෂ්කරය.
නො ලැබිය හෙයි. මේ ගාථා කියමින් මාරයා බුදුරදුන් හමුයෙහි
සිටි යේ යැ.

433 (හගවත්තු) අණුමත්තෙනපි පුඤ්ඤෙන
අත්ථො මෙ න විජ්ජති
යෙසං ච අත්ථො පුඤ්ඤෙන
තෙ මාරො චත්තුමරහති

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

එසේ කී ප්‍රමත්තබන්ධු¹ පවිටු මරහට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ. 'අනුමාත්‍ර වූ ද සංසාර ගාමී පිනකින් මට අර්ථයෙක් නැත යම්කෙනකුට පිනෙන් පලක් ඇද්ද ඔහුට එසේ කීමට සුදුසු වන්නේය. '

434 අත්ථී සද්ධා තථා විරියං
පඤ්ඤා ච මම විජ්ජති
එවං මං පහිනත්තම්පි
කිං ජීවි මම පුච්ඡයි

මට ශ්‍රද්ධාව² ද විරියය ද ප්‍රඥාව³ ද ඇත මෙසේයින් නිවන්කරා යොමු කළ සිත් ඇති (භාවනා වඩන) මාගෙන් ජීවිතය ගැන කුමකට ප්‍රශ්න කෙරෙහිද?

436 ලොභිතො සුස්සමානමිති
පිත්තං සෙම්භඤ්ච සුස්සති
මංසෙසු ධීයමානෙසු
භියො විත්තං පසිදති
භියො සති ච පඤ්ඤා ච
සමාධි මම තිට්ඨති

ලේ වියලෙන කල්හි පිත් හා සෙම ද වියලෙනවිට මාංසය ක්ෂීණ වෙත් ම බෙහවිත් සිත පහදයි. මාගේ ස්මෘතියත් ප්‍රඥාවත් සමාධියත් බෙහවිත් වැඩෙයි .

437 තස්ස මෙවං විහරතො
පත්තස්සුත්තම වෙදනං
කාමෙසු නාපෙක්ඛතො විත්තං
පස්ස සත්තස්ස සුද්ධතං

¹ ප්‍රමත්තබන්ධු බ. පි. 11

² ශ්‍රද්ධා බ. පි. 86

³ පඤ්ඤා බ. පි. 53

මේ නයින් වසන්තාඩු උතුම් සැපයට පැමිණි මාගේ චිත්තය
උභය කාමයන් අපේක්ෂා නො කෙරෙයි. සත්ත්වයාගේ පිරිසිදු
බව බලව.

(විරියය-විරියං

කායික හා මානසික උත්සාහය විරියය නම්. මෙහිදී වතුරංග
විරියය අදහස්වේ යි.

වතුරංගවිරියය - වතුරංගවිරියං

තවො අවසුස්සතු, නහරු අට්ඨි මංසඤ්ච ලෝහිතං උපසුස්සතු.

හම ඉතිරි වේවා; නහර ඉතිරිවේවා; ඇට ඉතිරිවේවා; මස් ලේ
වියලේවා.

පදගතාර්ථ වශයෙන් අංග සතරකින් සමන්විත උත්සාහයයි .
ඉහත සඳහන් වන්නේ එම අංග හතරයි. බෝසත්වරුන්
බුද්ධත්වය සඳහා විරියය වඩන පිළිවෙළයි. මේ සඳහා යමක්
මනුෂ්‍ය විරියයෙන් ලබා ගත හැකි නම් "එය ලබා ගෙන මිස
නො නවතිමි" යන අධිෂ්ඨානය අත්‍යවශ්‍ය ය.

කාමං තවොච නහරුච
අට්ඨි ච අවසුස්සතු
උපසුස්සතු නිස්සෙසං
සරීරෙ මංස ලෝහිතං¹)

¹ සුනිආ. I 391 , මනි මජ්ඣිමනිකායෙහි සිටාගිරි සූත්‍රය බ.

මාරසේනාව

438 කාමා තෙ පටමා සෙනා
දුතියා අරති වුවුවකි
තතියා බුජපිපාසා තෙ
චතුත්ථි තණ්හා පවුවුවකි

කාමයෝ තාගේ ප්‍රථම සේනාව ය, අරතිය (නො ඇලීම) දෙවැනි සේනාව ය, සා පිපාසාව තුන්වැනි සේනාව ය, තාණ්හාව සිව් වැනි සේනාව ය,

439 පඤ්චමි ථීනමිද්ධං තෙ
ජට්ඨා තිරු පවුවුවකි
සත්තමි විචිකිච්ඡා තෙ
මක්ඛො ථම්මො තෙ අට්ඨමි

ථීනමිද්ධය පස්වැනි සේනාව ය, භය භයවැනි සේනාව ය, විචිකිච්ඡාව (සැකය) හත් වැනි සේනාව ය, මක්ඛය ථම්මය (මකුබව- අනුන්ගෙ ගුණ මැකීම, තද බව-මුරණ්ඩුකම) අට වැනි සේනාව ය,

440 ලාභො සිලොකො සත්තාරො
මිච්ඡා ලද්ධො ච යො යසො
යො චත්තානං සමුක්ඛංසෙ
පරෙ ච අවජානති

ලාභ ප්‍රශංසා සත්කාර යන මෙයින් වූ යසස, (නවවැනි) සේනාව ය, තමන් උසස් ලෙසත් අනුන් පහත් ලෙසත් සිතීම (දසවැනි) සේනාව ය.

441 ඵසා නමුචි තෙ සෙනා
කණ්හස්සාතිප්පහාරිණී
න නං අසුරො ජිනාති

ජෙත්වා ච ලහනෙ සුඛං¹

නමුච්චිය, මෙ තාගේ සේනාය. අශූර පුරුෂයා පරදීයි. ශූර පුරුෂයා දිනයි.

මාරසේනාව නම්; කාමයෝ, අරතිය (අධිකුශලයන්හි නො ඇලීම), සා පිපාසා, තෘෂ්ණාව, ථීනමිද්ධය, භය, විචිකිච්ඡාව, මක්ඛො, ථම්භ, ලාභ ප්‍රශංසා සත්කාරය යන මෙයින් වූ යසස, තමන් උසස් ලෙසක් අනුත්පහත් ලෙසත් සිතීම

(කාමයෝ - කාමා

වස්තුකාම, ක්ලේශකාම යන කාමයෝ ය.

භෞතික වූ කාම වස්තූන් විෂයෙහි ඇති වන ආශාව වස්තු කාමය වශයෙන් හැඳින්වේ. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන ඉන්ද්‍රිය ගෝචර අරමුණු (පසිඳුරන් ගේ විෂය) කාම වස්තු වෙති. මෙම කාම වස්තූන් සුභ වශයෙන් ගැනීමෙන් මනසෙහි ඇතිවන ආශාව ක්ලේශ කාමය උපදවයි. කාම වස්තූන් විෂයෙහි ඇතිවන ආශාව කාමච්ඡන්ද්‍ර වශයෙන්ද සිතිවිලි විෂයෙහි ඇතිවන ආශාව සංකල්ප රාග වශයෙන්ද හඳුන්වන වූල නිද්දේසය ඒවා ක්ලේශ කාම බව අවධාරණය කරයි

නො ඇලීම - අරති

වනසෙනසුන්හි උසස් කුශලධර්මයන්හි අනභිරතිය අකැමැත්ත අරති නම් වෙයි.

පන්තෙසු චා සෙනාසනෙසු අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරෙසු චා අධිකුසලෙසු ධම්මෙසු අරති අරතිතා අනභිරති අනභිරමණා

¹ සුතී. 8. 128

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

උක්කණ්ඨිතා පරිත්‍යේසිතා අයංචුච්චති අරත්

ථිනමිද්ධය=ථිනමිද්ධ

නිවරණ පහකි. ථිනමිද්ධය එයින් එකකි.

ඤාණය / නුවණ, සිතේ එකඟ බව ආවරණය කරන කෙලෙස් කරුණු පහකි. (පඤ්ච නිවරණ) ධ්‍යානාංග ආදී යහපත් අදහස් වළක්වන හෙයින් නිවරණ නම් වෙයි. විවිධ වර්ණයෙන් යුතු වතුරක් මෙනි.

ථිනං චිත්තගෙලඤ්ඤං, මිද්ධං චෛතසිකගෙලඤ්ඤං ථිනඤ්ච මිද්ධඤ්ච ථිනමිද්ධං²

ථිනං සිතෙහි හැකුළුන බව, මිද්ධං චෛතසිකයන්ගේ හැකුළුන බව ය.

ථිනමිද්ධ නිවරණය: ගත සිත දෙකෙහි හැකිලෙන බව, අක්‍රියාශීලීභාවය යනු ථිනමිද්ධ නිවරණ යයි.

තෘෂ්ණාව- තණ්හා ව.බ.

විචිකිච්ඡාව- විචිකිච්ඡා ව. බ.

ලාභ ප්‍රශංසා සත්කාර යන මෙයින් වූ යසස,-ලාභෝ සිලොකෝ සක්කාරෝ මිච්ඡාලාභ බ. පි . 122

තමන් උසස් ලෙසත් අනුන්පහත්ලෙසත් සිතීම
යෝ වත්තානං සමුක්කංසෙ පරෙ ව අවජානති

මෙයින් විස්තර වන්නේ අත්තුක්කංසන පරවම්භන යනුවෙන් සඳන්වන මානසයි.

මාන, යනු අහංකාරයයි. උඩඟුව, ආඩම්බරය යන පදයන් ද ඒ

¹ විත . පි 369

² දිකි අ II පි .147

සඳහා යෙදෙයි. එය ප්‍රකට වන ආකාර දෙකකි. එනම්; තමා උසස්යයි සිතීම (අත්තුක්කංසන) හා අනුන් හෙලා දැකීම (පරවම්හන) යනුවෙනි.

සුනි. ධනිය සුත්‍රය සහ එහි අටුවාවට අනුව ධනියගේපාල හා ඔහුගේ බිරිඳ බඹසර විසීමට (මහණදම් පිරීමට) සිතූහ.

32 ගොපි ච අහං ච අස්සවා
බ්‍රහ්මචරියං සුගතො චරාමසෙ
ජාතිමරණස්ස පාරගා
දුක්ඛස්සන්තකාරා හවාමසෙ ¹

ගොපි ද මම ද කීකරුව සුගතයන් වහන්සේ වෙත, බඹසර වස් වසම්හ (පැවිදිවන්නෙමු) ජාතිමරණයාගේ පාරයට(එතරට) යන්නමෝ වම්හ. දුක්කෙළවර කරන්නමෝ වම්හ.

මාරයා ඔවුනට බාධා කරන්නට සිතා ඔවුන් වෙතට පැමිණ ගවමහිසාදියෙන් හා දූදරුවන් නිසා ලැබෙන සතුව කියා පැවිදි නො වන ලෙස කී ය. එහෙත් ඒ දෙදන පැවිදි වූහ.

¹ සුනි. 8. 10

ජාතකට්ඨකථාවෙහි

නික්ම නො යන ලෙස කියයි

සිද්ධාර්ථකුමාරයන් මහාහිනිෂ්ක්‍රමණය කළ අවස්ථාවේ මාරයා එයට බාධා කෙළේ ය. මෙයින් සත්වැනි දින චක්‍රරත්නය පහළ වන්නේය. අහිනිෂ්ක්‍රමණය නො කරන්න යි පැවසීය.

මාරො බොධිසත්තං නිවත්තෙස්සාමීති ආගන්ත්වා ආකාසෙ ඨිතො ආහ 'මාරිස' මා නික්ඛම, ඉතො තෙ සත්තමෙ දිවසෙ චක්කරතනං පාතුහවිස්සති ... නිවත්ත මාරිසාති ...¹

මාරයා බෝසතුන් නවත් වම් යි එහි පැමිණ අහසෙහි සිට නිදුකාණෙනි, අහිනිෂ්ක්‍රමණය නො කරන්න මෙයින් සත් වැනි දින චක්‍රරත්නය පහළවන්නේය. ... නවතිනු නිදුකාණෙනි,...යි කීය. බෝධිසත්ත්වයෝ එය ප්‍රතික්ෂේප කර අහිනිෂ්ක්‍රමණය කළහ.

(මාරයා) මා නික්ඛම මහාවීර
 ඉතො තෙ සත්තමෙ දිනෙ
 දිබ්බං තු චක්ක රතනං
 අද්ධා පාතු හවිස්සති

මහාවීරය, අහිනිෂ්ක්‍රමණය නොකරන්න මෙයින් හත් වැනි දින ඒකාන්තයෙන් දිව්‍යමය චක්‍රරත්නය ඔබට පහළවන්නේය.

(බෝධි සත්ත්වයෝ) ජානාමහං මහාරාජ
 මය්හං චක්කස්ස සම්භවං
 අනත්ථිකොහං රජ්ජෙන
 ගච්ඡ තචං මාර මා ඉධ

¹ ජාග I. 8 . 69

මහරජ, චක්‍රවර්තය පහළවන බව දනිමි. මට රජකමින් පලක් නැත. මාරය මෙහි නො සිට පහවයනු.

සකලං දසසහස්සමිති
ලොකධාතුමහං පන
උන්නාදෙත්වා හවිස්සාමි
බුද්ධො ලොකෙ විනායකෝ¹

මම දසදහස්ස් සක්වළ උන්නාද කොට ලෝකයෙහි බුදුවන්නෙමි ලෝක නායක වෙමි.

එයින් ද නො නැවතුන මාරයා බෝසතුන්ගේ වරදක්-
දුබල කැනක් සොයමින් ලුහුබැඳ සිටියේ ය.

මාරපරාජය

මහාහිනිෂ්ක්‍රමණය කළ බෝසත්හු කිං කුසලගවේෂිව හැසුරුණෝ ය. සාචුරුද්දක් දුෂ්කරක්‍රියා කර එයින් සත්‍යාවබෝධය කළ නො හැකි බව තේරුම් ගෙන එම අත්තකිළමවානු යෝගය (ශරීරයට දුක් දී කරන භාවනාව) අතහැර ගයාවේ බෝධියමුල, එදිනම සොත්ථිය බමුණා දෙන ලද කුසතණ අතුරා තනා ගත් අසුනෙහි පළක්බැඳ (හිඳ) ඉඳ වතුරංගසමන්තාගත වීර්යයෙන් යුක්තව භානාවේ යෙදුනාහ.

තස්මිං සමයෙ මාරොදෙවපුත්තො 'සිද්ධත්ථකුමාරො මය්හං වසං අතික්කමෙතු කාමො, න දානිස්ස අතික්කමිතුං දස්සාමිති' මාරබලස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එතමත්ථං ආරොචෙත්වා මාරසොසං නාම සොසාපෙත්වා මාරබලං ආදාය නික්බමි .

¹ බුදුග. පි. 282

එසමයෙහි මාරදිව්‍යපුත්‍රයා සිදුහත්කුමරු මාගේ විෂය ඉක්මවනු පිණිස ක්‍රියා කරයි, 'දැන් එයට ඉඩ නො දෙමි යි, මාරසෙනාග වෙත ගොස් ඒ බව කියා මාරසෝභාවක් කර මාරබලකාය (දස මරසෙන්) බණවාගෙන බෝසතුන් වෙතට ගියේ ය.

ඉන් පසු බෝසතුන් වෙතින් මාරසෙනාග පැරද හිස් ලූ ලූ අතට පලා ගියේය. මාරයා කළ සියල්ල ව්‍යර්ථ විය. වැලිදු මාරයා ගිරිමේඛලා ඇතුළුවීන් බැස බෝසතුන් වෙතට ගොස් ඒ පළඟ (ආසනය) තමන්ට (මරුට) අයත් බවත් එය අතහැර යනලෙස පැවසීය . එකල බෝධිසත්ත්වයෝ හේතු සාධක සහිතව පළඟ තමන්ට උරුම බව හා එය හැර දමා නො යන බව ප්‍රකාශ කළහ.

...බොධිසත්තං උපසංකම්පිතා 'සිද්ධත්ථ උච්චති එතස්මා පල්ලංකා නායං කුශ්ඨං පාපුණාති මය්හං එව පාපුණාති ' ති ආහ. මහාසත්තො තස්ස වචනං සුත්වා අවොච- 'මාර, නෙව තයා දස පාරමියො පුරිතා, න උප පාරමියො, න පරමත්තථ පාරමියො, න පඤ්ච මහාපරිච්චාගා පරිච්චත්තා, න ඤාචත්ථවරියා, න ලොකත්ථවරියා න බුද්ධිවරියා වරිතා සබ්බා තා මයායෙව පුරිතා, තස්මා නායං පල්ලංකො කුශ්ඨං පාපුණාති මය්හෙවෙසො පාපුණාති 'ති¹

... (මාරයා) බෝ සතුන් වෙතට එළඹ 'සිද්ධාර්ථයෙන්, මේ පළඟ හැර (මේ පළඟ බැඳ සිටීමෙන් නැගිට) පහව යනු. මෙය තොපට (නො පැමිණේ) අහිමිය, මට ම (පැමිණේ) හිමි යි කී ය. මහසත්ත්‍ව ඔහුගේ වදන් අසා මෙසේ පැවසූහ. මාරය, තා විසින් දස පාරමිතා, උපපාරමිතා, පරමත්ථපාරමිතා නො පුරණ ලදි. පඤ්ච මහාපරිත්‍යාග නො දෙන ලදි. ඤාතාර්ථ වරියා, ලෝකාර්ථ වරියා, බුද්ධි වරියා, නො කරණ ලදි. ඒ සියල්ල මා විසින් ඉටු කරන ලදි එහෙයින් මේ පළඟ තට නො පැමිණෙයි . මට ම පැමිණෙයි යි ' කීහ.

¹ සං. I. 8 . 80

දස පාරමිතා බලයෙන් දස මාරසේනාවෝ පරාජයට පත්වූහ.

අථ මහා පුරිසො තං සමාරං මාරබලං ඛන්ති මෙත්ත වීරිය පඤ්ඤාදීනං අත්තනො පාරමිතමානුභාවෙන විද්ධංසෙත්වා...

ඉක්බිති මහාපුරිසයන් ඛන්ති මෙත්ත වීරිය පඤ්ඤා ආදී තමාගේ පාරමිතා බලයෙන් සේනා සහිත මාරයා වනසා...

දස පාරමිතා බෝධිසත්ත්ව වරයකු සතු විය යුතු උත්තම ගුණාංගයෝය. බුද්ධත්ත්වය ලබාගැනීම සඳහා නියමිත විවරණ ලද පුද්ගලයා බෝධිසත්ත්වයා ලෙස සැලකෙයි. පාරමි හෝ පාරමිතා යන්නෙහි වචනාර්ථය වන්නේ කෙනකුට එතරට යෑමට ඉවහල්වන කරුණු යනුයි. බෝධිසත්ත්ව වරයකු බුද්ධත්ත්වයට යොමු කරවන ධර්ම ලෙස පාරමිතා සලකනු ලැබේ. එබැවින් මෙම පාරමිතා බුද්ධකාරක ධර්ම යනුවෙන් ද හැඳින් වී ඇත. බෝසත්වරුන් තම අතීත ජන්මයන්හිදී මෙම පාරමිතා සම්පූර්ණ කර ඒවා පූර්ණත්වයට පමුණුවයි.

ගෞතම බෝසතුන් වහන්සේ බුද්ධත්ත්වය අපේක්ෂාවෙන් පාරමිතා පිරු අන්දම ජාතක කථාවලින් පැහැදිලි වෙයි. පරිත්‍යාග ශීලිත්වය වර්ධනය කිරීම හා තෘෂ්ණාව නැතිකිරීම දාන පාරමිතාවෙන් අපේක්ෂා කෙරෙයි. තමන්ගේ ධන ධාන්‍යාදිය පමණක් නොව ඇස්, ඉස්, මස්, ලේ පවා දන් දෙමින් ආත්මාර්ථකාමීත්වය, තෘෂ්ණාව බැහැර කිරීම දාන පාරමිතාවේ මුඛ්‍යාර්ථය වෙයි.

ගෞතම බෝසතුන් ධන ධාන්‍ය වස්තුව ඇස්, ඉස්, මස්, ලේ දන් දෙමින් දාන පාරමිතාව වර්ධනය කිරීමේ කථාපුවත් රාශියක් ජාතක කථා අතර දැකගත හැකිය. විශේෂයෙන් වෙස්සන්තර

¹ බුද්ධ 8 . 289

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ජාතකය, (547) සිව් ජාතකය, (499), සස ජාතකය, (316) (ව්‍යාඝ්ථි ජාතකය) ආදිය මේ අතුරින් ප්‍රමුඛ වෙයි.

බෝධිසත්ත්වයෝ තා හට දානපාරමිතාව පිරුවට සාක්ෂි කවරේද? යි මරුගෙන් විමසූහ. එවිට මාරසේනා 'මම සාක්ෂි 'මම සාක්ෂි යයි බෙරිහන් දුන්න.

මාරයා පෙරළා බෝසතුන්ට සාක්ෂි ඇද්දැ යි විමසීය. සචේතනික කිසිවෙක් නො මැක. දක්ෂිණ හස්තය මහාපාඨුවියට දිගුකොට වෙස්සන්තර සමයේ පඤ්ච මහා පරිත්‍යාග කළබවට සාක්ෂි වන්නැයි කීහ. පට්ඨිතොමෝ 'මම සාක්ෂි, මම සාක්ෂි' යි උන්නාද කළාය.

දානපාරමිතාවෙන් තෘෂ්ණාව නැමැති සේනාව පැරදුනේය.

ශීලය දෙවැනි පාරමිතාවට ඇතුළත් වෙයි. අවම මට්ටමින් සචේතනිකව පස් පවුටලින් වැළකෙමින් පංචශීලය ආරක්ෂා කිරීම එහිලා අපේක්ෂා කෙරෙයි. ශීලය වූ කලී ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයේ පදනමයි. අප මහ බෝසතුන් සීලවනාග, (72) සංකපාල, (524) වැනි ජාතකයන්හි දී ශීල පාරමිතාව ආරක්ෂා කළ ආකාරය පැහැදිලි කොට තිබේ.

ශීල පාරමිතාවෙන් අරති නැමැති සේනාව පැරදුනේය.

නෙක්ඛම්ම හෙවත් නෛෂ්ක්‍රමය යනු අත්හැරීමයි. ලොකික සැප සම්පත් අත්හැර දමා ශිහිගෙන් නික්ම පැවිද්දට පත්ව දුකින් එතරවීම සඳහා අදාළ ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම නෙක්ඛම්ම පාරමිතාව පිරීමෙන් බලාපොරොත්තුවෙයි. ගෘහ ජීවිතය සම්බාධක කෙලෙස් උපදවන තැනක් වශයෙන් සලකා බෝසතුන් පැවිද්දට පත් වූ ආකාරය මධ්‍යදෙව ජාතකය (9) තුළින් මනාව පැහැදිලි වෙයි.

නෙක්ඛම්මපාරමිතාවෙන් කාමයෝ නැමැති සේනාව පැරදුනේය.

ප්‍රඥා පාරමිතාව (පඤ්ඤා පාරමි) සමයක් අවබෝධය සහ ප්‍රඥාව වර්ධනය කිරීමයි. බුදු දහමේ ඉතා පෘථුල ක්ෂේත්‍රයක් ප්‍රඥාවට

අයත් වෙයි. පූර්ණ සත්‍යාවබෝධයට මෙන්ම අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම වශයෙන් සංස්කාර ධර්මයන්ගේ ත්‍රිලක්ෂණය අවබෝධ කරගැනීමට ප්‍රඥාව ඉවහල් වෙයි. දුක්ඛ සමුදය නිරෝධ මග්ග වශයෙන් එන චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධය ද ප්‍රඥාවට ඇතුළත් වෙයි. සත්කුහස්ත ජාතකය හා උම්මග්ග ජාතකය ප්‍රඥා පාරමිතාවට නිදර්ශන සපයයි.

ප්‍රඥා පාරමිතාවෙන් විචිකිච්ඡා නැමැති සේනාව පැරදුනේය.

වීරිය පාරමිතාවෙහි වීරිය යන්නේ වචනාර්ථය උත්සාහය හෝ ශක්තිය යන්නයි. වීරිය යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ හුදෙක් කායික ශක්තිය නොවේ. එයින් බෙහෙවින්ම අදහස් කරනුයේ මානසික ශක්තිය හෝ සදාචාර වර්ධනයෙහි දරන ප්‍රයත්නයයි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙහි එය සම්මා වායාම යනුවෙන් හැඳින්වෙයි. වීර්යය බෝසතුන් තුළ පැවතුණු කැපී පෙනෙන ලක්ෂණයකි. වීර්යවත් පුද්ගලයා ඉදිරිපත් වන බාධක මැඩ අභිමතාර්ථය දක්වා යාමට උත්සාහවත් වෙයි. බෝසතාණෝ වීර්ය පාරමිතාව එහි උපරිම තලයෙන් සම්පූර්ණ කළහ. මහා ජනක ජාතකය (539) හා වණ්ණුපට් ජාතකය (02) ඒ සඳහා නිදසුන්ය.

වීරිය පාරමිතාවෙන් ටීනමිද්ධ නැමැති සේනාව පැරදුනේය.

ක්ෂාන්ති (බන්ති) පාරමිතාව සයවැන්නයි. පුද්ගලයකු තුළ ක්ෂාන්තිය හෙවත් ඉවසීම ඇත්තේ නම් ඔහු වෙනකකු තමාට දොස් නැගුව ද නොකීපෙයි. ඉවසීම මගින් පුද්ගලයකුගේ ප්‍රකෝපවත් වන වර්ත ස්වභාවය මැඩලිය හැකිය. ක්ෂාන්තියට ප්‍රතිවිරුද්ධ ලක්ෂණය වන්නේ ද්වේෂයයි. විමුක්තිලාභය සඳහා බාධකයක් වන ද්වේෂය තෘෂ්ණාව මෙන්ම මූලිනුප්‍රා දැමිය යුතු ක්ලේශ ධර්මයකි. කෙනකු මට දොස් කීවේය, බැන්නේය, ජයගත්තේය, පහර දුන්නේය යනුවෙන් සිතමින් ඇති කරගන්නා චෛරය ක්ෂාන්තියෙන් මැඩ පවත්වන ලෙස බුදුන් වහන්සේ විසින් අවධාරණය කොට තිබේ. බන්තිවාදී ජාතකය (313) බෝසතුන් ප්‍රගුණ කළ ක්ෂාන්තිය ප්‍රකට කර දක්වන ජාතක කථාවකි.

ක්ෂාන්ති පාරමිතාවෙන් සා පිපාසා නැමැති සේනාව පැරදුනේය. සත්‍ය පාරමිතාව (සච්ච) තුළින් සත්‍යවාදිත්වය ප්‍රගුණ කෙරෙයි. මරණය ඉදිරියේ වුවද සත්‍යයෙන් නොවෙන්ව මුසාවාදී වීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට කෙනකුට හැකිවන්නේ සත්‍ය පාරමිතාව පිරීමෙනි. මහා සුක්කසෝම ජාතකය (537) හා හිරි ජාතකය (363) බෝසතුන්ගේ සත්‍ය පාරමිතාව සම්පූර්ණ කළ අවස්ථා පෙන්වුම් කරයි.

සත්‍ය පාරමිතාවෙන් මිථ්‍යාලාභ ප්‍රශංසා සත්කාර යන මෙයින් ඇතිවන යසස නැමැති සේනාව පැරදුනේය.

අටවැනි පාරමිතාව අධිථිඨාන පාරමිතා නමින් ගැනෙයි. කිසියම් යහපත් ක්‍රියාවක් සඳහා ඇති කරගන්නා දැඩි අධිෂ්ඨානය කාර්ය සමාප්තිය තෙක් ආරක්ෂා කර ගැනීමට මෙම පාරමිතාව ප්‍රගුණ කළ පුද්ගලයාට හැකිවෙයි. අධිෂ්ඨාන පාරමිතාව නොමැතිව අනෙක් පාරමිතා පූරණය ද කළ නොහැකිය. එබැවින් මෙම පාරමිතාව සෙසු සියලු පාරමිතාවන්ගේ පදනම ලෙස සැලකිය හැකිය. සැලෙන මනසකින් කිසිදු කාර්යයක් නිෂ්ටාව දැකිය නොහැකිය. සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝසතුන් ජය ශ්‍රී මහා බෝධි පල්ලංකය අරා වැඩ සිටියේ චතුරංග විරියයෙන් යුතු මහා අධිෂ්ඨානයකිනි. බුදුව මිස මින් නොනැගිටිමි යන අධිෂ්ඨානය අත් නොහළ උන්වහන්සේ පැමිණි සෑම බාධකයක්ම බිඳ දමා සමයක් සම්බුද්ධත්වය අවබෝධ කළහ. උන්වහන්සේ අතීත ජන්මයන්හි අධිෂ්ඨානය පුරුදු පුහුණු කළ අවස්ථා තේමිය (538) වැනි ජාතකයන්ගෙන් පෙනේ.

අධිථිඨාන පාරමිතාවෙන් භය නැමැති සේනාව පැරදුනේය.

නවවැනි මෛත්‍රී (මෙත්තා) පාරමිතාව තුළින් ප්‍රගුණ කෙරෙන්නේ මෛත්‍රීය හෙවත් මිතුරකුගේ ස්වභාවයයි. හොඳ හිතයි, දයාවයි, සෑම කෙනෙකුටම යහපතක් වේවායි සිතන හොඳ හිත අප්‍රමාණව අසීමිතව සමස්ත ලෝකවාසී සියලු සත්ව ප්‍රජාව කෙරෙහිම සමානව යොමු කිරීම මෛත්‍රීය ප්‍රගුණ කිරීම යන්නෙන් අදහස් කෙරෙයි. හදවත පිරුණු ආදරයෙන් යුතුව

ද්වේෂය සම්පූර්ණයෙන් ඉවත් කිරීමට මේ මගින් හැකි වෙයි. චෛත්‍යය බ්‍රහ්ම විහාර සතරින් එකකි. කැරණා, මුදිතා හා උපෙක්ඛා යනු එහි අනෙක් ගුණාංගයි. චූල ධර්මපාල ජාතකය (338) බෝසතුන් මෙත්තා පාරමිතාව ප්‍රගුණ කළ අවස්ථාවක් නිරූපණය කරයි.

චෛත්‍යපාරමිතාවෙන් මක්ඛො ථම්මො නැමැති සේනාව පැරදුනේය.

දසවැනි පාරමිතාව උපෙක්ෂාවයි. සාධාරණව මැදහත්ව පක්ෂපාතී නොවී යමක් දෙස බැලීමේ ශක්තිය උපෙක්ෂාව නමින් හැඳින්වෙයි. කිසිදු බැඳීමකට හෝ ද්වේෂයකට නොපැමිණ හොඳ නරක, සුවදුක් වැනි තත්ත්වයන් හමුවේ මධ්‍යස්ථව සිටීම බුද්ධත්වය සඳහා වැඩිය යුතු ගුණාංගයකි. ලාභ අලාභ වැනි අෂ්ටලෝක ධර්මයන්හි (අථිට්ඨලොකධර්ම) නොසැලී සිටීම ද උපෙක්ෂාවටම අයත් ලක්ෂණයකි. බුදුරජාණන් වහන්සේ තුළ මෙම ගුණාංගය පූර්ණ වශයෙන් පැවති බැවින් උන්වහන්සේ තාදී ගුණයෙන් යුක්තවූ බව පැවසෙයි. අතීත බෝධිසත්ත්ව ජන්මයන්හි දී උපෙක්ෂා පාරමිතාව ප්‍රගුණ කළ අවස්ථා ලෝමහංස (94) වැනි ජාතක කථාවලින් පැහැදිලි වෙයි. උපෙක්ඛා පාරමිතාවෙන් අත්තුක්කංසන පරවම්භන නැමැති සේනාව පරාජය කළහ.

ජයො හි බුද්ධස්ස සිරිමනො අයං
මාරස්ස ච පාපිමනො පරාජයො
උග්ගොසය්‍යං බොධිමණ්ඩෙ පමුදිතා
ජයං තදා දෙවගණා මහෙසිනො¹

බෝසතාණෝ දසමරුන් පරදා බුද්ධත්වය ලැබූහ. එයින් දේව සමූහය ප්‍රමුදිත වූහ. ශ්‍රීසඤ්ඤ බුදුරජාණන් වහන්සේ විජයග්‍රාහී වූහ. මාරයා පරාජිතය යි ජයසෝමා කළහ.

¹ ජාග..8. 72

අඟුරුවළක් මවයි

බදිරංගාරජාතකය (40)

මේ ජාතකය අනාථපිණ්ඩික සිටුවරයාගේ පරිත්‍යාගශීලීත්වය හා සම්බන්ධවෙයි.

අතීතයේ බෝධිසත්ත්වයෝ බරණැස සිටුපවුලක උපන්නෝය. කුසල් කිරීමේ නිරත වූ හෙතෙම දන්දීම පුරුද්දක් කරගත්තේය. පසේබුදුවරු සත් දිනක් ධ්‍යානගතව සිට එයින් නැගීසිට ධර්මාභිසමය හිමි කෙනෙකු වෙතට පිඩු පිණිස වඩිති. (බෝධිසත්ත්වයන්) සිටුපුත්‍රයා එම හේතු වාසනා ඇති හෙයින් එක් පසේබුදුවරයෙක් ධ්‍යානයෙන් මිදී එදින පිඩු පිණිස බෝධිසත්ත්වයන්ගේ නිවසට වැඩමකිරීමට තීරණය කළහ.

පසේ බුදුහු එම නිවසට ගියහ. ඒ අවස්ථාවේ මාරයා දන්දීම වළකනු පිණිස එහි බෝසතුන් හා පසේබුදුන් අතර විශාල ගිනිඅඟුරුවළක් මැවීය. බෝසත්හු ආහාර ගෙන ගිනිඅඟුරුවළට බැස්සාහ. එකෙකෙහි නෙළුම් මලක් පිපී බෝසතුන්ගේ පාද එහි පිහිටියෙන් නිසිපරිදි ආහාර පසේබුදුන්ට පිළිගැන්වීමට හැකි විය¹.

¹ ජාග I. 8 . 229

ධම්මපදයෙහි- ධම්මපදට්ඨකථාවෙහි

රාහුලකෙර වෙකට පැමිණියේය

රාහුලක්ථේර කථාවස්තුව 248

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙවරම වැඩවසද්දී එක්දිනක් බොහෝ ආගන්තුක හික්ෂුහු පැමිණියාහ. එදින රාහුල තෙරුන්ට සයනය කිරීමට තැනක් නොතිබුණ හෙයින් ගඳකිළියේ දොර අසල හොත්තේ ය. ගඳකිළියේ දොර අසල හොච්ඡා රාහුල තෙරුන් දුටු මාරයා මෙසේ සිතී ය

'සමණස්ස ගොතමස්ස රුජ්ජකංගුලී ඛනි නිපන්තො සයං අන්තො ගන්ධකුටියං නිපන්තො අංගුලියා පිළියමානාය සයම්පි පිළිතො හවිස්සති ' ති

'ශ්‍රමණ ගොතමයන්ගේ මේ පුත්‍රයා ගඳකිළියේ දොර අසල සයනය කරයි. තෙමේ ගඳකිළිය තුළ හොච්ඡා පුත්‍රයාට පීඩා කළ කල්හි තෙමේ ද පෙළනලද්දේ වන්නේය නුවෙහි'.

මෙසේ සිතා මහත් ඇත් වෙසක් මවා ගෙන පැමිණ ශබ්දයක් කර හොඬ රාහුල තෙරුන්ගේ හිසමත කැබිය. ගඳකිළිය තුළ සිටි බුදුහු ඒ මාරයා බව දැන, මාරය, ඔවුන් අය කෙතරම් ආව ද මගේ පුතු බියනොවේ. ඔහු තෘෂ්ණාව නැසුවේ ය. විරිය හා ප්‍රඥාව ඇත්තේය. යි වදාරා මේ ගාථා දෙසූහ.

*නිට්ඨං ගතො අසන්තාසී
චිත්තණ්හො අනංගණො
අච්ඡන්දි හවසල්ලානි
අන්තිමොයං සමුස්සයො*

යමෙක් නිමාවට-රහත්බවට පැමිණියේ ද, තැනි නො ගනී.

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ද, කෘෂ්ණාව දුරු කෙළේ ද, රාගාදී අංගණ රහිත වේ ද,
කෙලෙස් උල් නැසුවේ ද, මේ ඔහුගේ අන්තිම ආත්ම භාවය යි.

විත තණහො අනාදානො
නිරුක්තිපද කොවිදො
අක්ඛරානං සන්නිපාතං
ජඤ්ඤො පුබ්බ පරානි ච
සචෙ අන්තිම සාරිරො
මහා පඤ්ඤො මහා පුරිසොති වුවවති¹

යමෙක් කෘෂ්ණාව දුරු කෙළේද, සිවු පිළිසිඹියාවේ දක්ෂ ද,
අකුරුසමුදාය හා පෙරඅපර අකුරුත් දැනී ද, අන්තිම ආත්ම භාව
යෙහි සිටින ඒ පුද්ගලයා මහා නුවණැත්තෙක් යයි ද, මහා
පුරුෂයෙක් යයි ද කියනු ලැබේ. ඉන්පසු මාරයා අකුරුදහන්විය.

(සිවු පිළිසිඹියා - නිරුක්ති පද

සතර ප්‍රතිසම්භිදා වත්කාරො පටිසම්භිදායනුවෙන් ද සඳහන්
වෙයි.

අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති, ප්‍රතිභාන. යනු සිවු පිළිසිඹියා වෝ ය.

ඇතැම් මහ රහතන් වහන්සේලාට සිවු වැදෑරුම් පටිසම්භිදා
හෙවත් ගැඹුරුවූත් විශ්ලේෂණාත්මක වූත් ඥාන විශේෂ තිබිණි.
ඒවා අර්ථ ප්‍රතිසම්භිදා, ධර්ම ප්‍රතිසම්භිදා, නිරුක්ති ප්‍රතිසම්භිදා,
ප්‍රතිභාන ප්‍රතිසම්භිදාය. විභංගයෙහි අර්ථ දක්වා ඇති පරිදි
පළමුවැන්න අරුත් පිළිබඳවය. දෙවැන්න දහම පිළිබඳවය.
තෙවැන්න මුල් දෙකෙහි භාෂාව පිළිබඳවය. සිවුවැන්න මුල් තුන
පිළිබඳව වටහා ගන්නා නුවණය.

¹ අත්ථෙ ඤාණං අත්ථ පටිසම්භිදා, ධම්මෙ ඤාණං ධම්ම

¹ ධපඥ. පි . 56

පටිසම්භිදා, ධම්ම නිරුත්තාභිලාපෙ ඤාණං නිරුත්ති
පටිසම්භිදා, ඤාණෙසු ඤාණං පටිභාන පටිසම්භිදා¹

මාරකායික දෙව්වරු

විසාඛා සභායිකාවන්ගේ කථාවස්තුව

මාරකායික දෙව්වරුන් යනු මාරපාක්ෂික, මාරයා අනුගමනය
කළ දෙවියෝ වෙති. අවුඩ, අනර්ථ කරන්නෝ වෙති.

අඤ්ඤතරා මාරකායිකානි නාමවසෙන අපාකවා එකා
භූමිමදෙවතා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මාරපක්ඛිකා මාරස්සනුවත්තිකා 'එව
මය්හං මාරධෙය්හං' නාතික්කමිස්සතිති චින්තෙත්වා..²

විසාඛාවගේ සභායිකාවෝ සුරාපානයට පුරුදු වූවෝ ය. එක්
දිනක් සභායිකාවන් සමඟ විසාඛාව වෙහෙරට ගොස්
ධර්මාලාවේ බුදුන් ඉදිරියේ ඉඳ සභායිකාවන්ට දහම් දෙසන
ලෙස ඇයද සිටියා ය. සුරාපානය කර සිටි ඒ සභායිකාවන්ට
මාරකායික දේවතාවියක් ආච්ඡට වූවාය.

...අපේකා මාරකායිකා දෙවතා 'ඉමෙසං සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා
සමණස්ස ගෞතමස්ස පුරතො විජ්ජකාරං දස්සෙස්සාමි' ති
චින්තෙත්වා තාසං සරීරෙ අධිමුච්චි. තාසු එකච්චා සත්ථු පුරතො
පාණිං පහරිත්වා හසිතුං එකච්චා නච්චිතුං ආරහිංසු ...

... ඉක්බිති එක් මාරකායික දේවතාවියක් 'මොවුන්ගේ සිරුරට
ඇතුල් ව ශ්‍රමණ ගෞතමයන් ඉදිරියේ විකාර දක්වමිසි ' ඇලාගේ
සිරුරට ඇතුල් වූවාය. ඒ කාන්තාවන් අතර සමහරු බුදුන්
ඉදිරියේ අප්පඨි ගසමින් සිහවෙමින් නැටුම් ඇරඹූහ...

¹ පටිඤ්. පි. 2

² සමන්තපාසාදිකා I පි 289

මේ මාරකායිකයින්ගේ ක්‍රියාවක් බව තේරුම් ගත් බුදුහු ඔවුනට ඒ බව වදාරා දැන් එම රාගාදී අග්නි නිවාළීමට උත්සාහ කරන ලෙසත් සුරාපානයේ ආදීනවත් පහදා මෙ සේ දේශනාකළහ.

කො හු භාසො කිමානන්දො
නිව්චං පථ්ථලිතෙ සති
අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා
පදීපං න ගවෙස්සථාති ¹

(සත්ත්වයා රාගාදී එකළොස්) ගින්නෙන් නිකර දැවෙද්දී කවර සිතභවක් ද කවර සතුටක් ද (අවිද්‍යා) අඳුරෙන් වෙළඹුණු තුඹලා ආලෝකයක් නො සොයන්නහු ද?

(එකළොස් ගිනි - එකාදස අග්ගි

ආශාව- රාගො
ද්වේෂය- දොසො
මෝහය - මොහො,
ඉපදීම- ජාති,
වයස්ගතවීම -ජරා
මියයෑම- මරණං
ශෝක කිරීම- සොක
වැලපීම- පරිදෙව
දුක්පීඩා- දුක්ඛ
දොම්නස- දොමනස්ස
උපායාසය- උපායාස

මෙහි සඳහන් වන්නේ එකොළොස් වැදෑරුම් ගින්නයි. මේ ගින්නෙන් සත්ත්වයා ආභ්‍යන්තරික වශයෙන් දවාලන්නේය. එක එකක් අනුව මෙනෙහි කිරීමෙන් හෝ වෙනත් අයට

¹ ධපඅ. 8 . 488

ඇතිවීමෙන් තමා තුළ ඇති කරගන්න. තාපය නිසා දැවෙන්නේය.

ඉමස්මිං ලොකසන්නිවාසෙ රාගාදීහි එකාදසහි අග්ගිහි නිව්චං පජ්ජලිතෙ සති කො නු කුමිහාකං භාසොවා කුට්ඨි වා

මේ ලෝකයේ සත්ත්වයෝ රාගාදී එළොස් ගින්නකින් දැවෙති. එසේ තිබියදී කුමන තැටම් කෙළි කවට සිතන දෝ ?)

ථෙරගාථා - ථෙරගාථාට්ඨකථාවෙහි

දැරියකගේ අත අල්ලයි

සාට්මත්තිය ථෙර

පෙර ආත්මභාවයන්හි ද කුසල් කළ සාට්මත්තිය තෙරණුවෝ ගෝතමබුදුන් සමයේ මගධරට බ්‍රාහ්මණ කුලයක උපන්නාහ. නිසිවයසට පැමිණ ආරණ්‍ය වාසී හික්මුන් වෙත පැවිදි වූ මේ තෙරහු විපස්සනා වඩා ඡළහිඤ්ඤා ලාභී වූහ.

ඡළහිඤ්ඤා පන හුත්වා භික්ඛු ඔවදති අනුසාසති ඛහු ච සත්තෙ ධම්මං කථෙත්වා සරණෙසු ච සීලෙසු ච පතිට්ඨාපෙසී. අඤ්ඤාතරඤ්ච කුලං අස්සද්ධං අප්පසන්නං විප්පසන්නං අකාසී. තෙන තස්මිං කුලෙ මනුස්සා ථෙරෙ අභිප්පසන්නා අහෙසුං. තත්ථෙකා දාරිකා අභිරුපා දස්සනියා ථෙරං පිණ්ඩාය පච්චියං සක්කව්චං භොජනෙන පරිච්ඡති.

මට්ඨකියා ලැබ බොහෝ දෙනාට අවවාද අනුශානා කළහ. බොහෝ දෙනකුට දහම්දෙසා සරණසිල්හි පිහිටවූහ. එක්තරා අශ්‍රද්ධාවක් පවුලක් සැදැහැවක් කර බුද්ධමාමක වූ යේ ය. එම පවුලෙහි සුරූපී පියකරු දැරියක් පිණ්ඩපාත දීමෙන් නිතර

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

සාටීමත්තිය තෙරුන්ට සංගහු කළා ය.

මාරයා එම තෙරුන්ට අපකීර්ති ඇති කිරීමට මාන බැලීය.

...අපේකදිවසං මාරෝ එවං ඉමස්ස අයසො වඩ්ඪිස්සති
අප්පතිට්ඨො හවිස්සතිති විත්තෙත්වා ථෙරස්ස
රූපෙන ගන්ත්වා තං දාරිකං හත්ථෙන අග්ගහෙසි. දාරිකා
'නායං මනුස්සඵස්සොති' ච අඤ්ඤාසි හත්ථඤ්ච
මුඤ්ඤාපෙසි. තං දිස්වා සරජනො ථෙරෙ අප්පසාදං ජනෙසි.
පුන දිවසෙ ථෙරො තං කාරණං අනාවජ්ජෙන්තො තං සරං
අගමාසි, තත්ථ මනුස්සා අනාදරං අකංසු. ථෙරො තං කාරණං
ආවජ්ජෙන්තො මාරස්ස කිරියං දිස්වා ... තං තජ්ජෙන්වා
විස්සජ්ජෙසි ... සරසාමිකො ඛමථ, හත්තෙ, අච්චයන්ති
ඛමාපෙත්වා අජ්ජතග්ගෙ අහමෙව හත්තෙ , භූමිහං උපට්ඨාමිති
ආහ. ථෙරො තස්ස ධම්මං කථෙන්තො ...¹

...ඉක්බිති එක්දිනක් මාරයා මෙසේ මොහුගේ අපකීර්තිය
වැඩෙන්නේ යි සිතා තෙරණුවන්ගේ ස්වරූපයෙන් එහි ගොස්
දාරිකාවගේ අත ඇල්ලුවේ ය. දැරිය මේ මිනිස්අතක ස්පර්ශයක්
නො වේ යි දැන අත මුදා ගත්තාය. ඒ දැක ගෘහයෙහි
ජනතෙමේ තෙරුන් කෙරහි කලකිරුණේය. තෙරහු ඒ බව
ආවර්ජනය නො කර ඊලඟ දින එහි ගියහ, එහි
වැසියෝ ගරුබුහුමන් නො කළහ. සාටීමත්තිය තෙරණුවෝ ඒ
බව ආවර්ජනය කර මාරයාගේ ක්‍රියාවක් බව තේරුම් ගෙන
මරුට තර්ජනය කර පලවා හැරියහ. ගෙහිමියා වරදට සමාව
ගෙන, අද පටන් මම ම උපස්ථාන කරමි යි ප්‍රකාශ කෙළේ ය.
තෙරහු ඔහුට දහම් දෙසමින් මෙ සේ වදාළහ.

¹ ථෙරඅ. ච. 359

246 අහු කුශ්භං පුරෙ සද්ධා
සා තෙ අජ්ජ න විජ්ජති
යං කුශ්භං කුශ්භමෙවෙතං
නත්ථී දුච්චරිතං මම

පෙර තට (ඔබට මාතෙරහි) ශ්‍රද්ධාවිය. එය දැන් තට (ඔබට) නැත. යමක් කාගේ (ඔබගේ) නම් තෙල දැය (ඒ දෙය) තට මැ(ඔබට ම) වේවා මාගේ දුශ්චරිතයෙක් නැත.

247 අනිච්චා හි ඵලා සද්ධා
ඵලං දිට්ඨා හි සා මයා
රජ්ජනතිපි විරජ්ජනති
තත්ථ කිං ජියාතෙ මුනි

යම්තෙයකින් (පෘථග්ජන, පුහුදුන්) ශ්‍රද්ධාව අනිත්‍ය ද එහෙයින් ඵල වෙයි. මා විසින් ඒ මෙසේ දක්නා ලද ය, රක්ත ද වෙති, විරක්ත ද වෙති, කිම එහි මුනි තෙම පිරිහේ ද ?

248 පච්චති මුනිනො භත්තං
ථොක ථොකං කුලෙ කුලෙ
පිණ්ඩිකාය වරිස්සාමි
අත්ථී ජංසා බලං මමාති¹

මුනිහුට (මුනිවරයන්ට) කුලයක් (ගෙයක්) පාසා බත් වීත වීත පැසෙයි. (පිළියෙල) වෙයි, පිටුපිණිස හැසිරෙමි. මාගේ ජංගාබලය (ජංසා) (දෙපයෙහි වාරු) ඇත.

¹ පෙර. 8 . 88

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

(ඡට්ඨකියා ලැබ - ඡළහිඤ්ඤා පන හුන්වා

සාද්ධිවිධ ඥානය, ඉද්ධිවිධ,

දිව්‍ය ශ්‍රෝත, දිබ්බසොක ,

චේතොපරිය, චේතොපරිය,

දිව්‍ය චක්ෂු, දිබ්බචක්ඛු,

පූර්වේනිවාසානුස්මාති ඥානය, පුබ්බේනිවාසානුස්සති,

ආශ්‍රවක්ෂය ඥානය. ආසචක්ඛය.

(ඡළහිඤ්ඤා). එනම් සාද්ධිවිධ ඥානය; (ඉද්ධිවිධ) ප්‍රාතිහාර්ය පෑමයි. විවිධ දේ මවා පෑම, එකෙක්ව බොහෝ දෙනෙක් වීම, අහසෙන් යෑම, දියෙහි පොළොවෙහි මෙන් ගමන් කිරීම, ආදී අසිරිමත් දේ කිරීමය. දිව්‍යකර්ණ - දෙවිකන් (දිබ්බ සොක) දෙවියන්ගේ කන්වලට සමානව ඇසිය හැකි හෙයින් දිව්‍ය ශ්‍රෝත යයි කියනු ලැබේ. ලඟ දුර ආදී ශබ්ද ඇසීමේ හැකියාව මෙහිලා ගත යුතුයි. චේතෝපරිය ඥානය (පරචිත්තචිත්තානන ඤාණ) මෙයින් විස්තර වන්නේ අනුන්ගේ සිත් දන්නා ඥානයයි. රාග සහිත රාග රහිත ආදී වශයෙන් දැන ගැනීමය. ඊලඟට දිවැස් (දිබ්බ චක්ඛු) විස්තර වෙයි. ඒ ඒ අය කර්ම අනුව මිය යන උපදින සැටි පිළිබඳව දැනීමේ හැකියාවයි. චූතුපපාත ඥානය යනු ද මෙය ම වේ. පූර්වේනිවාසානුස්මාති ඥානය පෙර විසූ කඳු පිළිවෙළ දන්නා නුවණයි. (පුබ්බේනිවාසානුස්සති) ආත්ම ගාතක් පෙර විසූ ආකාරය දැනීමේ නුවණ මෙයින් අදහස් කරයි. ආශ්‍රවක්ෂය ඥානය, ආශ්‍රව යනු කෙලෙස්ය. කෙලෙස් ක්ෂය කිරීම, නැති කිරීම, දැනීම, මෙහිලා අදහස් වෙයි. මේ සිත කෙලෙස් වලින් යුක්තය. කෙලෙස් වලින් වියුක්තය, යනාදී ක්‍රමයට විභාගවශයෙන් දැනගැනීමය¹.

¹ සි.වි. ඉද්ධිවිධ නිර්දේශය පි.75, අභියෝග නිර්දේශය පි . 120

(සෙලවෙන ශ්‍රද්ධාව - චලා සද්ධා

පුහුදුන්ගේ ශ්‍රද්ධාව අනිත්‍යය, අස්ථිරය. අනිච්චා හි චලා සද්ධා මෙය විස්තර කරන අටුවාව මෙසේ කියයි.

... අනිච්චා හි චලා සද්ධා යස්මා පොථුජ්ජනික සද්ධා අනිච්චා එකන්තිකා න හොති, තතො එව චලා. අස්සපිටියේ ධ්වනි කුම්භණ්ඩං විය ප්‍රසාරාසිම්භි නිධාත ඛණ්ණකං විය ච අනච්චිකා, එවං දිට්ඨා හි සා මයා එවම්භුතා සා සද්ධා මයා තයි දිට්ඨා පච්චචෙක්ඛතො විදිතා ...¹

පුහුදුන්ගේ ² ශ්‍රද්ධාව ³ අස්ථිරය. ඒකාන්තික නො වෙයි. අශ්වයකුගේ පිටමත කැබු ලබ්බක් (ලබුගෙඩියක්) මෙනි, දහස්යා ගොඩෙහි හිට වූ කණුවක් වැනි ය. මා කෙරෙහි වූ ඔබගේ ශ්‍රද්ධාව ද එසේ ය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරීමෙන් දැන ගනිමි.

(මුනිවරයාට - මුනිනො

හිහි, ගෘහස්ථයෝ- අගාර මුනයො

හික්ෂුහු- අනගාර මුනි

හදාරන්තෝ,-අසෙඛ

රහත්තු- සෙඛ

පසේ බුදුවරු- පච්චෙක බුද්ධ

මුනිවරුන්ගේ මුනි බුදුහු - මුනිමුනයො

මෙහි මුනි වශයෙන් අදහස් වන්නේ කුසල් දහම් කරණ කැනැත්තාය. ඥානවත්ත පුද්ගලයාය. 'මුනි'

¹ පෙරඅ. පි . 360

² පෘථග්ජන බ. පි 108

³ මමසැදැහැයෙන් බ. පි . 86

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

මුනිවරු ගිහිව සිට කුසල් කරන්නා සිට බුදුවරුන් දක්වා මුනිවරු
හයදෙනෙකි. මේ පුද්ගලයෝ කායික, වාචික, මානසික, කුසල
කර්ම රැස් කරන්නාහ.)

කෙසේ දිවි රකිමි ද?

තේකිච්ඡකානි ථේර

අරණ්‍ය ගතව මහණදම් පිරු තේකිච්ඡකානි තෙරහු
අබ්භෝකාසික (එළිමහනේ) බුකාංගධාරීව විසූහ. එළිමහනේ
ඉඳගෙන (නෙසජ්ජිකව) භාවනා කළහ. සීත, උෂ්ණ ඉවසූහ.
සතර බ්‍රහ්මචිහාර භාවනා අරමුණු වූයේ ය.

පව්වු මාරයා තෙරුන් වික්ෂිප්ත කරන්නට සිතා කෙත
රකින්නෙකු ලෙස තේකිච්ඡකානි වෙත එළඹ මෙසේ පැවසී ය.

(මාරයා) 381 අනිහිකා වීහි බලගතා සාලි
න ච ලභෙ පිණ්ඩං කථමනං කස්සං

විවලිත් අවුකොටු පිරුණි. සහලිත් කලවිටි පිරි ඇත. එහෙත් මට
ආහාර නැත. කෙසේ නම් දිවි රකිමි ද?

තේකිච්ඡකානි තෙරහු පිළිතුරු වශයෙන් මෙසේ කීහ.

(තෙරණුවෝ) 382 බුද්ධථපමෙය්‍යං අනුස්සර පසන්නො
පිතියා ථුට්ඨරීරො හොහිසි සතතමුදග්ගො

පහන්සිත් ඇතිව අප්‍රමාණ ගුණ ඇති බුදුන් සිහි කරව, ප්‍රීතියෙන්
පතළ ගතැතිව නිතර විරියයෙන් යුතු වව.

383 බම්මථපමෙය්‍යං අනුස්සර පසන්නො
පිතියා ථුට්ඨරීරො හොහිසි සතතමුදග්ගො

පහන්සිත් ඇතිව අප්‍රමාණ ගුණ ඇති දහම් සිහි කරව, ප්‍රීතියෙන් පතළ ගතැතිව නිතර විරියයෙන් යුතු වව.

384 සංසර්පමෙයං අනුස්සර පසන්නො
පීතියා ථුට්ඨරීරො හොතිසි සත්තමුදග්ගො

පහන්සිත් ඇතිව අප්‍රමාණ ගුණ ඇති සගුන් සිහි කරව, ප්‍රීතියෙන් පතළ ගතැතිව නිතර විරියයෙන් යුතු වව.

ඉන්පසු මාරයා මෙසේ කී ය.

(මාරයා) 385 අබ්‍හොකාසෙ විහරසි සීතා
හෙමන්තිකා ඉමා රත්තියො
මා සීතෙන පරෙතොවිහඤ්ඤිත්තො
පච්ඡ ත්වං විහාරං ථුසිත්ගලං

(තෙපි) අබවස්හි (එළිමහනේ) වාස කරන්නාහු ය. මේ හේමන්තික රාත්‍රීහු සීතයහ. සීතයෙන් මඬනාලදු ව නහමක් නැසෙව (නො මැරෙන්න) තෙපි වසන ලද කවුළු ඇති (ජනෙල් වැසු) වෙහෙරට පිවිසෙව.

තෙරණුවෝ එයට පිළිතුරුවශයෙන් මෙසේ පැවසූහ.

(තෙරණුවෝ) 386 ථුසිත්සං වත්ස්සො අප්පමඤ්ඤායො
තාහි ව සුඛිතො විහරිත්සං
නාහං සීතෙන විහඤ්ඤිත්සං
අනිඤ්ඨිතො විහරන්තො ති¹

සතර අප්‍රමාණයන් (අප්පමඤ්ඤා-බ්‍රහ්මවිහරයන්) පහස්නෙමි. (කලින්කල සමවදනෙමි). එයින් (උපන්) සුව ඇතිව වාසය

¹ මෙර. 8 . 118

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

කරන්නෙමි. මම ආනෙඤ්ජ සමාපත්ති ඇති ව වාසය කරන්නෙමි. සිතෙන් නො නස්නෙමි' යි.

(සතර අප්‍රමාණයන් - වතස්සො අප්පමඤ්ඤායො
මෙමත්‍රිය - මෙත්තා
කරුණාව - කරුණ,
මුදිතාව- මුදිතා
උපෙක්ෂාව - උපෙක්ඛා

බුද්ධ විහාර නමින් ද හඳුන්වන සතර අප්‍රමාණය නම්; මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා සහ උපෙක්ඛා ය. පෙළ පොත් වල මෙන්ම අටුවාවල මේ සතර අප්‍රමාණය (අප්පමඤ්ඤා) වචන ආකාරය දක්වා තිබේ. ලොව සතර දිශාවෙන් ම මෙත් සිකිත් පුරවා වෛරයෙන් ද්වේෂයෙන් තොර විවෘත, සංවර්ධිත, මනසින් සමස්ත සත්ත්වයාම මා වැනි යැයි සිතමින් මෙත් වැඩිය යුතුය. මෙසේ කරුණා සිත, මුදිතා සිත හා උපෙක්ෂා සිත ද වැඩිය යුතුයි.

මෙත්තා : මෙමත්‍රී සහගත සිත, මිතුරු ලෙස සිතීම, මිත්‍රබව, සෙනෙහසය.

ප්‍රිය මනාප පුද්ගලයකු දැකීමෙන් මිත්‍රසිත ඇතිවේද, එසේ සෑම කෙනෙකු ගැනම සිතීම මෙත්තා නම්.

'මෙජ්ජනීති මෙත්තා, සිනිස්භතීති අත්ථො. මිත්තෙ වා භවා, මිත්තස්ස වා එසා පචත්තතිපි මෙත්තා.'

කරුණා : කාරුණිකබවයි. ඉතා දුකටපත්වූ අත් පා කපාදැමූ , කබලක් ඉදිරියේ තබාගෙන අම්බලමක වැතිර සිටින ඇඟේ පණුවන් ද සිටින එහෙයින්ම බැගෑපත් හඬින් හඬන පව්කාර බැගෑපත් මිනිසකු දැක අනේ මේ මිනිසා දුකටපත්වූයේය, මොහු මේ දුකින් මුදාගන්නේනම් යෙහෙකි' මෙසේ ඇතිවන සිත කරුණාවයි.

'පර දුක්ඛෙ සති සාධුනං හදය කම්පනං කරොතීති කරුණා.'

'යා සත්තෙසු කරුණායනා කරුණායිත්තං කරුණා වෙනො විමුක්ති'

මුදිතා : සුඛිත මුදිත වූ ප්‍රියමනාප වූ පුද්ගලයකු දැක හෝ අසා හෝ මේ පුද්ගලයා යහතින් වෙසෙයි, කියා ඇතිවන සතුටු සිත මුදිතාව නම්.

'මොදනති කාය සමංගිනො , සයං වා මොදති මොදන මත්තමෙව වා තත්ති මුදිතා '

උපෙක්ඛා : එනම් මධ්‍යස්ථඛවයි. යමෙක් දැක මනාප හෝ අමනාප හෝ නොවීමයි.

'අවෙරා හොන්තුති ආදිබ්‍යාපාදප්පහානෙන ඵෙකුක්කභාවුගමනෙන ච උපෙක්ඛති උපෙක්ඛා¹)

බියසුපුරුප මවයි

හල්ලිය රේර

පෙර අත්ඛව යන්නී ද කුසල් කළ හල්ලිය තෙර ගෞතමබුද්ධ කාලයේ ගැල්කාර නායකයෙකුගේ පුත්‍රව උපන්නේ ය. මේ තෙරගේ වැඩිමහල් සහෝදරයා තපස්සු නම්. වෙළෙඳ දෙ බෑයන් වූ මේ දෙදෙනා තථාගතයන් වහන්සේ බුදුවීමෙන් පසු රාජායතනයේ වැඩසිටිද්දී විලඳ හා මිපිඬු පිදුහ. බුදුහු ද්වේ වාචික උපාසක වූ ඔවුන්ට කේශධාතු දුන්හ.

තථාගතයන් වහන්සේ රජගහ නුවර වැඩවසද්දී එහි ගිය තපස්සු හල්ලිය (හල්ලුක) දෙදෙනා දහම් අසා තපස්සු සෝවාන්ඵලයෙහි පිහිටා උවසුවෙක් වූයේ ය. හල්ලිය පැවිදිව ඡළහිඤා ලැබ විසුවේ ය.

¹ සිව්. බුක්ඛෙසාර නිර්දේශය. 433

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

අපේකදිවසං මාරො හල්ලියත්ථෙරස්ස හිංසාපනත්ථං භයානකං
රූපං දස්සෙයි. සො අත්තනො සබ්බ භයාතික්කමං
පකාසෙන්නො 'යොපානුදීති' ගාථා අභාසි' .

ඉක්බිති මාරයා එක් දිනක් තෙරුන් බියකරණු පිණිස භයානක
රූප මැවී ය. තෙරණුවෝ සියලු බිය ආදිය දුරු කළ බව පැහදිලි
කිරීමට මේ ගාථාව කීහ.

(හල්ලිය තෙර) 7 යොපානුදී මච්චුරාජස්ස සෙනං
නළසෙතුංව සුදුබ්බලං මහොසො
වීජ්ඣාථී අපෙත තෙරවො හි
දන්නො සො පරිනිබ්බුතො ධීතත්ථො'ති ²

මහත් වූ ඕසය (ජලස්කන්ධය) ඉතා දුඹුල් (දිරු) වූ නළභෙයක්
මෙන් යමෙක් (කාමාදි) මරසෙන් (අග්‍රමාර්ගයෙන්) දුරු කෙළේ ද,
කෙලෙසුන් දිනූ පහ වූ බිය ඇති දැමුණා වූ
(ක්ලේශපරිනිර්වානයෙන්) පිරිනිව් හෙතෙම අකම්ප්‍ය වූ සිත්
ඇතැක් ය.

ඉන්පසු මාරයා නො පෙනී ගියේ ය.

අභිභූ තෙරුන්ගේ ධර්ම දේශනය

අභිභූපේර

(අභිභූතෙර) 255 සුණංථ ඤාතයො සබ්බො
යාවන්තෙත්ථ සමාගතා
ධම්මං වො දෙසයිස්සාමි
දුක්ඛා ජාති සුනත්ථුනං

¹ පෙර අ. පි . 49

² පෙර. පි . 4

මෙහි රැස් වූ තාක් නෑ වූ තෙපි සියල්ලෝ (මාගේ චචනය) අසවු,
තොපට මම දහම් දෙසන්නෙමි, පුනපුනා ඉපදීම දුකෙකි.

256 ආරභථ නික්ඛමථ
යුඤ්ජථ බුද්ධසාසනෙ
ධුනාථ මච්චුනො සෙනං
නළාගාරං ච කුඤ්ජරො¹

වීර්යකරවු , කුසිත බැවින් නික්මෙවු , බුදුසසුන්හි යුක්ත
ප්‍රයුක්ත වවු , නළාගාරයක් (බටගසින් කළ ගෙයක්)
චනසන ඇත්රජකු සෙයින් මාරයාගේ සෙනඟ
(කෙලෙස්) විධිවිංසනය (විනාශ) කරවු.

¹ පෙර 8 . 90

පස්මරුන් - පඤ්ච මාරා

මෘත්‍යු මාරයා - මච්චුමාරො
කෙලෙස්මාරයා - කිලෙසමාරො,
අභිසංස්කාර/.කර්මමාරයා - අභිසංඛාරමාරො.
ස්කන්ධමාරයා - ධන්ධමාරො,
දෙවපුත්‍රමාරයා - දෙවපුත්ත මාරො.

මාරොති ; පඤ්ච මාරා- ධන්ධමාරො, අභිසංඛාරමාරො, මච්චු
මාරො, දෙවපුත්තමාරො, කිලෙසමාරො¹
යනුවෙන් පස් මරුන් ගැන උදාන අට්ඨකථාවේ හා
තෙත්තිප්පකරණ අට්ඨකථාවේ සඳහන් වෙයි.

මෘත්‍යුමාරයා - මච්චුමාරො
මච්චුමාර නම් මරණයයි².

කෙලෙස්මාරයා - කිලෙසමාරො

කෙලෙස්, මාරයා වශයෙන් ගෙන කිලෙසමාර නම් වෙයි. සිතට
කයට වද දෙන ක්ලේශයන් ය.

තත්ථ, කිලෙසාති: යස්මින් සන්තානෙ උප්පන්නා, තං
කිලෙසෙන්ති විතාබෙන්ති උපතාපෙන්ති වාති කිලෙසා,
රාගාදයෝ³.

යම් සිත්ත ජනිතව ඒ සිත කිළිටු කරන තාපනය කරන හෙයින්
කෙලෙස් නම්

යනො නෙ විත්තං කායඤ්ච කිලෙස්සන්තිති කිලෙසාති වුච්චති⁴
සිත්ත කයත් කෙලසන හෙයින් එනම් වෙයි.

¹ උදා. පි . 215, DPPN. II. 611

² මච්චුමාරො බ. පි. 12

³ ථෙරග. පි . 152

⁴ උදා. පි . 202

මාරස්සාති එත්ථ පඤ්චමාරා. තෙසු කිලෙසමාරස්ස චතුත්තං
ආසවානං චතුත්තං ඕසානං චතුත්තං යොගානං
චතුත්තං ගන්ථානං චතුත්තං උපාදානානං අට්ඨන්තං
නිවරණානං දසන්තං කිලෙසවත්ථුනං වසෙන.¹

මාරස්සාති මෙහි පඤ්චමාරයෝ ය. එහි කිලේසමාර යන්නට
ආසුව හතර, ඕස හතර, යෝග හතර, ගුත්ථ-ගැට හතර,
උපාදාන හතර, නිවරණ අට කෙලෙස්වස්තු දහය ඇතුළත් වෙයි.

නිවරණ අට- අට්ඨ නිවරණානි

පඤ්චනිවරණ හැර තවත් නිවරණ අටක් මෙහි සඳහන් වෙයි.
... එතදෙව බො පන සංයොජනං එතං නිවරණං යද්දං
පාණාතිපාතො...අදින්නාදානං...මුසාවාදො...පිසුණාවාචා...හිද්ධි
ලොභො...නින්දාරොසො...කොඬුපායාසො...අතිමානො...²

ක්ලේශ වස්තු- කිලෙසවත්ථු

පෙළ අටුවා දෙකෙහිම කෙලෙස් පිළිබඳව විස්තර වෙයි.
විභංගයේ ක්ලේශ වස්තු දහයක් පෙන්නා තිබේ. එනම් ;

ලොභො, දොසො, මොහො, මානො, මිච්ඡාදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා,
ථිනං, උද්ධච්චං, අහිරිකං, අනොතප්පං දස කිලෙසවත්ථුනි³

ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය, මානය, මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය, සැකය, ථිනය,
උද්ධච්චය, පවට ලැජ්ජා නො මැකි බව, පවට බිය නො වීම
යනු ක්ලේශ වස්තු දහයයි. මෙහි මුල් කෙලෙස් අට වෙනත්
මාකාකා යටතේ විස්තර කර ඇත.

¹ තෙත් නිජපකරණ අට්ඨකථා.

² මනි. II පොතාලිය සූත්‍රය පි. 40

³ විභ. පි. 391

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

(මානය- මානෝ¹

මානය දසකෙලෙස් වස්තු වලින් එකකි. දෙයාකාර මානය මෙ පිළිබඳ ව විස්තර පෙළ අටුවා දෙකෙහි ම බොහෝ සේ සඳහන්ව ඇත.

තමා උසස් ලෙස සිතීම -සෙයො හමස්මි

සමාන ලෙස සිතීම - සදිසො හමස්මි

හීන/ පහත් ලෙස සිතීම -හීනො හමස්මි

මාන යන පදය සෑදී ඇත්තේ මන් - සිතීමේ හෝ මන් - මිනීමේ හෝ අරුත් ඇති ධාතු මූලයෙනි.

කෙනෙකුට තමා අන් අයට වඩා උසස් (සෙයො) වශයෙන් සමාන (සදිස) වශයෙන් හෝ පහත් (හීන) වශයෙන් සිතා ගත හැකිය. මෙසේ අනුන් සමඟ තමන් මැන ගැනීම වශයෙන් මානය හඳුන්වා ඇත .

ශ්‍රේෂ්ඨයාට මම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි - සෙයොස්ස සෙයො හමස්මිති

ශ්‍රේෂ්ඨයාට මම සමානවෙමි- සෙයොස්ස සදිසො හමස්මිති

ශ්‍රේෂ්ඨයාට මම පහත් වෙමි- සෙයොස්ස හීනො හමස්මිති

සමානයාට මම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි- සදිසස්ස සෙයො හමස්මිති

සමානයාට මම සමාන වෙමි- සදිසස්ස සදිසො හමස්මිති

සමානයාට මම පහත් වෙමි- සදිසස්ස හීනො හමස්මිති

හීනයාට මම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි - හීනස්ස සෙයො හමස්මිති

හීනයාට මම සමාන වෙමි - හීනස්ස සදිසො හමස්මිති

හීනයාට මම හීන වෙමි - හීනස්ස හීනො හමස්මිති

මෙසේ නව ආකාරයකින් සිතා ඇති කරගන්නා මානයයි. මේ ත්‍රිවිධ මානය රජවරුන්ට ද පැවිද්දන්ට ද දාසයන්ට ද වණ්ඩාල පුක්කුසයන්ට ද ඇත. ඔවුහු තමා සිටින තත්ත්වය මැන බලමින් මානය ඇතිකර ගනියි. රජා තමා අනෙක් රජවරුන්ට

¹ මහානිද. පි.147

උසස් ලෙස සිතයි. සමාන ලෙස හිත ලෙස සිතයි. පැවිද්දා තම
ධුතංගාදිය වෙනත් පැවිද්දන් හා සසඳා සෙයා, සදිස, හිත
වශයෙන් මානය ඇතිකර ගනී, දාසයා ද මෙසේම සිතා මානය
උපදවා ගන්නේය.

මානයඇති කරගන්නා හේතු

උපතින්- ජාතියා
පරපුරෙන්-ගොත්තෙන
උසස් පවුලකට අයත්වීමෙන්- කොලපුත්තියෙන
සොඳුරු පැහැපත් බවින්- වණණපොක්බරතාය
ධනයෙන්-ධනෙන
උගැන්මෙන්- අජ්ඣෙයනෙන
කර්මාන්තයෙන්-කම්මායතනෙන
ශිල්පායතනයෙන්- සිල්පායතනෙන
ශිල්පීය දැනුමෙන්- විජ්ජානට්ඨෙන
බහුශ්‍රැත භාවයෙන්- බහුස්සුතෙන
ප්‍රතිභාතයෙන්- පටිභාණෙන¹

පුද්ගලයෙකු තමා තුළ මානය ඇතිකර ගන්නා හේතු මෙයින්
දැක් වෙයි.

මානය දස සංයෝජනයන්ට අයත් වන අතර එය සිතේ ගැඹුරුට
කිඳා බැස ඇති ක්ලේශ ධර්මයකි. සංයෝජනයක් ලෙස ගත්විට
එය මුලිකුදුරා දැමිය හැක්කේ අර්භත්වයට පත්වීමේදීය.

පච්චිථිමට විළි ලැජ්ජා නැතිකම -අභිරිකං

පච්චිථිමට බිය සැක නො මැතිකම-අනොතප්පං)

¹ විභූ. පි. 140

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

ස්කන්ධමාරයා - ඛන්ධමාරො

ඛන්ධමාර යනුවෙන් අදහස් වන්නේ පඤ්චස්කන්ධයයි¹.
ස්කන්ධ පහ; රූප, වේදනා, සංකල්පය, සංඛාර, විකල්පය

අභිසංස්කාරමාරයා- අභිසංඛාරමාරො.

අභිසංස්කාර යනුවෙන් කියවෙන්නේ කර්මයයි.

පුණ්‍යාභි සංස්කාර - පුඤ්ඤාභිසංඛාර,
අපුණ්‍යාභි සංස්කාර - අපුඤ්ඤාභි සංඛාර,
අනෙඤ්ජාභි සංස්කාර - අනෙඤ්ජාභි සංඛාර,

අභිසංස්කාරමාරයා යනු මේ කියන සංස්කාර හා බැඳෙන කර්මයෝය.

පටිච්ච සමුප්පාදය දක්වන විට 'සංඛාර'යන වචනයෙන් අදහස් කර ඇත්තේ සිතීම, කයීම, වචනයෙන් කෙරෙන සචේතනික ක්‍රියාවන් මගින් ජනිත වන කර්මයන් ය. මෙම සචේතනික ක්‍රියා කුසල හෝ අකුසල විය හැක. මෙම කර්ම සමහර විට පුණ්‍ය, පාප, ආනෙඤ්ජ (නොබිඳෙන) වශයෙන් ද වර්ග කරනු ලැබේ. පුණ්‍යාභිසංස්කාර කාම හා රූප ලෝක වලට අදාළ වෙයි. පුණ්‍යාභිසංස්කාර යන්නෙන් කාමාවචර කුසලයින් අට සහ රූපාවචර සිත් පහ ගැනෙයි.

(කාමාවචර කුසලයින් අට - අට්ඨ කාමාවචර කුසලචිත්තානි

සොමිනස හා නුවණ යෙදුණු බලපෑම් රහිත සිත
සොමිනස්ස සහගතං ඤාණ සම්පයුත්තං අසංඛාරිකං

¹ ස්කන්ධ 2. 8. 111

සොම්නස හා නුවණ යෙදුණු බලපෑම් සහිත සිත
සොමනස්ස සහගතං ඤාණ සම්පයුත්තං අසංඛාරිකං

සොම්නස යෙදී නුවණ නො යෙදුණු බලපෑම් රහිත සිත
සොමනස්ස සහගතං ඤාණ විප්පයුත්තං අසංඛාරිකං

සොම්නස යෙදී නුවණ නො යෙදුණු බලපෑම් සහිත සිත
සොමනස්ස සහගතං ඤාණ විප්පයුත්තං අසංඛාරිකං

මැදහත් බව හා නුවණ යෙදුණු බලපෑම් රහිත සිත
උපෙක්ඛා සහගතං ඤාණ සම්පයුත්තං අසංඛාරිකං

මැදහත් බව හා නුවණ යෙදුණු බලපෑම් සහිත සිත
උපෙක්ඛා සහගතං ඤාණ සංපයුත්තං අසංඛාරිකං

මැදහත් බව යෙදී සහ නුවණ නො යෙදුණු බලපෑම් රහිත සිත
උපෙක්ඛා සහගතං ඤාණ විප්පයුත්තං අසංඛාරිකං

මැදහත්බව යෙදී සහ නුවණ නො යෙදුණු බලපෑම් සහිත සිත
උපෙක්ඛා සහගතං ඤාණ විප්පයුත්තං අසංඛාරිකං¹

රූපාවචර කුසල සිත් - රූපාවචර කුසල විත්තානි

ප්‍රථමධ්‍යානය සිට පස්වැනි ධ්‍යානයෙන් නිමවන, විතර්ක ආදිය
නැති කිරීමෙන් ඇතිවන කුසල් සිත් පහය. එනම්;

විතර්කය විචාරය ප්‍රීතිය සැපය එකග්‍රතාව සහිත ප්‍රමධ්‍යාන
කුසල සිත

විතක්ක විචාර පීති සුඛ එකග්‍රතා සහිත පටිමජ්ඣාන
කුසලවිත්තං

¹ A Manual of Abhidhamma 35, සිව් පඤ්ඤාභූමි නිර්දේශය පි 350

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

විවාරය ප්‍රීතිය සැපය එකග්‍රතාව සහිත ද්වතීයධ්‍යාන කුශල සිත
විවාර ජිති සුඛ එකග්‍රතා සහිතං දුතියජ්ඣාන කුසලචිත්තං

ප්‍රීතිය සැපය එකග්‍රතාව සහිත තෘතීයධ්‍යාන කුශල සිත
ජිති සුඛ එකග්‍රතා සහිතං තතියජ්ඣාන කුසලචිත්තං

සැපය එකග්‍රතාව සහිත චතුර්ථධ්‍යාන කුශල සිත
සුඛ එකග්‍රතා සහිතං චතුත්ථජ්ඣාන කුසලචිත්තං

උපෙක්ෂාව එකග්‍රතාව සහිත පඤ්චමජ්ඣාන කුශල සිත
උපෙක්ඛා එකග්‍රතා සහිතං පඤ්චමජ්ඣාන කුසලචිත්තං

අපුණ්‍යාහි සංස්කාර - අපුඤ්ඤාහි සංඛාරා

අපුණ්‍යාහි සංස්කාර කාම ලෝකයට පමණක් අදාල වෙයි.
දොළොස් අකුසල සිත් ය. එනම්;

සොම්නස් සහගතව මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය යෙදී පෙළඹීම් රහිත සිත
සොමනස්ස සහගතං දිට්ඨිගත සම්පයුත්තං අසංඛාරිකං,

සොම්නස් සහගතව මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය යෙදී පෙළඹීම් සහිත සිත
දිට්ඨිගත සම්පයුත්තං සොමනස්ස සහගතං සසංඛාරිකං,

සොම්නස්සහගතව මිථ්‍යාදෘෂ්ටියනොයෙදුණු පෙළඹීම් රහිත සිත
සොමනස්ස සහගතං දිට්ඨිගත විජ්ජයුත්තං අසංඛාරිකං,

සොම්නස්සහගතව මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය නොයෙදුණු පෙළඹීම් සහිත සිත
සොමනස්ස සහගතං දිට්ඨිගත විජ්ජයුත්තං සසංඛාරිකං,

උපෙක්ෂා සහගතව දෘෂ්ටිය යෙදුණු පෙළඹීම් රහිත සිත
උපෙක්ඛා සහගතං දිට්ඨිගත සම්පයුත්තං අසංඛාරිකං,

උපෙක්ෂා සහගතව දෘෂ්ටිය යෙදුණු පෙළඹීම් සහිත සිත
උපෙක්ෂා සහගතං දිට්ඨිගත සම්පයුත්තං සසංඛාරිකං,

උපෙක්ෂා සහගතව දෘෂ්ටිය නො යෙදුණු පෙළඹීම් රහිත සිත
උපෙක්ෂා සහගතං දිට්ඨිගත විජපයුත්තං අසංඛාරිකං,

උපෙක්ෂා සහගතව දෘෂ්ටිය නොයෙදුණු පෙළඹීම් සහිත සිත
උපෙක්ෂා සහගතං දිට්ඨිගත විජපයුත්තං සසංඛාරිකං,

දොම්නස් සහගතව ප්‍රතිඝයෙන් යුත් පෙළඹීම් රහිත සිත,
දොම්නස්ස සහගතං පටිඝ සම්පයුත්තං අසංඛාරිකං,

දොම්නස් සහගතව ප්‍රතිඝයෙන් යුත් පෙළඹීම් සහිත සිත
දොම්නස්ස සහගතං පටිඝ සම්පයුත්තං සසංඛාරිකං,

උපෙක්ෂාව සහිත විචික්චිඡාවෙන් යුත් සිත
උපෙක්ෂා සහගතං විචික්චිඡා සම්පයුත්තං,

උපෙක්ෂාව සහිත උද්ධව්ඡයෙන් යුත් සිත.
උපෙක්ෂා සහගතං උද්ධව්ඡ සම්පයුත්තං¹.

අනෙඤ්ජාහි සංස්කාර = අනෙඤ්ජාහි සංඛාර,

අනෙඤ්ජාහිසංඛාර අදාල වන්නේ අරූප ලෝකයන්ට පමණි.
භාවනාකිරීම් වශයෙන් ලබාගන්නා සිත් සතර අරූපාවචර සිත්
ය. එනම්;

ආකාශනඤ්ජවායතන කුසල් සිත
ආකාසනඤ්ජවායතන කුසල විත්තං

¹ ib 12, එකතම

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

විඤ්ඤාණඤ්චායතන කුසල් සිත
විඤ්ඤාණඤ්චායතන කුසල චිත්තං

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන කුසල් සිත
ආකිඤ්චඤ්ඤායතන කුසල චිත්තං

නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතන කුසල් සිත
නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතන කුසලචිත්තං)

මාරදේවපුත්‍රයා- දෙවපුත්ත මාරො

බලශක්ති ඇති මාර දේව පුත්‍රයා දෙවපුත්ත මාර නම් වන අතර පරනිම්මිතවසවර්ති දිව්‍යලෝකයේ වෙසෙන හෙයින් දෙවපුත්ත, වසවත්තිදෙවපුත්ත යනුවෙන් හැඳින්වෙයි.

කාමලෝක අතර ඉහලින්ම තිබෙන දිව්‍යලෝකය පරනිම්මිතවසවර්ති දිව්‍යලෝකයයි. එහි එක් කොටසක ආධිපත්‍යය මාරයා සතු වෙයි.

ප්‍රජාපති - පජාපති

පජාපති යනු මාරයාට ව්‍යවහාරවන තවත් නමෙකි. මේපිළිබඳව මති. අට්ටකථාව මෙසේ කියයි.

... සො කුහිං වසති? පරනිම්මිතවසවත්ති ලොකෙ, තනු හි වසවත්තිරාජා රජ්ජං කාරෙති මාරො එකස්මිං පදෙසෙ අත්තනො පරිසාය ඉස්සරියං පවත්තෙන්තො රජ්ජපච්චන්තෙ දාමරික රාජපුත්තො ඵිය වසතීති වදන්ති...¹

... ඔහු කොතැනක වසන්නෙහි ද? පරනිම්මිතවසවර්ති ලෝකයෙහි ය. එහි වනාහි වසවත්තිරජ රජකරයි. එක් පෙදෙසක හෙතෙම ස්වකීය පිරිස ප්‍රධානත්වයේ තබා දාමරික රාජපුත්‍රයෙකු මෙන් වසන්නේ යයි කියති ...

¹ මනිඞ්. I ච. 31, ඔ. ච. 11

මාරො මහානුභාවො ඡ කාමාවචරිස්සරො වසවත්ති¹

මාරයා මහානුභාව සම්පත්තය. කාමචර දිව්‍යලෝක හයට අධිපතිය.

මාරසංඛ්‍යාව

5 පස්මරුත්- පඤ්චමාරා²

... හගවා බොධිමණ්ඩෙ අපරාජිතපල්ලංකෙ නිසින්තො තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා අනුත්තරං සම්මා සම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො...³

... භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අපරාජිත පළඟෙහි වැඩසිට මාරයන් තුන්දෙනාගේ මස්තකය මැඩ සම්මා සම්බෝධිය අවබෝධ කළහ. ...

මෙහිදී මාරයන් තුන්දෙනා නම් වශයෙන් සඳහන් නො වේ. එහෙත් දිනි. අට්ඨකථාවේ වක්කවත්ති සූත්‍රය වර්ණනාවේ 'මාරබලං' යන්නට කළ විස්තරයේ දේවපුත්‍රමාරයා, මාතූමාරයා, ක්ලේශමාරයා යි තුන් මරුන් සඳහන් වෙයි.

¹ දිනිඅ I පි. 122

² පස්මරුත් බ. පි. 172

³ දිනිඅ I පි. 50

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

3 යථයිදං හික්ඛවෙ මාරබලන්ති යථා ඉදං දෙවපුත්තමාර
මච්චිමාර කිලෙසමාරානං බලං අප්පසහං දුර්භිසම්භවං ...¹

මහණෙනි, මේ දේවපුත්තමාරයා, මෘත්තුමාරයා, ක්ලේශමාරයා යන
මාරයන්ගේ බලය මැඩලීම දුස්කරය.

4 ... චතුන්නානං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා අනුත්තරං...²
... මාරයන් සිවුදෙනාගේ මස්තකය මැඩ...

වසං මාරස්ස ගච්ඡතිති කිලෙසමාරස්ස ච සත්තමාරස්ස³ ච
වසං ගච්ඡී⁴

මාරවශයට යයි යනු කෙලෙස් මාරයාගේ ද සත්ත මාරයාගේ ද
වසඟයට යයි

9 බන්ධමාරො, ධාතුමාරො, ආයතනමාරො, ගතිමාරො, උප්පත්ති
මාරො, පටිසන්ධිමාරො, භවමාරො, සංසාරමාරො, චට්ඨමාරො,⁵

ස්කන්ධමාරයා, ධාතුමාරයා, ආයතනමාරයා, ගතිමාරයා,
උප්පත්තිමාරයා, ප්‍රතිසන්ධිමාරයා, භව මාරයා, සංස්කාර මාරයා,
චට්ඨමාරයා,

මාරබලය - මාරබලං

නාහං, හික්ඛවෙ, අඤ්ඤං එක බලම්පි සමනුපස්සාමී යං එවං
දුප්පසහං යථයිදං හික්ඛවෙ, මාරබලං, කුසලානං හික්ඛවෙ

¹දිනිඅ II පි. 622

²මහානිද. මාරයන් සිවුදෙනා නවරහු දැයි නම් වශයෙන් සඳහන් තැනක් හමුයුයේ නැත

³ 'සත්තමාරස්ස' - මෙය අපැහැදිලිය ? DPPN. II. 618

⁴ නෙත්. පි. 86

⁵ මූලනී . පි . 73

ධම්මානං සමාදානහෙතු ඵළ්ඛිදං පුඤ්ඤං පට්ඨායති¹

මහණෙනි, මාරබලය සේ දූෂකයෙක් මැඩලිය යුතු වූ අන් එකද බලයක් මම (නුවණැසින්) නො දකිමි. එය ද (රහත්බලයේතුවෙන්) මැඩලයි. මහණෙනි, මෙසේ කුශලධර්ම යන්ගේ සමාදාන හේතුවෙන් ඩින්ද රහත්ඵලය කෙක් ම වැටෙයි.

මාරධෙය්‍ය - මාරධෙය්‍යං

මාරධෙය්‍ය, මච්චුධෙය්‍ය යනු මාරයාට විෂය වන තැන, මාරයා බලපවත් වන ස්ථාන, ක්ලේශ වර්ත යයි.

මේ ශබ්දය මාරධෙය්‍ය- මච්චුධෙය්‍ය යන දෙ විධි යට ම යෙදී තිබේ. අර්ථය එක ම ය.

අනිච්චා භික්ඛවෙ, කාමා කුච්ඡා මොසධම්මා මායාකතමෙතං භික්ඛවෙ, බාලලාපනං යෙ ව දිට්ඨධම්මිකා කාමා යෙ ව සම්පරායිකා කාමා යා ව දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා යා ව සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා උභයමෙතං මාරධෙය්‍යං²

මහණෙනි, වත්කම් කෙලෙස්කම්හු (වස්තුකාම ක්ලේශකාම) ඇතිවැ නැතිවන අර්ථ අනිත්‍යත. (නිත්‍යසාර ධ්‍රැවසාර ආත්මසාර විරහිතයෙන්) සිස්ත, නැසෙනුවත, නැසෙනසැහැවි ඇතියවත. මහණෙනි, මායාවෙන් කරනලද බාලාලාපනයෙක.(බාලයන් ලවා මාගේ යයි කියවනුයෙක) යම් දිට්ඨධම්මික වූ යම් මානුෂික පඤ්ච කාමශුණ කෙනෙක් ඇද් ද සම්පරායික වූ යම් තදවශේෂ කාම කෙනෙකුත් ඇද් ද දිට්ඨධම්මික වූ යම් කාමසඤාවක් වෙයි ද සාම්පරායික වූ යම් කාමසඤාවකුත් වෙයි ද මේ දෙක ම (මාරධෙය්‍ය) මාරායත්ත යෙක. (මාරයාගේ වශයෙහි වැටෙයි).

¹දි. III 8. 135

²කේ III 8 . 82

බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා

වාරිජොව ඵලෙ ඩිත්තො
ඔකමොකක උඛිතො
පරිජ්ජන්දකිදං චිත්තං
මාරධෙය්‍යං පහාතචේ ¹

මේ සිත දියෙන් ගොඩගෙන බිම තැබූ මාලුවෙකු මෙන්
හැම අතින් ම සැලෙයි. ඒ නිසා මාරධෙය්‍ය නැසිය යුතුයි.

මාරධෙය්‍යං පහාතචේ යෙන කිලෙසච්චිට සංඛාතෙන
මාරධෙය්‍යනෙච්ච පරිජ්ජන්දකි. තං පහාතඛිබං ²

ක්ලේශ වර්ත සංඛ්‍යාත විෂයෙන් (සිත) සෙල වෙයි. එය
නැතිකළ යුතුයි.

සීලං සමාධි පඤ්ඤා ච
යස්ස එතෙ සුභාවිතා
අතික්කම්ම මාරධෙය්‍යං
ආදිච්චොච විරොචතිති ³

යමෙක් සීලය සමාධිය ප්‍රඥාව සුභාවිත නම් ඔහු මාරවිෂය
ඉක්මවා හිරු මෙන් බබලයි.

මච්චුධෙය්‍ය

යෙ ච ඛො සම්මදක්ඛාතෙ
ධම්මෙ ධම්මානු චත්තිනො
තෙ ජනා පාරමෙස්සන්ති
මච්චුධෙය්‍යං සුදුක්කරං ⁴

¹ ධප 34

² ධපඅ. 8 . 179

³ ඉති. මාරධෙය්‍ය සුක්කං

⁴ ධප . 86

යම්කෙනෙක් බුදුන් විසින් මනාලෙස දේශනාකළ ධර්මය දැන ඒ අනුව පවතිද් ද, ඔවුහු ඉතා අමාරුවෙන් කරණය කළ යුතු මච්චුධෙය්‍ය කරණය කොට නිවනට යන්නාහ.

මච්චුධෙය්‍යන්ති' මච්චු එත්ථ ධියනිති මච්චුධෙය්‍යං
තෙභුමකච්චට්ඨස්සෙනං අධිවචනං¹

මච්චුධෙය්‍ය යනු මරණය-මාරයා වෙසෙන හෙයින්, යුක්ත බැවින් මච්චුධෙය්‍ය වෙයි. ත්‍රි භූමක වර්තයට අධිවචනයෙකි.

(වර්ත-වට්ට

ක්ලේශ වර්තය- ක්ලෙසවට්ට

කර්ම වර්තය- කම්මවට්ට

විපාක වර්තය -විපාකවට්ට

'වට' යන අරුත දෙන වට්ට යන වචනය බෞද්ධ ධර්ම ග්‍රන්ථ වල යොදා ඇත්තේ පුනර්භව චක්‍රය (සංසාරය) හැඟවීම පිණිසය. පටිච්ච සමුප්පාදයෙහි දොළොස් අංග විස්තර කරන අටුවාචාරීහු එහි එන ක්ලේශ, කර්ම සහ විපාක යන ත්‍රිවිධ අංගයන් දැක්වීම සඳහා මෙය යොදා ගත්හ. 'කම්ම වට්ට' (කර්ම වටය) තුළ සංඛාර සහ භව යන අංග දෙක ඇතුළත් වෙයි. ක්ලෙස වට්ට (කෙලෙස් වටය) තුළ අවිජ්ජා, තණ්හා, උපාදාන යන තුන ඇතුළත් වෙයි. විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එස්ස, වේදනා යන අංග ඇතුළත් වන්නේ විපාක වට්ට (විපාක වටය) තුළය.)

¹ සුනිඅ. I 8 .351

මාරරජා - මච්චුරාජ

මාරයා, මාත්ස්‍යරාජ, මච්චුරාජ යනුවෙන් ද සඳහන් වී තිබේ.

මච්චුරාජස්සාති, මච්චු නාම මරණං, ඛන්ධානං හෙදො, සො
එව ච සත්තානං අත්තනො වසෙ අනුවත්තාපනතො
ඉස්සරට්ඨෙත රාජාති, මච්චුරාජ¹

මාරරජුගේ යනු, මච්චු නම් මරණය යි, ස්කන්ධ භේදයී එය ම
සත්ත්වයන් තමාගේ විෂයේ පවත්වන හෙයින් ප්‍රධානය යන
අර්ථයෙන් රාජ වේනුයි මාත්ස්‍යරාජ නම්.

ඵළුපමං කායමීමං විදිත්වා
මරීටිධමීමං අභිසම්බුධානො
ජෙත්වාන මාරස්ස පපුජ්ජිකාති
අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගවජෙ²

මේ කය පෙණපිඩක් බඳු බව දැන, මරීඥවක් බව අවබෝධ කර
මාරයාගේ මල් (කෙලෙස්) සිඳි දමා මාරරජාට නො
පෙනෙන තැනට(නිවනට) යන්න.

1124 සුඤ්ඤානො ලොකංඅවේක්ඛස්සු
මොසරාජ සදා සතො
අත්තානු දිට්ඨිං උභවච
එවං මච්චු තරො සියා
එවං ලොකං අවේක්ඛන්තං
මච්චුරාජා න පස්සති³

මෝසරාජය, හැමකල්හි ස්මෘතිමත් (සිහි ඇති) ව සත්කාය

¹ ඵළුප පි . 49

² ධප 46

³ සුනි පි . 344

දෘෂ්ටිය දුරු කොට ලෝකය ගුණ හෙයින් බලව, මෙ සෙයින් මෘත්‍යුහු (මාරයා) ඉක්මවන්නෙහි මෙ සෙයින් ලොව දක්නහු මාත්‍යුරාජ (මාරරජ) නො දක්නේ ය.

සිරස්මිං හි පලිකෙසු පාතුගුකෙසු මච්චුරාජස්ස සන්තිකෙ ධීනො විය හොති¹

හිසෙහි කෙස් පැසුණි නම් මාරරජා ලඟ සිටීම වැනි වෙයි.

...අනුත්තරං ධම්මචක්කං පච්චත්තිතං අප්පති වත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මණා වා කෙනවි වා ලොකස්මිං²

... ශ්‍රමණයකු විසින් හෝ බ්‍රාහ්මණයකු විසින් හෝ දෙවියකු විසින් හෝ මාරයකු විසින් හෝ බ්‍රහ්මයකු විසින් හෝ ...

මෙහි මාරයකු³ යන්න විස්තර කළ තැනක් හමු වූයේ නැත.

¹ මනිඳු III ට 310

² මහාව I ට. 24

³ සනි. සච්චසංයුත්තයේ ධම්මචක්කප්පච්චත්තිත සුත්ත වර්ණනා වේ ද නැත.

විවරණ කළ පද

අභිසංඛාරමාර	176
අර්භත්ය-අරභං	91
අපුණ්‍යාභි සංස්කාර- අපුඤ්ඤාභි සංඛාරා	178
අනෙඤ්ජාභි සංස්කාර - අනෙඤ්ජාභි සංඛාර	178
ආර්යපුද්ගලයෝ - අට්ඨ අරියපුග්ගලා	106
ආසුචි රහිත- අනාසවො	96
උපාදානක්කන්ධ පහ - පඤ්ච උපාදානක්ඛන්ධා.	71
එකලොස් ගිනි - එකාදස අග්ගි	160
කය පිළිබඳ සිහි කිරීම - කායගතා සති	47
කල්පයක් - කප්පං	30
කාමාවචරකුසල්සිත් අට - අට්ඨ කාමාවචරකුසලචිත්තානි	117
කාමයෝ - කාමා	145
ක්ලේශ වස්තු - කිලෙසවත්ථු	173
අත්තානං සමුක්කංසෙ පරෙ ව අවජානති	146
දිව්‍යලෝක	7
දුක් - දුක්ඛං	117
සුවිධ භවයන් - තයො භවා	97
ථිතමිද්ධය ථිතමිද්ධං	145
ධාතුහු - ධාතුයො	112
නිර්වාණය - නිබ්බානං	79
නිවරණ අට - අට්ඨ නිවරණානි	173
නො ඇලීම - අරති	145
පටිච්චසමුප්පාදය.	118
පච්චිකම්මට විළිනැති කම - අභිරිකං	175
පච්චිකම්මට බිය නැති කම - අනොත්තප්පි	175
පසැස් - පඤ්ච චක්ඛු	35
පෘථග්ජන නොවන - අපුප්පජන	108
ප්‍රඥාව - පඤ්ඤා.	53
බලයට පැමිණි- බලප්පත්තා	66
බෝධ්‍යංග සත - සත්ත බොජ්ඣංගා	131
මනාව සංවෘත - සුසංවුතා	56

මඬනාලද - පරිශුච්ඡිතවිත්තෙ	31
මානය - මානො	174
මානයට හේතු	175
මාරකොක්ක - මාරබ්බිසං	94
මාරපාශය - මාරපාසං	94
මුල්සහිත තෘෂ්ණාව - සමුලං තණ්හං	91
මුනිවරයාට - මුනිනො	65
රාගය - රාගො	126
රූපාවචර කුසලසිත් - රූපාවචර කුසලවිත්තානි	177
ලාභසක්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා - ලාභසක්කාරසිලොකො	122
ලොකික සමවතක් - සාමයිකං වෙතොවිමුත්තිං	91
වර්ත - වට්ට	185
විපර්යාස - විපල්ලාසා	31
වීර්ය - චතුරංගවීරියං	143
ශීලය - සිලං	52
ශ්‍රද්ධාව - සද්ධා	86
ශාශ්වතදෘෂ්ටි - සස්සතද්විට්ඨි	41
සතර අප්‍රමාණායත් - චත්තාරො අප්පමඤ්ඤා	168
සතරසෘද්ධිපාද - චත්තාරො ඉද්ධිපාදා	30
සමාධිය - සමාධි	52
සතර සතිපට්ඨාන - චත්තාරො සතිපට්ඨානා	138
සතරසෘද්ධිපාදයෝ - චත්තාරො ඉද්ධිපාදා	30
සියලු බවබැඳුම් ඉක්මවා - සබ්බසංයොජනාතිගං	71
සිවු පිළිසිඹියා - නිරුත්තිපදා	158
සිහිය - සති	88
සුගතය - සුගතො	98
සෙලවෙන ශ්‍රද්ධාව - චලා සද්ධා	165
ස්කන්ධයෝ - ඛන්ධා	111
ස්පර්ශායතන - එස්සායතනා	75
මධ්‍යතනයෝ - මධ්‍යතනා	113
මට්ඨකා - මුඛිඤ්ඤා	164

ගැලී සිටින දන පස්කම් සුවෙහි
වෙලී තිබෙන දුක් දොමනස්වලින්
ඇලී නො ඉඳ මතුමත්තේ සසර
මෙලී පිනෙන් සැනසෙමිවා! නිවන්

ලොවේ
තැවේ
බවේ
සුවේ

කර්තෘ හිමි පිළිබඳව.

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයෙන් (විද්‍යාර්ථය) 1967 ශාස්ත්‍රවේදී උපාධියලත් කන්දරපංගුවේ ධම්මසිරි හිමියෝ ප්‍රාචීන මධ්‍යම පරීක්ෂණයෙන් ද සමත්වූහ. මේ කතෘ හිමියෝ රජයේ ගුරු සේවයට බැඳී ධර්මදූතාශ්‍රම මහ පිරිවෙණ, මහරගම මධ්‍ය මහා විද්‍යාලය, හැටන් ශ්‍රී පාද මහා විද්‍යාලය ආදී විද්‍යාලයන්හි ආචාර්යව සේවා කළහ.

සිංගප්පූරුවේ ධම්ම දූත බුද්ධිස්ථ සෙන්ටර් හි අධිපති උන්වහන්සේ ධර්මදූත සේවය සඳහා ඇමෙරිකාව, මැලේසියාව, ස්විට්සර්ලන්තය, හොංකොං, සිංගප්පූරුව යන රටවල සංචාරය කළහ. ඉන්දියාව, ඉන්දුනීසියාව, ජපානය, තායිලන්තය, කාම්බෝජය, මියන්මාරය, චීනය ආදී රටවල සංචාරය කළ ධම්මසිරි හිමියෝ ඒ රටවල බුද්ධ ප්‍රතිමා හා ස්තූප පිළිබඳව අධ්‍යයනයේ නිරත වූහ.

තායිලන්තයේ බුද්ධ ප්‍රතිමා හා ස්තූප පිළිබඳව කළ පරීක්ෂණයක ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ද බුද්ධ ඉමේජස් ඇන්ඩ් පැගෝඩාස් ඉන් තායිලන්ඩ් ග්‍රන්ථය ලියා පළ කළහ.

තවද ටීචින්ග්ස් ගිෆ් ද බුද්ධ, ද සිඟාලෝවාද ඉන් පික්චර්ස්, ද ඩික්ෂනරි ගිෆ් නියුමරිකල් වර්මිස් ඉන් බුද්ධිසම්, ඩිස්ක්‍රිප්ටිව් ඇනලිසිස් ගිෆ් නියුමරිකල් වර්මිස් ඉන් බුද්ධිසම්, පැසිනේටින් සිංගපොර් යන ග්‍රන්ථ ඉංග්‍රීසි බසින් ද සිතුවම් සහිත සිඟාලෝවාද සූත්‍රය, ඝංඛ්‍යා ධර්මපද වර්ණනා සිංහල බසින් ද ලියා පළ කළහ.

තායිලන්තයේ වැඩ විසූ කාලය තුළ භූමිබලෝ හික්බු පදනමේ සේවයේ නිරතව සිටිය දී, සද්ධම්මජපකාසිනියා නාම පටිසම්භිදා මග්ගට්ඨ කථාය ගණ්ඨිපදන්ථනිච්ඡය, ග්‍රන්ථය සංස්කරණය කිරීමට සහාය වූහ.

කවියකු ද වන මේ කතෘ හිමියන් විසින් ජෝන් ස්ටීන් බෙක් ගේ ද පර්ල් කෘතිය සිංහලයට නගා මුතු ඇටය නමින් පළ කරන ලදී. බුදුසමයේ පැනෙන මාරයා, ධම්මසිරි හිමියන්ගේ නවතම කෘතියයි.

බෞද්ධ විශ්ව කෝෂයේ හිටපු නියෝජ්‍ය කර්තෘ
සනත් නානායක්කාර

With bad advisors forever left behind,
From paths of evil he departs for eternity,
Soon to see the Buddha of Limitless Light
And perfect Samantabhadra's Supreme Vows.

The supreme and endless blessings
of Samantabhadra's deeds,
I now universally transfer.
May every living being, drowning and adrift,
Soon return to the Pure Land of Limitless Light!

*** The Vows of Samantabhadra ***

I vow that when my life approaches its end,
All obstructions will be swept away;
I will see Amitabha Buddha,
And be born in His Western Pure Land of
Ultimate Bliss and Peace.

When reborn in the Western Pure Land,
I will perfect and completely fulfill
Without exception these Great Vows,
To delight and benefit all beings.

*** The Vows of Samantabhadra Avatamsaka Sutra ***

*“Wherever the Buddha’s teachings have flourished,
either in cities or countrysides,
people would gain inconceivable benefits.
The land and people would be enveloped in peace.
The sun and moon will shine clear and bright.
Wind and rain would appear accordingly,
and there will be no disasters.
Nations would be prosperous
and there would be no use for soldiers or weapons.
People would abide by morality and accord with laws.
They would be courteous and humble,
and everyone would be content without injustices.
There would be no thefts or violence.
The strong would not dominate the weak
and everyone would get their fair share.”*

*** THE BUDDHA SPEAKS OF
THE INFINITE LIFE SUTRA OF
ADORNMENT, PURITY, EQUALITY
AND ENLIGHTENMENT OF
THE MAHAYANA SCHOOL ***

DEDICATION OF MERIT

May the merit and virtue
accrued from this work
adorn Amitabha Buddha's Pure Land,
repay the four great kindnesses above,
and relieve the suffering of
those on the three paths below.

May those who see or hear of these efforts
generate Bodhi-mind,
spend their lives devoted to the Buddha Dharma,
and finally be reborn together in
the Land of Ultimate Bliss.
Homage to Amita Buddha!

NAMO AMITABHA

南無阿彌陀佛

《斯里蘭卡文：佛經裏提到的魔王》

財團法人佛陀教育基金會 印贈

台北市杭州南路一段五十五號十一樓

Printed and donated for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

නොමිලයේ බෙදාදීම පිණිසයි.

Printed in Taiwan

2,000 copies; November 2017

SR069 - 15503